КАРЛ МАЙ
ЖЪЛТОЛИКИЯ

Част 6 от „Преследване в Ориента“

Превод от немски: Мария Нейкова, 1990

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА
ХАЛЕФ В ОПАСНОСТ

Пътуването ни вече приключваше, но, изглежда, краят му щеше да е най-труден. Отчасти заради тежкия терен, защото пред себе си имахме планини, скали, долини, клисури, вековни гори и блата, а, от друга страна, събитията ни приближаваха към развръзка, при която сигурно ни предстояха много по-големи изпитания и опасности, отколкото досега.

Нашият водач, Исрад, се оказа занимателен събеседник. Разказваше ни интересни събития от живота си и правеше весели описания на страната и хората, така че не усетихме как мина времето.

Всъщност равнината Мустафа се намира на левия бряг на Вардар, откъдето бяхме дошли. От дясната страна, по която яздехме, теренът ставаше стръмен, но земята все още беше плодородна. Минавахме край памукови и тютюневи поля и виждахме лимонови насаждения. Но Исрад ни каза, че скоро тази гледка щяла да свърши и ще минем от другата страна на Треска, където местностите били „мерали“.

За да разбере човек какво означава тази дума, трябва да си спомни, че земите на Османската империя са разделени на пет различни категории. Първата категория е мирие. Това ще рече държавни имоти, към които, разбира се, се числят неплодородни земи. После следват вакъф — собствеността на благотворителните сдружения. Към тях спадат всички земи, чиито притежатели умират, без да оставят след себе си непосредствени наследници. Третата категория обхваща мюлка, т.е. частните собственици. Титлите на притежателите по правило не се определят въз основа на някакво точно измерване като при нас, а по приблизителна преценка. За всяка смяна на собствеността, тоест покупка, е необходимо разрешение от управата, което при тамошните отношения е възможно само с подкупване на съответните чиновници. Мюлкът е подложен на злоупотреби, които възникват при повишаването на данъците. Така

например в земеделското стопанство се изисква натурален десятък. Арендаторите обаче обикновено отлагат събирането на този десятък дотогава, докато плодовете бъдат изложени на заплахата от гниене и стопанинът предложи много повече от десет на сто, за да може да спаси печалбата от реколтата. Към следващата категория, наречена метруке, спадат пътищата, обществените места и общинските имоти. Обикновено пътищата се намират в толкова окаяно състояние, че това е една от основните причини за стопанската нищета на страната. Последната категория се нарича мера и обединява в себе си всички запустели и неплодородни земи. Това имаше предвид водачът ни, като каза „мерали“.

Трябваше да изкачим две-три възвишения на терена, за да стигнем до платото, което на запад стръмно се спуска към бреговете на Треска. Там минахме през няколко села.

Понеже знаехме, че Исрад ще ни води напряко, не полагах усилия да търся следите на Суеф. Това нямаше да ни донесе никаква полза, само щеше да забави ездата ни. След като бяхме на път вече от около четири часа, навлязохме в една рядка гора, чиито дървета бяха надалеч едно от друго. Там попаднахме на следите на самотен конник, които идваха отляво на нашата посока. Разгледах ги, без да слизам от седлото. Предположих, че са следите на Суеф, още повече че конят бе препускал с широки крачки, от което можеше да се направи извод, че ездачът много е бързал. Тъй като следата продължаваше в нашата посока, я следвахме, докато след известно време отдясно не се присъедини още една, оставена от повече копита.

Тогава слязох от седлото. Що-годе опитен човек лесно би могъл да разбере от колко коня е оставена тази следа, особено ако те не са чак толкова много. Видях, Че са били петима ездачи, тоест вероятно бяха търсените от нас. От вече оронените краища на отпечатъците от копитата разбрах, че тези хора бяха минали оттук преди около седем часа.

При такава преценка трябва да се вземат предвид много неща: какво е времето, видът на почвата, дали е мека или твърда, песъчлива или глинеста, дали е гола или обрасла с растителност, а може би покрита с тънък слой листа. Необходимо е да се обръща внимание на движението на въздуха и дневната топлина, понеже слънцето и вятърът бързо изсушават въздуха, така че очертанията се напукват по-

бързо, отколкото ако е студено и тихо. Неопитният човек лесно би могъл да се заблуди при такава преценка.

Продължихме да яздим по следите. След известно време гората свърши и отново излязохме на открито. Един по-лош път пресичаше нашата посока и видяхме, че дирите се отклоняват надясно, за да следват тази пътека. Слязох и извадих далекогледа си, за да проверя дали бих могъл да открия някое селище, предмет или селски двор, заради които ездачите се бяха отклонили в тази посока. Но не видях нищо.

— Какво ще правим, сихди? — попита Халеф. — Ще продължим да вървим по следата или ще следваме Исрад.

— Аз съм за второто. — Тези хора са се отклонили за малко и по-късно отново ще се насочат насам. Знаем накъде са тръгнали и ще побързаме и ние да идем там. Така че напред, както досега!

Понечих да подкарам коня си, но Исрад каза:

— Може би все пак е по-добре да ги последваме, ефенди. Отвъд вдясно се простира един имот, който оттук не можем да видим. В него се намира малък чифлик, където мъжете, които преследваме, сигурно ще се отбият.

— Какво бихме могли да научим там? Те не биха се бавили дълго, а само ще помолят за глътка вода и хапка хляб. В никакъв случай не може да се допусне, че биха били особено общителни с живеещите там хора. Хайде да продължим ездата си!

Но съвсем скоро мнението ми се промени. Следите идваха отдясно и дори като хвърлих само бегъл поглед към тях, забелязах, че са доста пресни. Затова отново слязох да ги огледам по-внимателно и установих, че са от около преди два часа. Значи ездачите се бяха бавили в споменатия селски имот около пет часа. Трябваше да разбера каква е била причината за това. Смушкахме конете и завихме надясно, за да потърсим къщата.

Не беше далеч. Скоро стигнахме до мястото, където теренът се спускаше към една долина, през която течеше поток. Там долу имаше тучно пасище и хубави ниви. Въпреки това къщата създаваше впечатление за бедност. Видяхме, че пред вратата стои един човек. Като ни забеляза, той изчезна в къщата и затвори вратата зад себе си.

— Ефенди, изглежда, този селянин не иска и да знае за нас — каза Оско.

— Сигурно ще ни позволи да го заговорим. Предполагам, че се е изплашил, защото нашите добри приятели по навик са се отнесли с него лошо. Не го ли познаваш случайно, Исрад?

— Виждал съм го, но не знам името му — отвърна спътникът ми. — Не знам дали той ме познава, понеже досега не съм ходил при него.

Като стигнахме до портата, видяхме, че е заключена. Почукахме, но не получихме отговор. Отправих се към задната част на къщата, където също имаше врата, но и тя беше залостена. Като започнахме да чукаме по-силно и да викаме по-високо, един от затворените капаци на прозорците се отвори и се показа цевта на пушка. Един глас извика:

— Измитайте се, негодници! Ако не престанете да вдигате шум, ще стрелям!

— По-спокойно, по-спокойно — отвърнах аз, приближавайки се толкова близо до прозореца, че можех да хвана с ръка цевта на пушката. — Не сме негодници и не идваме с враждебни намерения.

— Същото казваха и другите. Повече не отварям вратата си на непознати.

— Може би познаваш този тук — отвърнах аз и махнах на Исрад да дойде.

Щом селянинът видя младия мъж, бавно свали оръжието и каза:

— Но това е Исрад!

— Да, аз съм — потвърди Исрад. — И мен ли смяташ за безделник?

— Не, ти си почтен човек.

— Тези мъже тук също са почтени. Те преследват хората, които са били при теб, и искат да се осведомят какво са искали ония негодници.

— Вярвам ти и ще отворя портата.

Той го направи. Като излезе при нас, разбрах, че този дребен, слабоват, гледащ изплашено човек, не би могъл да вдъхне респект у хора като двамата аладжи. Вероятно не ни вярваше напълно, защото продължаваше да държи пушката в ръката си. Той извика по посока на къщата:

— Майко, ела ги виж!

Една прегърбена от възрастта жена се приближи, подпирайки се на бастун, и ни огледа. На пояса й висеше молитвена броеница. Затова казах:

— Хазрети Иса Крист илахи вар, анаднъм! (Слава на Исуса Христа, майчице!) Бизи капундан ковиорму сън? (Ще ни прогониш ли от вратата си?)

По сбръчканото й лице премина любезна усмивка и тя отговори:

— Ефенди, ти си християнин? Но понякога те са най-лошите! Твоето лице обаче е добро. Нищо лошо ли няма да ни сторите?

— Не, разбира се, че не.

— Тогава сте добре дошли. Слезте от конете и елате при нас!

— Позволи ни да останем на седлата, защото бързо трябва да продължим пътя си. Преди това обаче бих искал да разбера какво са искали от вас тези шестима ездачи.

— Отначало бяха само петима. Шестият пристигна по-късно. Слязоха от седлата и заведоха конете си без наше разрешение в йонджа тарласъ на ливадата с детелина, въпреки че имаше достатъчно трева. Конете изпотъпкаха хубавата ни ливада. Поискахме да ни обезщетят за нанесените вреди, понеже сме бедни. Но още на първата дума те вдигнаха камшиците и трябваше да замълчим.

— Защо всъщност се отбиха точно при вас? Наложило се е да заобиколят, за да дойдат до къщата ви.

— Единият от тях не се чувстваше добре. Ръката му беше ранена и много го болеше. Махнаха му превръзката и му охладиха раната с вода. Това продължи няколко часа и докато единият от тях се занимаваше с болния, останалите вземаха от къщата всичко, което им харесаше. Изядоха ни месото и другите хранителни запаси. Сина ми и снахата затвориха на тавана и махнаха стълбата, за да не могат двамата да слязат долу.

— А ти къде беше? — попитах аз старицата.

— Аз ли? — отговори тя, като лукаво ми намигна. — Престорих се на глуха. За стара жена лесно би могло да се повярва. Така можех да остана в стаята и да слушам, какво си говорят.

— За какво си приказваха?

— За някой си Кара Бен Немзи, който трябвало да умре заедно със спътниците си.

— Аз съм този човек. Какво друго?

— Говориха за Джемал, конакчията при Треска, където щели да отседнат тази вечер, и за някакъв въглищар, чието име забравих.

— Не се ли казва Шарка?

— Да, да, утре ще бъдат при него. Говориха и за някакъв Жълтолик, с когото щели в Кара… кара… — не мога да си спомня как беше името…

— Каранирван ли?

— Да, с когото щели да се срещнат в Каранирван хан.

— А знаете ли къде се намира той?

— Не, и те нищо не споменаха. Но говореха за някакъв побратим, който щял да се срещне там с единия от вас. Назоваха и името, но за съжаление не мога да си го спомня.

— Да не би да е Хамд ал Амасат?

— Да, така се казваше. Но, ефенди, ти знаеш повече от мен!

— Вече знам много неща и с въпросите си само искам да се убедя, че не греша.

— Говореха, че в този Каранирван хан е затворен един търговец, от когото искали да получат пари. Но му се надсмиваха, защото дори и когато платял тези пари, пак нямало да го освободят. Смятат да го изнудват, докато му отнемат всичко, а после щели да го убият.

— Ах! Предполагах, че има нещо такова. Как се е озовал този търговец в Каранирван хан?

— Хамд ал Амасат, чието име ти спомена, го е подмамил.

— Не казаха ли как се казва търговецът?

— Беше чуждо име, затова не можах да го запомня, освен това и много ме беше страх.

— Не беше ли Галингре?

— Да, да, така се казваше, съвсем точно си спомням.

— Издадоха ли нещо друго за плановете си негодниците?

— Не, защото дойде шестият ездач. Той е шивач кърпач и разправяше за враговете, заради които паднал във Вардар. Сега знам, че вие сте тези врагове. Накараха ме да запаля голям огън, за да изсуши той дрехите си. А тъй като и старецът не беше готов с превръзката на раната си, останаха при нас по-дълго. Този, шестият, разказа за бастонадата, която получил. Трудно му беше да върви и на краката си вместо обувки беше увил парцали, натъркани с говежда лой. Трябваше да му донеса нови парцали и понеже нямах лой, те убиха козата ни, за да вземат мас от нея. Не е ли това позорна жестокост?

— Наистина. Колко струваше козата?

— Сигурно около петдесет пиастъра.

— Моят спътник Хаджи Халеф Омар ще ги подари петдесет пиастъра.

Халеф веднага извади кесията и му подаде половинфунтова монета.

— Ефенди — попита старецът смаяно, — да не би да искаш да заплатиш щетите, които са причинили твоите врагове?

— Не, това не мога да направя, защото не притежавам богатството на падишаха, но за козата можем да ти предложим обезщетение. Вземи парите!

— Радвам се, че ти се доверих и не затворих за теб къщата и устата си. Благословено да е идването ви, да е благословено и тръгването ви. Благословена да е всяка ваша крачка и всичко, което правите!

Сбогувахме се с хората, които дълго продължиха да викат след нас благодарствените си думи, и се върнахме на мястото, от което се бяхме отклонили от първоначалната си посока.

Най-напред продължихме да яздим на открито, като само тук-там се виждаше по някое дърво. Разговорливият ни в началото водач сега беше станал замислен. Като го попитах за причината, той отвърна:

— Ефенди, не предполагах, че опасността, в която се намирате, е толкова голяма. Сега разбирам в какво затруднено положение сте. Това ме тревожи. Ако враговете ви неочаквано ви нападнат от засада, с вас ще е свършено.

— Не вярвам. Ще се отбраняваме.

— Но ти нямаш никаква представа с каква точност мятат тук чакана и никой не е в състояние да отклони добре хвърлен чакан.

— Познавам един човек, който може да се справи — отвърнах аз.

— Не вярвам. Кой би могъл да бъде?

— Аз самият.

— О! — засмя се Исрад, като ме погледна изкосо. — Шегуваш се, нали?

— Не, говоря съвсем сериозно. Човекът беше решил да ме убие.

— Не разбирам. Сигурно не е умеел да си служи с чакана. Иди в планините и там ще видиш истински майстори на това страшно оръжие. Накарай някой скипетар или миридит да ти покаже как се хвърля брадвата и ще се учудиш.

— Човекът, с когото си имах работа, беше скипетар, дори миридит.

Той поклати недоверчиво глава и продължи:

— Щом си успял да отклониш чакана му, той е бил обезоръжен и ти си го победил, нали?

— Да. Наистина беше в мои ръце, но аз му подарих живота. Затова той ми даде брадвата си, която виждаш затъкната в пояса ми.

— Тайно се възхищавах от този чакан. Много е хубав и мислех, че си го купил някъде, за да изглеждаш съвсем войнствен. Но все пак в твоите ръце той е безполезен, защото не умееш да го хвърляш. Или вече си се упражнявал в това изкуство?

— Да, но не с чакан, а с друг вид брадви.

— И къде беше това?

— Далеч оттук, в Америка, където има диви народи, чието любимо оръжие е брадвата. При тях придобих тази сръчност. Там бойната брадва се нарича томахавка.

— Но един дивак изобщо не може да се сравнява с който и да е миридит!

— Тъкмо обратното. Не вярвам, че един скипетар може да хвърля така сръчно чакан, както индианецът томахавката си. Чаканът се хвърля по права линия, а томахавката в дъга.

— Нима някой наистина е в състояние да направи подобно нещо?

— Всеки червенокож воин го умее, аз също. Бузите му се изчервиха, а очите му заблестяха. Той спря коня си, като застана напречно пред моя, така че принуди и мен да спра, и каза:

— Прощавай, ефенди, че съм толкова припрян. Какво съм аз в сравнение с теб! Но въпреки това ми е трудно да повярвам на думите ти. Ще ти призная, че и аз хвърлям чакан и съм готов да се меря с всеки. Затова знам колко години упражнение са необходими, докато човек стане майстор на такова оръжие. За съжаление не нося моята брадва.

— Наистина досега не съм хвърлял чакан — гласеше моят отговор, — но мисля, че дори първия и втория път да не улуча целта, то при третото хвърляне ще успея.

— О, ефенди, не се заблуждавай!

— Не се заблуждавам и ще хвърля брадвата по-изкусно от теб.

— Така ли?

— Като го мятам, оръжието лети известно време към земята, после се издига, описва дъга и улучва точно там, където искам.

— Това е невъзможно!

— Наистина става така.

— Ефенди, хващам се за думите ти. Ако имах повече пари в себе си, щях да се обзаложа с теб.

Исрад слезе от коня си. Беше обхванат от такава възбуда, че истински се забавлявах.

— Клетият човек! — каза Халеф, правейки надменен жест.

— Кого имаш предвид? — попита Исрад.

— Теб, разбира се.

— Да не би да мислиш, че ефендито ще спечели облога?

— Със сигурност.

— Виждал ли си го някога да мята чакан?

— Не, но той може да направи всичко, което поиска. Сихди, съветвам те да се обзаложиш с този млад човек. Той ще ти плати и ще трябва да те помоли за извинение.

Истинска нелепост беше да приемам предложението на Исрад. Ако се забавехме тук заради тази детинщина, само щяхме да си изгубим времето. Но всъщност ставаше дума само за няколко минути, пък и аз самият бях любопитен да видя дали ще успея да се справя с чакана така, както умеех да правя това с томахавката. Един такъв опит нямаше да е излишен, защото всеки момент можеше да се яви повод наистина да се наложи да посегна към брадвата. Затова беше добре да знам дали ще мога да се справя с нея. Попитах Исрад:

— Колко пари имаш в себе си?

— Само пет или шест пиастъра.

— Залагам срещу тях сто пиастъра. Какви условия ще поставим?

— Хм! — кимна той замислено. — Никога не си хвърлял чакан, а аз не съм свикнал с твоя. Така че е най-добре първо да направим няколко опита, примерно три.

— Съгласен съм.

— След това обаче всеки от нас ще има право само на едно хвърляне по целта — каза той.

— Доста неблагоприятно. Тъкмо последното хвърляне може да е неуспешно по някакво непредвидимо обстоятелство.

— Е, добре, тогава по три хвърляния за всеки. Който хвърли най-добре, получава парите. Ще хвърляме по най-близкото дърво пред нас. Това е дишбудак агаджи[1]. Чаканът трябва да се забие в ствола.

Бяхме спрели недалеч от една рекичка. Всъщност това беше същият поток, който извираше от долината под нас, където се бяхме отбили за малко. Край водата имаше няколко дървета: ясени, елхи, а също и стари, разкривени върби, от чиито корони бяха покарали нови клончета. Най-близкото дърво беше споменатият ясен, на около седемдесет крачки от нас.

Слязох от коня и дадох чакана на Исрад. Той застана в устойчива позиция с разкрачени крака, завъртя тялото си в кръста, претегли брадвата с ръка, а после замахна. Брадвата прелетя съвсем близо край ясена, но не го докосна.

— Този чакан е по-тежък от моя — извини се той, докато Халеф отиваше да донесе оръжието. — Втория път ще улуча.

При следващото хвърляне Исрад улучи целта, но не с острието на брадвата, а с дръжката й. Третият опит беше по-сполучлив, защото острието улучи дървото, но не така, че да се забие в него.

— Няма значение — каза той, — все пак това беше само опит. После сигурно ще улуча, защото вече познавам брадвата. Сега е твой ред, ефенди!

Реших да не се целя по ясена, а по една доста по-отдалечена стара върба, която беше съвсем куха и само един от клоните й се издигаше право нагоре. По него имаше малка коронка от разлистени вейки. Първо ръката ми трябваше да привикне с тежестта на чакана. Затова при хвърлянето ми се получи това, което стана и при Исрад. Нямах намерение да се целя по върбата, а само да определя посоката. Брадвата прелетя далеч наляво от ясена и се заби в меката почва.

— Олеле! — засмя се нашият водач. — И ти искаш да спечелиш облога, ефенди?

— Да — казах аз сериозно.

Въпреки това следващите пробни хвърляния привидно бяха още по-лоши от първото. Но на мен ми доставяше удоволствие Исрад да ми се присмива, защото бях убеден, че като настъпи решителният момент, няма да пропусна целта. Халеф, Омар и Оско не се смееха. Мълчаливо таяха яда си, че бях приел този облог.

— Опитите свършиха — каза Исрад. — Сега ще се състезаваме. Кой ще хвърля пръв?

— Ти.

— Нека тогава преди това приготвим парите, за да не се получи после недоразумение. Оско ще ги държи у себе си.

Значи младият мъж подозираше, че ще откажа да му дам стоте пиастъра. Убеден беше, че ще спечели облога. Дадох парите на Оско. Противникът ми даде своите няколко пиастъра, а после взе брадвата. Беше доста сръчен. И при трите хвърляния улучи стеблото, но само последния път брадвата остана забита в дървото.

— Не пропуснах нито веднъж — ликуваше той. — И един път чаканът остана забит. Направи го и ти като мен, ефенди!

За да докажа индианската ловкост, с която се бях похвалил, трябваше да хвърля чакана по индиански маниер. Замахнах, завъртях брадвата над главата си и му придадох онова вртеливо движение, което в играта на билярд се нарича „ефект“. Брадвата полетя, въртейки се около собствената си ос към земята, после се издигна, изведнъж отново се спусна надолу и се заби в стеблото на ясена и остана там.

Спътниците ми се развикаха от радост. Исрад обаче слисано каза:

— Какъв късмет, ефенди! Не е за вярване.

Халеф донесе брадвата и аз я метнах още два пъти към ясена. Приятелите ми сияеха, но Исрад, изглежда, все още смяташе, че дължа успеха си на късмета.

— Ако все още не си убеден — заявих аз, — сега ще ти дам убедително доказателство. Виждаш ли старата куха върба зад ясена?

— Да, виждам я. Защо да я гледам?

— Ще се целя по нея.

— Но, ефенди, тя е на повече от сто крачки от нас. Наистина ли ще хвърляш по нея?

— Не само това, а дори ще улуча единствения клон, който тя има, и то така, че брадвата ще го отсече на не повече от една педя от стеблото.

— Това би било чудо.

— След досегашните шест хвърляния ръката ми вече така свикна с оръжието, че едва ли ще сбъркам. Едва сега ще мога да придам на чакана двойно вртеливо движение и ще видиш, че като се приближи

до земята, после изведнъж, като с тласък, ще получи три пъти по-голяма скорост. Внимавай!

Хвърлих чакана по описания начин. Брадвата започна да пада към земята с върteливо движение, бавно се вдигна нагоре и после изведнъж полетя с по-голяма скорост към върбата. В следващия миг споменатият клон лежеше на земята.

— Иди и виж! — засмях се аз. — Отсечен е на една педя от стеблото, и то като с нож, защото е улучен от острието на брадвата.

Исрад направи такава слисана физиономия, че високо се разсмях.

— Не казах ли вече? — извика Халеф. — Това, което моят сихди пожелае, може да го направи. Оско, дай му парите! Това са пиастри на триумфа и той трябва да ги прибере.

Но аз взех само моя залог, а Исрад получи парите си обратно. Той не можеше да се успокои и дори след като отдавна пак бяхме тръгнали на път, продължаваше по различен начин да изразява учудването си. Приятно ми беше да се убедя, че мога да се осланям на сръчността си. След това кратко спиране ездата ни не бе прекъсвана повече. Настъпи нощта и Исрад каза, че след около един час ще стигнем до Треска конак. Отново минавахме през гора, която за щастие не беше гъста, а после започнахме да се спускаме по хълма надолу. Озовахме се в едно пасище, а накрая чухме и лая на кучетата.

— Това са самсунлар[2] на моя баща — обясни Исрад. — Точно пред нас се намира конакът на Треска, а вляво е къщата на моите близки. Ние обаче ще опишем дъга. Може някой от ратаите на конакчията да е навън и да ни забележи.

Отклонихме се наляво, докато стигнахме до реката, и яздихме по брега до къщата на овчаря. Беше дълга ниска постройка на един етаж. Някои от капаците на прозорците бяха отворени и оттам се виждаше светлина. Кучетата се нахвърлиха върху нас със сърдит лай, но веднага се успокоиха, щом разпознаха гласа на Исрад. Един мъж показа глава през прозореца и попита:

— Кой е?

— Добър познат.

— Това е Исрад! Жено, Исрад е дошъл!

Главата изчезна, а веднага след това се отвори вратата и старците забързаха към нас, за да посрещнат Исрад. По-големият син също дойде да го прегърне. После овчарят каза:

— Водиш със себе си хора. При нас ли ще останат?

— Да, но не говори толкова високо! Конакчията Джемал не бива да забележи, че тези мъже са тук. Погрижи се преди всичко конете ни да се приберат в обора.

Тук имаше само един нисък овчарник, в тавана на който си ударих главата. Моят жребец не искаше да влезе вътре. Миризмата на овце му беше противна и само с ласки и уговорки успях да го накарам да стане послушен. После се отправихме към стаята или по-скоро към това, което тук се наричаше стая, защото единственото голямо помещение, от което се състоеше къщата, беше преградено на различни отделения от вече често споменаваните плетени върбови стени. Всяко от тях можеше да бъде разширявано и стеснявано посредством преместването на тези прегради. Вкъщи бяха само бащата Джордже, майката Шенка и по-големият син Нико. Ратаите бяха при стадата овце, а слугини нямаше.

Исрад назова имената ни и най-напред разказа, че сме спасили сестра му Сора. Последицата от това беше радушен прием. Нико отиде в обора, за да нахрани и напои конете ни, а родителите му донесоха всичко, което можеше да се намери в къщата, за да ни нагостят. В началото разговорът ни се въртеше около това, което най-много ги вълнуваше, спасяването на снаха им. После стана дума за целта на нашето пътуване и научих, че търсените от нас хора са пристигнали в конака. Разказах им в общи линии защо преследваме тези мъже, като с това предизвиках учудването им.

— Не е за вярване, че има такива хора — извика старата жена и плесна с ръце. — Но това е ужасно!

— Да, ужасно е — изръмжа старият Джордже, — но няма защо да се чудим, че са привърженици на Жълтоликия. Цялата страна трябва да благодари на колене на Господа, когато тази напаст за народа един ден бъде премахната.

— Знаеш ли някакви подробности за Жълтоликия? — попитах го аз.

— Не знам нищо повече от теб или другите. Ако се знаеше къде живее, щяхме да го познаваме, а тогава с него щеше да е свършено.

— Това е въпросът. А да ти е известно къде се намира Каранирван хан?

— Не знам хан с такова име.

— А познаваш ли мъж, който да се казва Кара Нирван?

— Още по-малко.

— Но персийския търговец на коне сигурно познаваш?

— Да. Но на него му викат Кара Аджем. Защо ме питаш за него?

— Предполагам, че той е Жълтоликия.

— Какво? Този персиец?

— Опиши ми го!

— По-висок и по-як е от теб, истински великан и носи дълга черна брада, която покрива гърдите му.

— От колко време се намира в тази страна?

— Не знам точно. Може би са минали повече от десет години, откакто го видях за първи път.

— А може би оттогава се говори и за Жълтоликия?

Джордже се замисли за малко, изненадано ме погледна и отвърна:

— Да, приблизително оттогава.

— Какво е поведението на този търговец на коне?

— Държи се подчертано господарски, като всички хора, които знаят, че са богати. Винаги е въоръжен до зъби и е известен като човек, с когото шега не бива.

— Значи е склонен към насилие?

— Да, ръката му или е свита в юмрук, или държи пистолет. Разказват, че много от хората, които са го обиждали, никога вече не са отворили уста, защото мъртвите не могат да говорят. Но за грабежи и кражби не знам нищо.

— Това описание съвпада с представата, която съм си създал за него. А да знаеш дали общува с въглищаря Шарка?

— Не съм чувал подобно нещо. Имал ли си си вече работа с въглищаря?

— Досега още не, но мисля, че ще се срещнем. Шестимата ще ходят при него. Значи знаят къде живее. А на теб не ти ли е известно случайно?

— Знам само, че живее в някаква колиба навътре в гората, отвъд Глрговик.

— Виждал ли си го някога?

— Бегло.

— Все пак от време на време той излиза от гората, за да продава въглищата си или за целта използва други хора.

— Не ги продава той. В планината Шар Даг има един курумджу[3], който се занимава с неговите неща. Той обикаля из селата с каруцата си, на която са натоварени въглищата и буретата със сажди.

— Що за човек е той?

— Мрачен, необщителен човек, който не дружи. По-добре е да го гледаш как си отива, отколкото, че идва.

— Хм! Може би ще бъда принуден да го потърся, за да разбера от него къде се намира колибата на въглищаря.

— Бих могъл да ти дам един ратай да ти показва пътя поне до Глоговик. Но по-нататък и той не знае пътя.

— С удоволствие приемаме това предложение. Твоят син Сеф ми разказа, че въглищарят бил заподозрян в убийство.

— Това не е Само подозрение, а се знае със сигурност, въпреки че няма свидетели, с чиято помощ той би могъл да бъде обвинен. Той е бил във връзка дори с аладжите, които напразно били търсени при него от войската.

— Сеф ни говори и за това. Днес е видял тези двама души.

— Петнистите ли? Наистина ли? Често ми се е искало да ги срещна, но, разбира се, така, че да не са опасни за мен.

— Точно така се е случило.

— Кога е станало?

— Днес. Не забеляза ли сред шестимата ездачи двама, които яздят петнисти коне?

— О, Господи! Уначи те са тук, в конака! Тази напаст е съвсем наблизо!

— Не се страхувай от разбойниците, защото ние сме тук. Щом научат, че сме при теб, веднага ще офейкат. Впрочем, ако се промъкнеш тайно дотам, би могъл да ги видиш. Опитай се да разбереш дали могат да бъдат подслушани.

Джордже излезе, а докато го нямаше, ние се заехме с вечерята. След половин час овчарят се върна и съобщи, че е видял враговете ни.

— Но бяха само петима — каза той. — Раненият не беше при тях. Седяха до спалнята на съседа. Обиколих къщата и дебнах край всички прозорци дали не може да се гледа вътре през някой процеп.

Накрая стигнах до един капак, в който имаше дупка от чеп. Тези, които търсите, седяха заедно с конакчията, а пред тях имаше кана с ракия.

— Говореха ли?

— Да, но не за вашите работи.

— А могат ли да бъдат подслушани? Разбира ли се какво говорят, ако се дебне вън край прозореца?

— Успях да доловя добре само отделни думи. За да се чуе добре разговорът им, човек трябва да е в спалнята. Капакът на прозореца е отворен.

Джордже описа положението на стаята и вътрешността й и разбрах, че е прекалено опасно да се влиза вътре, още повече, като се предположи, че там можеше да е старият мюбарек.

— Не, по-добре да се откажем от това начинание — заявих аз. — По-късно аз самият ще се промъкна дотам.

С това смятах въпроса за приключен. Продължихме да разговаряме, но Халеф стана и тръгна да излиза.

— Надявам се, че не отиваш да подслушваш — извиках аз след него. — Най-строго ти забранявам!

Той направи успокоителен жест с ръка и излезе. Аз обаче не бях спокоен и наредих на Омар тайно да го проследи. Той скоро се върна и съобщи, че хаджията отишъл в обора, за да се увери, че на конете ни, и особено на моя жребец, нищо не им липсва. Задоволих се с това съобщение. Измина около четвърт час, после още толкова, и тъй като хаджията все още го нямаше, отново се обезпокоих. Като изразих тревогата си гласно, овчарят тръгна да търси Халеф. Върна се обаче с неизпълнена задача. Не го беше открил никъде.

— Значи правилно съм предполагал. Направил е глупост и вероятно се намира в опасност — казах аз ядосано. — Оско, Омар, вземайте пушките си! Трябва да се промъкнем до конака, защото мисля, че Халеф е имал дързостта да влезе в спалнята на конакчията.

Взех карабината, защото беше достатъчна, за да държа в подчинение цялата банда. Вън беше тъмно като в рог. Водеше ни овчарят. Тъй като все още трябваше да пазя крака си, вървяхме към брега на реката бавно, докато пред нас, на около петдесет крачки от Треска, се появи тъмният силует на конака. Промъквахме се откъм предната страна на къщата, където всички капаци на прозорците бяха затворени, а сетне завихме настрани, където бяха оборите. Там растяха

млади смърчове, чиито най-долни клони почти докосваха земята. Пространството между тях и къщата беше съвсем тясно.

Оттам овчарят ни поведе към задната част на сградата, покрай която започнахме да дебнем. От Халеф не се забелязваше никаква следа, но аз бях твърдо убеден, че той е вътре в къщата, заловен от хората, които е искал да подслуша.

Овчарят спря и посочи към два от прозорците, чиито капаци като всички останали също бяха залостени отвътре.

— Тук този първият капак — прошепна той — е на стаята, в която се намират мъжете, а вторият е на спалнята.

— Ти не казваше ли, че този вторият капак бил отворен?

— Да, преди беше.

— Но след това са го затворили. Сигурно има някаква причина. И каква би могла да бъде тя, освен негодниците да са забелязали, че ги подслушват.

Промъкнах се до първия капак и погледнах през една дупка от чеп. Стаята бе оскъдно осветена от лоена свещ, забодена в направен от тел свещник, но все пак успях да видя достатъчно.

На един килим седяха Манах ал Барша и Баруд ал Амасат. Пред вратата стоеше набит, як мъж със сурово изражение на лицето. Явно това беше конакчията Джемал. На стената вдясно срещу мен се бяха облегнали двамата аладжи. Пушките им бяха окачени на дървени куки в ъгъла. Погледите на петимата бяха насочени към… Халеф, който лежеше на пода с вързани крака и ръце. Лицата на враговете му не предвещаваха нищо добро. Изглежда, разпитът се водеше от Манах ал Барша. Във всеки случай беше много ядосан, защото говореше толкова високо, че се разбираше всяка сричка.

— Виждаш ли нещо, сихди? — прошепна Омар.

— Да — отвърнах аз тихо. — Хаджията лежи вързан на земята и тъкмо го разпитват. Елате! Трябва да ми помогнете да разбием капака на прозореца и веднага след това да мушнете вътре дулата на пушките си. Но капакът трябва да бъде натрошен за миг, за да нямат време да посегнат на Халеф, преди ние да успеем да го защитим. А сега тихо!

Заслушах се.

— Кой ти издаде, че сме тук? — осведомяваше се Манах ал Барша.

— Суеф ни каза — отговори Халеф.

Не виждах споменатия човек, но сега той се приближи отляво. Вероятно е бил в спалнята.

— Кучи сине, не лъжи! — каза джуджето.

— Млъкни и не ругай! — отвърна Халеф. — Не каза ли пред нас на ханджията в Румелия, че имаш намерение да ходиш в Треска хан?

— Да, но не съм казвал, че тези хора също ще са тук.

— Но ние можехме да се досетим. Моят ефенди още в Килисели ти каза, че ще тръгнеш бързо, за да ги последваш.

— Шейтанът да го вземе този гяур! Ще му разкъсаме ходилата, за да разбере какво съм изпитвал аз. Едва стоя на краката си. Суеф клекна до Халеф.

— Но как разбрахте къде се намира Треска конак? — продължи да се осведомява Манах.

— Питахме, това се разбира от само себе си.

— И защо ти тръгна след нас сам? Защо другите изостанаха? Халеф беше постъпил много хитро, като им бе казал, че е дошъл дотук сам. Въобще той се държеше много хладнокръвно. И нищо чудно, защото сигурно си е казвал, че загрижени за него, скоро щяхме да дойдем да го потърсим.

— Не ви ли каза Суеф, че моят сихди падна във водата?

— Да, и се надяваме да се е удавил!

— Не, не ви е направил тази услуга. Още е жив, въпреки че се разболя. Останалите трябва да се грижат за него. Но мен ме изпрати да ви наблюдавам. Ако му е възможно, утре ще ме последва. До вечерта сигурно ще е тук и ще ме освободи.

Всички високо се изсмяха.

— Глупак! — извика Манах ал Барша. — Да не мислиш, че утре вечер все още ще си наш пленник?

— По-рано ли смятате да ме освободите? — попита ги Халеф с безобидна физиономия.

— Да, ще те освободим преди това. Ще ти позволим да вървиш, но само в ада.

— Шегуваш се. Аз изобщо не знам пътя за там.

— Не се тревожи! Ще ти го покажем. Но първо ще ти дадем един малък урок, който може да не ти се понрави особено.

— О, аз съм благодарен за всяка поука!

— Да се надяваме, че и сега ще е така. А именно, искаме да ти припомним, че има един закон, който гласи: „Око за око, кръв за кръв.“ Вие бихте с камшик Мурад Хабулам и Суеф. В замяна и ти ще получиш бастонада, и то такава, че от ходилата ти ще хвърчат парчета месо. Изпомпахте вода върху кулата, за да се удавим. Добре, и ние ще те пуснем под вода, за да се удавиш по най-жалък начин, но бавничко, за да ти се порадваме. Ще те потопим в Треска, но така, че само носът ти да се подава навън. Ще поемаш въздух, докато ти е възможно.

— Няма да го направите! — извика Халеф умолително.

— Няма ли? Защо да се отказваме?

— Защото сте правоверни привърженици на Пророка и няма да измъчвате и убиете един мюсюлманин.

— Остави Пророка! Ще умреш от смърт, по-лоша от вечните мъки, към които след това ще потеглиш.

— Каква полза ще имате да ме убиете? Гузната съвест ще ви измъчва до мига, в който при вас дойде Ангелът на смъртта.

— Ние сами ще се справим със съвестта си. Сигурно вече изпитваш страх от смъртта? Но ако си достатъчно умен, можеш още веднъж да й се изплъзнеш.

— Какво трябва да направя? — попита Халеф бързо.

— Да ни признаеш всичко. Кой е твоят господар, какво иска от нас и какво е замислил срещу нас.

— Не мога да ви издам това.

— Тогава ще умреш. Мислех ти доброто, но щом не искаш да отговаряш на въпросите ми, съдбата ти е решена.

— Знам какво си намислил — отвърна Халеф. — Няма да изпълниш обещанието си. След като ти призная всичко, ще ми се присмеете и няма да удържите на думата си.

— Ще я удържим.

— Заклеваш ли ми се?

— Заклевам ти се във всичко, в което вярвам и почитам. Сега бързо решавай, защото милостивото ми настроение няма да трае дълго!

Халеф се престори, че размишлява, а после каза:

— Какво ще получа от ефендито, като умра? Предпочитам да остана жив, затова ще ви дам сведения.

— Това се казва късмет! — каза Манах. — Тогава първо ни кажи, кой е твоят господар всъщност?

— Не сте ли чували, че е немец?

— Да, вече са ни го казвали.

— И вие вярвате ли го? Може ли един алеман да има всичките три паспорта от султана?

— Означава ли това, че не е алеман?

— Няма нищо общо!

— Но е гяур, нали?

— И това не е вярно. Преструва се, за да не се досети някой кой е всъщност.

— Кажи го тогава най-сетне! Кой е той?

Халеф направи изключително важна физиономия и отговори:

— По външния му вид трябва да сте установили, че не е кючюк адам[4], а нещо изключително. Бях се заклел да не издавам тайната му, но ако не говоря, ще ме убиете, а смъртта отменя всички клетви. Трябва да знаете, че той е шахсаде[5] от чужда страна.

— Кучи син! Да ни будалкаш ли смяташ? — извика Манах ал Барша.

— Не е моя вината, че не ми вярвате.

— Да не би ефендито да е син на падишаха?

— Не. Нали ви казах, че не е оттук.

— От коя страна?

— От Хиндустан[6], която се намира зад Персия.

— Защо не си стои там? Защо обикаля из страната ни?

— За да си търси жена.

— Жена? — попита Манах ал Барша, но не с тон на учудване, а с онази физиономия, която немецът обикновено прави, когато възкликва „аха!“.

Това твърдение на хаджията не се стори на тези хора невероятно. Стотици ориенталски приказки разказват историята на царския син, който пътува инкогнито, за да си избере за жена най-голямата хубавица, която винаги е дъщерята на някои изключително бедни хора. Възможно беше и сега да е така.

— Но защо я търси тъкмо тук? — гласеше следващият въпрос.

— Защото тук са най-хубавите дъщери и защото му се е присънило, че тук ще намери цветето на своя харем.

— Да си я търси тогава! Защо обаче се е загрижил за нас?

Въпреки опасното положение, в което се намираше, дребосъкът не можеше да не се сдържи да не направи някоя от лудориите си. Той сериозно каза:

— За вас ли? И през ум не му минава. Интересува го само мюбарекът.

— Защо?

— Защото в съня си е видял бащата на красавицата, а също и града, в който може да го намери. Градът е Остромджа, а бащата е старият мюбарек. Защо мюбарекът бяга от моя господар? Нека му даде дъщеря си и като кайната[7] на най-богатия индийски принц ще получи голяма власт.

Тогава от съседната стая се чу ръмжащият глас на ранения човек:

— Млъкни, кучи сине! Никога в живота си не съм имал дъщеря. Лъжите извират от устата ти като гъсеници. Да не мислиш, че не знам кой е господарят ти, на когото желая мъките на ада? Досега съм мълчал, защото исках да избера най-удобния момент за отмъщението си. Затова за съжаление не го казах и пред съда в Остромджа. Но вече трябва да говоря. Лъжата ти е толкова голяма, че ушите ми пламнаха от нея. Ще кажа това, което знам. Не бива да мълча повече.

— Какво е то, какво? — питаха останалите.

— Знаете ли, хора, че този чужденец не е нищо друго освен един проклет сквернител на фраси и мюбареке[8]. Видях го в Мека, свещения град. Разпознах го, стоях до него и протегнах ръка да го пипна, но шейтанът му помогна да се измъкне. А имам всички основания да предполагам, че този Хаджи Халеф Омар му е помогнал да оскверни с погледа си на християнско куче най-голямата светиня на мюсюлманите. Не съм забравил лицето на този неверник и го познах веднага щом мина край мен с коня си, когато стоях на пътя пред Остромджа като сакат просяк. Не се поддавайте на заблудата от безочливите му лъжи, а отмъстете по най-страшен начин за това злодеяние!

Дълго размишлявах какво наказание да бъде наложено на този престъпник, но не можах да открия такова, което да ми изглежда достатъчно голямо. Помислете вместо мен и действайте! Но го направете веднага и както трябва.

Старецът бе говорил бързо и възбудено като човек в треска. После силно простена, защото го завладяха болките от раната му. Беше така, както бях казал: отнесли го бяха в спалнята.

Внезапно ми просветна. Значи затова мършавото му лице с остри линии ми се бе сторило толкова познато! Като в сън виждах разлюляното море от хора, възмутени и възбудени, а сред него тази фигура, чиито дълги сухи ръце се протягат към мен, със свити в ставите костеливи пръсти, както граблива птица се спуска върху плячката си! В Мека го бях видял. Лицето му несъзнателно се бе запечатало в съзнанието ми, а като го забелязах отново в Остромджа, наистина ми се струваше, че вече го бях виждал някъде, но не можех да си спомня мястото, където бе станало това.

Думите му произведоха очакваното от него въздействие. Тези хора бяха престъпници, но в същото време бяха и мюсюлмани. Мисълта, че аз съм християнин и съм осквернил свещената Кааба, предизвика у тях най-дълбоко възмущение. А това, че Халеф бе взел участие в извършването на този смъртен грях, ги изпълни с жажда за отмъщение, която не оставяше място нито за милост, нито за състрадание.

Едва мюбарекът бе изрекъл тези думи, Манах и Баруд скочиха, а и Суеф се стрелна нагоре, сякаш го беше ухапала змия.

— Лъжец! — изрева той и ритна Халеф. — Проклет лъжец и предател на собствената си вяра! Или ще имаш смелостта да твърдиш, че мюбарекът не казва истината?

— Да, говори! — изкрещя и Бъбар. — Говори или ще те размажа между юмруците си! Бил ли си в Мека?

Нито един мускул не потрепваше по лицето на Халеф. Дребният хаджия наистина беше смел мъж.

— Какво сте се развикали? Като че ли граблива птица се е втурнала върху патици? Мъже ли сте или деца?

— Не ни обиждай, кучи сине! — извика Манах ал Барша. — Наказанието ти и бездруго ще е страшно. Още по-ужасно ли искаш да го направиш, като удвояваш гнева ни? Отговаряй: бил ли си в Мека?

— Може ли да не съм бил там, след като съм хаджия?

— А този Кара Бен Немзи беше ли там с теб?

— Да.

— Християнин ли е?

— Да.

— Значи не е принц от Индия?

— Не е.

— Тогава си ни излъгал! Оскверните на светини! Ще се разкайваш за това! Ще ти запушим устата, за да не можеш да издадеш нито звук, а после ще започнем с мъченията. Джемал, дай да му запушим устата с нещо.

Конакчията излезе и след миг се върна с една кърпа.

— Отвори си муцуната, негоднико, да ти тикнем тази топка! — заповяда Баруд ал Амасат, като взе кърпата и се наведе към Халеф. Тъй като хаджията не се подчини на тази заповед, той добави: — Отвори я или ще ти разбия зъбите с ножа!

Той коленичи до пленника и извади ножа си от пояса. Крайно време беше да приключим с тази история.

— Удряйте! — заповядах аз на спътниците си.

Вече държах обърнатата си с приклада напред карабина готова за нападение. След първия удар две дъски от капака излетяха в стаята. От двете ми страни Оско и Омар също нанесоха своите удари и останалите части от дървения капак рухнаха. След миг пушките ни бяха обърнати и дулата насочени към вътрешността на стаята.

— Стойте! Не мърдайте, ако не искате куршумите ни да ви улучат! — извиках аз.

Баруд ал Амасат, който държеше ножа си над лицето на Халеф, се изправи.

— Алеманът! — извика той изплашено.

— Сихди! — извика Халеф. — Застреляй ги!

Но беше безсмислено да стреляме, защото вече нямаше цел за пушките ни. Едва злодеите бяха чули думите ми и разпознали лицето ми на светлината на свещта, грабнаха пушките от куките и изхвърчаха от стаята, а с тях и конакчията.

— Бързо при Халеф! — заповядах аз на Омар и Оско. — Развържете го! Но първо изгасете свещта, за да не се превърнете в мишена за някой вражески куршум! Стойте в стаята, докато дойда!

Те веднага се подчиниха.

— Ти можеш да ме чакаш тук — казах аз на овчаря, спуснах се покрай стената до ъгъла, от който бяхме дошли, и се мушнах между младите смърчове и къщата, за да стигна до предната й част.

Стана така, както бях предполагал. Въпреки тъмнината видях към мен да се приближават няколко силуета и бързо се отдръпнах назад, за да се скрия под ниските клони на смърчовете. Едва се бях притаил, и те се появиха: Манах, Баруд, двамата аладжи, Суеф и конакчията Джемал.

— Напред! — заповяда тихо Баруд. — Те още са до прозореца. Светлината от стаята сигурно ще ги осветява. Така че ще ги видим и ще ги застреляме.

Арменецът вървеше най-отпред. Като стигна до ъгъла и погледна към задната страна на къщата, замръзна на мястото си.

— Шейтан! — избухна той. — Нищо не се вижда. Свещта е угаснала. Какво да правим?

Настъпи пауза.

— Кой може да я е угасил? — попита накрая Суеф.

— Вероятно някой от нас я е бутнал по време на бягството — каза Манах.

— По дяволите! — изскърца със заби Сандар. — Този немец наистина се е съюзил с дявола. Тъкмо когато си мислим, че сме хванали него или някой от хората му, и преимуществото ни се разнася като мъгла. Ето че сега седим тук и не знаем какво да правим.

В този момент от мястото, където чакаше овчарят, се разнесе тихо кашляне. Не бе могъл да го потисне.

— Чухте ли? Той наистина е още там — каза Манах.

— Тогава да стреляме по него — извика Сандар.

— Свали пушката! — заповяда Манах. — Не можеш да го видиш, а ако стреляш, няма да го улучиш, само ще издадеш присъствието ни. Трябва да направим нещо друго. Джемал, върни се в къщата и ни съобщи какво е положението там.

— Шейтан! — отговори конакчията. — Трябва ли да се оставя да ме застрелят заради вас?

— Чужденците няма да ти сторят нищо. Ще кажеш, че сме те принудили. Прехвърли вината върху нас. Те можеха да стрелят по нас още в стаята, но не го направиха. Оттук можеш да си направиш извода, че нямат за цел да ни убиват. Затова върви и не ни карай да те чакаме дълго!

Конакчията се отдалечи. Останалите продължиха да си шушукат. Не след дълго той се върна.

— В къщата не може да се влезе — съобщи той. — Те са в стаята.

Заговорниците се съвещаваха известно време дали да бягат, или да останат. Още преди да вземат някакво решение, се случи нещо, което изненада и мен. Чуваха се отмерени стъпки, приближаващи се иззад къщата и един приглушен глас заповяда:

— Дур! Аскерлер, тюфенклердолдурунус! (Стой! Войници, заредете пушките!)

Както за мое учудване установих, това беше гласът на Халеф.

— Чухте ли? — прошепна гостилничарят. — Това са войници. А този, който ги командваше, не беше ли дребният арабин?

— Да, той беше, със сигурност — отговори Баруд ал Амасат. — Развързали са го и е скочил през прозореца, за да доведе войниците, които господарят му е домъкнал. Това може да е войска само от Юскюб. Откъде е намерил тези хора толкова бързо?

— Шейтанът им изпраща помощ от всички страни! — изсъска Манах ал Барша. — Не бива да оставаме повече тук. Чуйте! Отново се разнесе гласът на хаджията:

— Дурун бурада! Араштаръръм! (Чакайте тук! Ще огледам наоколо.)

— Трябва да изчезваме — прошепна Манах. — Щом дребосъкът е излязъл от стаята, то и останалите не са вече там. Бързо влез вътре, Джемал! Ако не са вече вътре, изнеси мюбарека. Треската му сигурно още не е минала — той също трябва да изчезне. Междувременно ние ще доведем конете. Ще се срещнем вдясно от брода под четирите кестена. Но бързо, бързо! Нямаме нито миг за губене.

Другите, изглежда, бяха съгласни с това и се спуснаха да бягат. Трябваше да стигна до кестените преди тях. Не познавах околността, но знаех, че тези дървета са от дясната страна на брода, а тъй като вече бях минал оттам, се надявах лесно да открия мястото на срещата. Карабината оставих под смърчовете, за да не ми пречи на придвижването.

Чух скърцане на врата, явно беше тази на обора, и се спуснах възможно най-бързо към брода. Като стигнах до него, се обърнах надясно и след около четирийсет крачки забелязах четирите дървета. Бяха с гъсти корони. Две от тях се издигаха нависоко, а клоните на другите се спускаха толкова ниско, че почти можех да достигна с ръце

най-долните от тях. Обвих с ръце едното стебло. С няколко захвата и един скок се озовах върху един клон, който беше достатъчно дебел, за да издържи няколко души с моето тегло. Едва се бях качил и чух тропота на приближаващи се коне. Бегълците дръпнаха юздите на животните и спряха под мен. Конакчията беше докарал и мюбарека. Откъм къщата се чуваше гласът на Халеф:

— Хайде да влезем вътре. Като чуете изстрелите ни, разбийте кепенците!

— Аллах трудно ще ме намери — стенеше тихо мюбарекът. — Тялото ми е като огън, а душата ми гори като луд пламък. Не знам дали ще мога да яздя.

— Трябва — отвърна Манах. — Ние също бихме си отпочинали, но тези дяволи ни преследват навсякъде. Налага се да бягаме, а все пак трябва да узнаем какво ще се случи тук днес. Джемал, изпрати ни куриер.

— Къде да ви търси?

— Някъде по пътя към колибата на въглищаря. Но чужденците трябва да насочиш по следите ни. Кажи им, че сме тръгнали към Шарка. Те сигурно ще ни последват, а тогава с тях вече ще е свършено. Ще ги причакаме до Дяволската скала. Там не могат да се отклонят, нито наляво, нито надясно и ще ни паднат в ръцете.

— А ако въпреки всичко се измъкнат? — попита Бъбар.

— Тогава с още по-голяма сигурност ще ни паднат в лапите при въглищаря. Джемал ще им разкаже за съкровищата на Пещерата на скъпоценните камъни, както е разправял на всички други, които са се хващали в клопката. Трябва да са в съюз с целия ад, за да намерят ип мердивени[9], която води към кухия дъб. Разбира се, Кара Нирван ще иска да задържи за себе си врания жребец на немеца. Но останалото ще си разпределим ние и мисля, че ще бъдем доволни. Човек, който предприема подобни пътувания и притежава такъв кон като на този алеман, сигурно има много пари.

Манах изпадаше в голяма заблуда. В момента богатството ми се състоеше в това, което чух от него. Вече знаех, че Кара Нирван е Жълтоликия. Знаех също, че жертвите на въглищаря са подмамвани от описанията на конакчията в някаква мнима Пещера на съкровищата. Узнах също, че тази пещера има втори изход, който води нагоре към

висок кух дъб. Явно този дъб беше с доста внушителни размери и би трябвало да се набива на очи, така че едва ли бе трудно да се открие.

Не чух нищо повече. Конакчията се страхуваше и ги подканяше да тръгват. Мъжете яхнаха конете си. Сложиха стенещия мюбарек върху седлото и скоро чух плискането на водата, като минаваха през брода. Слязох от дървото и се отправих към конака. Не знаех кое е по-добре — да вляза вътре или да погледна през счупените кепенци. Тогава чух, че Халеф говори вътре на висок глас, и влязох.

Всъщност от вратата човек веднага попадаше в голямата гостна, но отпред беше сложена една плетена от върбови клони стена, да предпазва помещението от течение. Докато бях зад тази стена, чух Халеф да казва със строг тон:

— Забранявам ти да излизаш вън през нощта, докато такива прославени мъже като нас стоят тук, за да говорят с теб. Ти си стопанинът на този мизерен конак и трябва да обслужваш гостите си, за да се чувстват добре между четирите ти прогнили стени. Ако пропуснеш да изпълниш дълга си, ще ти го набия в главата насила. Откъде идваш?

— Бях вън, за да наблюдавам тайно накъде ще се отправят мъжете, които преди това така злодейски те нападнаха — отговори Джемал, който веднага се бе върнал в къщата.

Приближих се до ръба на подвижната стена и надникнах в стаята. На пода лежаха вързани шест души, охранявани от Оско и Омар, които бяха с пушки в ръка. До тях беше Халеф с изпъчени гърди и горда осанка, а пред него смирено стоеше гостилничарят. Видях и една стара жена с полузабулено лице, която държеше в ръка няколко въжета. Дребният хаджия отново бе случил изгодна ситуация да се покаже като важна личност.

— Така! — каза той. — Сега го наричаш злодейско, а преди това се радваше.

— Това беше преструвка, ага. Трябваше да се държа така, за да не ядосам повече негодниците. В себе си бях твърдо решен да направя всичко възможно да те измъкна от ръцете им.

— Звучи много добре. С това сигурно искаш да кажеш, че не си им съюзник?

— Изобщо не ги познавам! — твърдеше Джемал.

— И въпреки това се обръщаше към тях по име!

— Научих ги, защото така се наричаха един друг. Радвам се, че всичко свърши така.

— О, изобщо не е свършило, а що се отнася до теб, то едва сега започва. Достойнството не ми позволява да преценявам дали си виновен или не. Изобщо не искам да се докосвам до хора от твоята пасмина и ще поръчам на ефендито да те разпита, а после да ми съобщи резултата. От неговото решение и от моето одобрение ще зависи какво ще стане с вас по-нататък. Първо трябва да бъдеш вързан, за да се убедим в нежната ти привързаност.

— Да ме вържете? Защо?

— Току-що ти казах: за да не ти хрумне изведнъж да тръгнеш на пътешествие. Ето тук е спътницата на дните ти. Тя вече изрази готовност да завърже тези другите, а сега с удоволствие ще върже ръцете и краката ти с въжето, което всъщност е предназначено за шията ти. После ще се съвещаваме как да направим така, че да подслоним хората, които чакат вън. Опасявам се, че тази стая няма да може да побере толкова много войници. Протегни ръце напред, за да може цветето на твоята къща да ги привърже една към друга!

— Господарю, с нищо не съм се провинил! Не мога да търпя…

— Млъкни! — прекъсна го Халеф. — Какво можеш и какво не можеш да търпиш, изобщо не ме интересува. Сега тук заповядвам аз и ако не се подчиниш мигновено, ще бъдеш набит.

Той вдигна камшика, който преди това бях видял да лежи на масата заедно с пистолетите и ножа му, защото го бяха обезоръжили, но сега отново бе прибрал вещите си. Оско и Омар заплашително бяха опрели пушките си в пода, а изплашеният конакчия протегна ръце към жена си, за да му ги върже. После трябваше да легне на земята, след което краката му също бяха вързани.

— Така е добре, о, блаженство на моя живот! — похвали Халеф старицата. — Правилно решение взе, като ми се подчини без възражения. Затова ръцете и краката ти няма да бъдат докоснати от въже, дори свободно ще можеш да се движиш из къщата си, която Аллах е ощастливил с твоята красота. Но не се опитвай да се приближаваш до тези вързани хора, защото последиците от това лесно биха могли да наранят нежността на твоите прелести. Седни там в ъгъла и си отпочини на спокойствие от бремето на земните грижи!

Междувременно ние ще проведем делово заседание дали да взривим къщата ви, или да я опожарим.

Тя се подчини и бавно се замъкна до ъгъла, а Халеф се обърна към вратата, за да ме потърси. Като влязох дори и през ум не му мина да се опита да се извини за непредпазливостта си, а важно ми съобщи:

— Сихди, ти идваш да се осведомиш за последиците от нашия славен поход. Виж тук: лежат на пода, готови да приемат от ръцете ни живота или смъртта си!

— Ела с мен навън!

Казах тези думи кратко и отсечено, вследствие на което лицето му се издължи от учудване. Той излезе с мен пред къщата.

— Халеф — обърнах се аз към него, — извиках те навън, за да не те засрамвам пред хората, на които се представяш за господар, и се надявам, че ще оцениш това по достойнство.

— Сихди — отговори той скромно, — признавам го, но трябва да се съгласиш, че отлично се справих със задачата си.

— Не, не мога да направя това.. Ти действа на своя глава и по този начин прогони враговете ни, което обърква сметките ми. Не можеш ли най-сетне да разбереш, че винаги когато действаш в разрез с моите желания и предупреждения, се проваляш? Леко се отърва само защото навреме те спасихме. Но сега няма смисъл от упреци. Разкажи ми как протече славното ти начинание!

— Хм! — изръмжа той смутено. — Всичко стана много бързо. Джордже ни описа къщата, така че знаех къде да търся хората. Промъкнах се покрай стената и погледнах през дупката на чепа. Видях, че всички седят там с изключение на мюбарека. Разговаряха, но успявах да разбера само тук-там по някоя дума. Това не ме задоволяваше, затова реших да вляза в съседната спалня, чиито кепенци бяха отворени.

— Ти си смятал, че вътре няма никой?

— Естествено!

— Изобщо не е естествено. Попитай другите! Те ще потвърдят, че бях абсолютно сигурен, че мюбарекът лежи в стаята.

— За съжаление не съм чул, иначе нямаше да скоча с двата си крака в тази ужасна локва. А трябва и да призная, че на всичко отгоре ужасно се опръсках. Не беше особено приятно. А когато Баруд ал Амасат се надвеси над мен с ножа, за да ми отвори устата, имах

чувството, хм, чувството, че съвсем бавно изваждат гръбнака от тялото ми. В земния живот има моменти, в които човек не се чувства толкова удобно, колкото му се иска. Мислех, че стаята е празна, но въпреки това бях предпазлив и известно време се ослушвах край отворения прозорец. Понеже нищо не помръдваше, се покатерих през прозореца и много тихо и внимателно се спуснах в стаята. Благополучно стъпих на пода, без да вдигна шум, и понечих да се промъкна към преградната стена, където се намираха хората, които исках да подслушам. Но по необясними причини Съдбата поставя препятствия и пред най-добрите хора, и то тъкмо тогава и там, когато и където най-малко ги очакват. Спънах се в нечие тяло. Негодникът ме беше оставил спокойно да вляза, без да издаде нито един звук. Но ето че после ме хвана за крака и се разкрещя така, сякаш искаше да събуди всички мъртвци по земното кълбо. Размахах ръце наоколо, за да се хвана за нещо, и напипах една дъска, която не беше закрепена достатъчно добре за стената. Дръпнах я с всичко, което беше по нея, и паднах. Вдигна се страшен шум. Враговете ни скочиха от стаята и преди да успея да се изправя, ме бяха хванали. Конакчията бързо донесе две въжета и ме вързаха. Замъкнаха ме в стаята и ме разпитваха. Трябваше да кажа кой и какъв си и аз им признах, че…

— … че съм индийски принц, който си търси тук жена. Чух всичко, непоправими лъжецо. Хайде сега отново да влезем вътре.

— Не искаш ли да узнаеш какво направих, след като ме освободихте?

— Сам мога да се досетя. Ти смяташе, че съм в опасност, и накара Оско и Омар да действат в разрез със заповедта ми. Излязохте от прозореца и се отдалечихте на известно разстояние от къщата, за да се преторите на войници.

— Да, но го направих не без основателна причина. Опитах се да се промъкна по твоя начин. Легнах на земята и запълзях към ъгъла, защото разбрах, че си се отправил натам. На това място стояха негодниците. Доближих се толкова много до тях, че ги чух да си шушукат, въпреки че не разбирах думите им. Това увеличи безпокойството ми, затова побързахме да се преторим на маршируващи войници. Тропахме по земята в крак, а Оско и Омар удряха силно с прикладите на пушките си. Нашият домакин, овчарят, също ни помагаше.

— Къде е той сега?

— Изпратих Джордже да си върви. Той е съсед на конакчията и не бива да бъде видян от него, за да не пострада по-късно от враждебността и отмъщението му.

— Това е най-умното нещо, което си направил тази вечер. Ела сега с мен!

Върнахме се в стаята, а конакчията, както можеше да се съди по лицето му, очакваше появата ми с тревога.

Вероятно Халеф смяташе, че хората са отгатнали, че съм възнамерявал да го мъмря. За да защити авторитета си, непоправимият самохвалко застана пред Джемал и каза:

— Военният съвет, който имахме навън, завърши. Съгласен съм с решението на нашия мъдър ефенди и сега съдбата ви е в неговите ръце.

Много ми се искаше да шляпна дребния хаджия. Той прекалено много се осланяше на благоразположението ми към него. Задоволих се с това, само да му хвърля един сърдит поглед и започнах да разпитвам конакчията, резултатът от което беше равен на нула. Той отричаше без колебание всякакво съглашателство с бегълците.

— Невинен съм, ефенди — уверяваше ме той. — Питай хората ми, те ще ти кажат същото.

— Сигурно, нали са заедно с теб в кюпа. Има ли в конака стая, която да се заключва здраво и сигурно?

— Да, мазето зад нас. Капакът към него е там, в ъгъла, където седи жена ми.

Подът беше от трамбована глина. Но там, където седеше жената, имаше дюшеме, в него беше капакът с ключалка. Ключът беше у ханджийката. Тя го даде и аз отворих. Надолу водеше една стълба. Взех свещ, слязох и видях едно доста голямо, четириъгълно помещение, в което имаше какви ли не плодове. Върнах се горе и заповядах да развържат конакчията.

— Слез долу! — заповядах му аз.

— Какво да правя там?

— Ще проведем събрание, защото само долу можем да се съвещаваме, без никой да ни пречи.

Понеже Джемал продължаваше да се бави, Халеф извади от пояса си камшика. Тогава конакчията склони да слезе. Останалите

трябваше да го последват, след като ги развързахме. Последна слезе долу жената, а ние изтеглихме стълбата. После им хвърлихме отгоре възглавниците и одеялата, които донесохме от спалнята, а накрая аз им заявих:

— Сега можете да започнете съвещанието. Помислете дали до утре сутринта можете да ми признаете всичко честно. А за да не ви хрумне да напуснете по някакъв начин помещението на заседанието, ще ви кажа, че ще стоим на пост до вратата.

Досега бяха мълчали, но ето че веднага започнаха бурно да протестират. Ние обаче прекъснахме тези разтакавания, като тръшнахме капака и го заключихме. Аз прибрах ключа. Халеф и Оско застанаха на пост.

Ние двамата с Омар се върнахме в къщата на овчаря, който ни очакваше с голямо нетърпение заедно с Исрад. Научиха това, което ние сметнахме за необходимо. После отидохме да си починем.

След напрежението през последните дни, сънят ни беше толкова дълбок, че бяхме събудени едва късно предиобед на следващия ден. Аз обаче бях помолил Джордже да ни събуди на зазоряване.

Като отидохме после в конака, вратата беше залостена отвътре. Халеф и Оско още спяха и трябваше да почукаме. Бяха си направили постеля от сено до капака на мазето и ни съобщиха, че затворниците се държали спокойно. Отворихме капака на мазето и спуснахме стълбата долу. Конакчията и хората му се качиха. Лицата им бяха толкова изразителни, че си заслужаваше да бъдат нарисувани. Върху тях бе изписана ярост, въпреки че се опитваха да я прикрият. Джемал се опита да започне с упреци и оправдания, но аз го прекъснах с думите:

— Трябва да поговорим с теб. Ела в задната стая!

Останалите можеха да се заемат с ежедневната си работа.

В следващия момент те изчезнаха. Като седнахме в стаята, конакчията стоеше пред нас с физиономия на осъден на смърт човек.

— През нощта имаше достатъчно време да размислиш дали ще направиш открито признание — започнах аз. — Очакваме отговора ти.

— Ефенди — каза конакчията, — изобщо нямаше за какво да размишлявам. Не мога да кажа нищо повече от това, че съм невинен.

Той се впусна в подробно описание на отделните случки от изминалата нощ, като се опитваше да представи себе си във възможно

най-добра светлина. Той добре беше обмислил защитата си в мазето и сполучливо я излагаше. За да го заблудя, накрая казах:

— Както ми изглежда, наистина сме те подозирали неоснователно и ще получиш съответното обезщетение.

— Нищо не искам, ефенди. Достатъчно е само, че ме смяташ за честен човек. Чужденец си в нашата страна и не познаваш взаимоотношенията тук. Нищо чудно, че си допуснал подобна грешка. Твоите хора също не са оттук. Затова е най-добре да продължиш пътя си, като вземеш човек, на когото поне от време на време напълно да можеш да се осланяш в подобни ситуации.

Аха! Ето че се приближаваше към целта си. Привидно се съгласих с него и казах:

— Имаш право. Един благонадежден водач би бил от голяма полза. Но тъкмо защото съм чужденец, трябва да бъда предпазлив. Не познавам хората тук. Лесно бих могъл да попадна на човек, който не заслужава доверието ми!

— Вярно е.

— Или може би имаш предвид някой благонадежден водач за мен?

— Вероятно. Къде искате да отидете?

— В Калканделен.

Това не беше вярно, но имах причини да говоря така. Той също веднага направи физиономия на разочарование и бързо каза:

— Не очаквах това, ефенди.

— Защо?

— Защото вчера чух, че имате намерение да продължите в друга посока.

— И коя е тя?

— След шестимата конници.

— А, така ли? Но кой ти каза това?

— Те го споменаха, като говореха за вас. Разправяха, че ги преследвате отдавна.

— Признавам, че е така. Но вече се уморих да препускам след хора, които непрекъснато ми се изплъзват. Така човек се излага на неприятности и допуска грешки, за които не може да носи отговорност. Ти самият се убеди в това.

— О, хайде да не говорим повече за станалото вчера. Случилото се вече е забравено и простено. Изглежда, тези шестима мъже много са те обидили?

— Изключително.

— След като толкова дълго време ги преследваш, би било глупост да се откажеш точно сега, когато е почти сигурно, че тук би могъл да ги заловиш.

— Откъде знаеш?

— Стигнах до този извод, след като ги подслушах. Ти сигурно знаеш накъде смятат да продължат?

— Откъде бих могъл да го знам? Тъкмо това е причината да се откажа от по-нататъшно преследване.

Хитрата лисица направи тайнствена физиономия и каза:

— Сега ще се убедиш, че не съм отмъстителен, ефенди. Ще ти направя голяма услуга, като ти кажа къде можеш да намериш тези хора.

— О, ти знаеш! И накъде се отправиха те?

— Тръгнаха за Глоговик. Питаха ме колко път има дотам и трябваше да им опиша пътя.

— Но това е великолепно! — извиках аз привидно зарадван. — Тази новина е изключително важна за мен. Още днес тръгваме за Глоговик. Но ще можем ли да узнаем там накъде са продължили?

— Не е необходимо да питаш, защото аз вече знам.

— В такъв случай нашите врагове са били много общителни с теб!

— О, не, просто аз всичко подслушах.

— Толкова по-добре, защото няма да се страхувам, че са искали нарочно да те заблудят. И накъде тръгнаха?

— Към Фандина. Намира се от другата страна на Черна Дрина. Ще останат там известно време и тогава ще можеш да ги заловиш. Ясно беше, че лъже, но въпреки това попитах:

— А познаваш ли пътя от Глоговик до Фандина?

— Много добре. Роден съм там. Ще минете през изключително красиви местности, например край прочутата Дяволска скала.

— Защо носи това име?

— Ти си християнин и сигурно знаеш, че Иса Бен Мариам[10] е бил изкушен от шейтана. Но той не успял да осъществи намерението

си, избягал и спрял за почивка при онази скала. Разгневен, ударил с юмрук по планината така, че разцепил огромната скала по средата. През появилата се цепнатина сега минава пътят, който трябва да следвате.

— Това легенда ли е?

— Не, истина е. Затова онази скала е наречена Дяволската скала.

— Любопитен съм да я видя.

— Ще се озовеш в гъста гора, където между скалите се намира прочутата Джевахир магарасъ[11].

— А каква е нейната история?

— Една фея обикнала обикновен човек. Господарят на царството на феите съчувствал на любовните й мъки и й позволил да пристане на любимия си, но трябвало да се откаже от своите привилегии, да приеме човешки образ и също да умре. Тя се съгласила и се отправила към земята. Позволено й било също да вземе със себе си всичките си скъпоценности. Но като дошла на земята, нейният любим междувременно й бил изневерил и от мъка тя се оттеглила в пещерата, където пръснала скъпоценностите си и горчиво заплакала. Който иде в онази пещера и има чиста съвест, ще намери някой от онези камъни. Много хора вече са влизали вътре като бедняци и са излизали като богати хора, защото скъпоценните камъни на феята са необикновено големи и чисти.

Джемал изпитателно ме гледаше изпод вежди, за да види какво впечатление ще ми направи легендата. Това значи беше примамката, с която въглищарят привличаше жертвите си! Като се има предвид суеверието на тамошното население, не е чудно, че се намират хора, които се подвеждат от тази детинска история.

Конакчията настойчиво добави:

— Познавам няколко човека, които са намирали такива скъпоценни камъни.

— А ти самият не си ли намирал?

— Не, не намерих скъпоценен камък, защото вече съм прекалено стар. Всъщност човек не бива да е на повече от четирийсет години.

— Значи феята е предпочела младите мъже пред старите! Трябвало е по-рано да идеш да потърсиш.

— Тогава още не съм знаел за пещерата, но ти все още имаш време. Млад си.

— Пфу! Аз съм богат. Имам толкова пари в себе си, че мога да си купя такъв диамант.

Гледах негодника привидно непринудено и забелязах, че цветът на лицето му се промени. Щом искаше да ме подмами с диаманти, аз пък щях да сложа на вдицата си злато. Явно беше, че и двамата щяхме да лапнем кукичката. Той искаше да иде с мен в пещерата, а аз имах намерение да го подмамя да ме заведе при въглищаря.

— Толкова ли си богат? — извика той учудено. — Да, бих могъл да си представя. Всъщност само конят ти струва повече от всичко, което притежавам. Но да се намери диамант на феята, все пак е привлекателно нещо.

— Разбира се, че е примамливо. Но не знам къде се намира пещерата. Вероятно би могъл да ми я опишеш.

— Това не е достатъчно. Трябва да намериш въглищаря Шарка, който ще те заведе дотам.

— Кой е този човек?

— Самотен въглищар, който срещу малък бакшиш развежда чужденците из пещерата.

Джемал полагаше всички усилия да събуди интереса ми към пещерата. Престорих се, че вярвам на всяка негова дума, и го помолих да ми опише пътя до Глоговик, а той ми предложи да ми даде за водач един от ратаите си.

— А той знае ли и пътя от Глоговик до Дяволската скала и Пещерата на съкровищата? — попитах аз.

— Не, никога досега не е ходил там.

По лицето на конакчията беше изписано напрежение, което аз много добре разбирах. Бях казал, че нося в себе си голяма сума пари. Дали въглищарят нямаше да вземе парите само за себе си, или може би те щяха да бъдат разделени между него и шестимата ни врагове, без Джемал, който все пак ни натикваше в ръцете им, да получи нещо? А ако наистина му се полагаше някакъв дял, той сигурно беше нищожен. Дали нямаше да успее сам да вземе всичко?

Такива мисли се въртяха из главата ми. Бях постигнал това, което желаех. Той искаше да предложи за водач самия себе си, но не биваше да го прави. Улесних го, като казах:

— Съжалявам. Не искам непрекъснато да сменям водачите си. Кой знае дали в Глоговик ще успея да намеря някого, който да познава

целия път.

— Хм! Наистина не е лесно. Колко ще платиш?

— С готовност бих дал двеста, двеста и петдесет пиастъра.

— Е, за толкова пари и аз самият бих ви водил, ефенди, ако се съгласиш!

— С радост! Веднага ще заповядам да оседлаят конете.

— Къде са ти конете?

— При овчаря, на когото трябваше да предам поздрави от сина му Сеф. Останаха при него, защото знаех, че враговете ми се намират при теб. Но сега се сещам: ти говореше за цената на моя кон, а доколкото ми е известно, досега не си го виждал.

— Шестимата конници споменаха и не можеха да го нахвалят.

— Да, те са хвърлили око не само на мен, но и на коня ми. Но ще трябва да се откажат от апетитите си. Няма да получат нито мен, нито коня ми, напротив, те ще паднат в моите ръце.

Нарочно се изфуках така, за да видя каква физиономия ще направи Джемал. Устните му трепнаха, но той все пак успя да потисне напиращата подигравателна усмивка и отвърна:

— Убеден съм в това. Какво са тези хора в сравнение с вас!

— Хайде, приготвяй се! След половин час ще те чакаме при брода. Махнах му доброжелателно с ръка и тръгнахме. По пътя хаджията ме попита:

— Сихди, спокойно можеш да ми вярваш, че едва не се задуших от яд. Никога не бих могъл да бъда толкова любезен с този подлец. Така ли ще продължаваме?

— Засега да. Трябва да приспим вниманието му.

— Тогава ти се разправяй с него! Налага му се да се лиши от извора на моето красноречие.

Овчарят Джордже също направи озадачена физиономия, като разбра кой ще ни бъде водач на мястото на ратая, който той ни беше предложил. Успокоих го с уверението, че конакчията не може да ми стори нищо. Последва кратко, но сърдечно сбогуване на Исрад със семейството на овчаря.

Като стигнахме до брода, Джемал вече ни чакаше там. Яхнал беше съвсем нелош кон и бе въоръжен с нож, пистолети и дълга пушка. Още преди животните да нагазят с копита във водата, той се обърна на изток, протегна ръка и каза:

— Аллах да е с нас на отиване и на връщане! Нека благослови начинанието ни с успех! Ла илляха ил Аллах, ве Мохамед расул Аллах!

Това си беше живо богохулство! Искаше Аллах да му помогне в извършването на убийство с цел грабеж! Неволно погледнах към Халеф. Дребосъкът беше стиснал устни и посегна с ръка към камшика, а после каза:

— Аллах познава честните хора и благославя делата им, а тези, които вършат неправда, отпраща в ада!

Пътят до Глоговик беше толкова дълъг, колкото и този, който бяхме изминали предишния ден. Понеже не предвиждахме да правим престой както вчера, се надявахме да пристигнем още следобед.

Говорехме малко. Недоверието бе накарало моите спътници да замълчат, а конакчията не правеше никакви опити да наруши мълчанието им. Страхуваше се да не би с някоя необмислена дума да събуди отново подозрението ни, което погрешно смяташе, че е приспал.

Местността беше планинска. Конете ни много се измориха от ездата през долината на Треска.

По обяд се спуснахме от хълмовете към горната част на Вардар. Тази река тече почти все в северна посока и под Калканделен склоновете на Шар Даг и Кара Даг я отклоняват на югоизток. Като стигнахме дъното на долината, скоро намерихме едно място, през което лесно можехме да прекосим реката, която тук не беше дълбока.

А когато след известно време видяхме пред нас Глоговик, Халеф спря коня си и огледа с мрачен поглед бедняшките колиби. На едно възвишение имаше малък параклис, знак, че част от жителите или цялото население изповядваха християнската вяра.

— О, ужас! — каза той. — Тук ли ще останем, сихди?

— Сигурно не — отвърнах аз, отправяйки въпросителен поглед към Джемал. — Едва два часът следобед е. Ще напоим конете и ще продължим ездата си. Може би в селото има някоя странноприемница?

— Да, има един хан, но няма да ти хареса — каза конакчията.

— За нашата цел сигурно ще е задоволителен.

Стигнахме до първите къщи и видяхме в тревата да лежи един мъж, който, щом чу тропота на копита, скочи и втренчи поглед в нас. Беше щастлив притежател на облекло, на чиято семплост можеше да завиди всеки папуасец. Носеше панталон, и то какъв! Десният крачол

му стигаше почти до глезена, но от двете страни беше разпран и покрит с дупки, буквално почти една до друга. Левият крачол свършваше малко под хълбока и висеше надолу в неописуеми ресни и висулки. Ризата беше без десен, а само с половин ляв ръкав. Вероятно долната й част беше отпрана, защото между мястото, докъдето стигаше, и панталона, се виждаше ивица никога немита, гола човешка кожа. Върху главата си това конте носеше тюрбан от плат, на който бих дал наименованието „парцал за дъски“. Въоръжен беше със стара, почти извита в полукръг сабя. Не можеше да се разбере дали оръжието беше някое ужасно ръждясало желязо, или беше пъхнато в черна кожена ножница.

След като този джентълмен ни бе гледал достатъчно дълго, побягна като луд, размаха сабята около главата си и извика с всички сили:

— Ябънджълар, ябънджълар! (Чужденци, чужденци!) Отваряйте прозорците, отваряйте прозорците!

Това убедително доказателство, че се намираме на високоцивилизовано място, страшно много ми хареса. Каква строга дисциплина цари тук, разбрах по бързината, с която всички мъже и жени, млади и стари жители на селото, се подчиниха на този вик. Навсякъде, където имаше някаква дупка — било то врата или прозорец или в буквалния смисъл на думата дупка в прогнилия зид, — се появяваше по някое лице или нещо подобно. Поне си мислех, че разпознавам лица, макар да виждах само някоя забрадка, две очи, брада, а между тези три работи и нещо неописуемо, но винаги неизмито. Това, което образованият човек обикновено слага зад къщата си, за да може то постепенно да се превърне в полезна за земеделския стопанин „златна мина“, тук бе пръснато пред колибите, и то там, където обикновено витаеха духовете-закрилници на домашното огнище.

Цялото село се виждаше като на длан. Не знам как ми хрумна мисълта да потърся с поглед някой комин. Просто това беше твърде нереално желание: не видях и следа от огнище. На високия край на селото имаше една къщичка, чийто покрив беше хлътнал от всички страни. Челната стена имаше такава пукнатина, че вратата ставаше напълно излишна. От селския път към къщата водеше каменно стълбище, но от него бяха останали само най-горното и най-долното

стъпало. Ако някой искаше да се качи горе, трябваше да е алпинист, обут с обувки за катерене, или акробат, който има прът за скачане.

Както постройките стояха срещу нас със зейнали врати и прозорци, също така бяха зяпнали и обитателите им, защото не видях нито един човек, който да не стоеше с широко отворена от учудване уста. Ако на мое място беше шегобиецът Хайнрих Хайне, сигурно щеше Да добави към географските си стихове още един:

„Глоговик е цветето на Ориента, който с ужас го е съзрял, знае, че е така!“

Джемал спря пред най-представителната сграда в селото. Върху нея хвърляха сянка две огромни ели. Къщата се намираше близо до склоновете на планината. Оттам надолу се спускаше малка рекичка и стигаше до вратата на къщата, където във вече споменатата „златна мина“ имаше възможност да се слее с течност с по-различен химически състав. Съвсем близо до ръба на това благоуханно речно корито имаше няколко дънера, за които конакчията ни каза, че били мястото за провеждане на открити събрания, където се решавали много въпроси от световно значение: най-напред с думи, после с юмруци, а накрая дори с ножове.

Седнахме върху определените за разискване на политиката пънове и пуснахме конете да пият от рекичката, но в горната част на споменатото място преди сливането на вадите. Изпратихме водача си на разузнаване в къщата, защото Халеф се осмели да каже, че е гладен и иска нещо за ядене.

След като чухме откъм къщата гръмкия дует, получил се от пищенето на фалцетен женски глас и ругаещия бас на конакчията, двамата изпълнители се появиха пред вратата, и то като басът дърпаше сопрана за някакъв парцал, който при по-добро въображение и при особено благоприятни обстоятелства би могъл да бъде наречен престилка. Налагаше се решително да се намесим за прекратяването на възникналата между тях кавга. Басът твърдеше с „до“ в контраоктава, че иска нещо за ядене, а сопранът уверено обясняваше в си бемол на трета октава, че няма нищо.

Халеф изглади разправията, като по неговия си начин хвана за ухото изпълнителката на високата партия в дуета и изчезна с нея в къщата. Докато отново се появи, мина известно време. Дотогава в покоите на дома цареше почти обезпокоителна тишина. После излезе,

придружаван от стопанката, която зловещо размахваше ръце и ругаеше на диалект, от който не разбрах нито дума. Тя се мъчеше да измъкне от него някакво шише, но той здраво го държеше.

— Сихди, има нещо за пиене! — ликуваше хаджията. — Аз го открих.

Той вдигна бутилката нагоре. Стопанката се опита да го достигне с ръка и изкрещя нещо, от което можах да разбера само „булик як“. Но въпреки че досега навсякъде добре се бях оправял с моя турски, още не знаех какво означава „булик як“. За да се отърве от противната жена, хаджията накрая извади камшика от пояса, вследствие на което тя се отдръпна няколко крачки назад и спря, за да проследи действията му с ужасен поглед.

Той извади тапата, направена от навито на топка парче басма, махна ми съучастнически с ръка и допря шишето до устата си. Цветът на напитката не беше нито светъл, нито тъмен. Не можех да разбера дали ракията е силна, или слаба. Затова преди да отпия, щях да вдигна бутилката срещу светлината и да я помириша. Но Халеф беше толкова възторжен от откритието си, че изобщо не помисли за подобна проверка. Той отпи голяма глътка.

Вече познавах дребния хаджия от достатъчно дълго време, но никога досега не го бях виждал да прави такава физиономия, каквато видях на лицето му в този момент. Изведнъж то се покри със стотици бръчки. Виждаше се, че се опитва да изплюе течността, но уплахата бе сковала долната част на лицето му. Устата му се бе отворила ужасяващо широко и доста време остана в това положение. Страхувах се, че е получил спазъм на долната челюст, който, както е известно, може да бъде излекуван само със силна плесница.

Само езикът бе запазил част от подвижността си. Той плуваше в бавно процеждащата се през устните ракия, като пиявица в кисело мляко. На всичко отгоре хаджията бе вдигнал вежди така високо, че стигаха до ръба на тюрбана му, а очите му бяха стиснати толкова силно, сякаш до края на дните си той не искаше да вижда повече светлината на слънцето. Беше протегнал и двете си ръце настрани, като пръстите му бяха разперени възможно най-широко. Шишето той бе захвърлил още в първия момент, след като бе отпил. То беше паднало в долната част на потока, откъдето с опасност за живота бе спасено от газещата до колене във водата жена. При това тя отново бе

извисила глас и ругаеше с всички сили. От това, което тя каза, разбрах само споменатото „булик як“.

Тъй като Халеф не проявяваше признаци да промени „гледката“, която представляваше в момента, пристъпих към него и попитах:

— Какво стана? Какво пи?

— Гррр — гласеше отговорът!

Халеф все още не затваряше уста, а ръцете и пръстите му продължаваха да стърчат разперени. Очите му обаче се разтвориха и ми отправиха безутешен поглед на умиращ човек.

— Булик як! — изкрещя жената в отговор на въпроса ми. Прехвърлих наум всички речници, които бях разлиствал някога в живота си, но напразно. Какво означава „булик“, изобщо не можех да разбера. А „як“? Вероятно не ставаше дума за тибетски як или бивол!

— Изплюй най-сетне това нещо! — извиках аз на дребосъка.

— Гррр!

Приближих се към него и дъхът на Отворената му устна ми разкри всичко. Също толкова бързо разбрах и съдържанието на двете думи на стопанката. Казала ги беше на диалекта на своето село. Вместо „булик як“ трябваше да се каже „балък агъ“, което буквално преведено означава: рибено масло. Дребният хаджия беше пил рибено масло!

Като обясних това на придружителите си, всички избухнаха в силен смях. Този израз на лишено от всякакво уважение отношение моментално накара иначе винаги самоуверения хаджия да дойде на себе си. Той прибра разперените си ръце, изплю течността от устата си, гневно се нахвърли срещу присмиващите му се мъже и изкрещя:

— Ще млъкнете ли най-сетне, дяволски изчадия! Ако сте решили да ми се надсмивате, първо попитайте дали ви разрешавам! Щом ви е толкова смешно, вземете шишето и пийте от това масло на отчаянието! Ако и тогава продължите да се смеете, ще ви простя.

В отговор избухна още по-силен смях. Към него се присъедини дори и стопанката. Но тогава Халеф ядосано се нахвърли срещу нея и замахна с камшика. За щастие удари във въздуха, защото жената беше изчезнала светкавично бързо зад вратата с почти опасен за живота скок.

А Халеф, без да каже нито дума повече, легна край потока, потопи в него лицето си и изплакна устата си. Тогава аз извадих от

торбичката си голяма щипка тютюн и го пъхнах в устата му. Трябваше да го сдъвче, за да се освободи от ужасния вкус. Както по-късно научих от жената, последиците от съдбоносната глътка са толкова по-лоши, колкото по-старо е рибеното масло. Първоначално тя се бе разгневила от насилственото отнемане на мнимата ракия. Но се бе утешила от въздействието на необикновеното питие и донесе онова, което преди това бе скрила: половин бутилка истинска ракия, от която Халеф с голямо удоволствие си пийна, защото дори и тютюнът не бе успял напълно да премахне вкуса на гранясало рибено масло.

После Халеф тръгна сякаш безцелно настрани, но преди да изчезне зад хана, тайно ми даде знак с ръка да го последвам. След малко и аз тръгнах след него.

— Сихди, трябва да ти кажа нещо, за което никой друг не бива да узнае — каза той. — Жената твърдеше, че няма нищо нито за ядене, нито за пиене. Но аз не й повярвах, защото в един хан винаги трябва да се намира по нещо. Затова търсих навсякъде, въпреки че тя оказваше съпротива. Първо намерих злополучното шише, което ми преобърна стомаха. Жената не искаше да ми дава бутилката, но аз й я изтръгнах със сила, защото не разбирах думите, които изрече. После се приближих до един сандък. Отворих го и видях, че е пълен с кепек[12]. Но те миришеха много особено и привлекателно. Още не съм забравил тази миризма, защото едва вчера я опознах истински.

Халеф въздъхна. Вече знаех какво ще последва. Сигурно беше открил шунка.

— Сихди, наистина ли мислиш, че Пророкът правилно е разбрал Архангела по отношение на свинското месо? — поде той отново.

— Мисля, че Мохамед или само е сънувал, или си е въобразил, че ангелът му се е явил. Особеният му начин на живот и безредните му размишления болезнено са възбудили фантазията му. Имал е халюцинации, поради което са му са се привиждали неща, които изобщо не са съществували. Явявали са му се видения, каквито в действителност не е имало, чувал е гласове, произлизащи от собствения му мозък. Впрочем убеден съм, че е забранил свинското месо по примера на Мойсей.

— Сихди, успокояваш сърцето ми. Помисли: воден от миризмата, бръкнах в триците. Напипах твърди предмети, големи и малки, и ги извадих. Бяха наденици и шунка. Сложих ги обратно в

сандъка, защото жената пищеше, че искам да ги откраднa, а да кажа, че ще ги платя, не можех. Ще изпълниш душата ми с благодарност, ако сега идеш при нея и купиш една наденица и парче бут. Ще ми направиш ли тази услуга тайно? Другите не бива нищо да узнаят.

Като си помисля само, че Халеф се наричаше привърженик на Пророка! А искаше от мен тайно да му купя шунка и наденица. Въпреки това желанието му не ме учуди кой знае колко. Ако през първите месеци на познанството ни му бях предложил да яде месо от каназър ел хакир[13], той страшно щеше да се разгневи и щеше да се наложи да се лиша от него като придружител. Както е известно, допирът на мюсюлманина дори до един косъм от свинска четина го омърсява и го задължава старателно да се измие. А ето че Халеф за втори път искаше да яде от месото на презряното животно! Без да предполага, вследствие на съвместния си живот с мен бе станал небрежен последовател на исляма.

— Е? — попита той като не му отговорих веднага. — Да се съмнявам ли в това, че ще изпълниш молбата ми, сихди?

— Не, Халеф. Щом в тялото ти вилнее змеят иштиха[14], като твой приятел трябва да те избавя от това зло. Не бива вечно да търпиш мъките, на които той те подлага. Така че ще говоря с жената.

— Нека обаче останалите не видят какво носиш. Ще се върна при тях откъм другата страна на къщата, защото не е необходимо да знаят, че сме разговаряли.

Халеф тръгна. Видях, че ханът имаше входна врата и отзад, и влязох. Досега всички смятахме, че жената е сама в къщата. Затова много се учудих, като чух два гласа. Спрях, за да чуя какво говорят. Конакчията разговаряше с жената и успях да разбера всичко сравнително добре. Ханджийката си служеше с нейния диалект, но се стараеше той да я разбере, което бе добре дошло и за мен.

— Значи са се отбивали тук — обясняваше Джемал, — а не ти ли казаха, че и ние може да дойдем?

— — Да, шестимата конници ми споменаха за това, но разправяха, че твоите придружители са лоши хора. Затова не исках да им давам нищо за пиене.

— Неправилно постъпи. Тъкмо защото са много опасни, трябва да бъдеш с тях любезна, а освен това не бива да разберат, че си ги разпознала. Имаш ли да ми предаваш нещо?

— Да. В никакъв случай не бива да пренощуваш тук, дори и ако пристигнете късно вечерта. Напротив, трябва да продължите ездата си, докато стигнеш с тях до Юнак.

— Юнак вкъщи ли ще си бъде?

— Да. Той беше тук онзи ден и разправяше, че известно време няма да ходи никъде.

— Всичките конници в добро здраве ли бяха?

— Не. Старецът със счупената ръка непрекъснато стенеше. Свалиха му превръзката и разхладиха раната му с вода. Но като се качи на коня си, отново получи силна треска и се заклатушка върху седлото. Дълго ли ще почиваш тук с тези хора?

— Веднага ще продължим пътя си. Бъди предпазлива! Не бива да узнаят, че съм говорил с теб за конниците и Юнак, затова сега тръгвам.

Чух го да се отдалечава и аз също излязох за минутка от къщата. Жената не биваше да се досети, че може да съм чул нещо. Кой беше този Юнак? Името е сръбско и означава „герой“, което при нас също се използва като име. В случая явно ставаше дума за почетен епитет. Вероятно това беше търговецът, който продаваше стоката на въглищаря.

Щом после отново влязох с шумни стъпки, жената дойде насреща ми и аз й казах желанието си. Тя изрази готовност да ми даде от лакомствата, но все пак, оглеждайки ме недоверчиво, попита:

— А имаш ли пари, ефенди? Нищо не мога да ти подаря.

— Имам пари и, естествено, ще ти платя.

— Не е толкова естествено, колкото си мислиш. Аз съм християнка, и ми е позволено да ям от това месо. На други, които също са християни, мога да продавам от него. Но ако дам от него на някой мюсюлманин, причинявам зло и вместо пари получавам наказание.

— Аз съм християнин.

— И въпреки това си лош…

Тя спря посред изречението. Сигурно искаше да каже „лош човек“, но навреме се опомни и добави:

— Вярвам ти. Ела и сам си отрежи колкото искаш месо!

Взех една наденица около три четвърти кило и около половин кило шунка. За това ханджийката ми поиска пет пиастъра, около деветдесет пфенига. Като й дадох три пиастъра повече, тя учудено ме изгледа.

— Наистина ли мога да ги задържа? — попита тя недоверчиво.

— Да. Но пък искам да те помоля за нещо, в което да мога да увия тези неща.

— Какво да е то? Киагъд[15] ли?

— Тя е най-подходяща, но не бива да е мръсна.

— Но ние нямаме абсолютно никаква. Откъде ще се вземе тук, на село, хартия? Ще ти дам нещо друго. Ей там има един гьомлек[16] на мъжа ми, който той вече не носи. Ще ти откъсна едно парче от него.

Тя посегна към един ъгъл, където имаше какви ли не вехтории, и извади оттам нещо, което приличаше на парцал, с който дълги години са чистени опушени лампени шишета и изцапани със сажди тенджери. Тя откъсна от него едно парче, уви в него наденицата и шунката и ми подаде пакета с думите:

— Ето вземи и се подкрепи! Прочута съм в цялата околност като най-сръчната тузлама[17]. Едва ли си ял някога нещо толкова вкусно.

— Вярвам ти — отвърнах й аз любезно. — Всичко, което виждам тук, е с цвета и миризмата на съхранявано в саламура месо, а и ти самата си толкова апетитна, сякаш си била в саламурата заедно с шунката, а после си опушвана в комина. Завиждам на спътника в живота ти.

— О, ефенди, не говори така! — извика тя поласкана. — В страната ни има и много по-хубави от мен жени.

— Въпреки това се разделям с теб със съзнанието, че с удоволствие ще си спомням за теб. Нека животът ти е уханен и хубав като кожата на този пушен бут!

Като излязох навън, побързах да се освободя от пакета, като го мушнах в дисагите на Халеф. Никой освен хаджията не забеляза това. Всички бяха насочили погледите си към жителите на селото, които любопитно, бавно се приближаваха към нас.

Човекът, който скочи и се разкрещя, като ни видя да приближаваме към селото, стоеше до един друг мъж, с важно изражение на лицето. Двамата оживено разговаряха. Тъкмо благополучно бях скрил храната, когато първият се приближи към водача ни и започна тихо, но настойчиво да говори с него. После се обърна към мен, заби върха на сабята си в земята, опря ръце върху дръжката й, направи физиономия на паша с три конски опашки и попита:

— Чужденец ли си?

— Да — отвърнах аз любезно.

— И минаваш през нашите земи?

— Такива бяха намеренията ми — отговорих аз още по-любезно.

— В такъв случай знаеш какво ти повелява дългът?

— Какво имаш предвид?

Това прозвуча направо сърдечно. Поведението на човека ме забавляваше. Но колкото по-любезен ставах аз, толкова по-мрачен израз добиваше неговото лице. Полагаше големи усилия да му придаде началнически израз.

— Трябва да платиш налога — обясни ми той грубо.

— Данък ли? Защо?

— Всеки чужденец, който минава през селото ни, трябва да плаща.

— За какво? Да не би чужденците да ви нанасят щети, които трябва да оправяте?

— Не питай, ами плащай!

— И колко?

— По два пиастъра на човек. Вие сте четирима чужденци, защото конакчията Джемал не се брои, понеже го познаваме и е роден тук. Но както той ми каза, ти си предводител на тези хора и затова ще трябва да платиш осем пиастъра.

— Тогава поне ми кажи ти кой си?

— Аз съм емниети умуми ферики[18] на селото.

— В такъв случай, разбира се, ти си голям човек. Но какво ще стане, ако откажа да платя?

— Ще ви арестувам.

— Кой заповяда да се взема този данък от всеки чужденец?

— Аз и кехаята.

— И той ли е тук?

— Да, ето го там.

Пазачът посочи към мъжа с важната физиономия, с когото преди това беше разговарял и който сега ме гледаше с изпълнен с очакване поглед.

— Извикай го да дойде! — заповядах аз.

— Защо? Каквото казвам, трябва да се изпълнява, и то веднага, иначе…

Той направи заплашително движение със сабята си.

— Тихо! — отвърнах му аз. — Харесваш ми, защото имаш същите принципи като мен: всичко, което заповядам, трябва да се изпълнява.

— Тогава ще отнемем от нещата ви толкова, колкото е равностойността!

— Няма да ви е лесно.

— Охо! Вече разбрахме кои сте. Ако не се подчините, ще ви набием с камшик!

— Дръж си езика зад зъбите, защото съм свикнал към мен да се отнасят с уважение. Няма да платя данъка! Но виждам, че си бедняк, затова ще ти подаря два пиастъра!

Бръкнах в кесията, за да му дам този бакшиш, но отново дръпнах ръката си, защото той вдигна сабята, размаха я пред лицето ми и извика:

— Бакшиш ли ще ми даваш? На мен, който съм бекджи и мухафъз[19] на общината? Това е обида, която ще накажа най-строго. Данъкът се удвоява. Как да се отнасям към теб? С уважение ли? Ти си чапкънин[20], пред който няма да проявя и сянка от внимание. Ти си толкова ниско под мен, че не те виждам, защото…

— Млъкни! — прекъснах го аз. — Щом не можеш да ме видиш, ще ме усетиш. Махай се оттук, иначе ще те цапна с камшика!

— Какво? — изръмжа той. — Камшик ли? И казваш това на човек с авторитет и власт, а в сравнение с мен ти си умрял плъх, прегладняла мишка! Аз съм насреща, а това е сабята ми! Кой ще ми забрани да те намушкам? Така на земята ще има един негодник по-малко. Ти заедно с приятелите ти…

Той отново беше прекъснат. Халеф сложи ръка на рамото му.

— Млъкни най-сетне, иначе ефендито наистина ще се ядоса и ще си получиш данъка там, откъдето няма да можеш да го махнеш!

Тогава „началникът на селската стража“ блъсна хаджията така, че дребосъкът отстъпи няколко крачки назад, олюлявайки се, и му извика:

— Червей! Ти се осмеляваш да докосваш най-висшия чиновник тук? Това е престъпление, което моментално трябва да бъде наказано. Ти си този, който ще бъде набит с камшик. Ела, кехая, приближете се, мъже! Хванете това човече! Набийте го със собствения му камшик.

Кехаята понечи да се приближи, но веднага се отдръпна назад. Изглежда, погледът, който му хвърлих, не му хареса. Неговият пример накара и останалите да не се подчинят на подканата на „главния генерал на обществената сигурност“.

— Сихди, да им дам ли да се разберат? — попита Халеф.

— Да — махнах му аз.

Достатъчен беше един негов жест към Оско и Омар и в следващия миг мъжът се озова на земята по гръб. Оско натискаше раменете му, а Омар бе коленичил върху краката му. Човекът крещеше, но Халеф го надвика:

— Вижте, мъже и жени, как ще платим данъка на този притежател на големите приказки! Най-напред ще го получи той, а после ще дойде редът на всеки, който се осмели да му се притече на помощ, като първи ще е кехаята! Колко трябва да му ударя, сихди?

— Той искаше осем пиастъра.

Не добавих нищо повече, но Халеф разбра по физиономията ми, че трябва да действа по-снизходително. Удари му осем камшика, но само проформа. Тези удари не биваше да му причинят болка, но въпреки това направиха огромно впечатление. „Генералът“ притихна още при първия удар. А щом после двамата ми придружители го пуснаха, той стана бавно, потърка се отзад и се оплака:

— О, закон, о, справедливост, о велики падишах! Най-верният слуга на реда в страната е унижен с камшик! Душата ми се дави в сълзи, а от сърцето ми извират потоци на тъга и мъка. Откога заслужилите мъже на ордена на славата ги налагат с камшик по онова място, което отпред не се вижда? Обземат ме болките на живота и изпитвам мъките на преходното съществувание. О, закон, о, справедливост, о, велики султане и падишах!

Той понечи да се измъкне, но аз му извиках:

— Почакай малко! Аз винаги удържам на думата си. Обещах ти два пиастъра и ще ги получиш. А за да не понасяш толкова тежко болките на земното съществувание, ще ти дам дори три пиастъра. Ето ти ги!

Пазачът не вярваше на очите си, като му подадох парите. Едва след като изпитателно ме изгледа, посегна към тях и ги пъхна в джоба си. Той обаче, изглежда, имаше дупка, защото мъжът отново извади

ръката си и пъхна парите под огромния си тюрбан. После хвана края на кафтана ми, вдигна го към устните си и каза:

— Ефенди, земните мъки и неприятностите в този свят са преходни, както и цялата вселена. Твоето милосърдие влива балсам в душата ми и сармъсак оз[21] в дълбините на чувствата ми. Нека съдбата се погрижи кесията ти никога да не остава без сребърни пиастри!

— Благодаря ти! А сега ми изпрати кехаята!

Споменатият чу думите ми и се приближи.

— Какво ще заповядаш, ефенди? — попита той.

— Щом заптието на селото получава от мен бакшиш, и на кехаята се полага. Надявам се, че си съгласен.

— И още как! — извика той, протягайки към мен ръка. — Устата ти изрича само благословии, а ръката ти щедро раздава милостиня!

— Така е. Искаш да получиш толкова, колкото и твоят подчинен, нали?

— Ефенди, аз съм началник. На мен ми се полага повече.

— Правилно, той получи осем удара и три пиастъра, следователно на теб ще отредя пет пиастъра и дванайсет удара.

Тогава кехаята веднага сложи ръцете си там, където не бива да се търсят умствените способности дори и на най-великите учени, и извика:

— Не, не, ефенди! Не искам боя, а само пиастрите!

— Няма да е справедливо. Няма да получиш пиастри без ударите с камшик. Или всичко, или нищо. Избирай!

— Тогава по-добре нищо!

— В такъв случай е твоя вината, ако не получиш това, което ти обещах.

— Не, не! — повтори той. — Твърде много са ми и двете неща!

Първенецът на селото искаше да се отдалечи, но след няколко крачки отново се обърна, погледна ме умолително и попита:

— Ефенди, не можем ли да го уредим по друг начин?

— И как?

— Дай ми пет пиастъра, а дванайсетте на заптието ми. Той и бездруго опита камшика, така че вече нищо не може да го уплаши.

— Ако иска, съгласен съм. Приближи се, генерале на обществената сигурност!

Халеф протегна ръка към пазача, но той бързо отскочи встрани и отговори:

— Аллах истемесин! (Опазил ме Господ!) Нежните чувства на седалището ми са вече достатъчно разбунени. Щом наистина си решил да делим, дай пиастрите на мен, а на кехаята ударите! На теб сигурно ти е все едно на кого ще дадеш едното и на кого другото, но на мен не мие.

— Вярвам ти. Но виждам, че няма да дам нито едното, нито другото, затова ви разрешавам да си вървите.

— Баш юстюне, ефендим! (На твоите заповеди, господарю!) Спокойно можеш да продължиш пътя си. Вероятно ще намериш другаде някоя душа, която умира за бой с камшик, без да пожелае пиастрите.

Той вдигна от земята падналата си сабя и се отдалечи, Кехаята също тръгна, но все пак се обърна още веднъж и поверително ми прошепна:

— Ефенди, може би все пак ще може да се направи нещо. Много бих искал да получа пиастрите.

— И как?

— Дванайсет са прекалено много. Дай пет пиастъра и пет удара с камшик. Толкова по ще мога да изтърпя. Изпълни тази моя молба. Така ще се изпълни твоята воля и моето желание.

Не ми оставаше нищо друго, освен високо да се изсмея, а и моите приятели се присъединиха също. Кехаята се радваше, че ни е развеселил, и ме попита почти нежно:

— Нали ще го направиш, севгюли ефендим[22]? Пет и пет?

Тогава от насъбралата се наоколо тълпа излезе един висок слаб човек с черна брада и каза:

— Бени денле, ябанджи! (Чуй ме, чужденецо!) Виждаш, че тук са се събрали повече от трийсет мъже, всеки от които е готов да изтърпи пет удара с камшик, ако му дадеш пет пиастъра. Ако си съгласен, ще се наредим в редица, за да спечелим тези пари.

— Благодаря много! — отговорих му аз. — Но вие не сте ни обидили и следователно няма да получите нито пиастри, нито ще бъдете бити.

Той направи физиономия на разочарование и тъжно каза:

— Това не ни се нрави. Аз съм беден човек, с близките ми пием паламуд ичкиси[23] и гладът е единственият ни покровител. Никога досега не са ме били с пръчки. Но днес ще позволя, за да получа петте пиастъра.

По лицето на човека личеше, че казва истината. Мизерията бе заседнала във всяка от бръчките на лицето му. Вече се канех да бръкна в пояса си, но Халеф се приближи до него, извади кесията и сложи нещо в ръката му. Като видя какво е получил, беднякът извика:

— Но ти си се объркал! Не можеш…

— Тихо, старче! — прекъсна го Халеф, като с едната ръка отново прибра торбичката, а с другата заплашително размаха камшика.

— Върви си и се погрижи за това, близките ти да получат истинско кафе вместо жълъди!

Той избута мъжа настрана сред застаналите наоколо хора, след което получилият подарък човек бързо се отдалечи, последван от другите, които искаха да разберат размера на подаръка.

Потеглихме отново. Щом конете ни тръгнаха, селският пазач пак излезе от тълпата и ми извика:

— Ефенди, ти ме ощастливи с пиастрите. Ще те съпроводя като почетен водач.

Той застана пред нас, извади сабята си и закрачи отпред с изпъната стойка. Сбогувахме се чак извън селото.

— Сихди — каза Халеф — радвам се, че не удрях силно. Той не е лош човек и щеше да ми е жал, ако бях разбунтувал „нежните чувства на седалището му“.

---

[1] Ясен. — Бел. нем. изд. ↑
[2] Овчарски кучета. — Бел. нем. изд. ↑
[3] Търговец на въглища. — Бел. нем. изд. ↑
[4] Дребен, незначителен човек. ↑
[5] Принц. ↑
[6] Индия. ↑
[7] Свекър. ↑
[8] Свещени места. — Бел. нем. изд. ↑
[9] Възжена стълба. — Бел. нем. изд. ↑
[10] Исус ↑
[11] Пещерата на съкровищата. — Бел. нем. изд. ↑

[12] Трици. — Бел. нем. изд. ↑
[13] Презряна свиня. ↑
[14] Глад. — Бел. нем. изд. ↑
[15] Хартия. ↑
[16] Риза. — Бел. нем. изд. ↑
[17] Човек, който съхранява хранителни продукти в саламура. — Бел. нем. изд. ↑
[18] Главен генерал на обществената сигурност. ↑
[19] Страж и пазач. ↑
[20] Негодник. — Бел. нем. изд. ↑
[21] Сок от чесън. — Бел. нем. изд. ↑
[22] Скъпи ефенди. ↑
[23] Отвара от жълъди. — Бел. нем. изд. ↑

ВТОРА ГЛАВА
ЛОВ НА МЕЧКИ

Въпреки че нямахме такова намерение, престоят ни в Глоговик продължи повече от час. За да потвърди и нашият водач мястото на пренощуването ни, попитах конакчията къде ще стане това.

Той отговори:

— Ще останем при Юнак, където по-добре ще можете да си отпочинете, отколкото тук, в селото.

— Колко път има дотам?

— Ще стигнем до къщата му още преди падането на нощта. Можете да бъдете сигурни, че ще ви посрещне гостоприемно.

По разбираеми причини не попитах нищо друго. По-добре щеше да е за нас, ако конакчията си мислеше, че напълно му се доверяваме.

Все още продължавахме да яздим през долината на Вардар, но пред нас на запад се простираха огромни планински масиви, в чието подножие скоро се озовахме. Вдясно от нас на североизток се издигаха хълмовете на планината Шар Даг. Приближавахме се към югозападния й край, чиито поли се миеха от студените води на Черна Дрина. Някъде по-нагоре Бяла Дрина се вливаше в Черна, а събралата се река се насочва към Адриатическо море, нашата вече недалечна цел на пътуването. Можехме да стигнем дотам за три дни. А дали щяхме да успеем? Трябваше да преодоляваме пречки, които не бяха свързани само с трудността на терена.

Намирахме се вече между две отвесно издигащи се към небето планини. Наистина и преди това не бяхме вървели по утъпкан път, но можехме да яздим сравнително бързо. А ето че се налагаше да се промъкваме през клисури, които бяха почти недостъпни. На пътя ни се изпречваха грамадни скални късове. От склоновете се бяха свлекли огромни стволове и принуждаваха конете ни да се катерят по тях. Можехме да яздим само по двама един до друг, а често дълго ни се налагаше да яздим и поотделно, защото мястото не позволяваше друго. Като водач конакчията яздеше най-отпред, а на опашката беше Халеф.

Аз се досещах защо. Сигурно се беше нахвърлил върху пакета и не искаше да бъде заловен на местопрестъплението. Отново бяхме навлезли в една клисура, която позволяваше да яздим по двама. Бях предпоследен и направих услугата на хаджията да не поглеждам към него. След известно време той се приближи и се изравни с мен.

— Сихди, някой забеляза ли нещо?

— Какво?

— Че изядох забранения свински бут?

— Никой не видя, дори и аз.

— Тогава мога да бъда спокоен. Но ти казвам, че Пророкът е прегрешил спрямо правоверните си, като им е забранил това ядене. То е истинска наслада. Никоя печена кокошка не може да се сравнява с него. Но как е възможно умрялата свиня да мирише много по-хубаво от живата?

— Зависи от обработката на месото. То се слага в саламура и се опушва.

— Как се прави това?

— Месото се слага в сол, за да излезе от него водата, което го прави по-трайно.

— А, това е тузлу ет[1], за което съм чувал да се говори.

— Да. После се опушва и от дима получава миризмата, която толкова ти харесва. Какво остана от запасите ти?

— Пушения бут изядох, но наденицата още не съм опитвал. Ако позволиш, ще я начена.

Халеф извади наденицата от дисагите и ножа си от пояса.

— Искаш ли едно парче, сихди?

— Не, благодаря!

Като си помислех за опаковката и за жената, която най-вероятно собственоръчно бе пълнила наденицата, апетитът ми изчезваше. Видях, че Халеф полага напразни усилия да отреже наденицата. Той непрекъснато търкаше, но не можеше да я пререже с ножа.

— Какво има?

— О, много е твърда! — отговори той.

— Твърда ли? Искаш да кажеш корава?

— Не, не е корава, но е страшно твърда.

— Да не би вътре да е попаднал някой малък кокал? Опитай малко по-нататък!

Той премести ножа на друго място и успя. Помириса отрязаното парче и направи блажена физиономия. Махна ми въодушевено с ръка и го захапа. Захапа го няколко пъти, държеше здраво със зъбите и дърпаше с две ръце, но напразно!

— Аллах, Аллах! Тази наденица е като волска кожа! — извика той. — А какъв аромат! Какъв вкус! Трябва да го прегриза и ще успея!

Хаджията захапа наденицата и дърпаше с всички сили и най-накрая успя. Жилавото място поддаде, ципата на наденицата се скъса. Едното парче държеше в ръката си, а другото беше в устата му. Той започна да дъвче. Дъвка дълго време, но не можа да преглътне хапката.

— Какво дъвчеш, Халеф?

— Наденицата! — отвърна той.

— Ами тогава я гълтай!

— Не може. Не мога да раздробя парчето.

— Вкусно ли е?

— Превъзходно! Но е жилаво, много жилаво. Все едно че дъвча телешка кожа.

— Значи не е месо. Провери го!

Халеф извади парчето от устата си и го разгледа. Мачкаше го, дърпаше и стискаше, внимателно го огледа и накрая каза:

— Нищо не мога да разбера. Я по-добре ти виж това нещо!

Взех „нещото“ и го разгледах. Вече не изглеждаше толкова привлекателно, но като разбрах какво е, още повече ми призля. Дали да кажа на хаджията? Разбира се! Той беше пристъпил заповедта на Пророка и сега се появяваше последицата от греха му. Дребосъкът имаше страхотни зъби, но въпреки това не бе успял да прегризе тази кожа. С помощта на палеца си му придадох първоначалната форма, такава, каквато е имало преди да попадне в наденицата, и го дадох на Халеф.

Щом сега той разгледа предмета по-добре, се ококори така, че очите му станаха двойно по-големи. Той зяпна, както преди около два часа, като пи силната „ракия“.

— Аллах, Аллах! — извика той. — Ши махул, ши бивакиф шар ирас! (Това е ужасно, на човек могат да му настръхнат косите!)

Ако човек говори на двайсет езика и години наред говори само на чужди езици, в моменти на ужас или голяма радост си служи винаги

с родния си език. Така беше и сега. Халеф говореше на родния си арабски, на могребски диалект. Сигурно здравата се бе изплашил.

— Какво крещиш? — попитах аз с възможно най-невинна физиономия.

— О, сихди, какво съм дъвкал? Ши аиб, ши макрух! (Това е позорно, отвратително!) Бирдак, биллях алаих! (Умолявам те, заклевам те!)

Той страдалчески ме погледна. Всички мускули на лицето му конвулсивно се свиваха, за да преодолеят впечатлението от ужасното откритие.

— Говори най-сетне! Какво е това?

— Я Аллах, я наби, я маскара, я хатай! (О, Аллах, о, Пророк, о подигравка, о позор!) Чувствам всеки косъм по главата си! Чувам корема ми да бучи като дулун[2]. Всички пръсти на краката ми треперят, а тези на ръцете ми ме сърбят, сякаш са били изтръпнали!

— Но аз все още не знам защо?

— Подиграваш ли ми се, сихди? Нали и ти видя какво е? Това е ласка ас суба.

— Ласка ас суба ли? Не те разбирам.

— Откога си забравил арабски? Ще ти го кажа и на турски. Може би тогава ще се сетиш за какво говоря. Това е пармак кабугхи[3]. Или не е?

— Мислиш ли?

— Да, мисля! — увери ме той и се изплю. — Кой е правил наденицата? Жената ли?

— Вероятно.

— О, нещастие! Значи някой от пръстите й е бил наранен, тя е отрязала палеца от някоя див елдивени[4] и го е нахлузила върху превръзката на пръста си. А после, като е пълнила надениците, е натъпкала вътре и тази обвивка. Шу хайда! (Пфу!)

— Но това е ужасно, Халеф!

— Ла тихки, вала килми! (Не говори повече, нито дума!) Халеф все още държеше всичко в ръце: двете прегризани части на кожата на наденицата и злополучната обвивка на пръста. Това действително беше палецът на ръкавица от дебела кожа. Лицето му имаше неописуем израз. В този момент той наистина беше най-нещастният човек на земята. Гледаше ту мен, ту парчетата наденица и изглеждаше

така покрусен и отвратен, че не беше в състояние да се сети за нещо съвсем елементарно.

— Хвърли ги най-сетне! — казах аз.

— Да ги хвърля ли? Да! И какво от това? Тялото ми е осквернено, душата ми унизена, а сърцето ми виси в гърдите като тъжна наденица. Прадедите ми ще се обърнат в гроба, точно както и стомахът ми, а синовете на внуците ми ще проливат сълзи при спомена за този час на наказана лакомия. Казвам ти, сихди, Пророкът е напълно прав. Свинята е най-нечестивото изчадие във вселената и изкусителка на човешкия род. Тя трябва да бъде премахната от царството на сътворението, трябва да бъде пребита с камъни и отровена с всички възможни вредни лекарства. А човекът, направил това позорно откритие, да се пълни нарязания й труп, мазнината и кръвта й в тези черва, този човек цяла вечност трябва да се пържи в най-ужасния ъгъл на пъкъла. А жената, напъхала в наденицата пръста от ръкавица и превръзката от нечестивия си палец, тази позорителка на Халеф, нека денонощно, без прекъсване бъде измъчвана от собствената й съвест, докато започне да смята, че е таралеж, на който бодлите са обърнати навътре.

— Да, това е ужасно! — смеех се аз. — Не мога да те позная. Ти наистина ли си храбрият и горд Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хаджи Дауд Госарах?

— Замълчи, сихди! Не ми напомняй за доблестните бащи на моите прадеди! Никой от тях не е имал ужасното нещастие да дъвче обвивка, която първо се е намирала върху болен пръст, а после в една още по-болна и безутешна наденица. Цялото ми красноречие няма да стигне, за да опиша мъките на моята уста, страха на гърлото и безпомощността на храносмилането ми. Този ден е най-печалният от целия ми земен път. Първо пих рибено масло, при което от отвращение едва не умрях, и тъкмо започна малко да ми просветлява, започнах да дъвча консервираната обвивка на един нищожен палец. Това е много повече, отколкото би могъл да понесе един смъртен!

— Хвърли най-сетне това нещо! — подканих аз още веднъж дребосъка.

— Да, махам го! Грехът на днешния ден не бива повече да лепне по пръстите ми. Опротивяха ми всички земни наслади. Ще изстрелям всичките си патрони в тялото на първия човек, който ми предложи

наденица. Повече не искам нито да виждам, нито да помиришам свиня. Това е най-отвратителното създание на земята!

Той запокити всичко и добави:

— Дано този, който мине след нас по този път, е някой закоравял грешник! Като намери и изяде тази наденица, от ужас съвестта му ще се пръсне като чувал, а деянията му ще излязат на бял свят. Защото тази наденица е откровението на всички тайни, скрити вътре в човека. Трябва да събера всичките си сили, за да не видиш как изглежда отвътре твоят смъртно болен, поставен на най-тежко изпитание Халеф.

Той имаше навика цветисто да описва с езика на Ориента дори и най-противния предмет. Така направи дори и в този оскърбителен случай. После продължи безмълвно да язди до мен, а като попитах закачливо за причината на мълчанието му, той изръмжа:

— В езика на нито един народ няма достатъчно думи, които биха могли да опишат страданието и покаянието на моята душа и тялото ми. Затова е по-добре изобщо да не говоря. Търпеливо трябва да чакам, докато възмущението в мен се уталожи от само себе си.

Клисурата свършваше и пред нас се ширна тясна, продълговата полянка, през която протичаше поточе. На нея имаше няколко гъсталака, около които растяха малинови и къпинови храсти. Те примамливо бяха отрупани с учудващо едър плод. Ако времето не беше толкова напреднало, щяхме да слезем и да си похапнем сладко-сладко.

— Къщата на Юнак се намира на тази река — обясни водачът ни. — След около четвърт час ще стигнем до нея.

На това място вече можехме да яздим един до друг. Имаше достатъчно пространство и пришпорихме конете си в галоп. Както винаги, по навик, дори по време на най-бърза езда, и сега не изпусках от поглед всичко край нас. Това беше причината да спра коня си. Останалите последваха примера ми.

— Какво видя? Защо гледаш в този гъсталак? — попита Халеф. Стояхме пред едно толкова гъсто обрасло с къпини и оплетено с пълзящи бодливи клони място, че човек много трудно би могъл да си пробие път. Въпреки това през него имаше преправени и път, и пътечки, които многократно се преплитаха.

— Не виждаш ли, че там вътре е имало някой? — отвърнах аз.

— Да, така е. И какво от това? Някой е брал къпини.

— Тук, по края, би могъл да го направи много по-лесно. Никой разумен човек не би се врял напред-назад в такъв тръпак, ако може да се добере до това, което му трябва, без усилие.

— Но нали виждаш, че въпросният човек е търсил само къпини. В преправените ходове са обрани само те, и то на една ръка разстояние.

— Въпросният човек ли? Хм, да! Дрехите му трябва да са били от много здрав материал, вероятно от много дебела кожа. Иначе навсякъде щяха да се виждат висящи парцали. А и ходовете са много по-широки от тези, които би направил един човек.

— Да не би да искаш да кажеш, че не е бил човек?

— Така ми се струва. Я погледни с каква сила са пречупени клонките!

— Може да е бил някой много силен човек.

— Дори и така да е, не би си пробил път по този начин. Човек винаги заобикаля пречките, ако това е възможно. Но тук случаят не е такъв. Клоните и издънките са притиснати здраво към земята. Стъпкани са така, сякаш през тях е минал валяк.

— Вярно. Не мога да разбера как един човек би могъл да направи подобно нещо с крака.

— Хм! Ако не се намираме в Турция, а в някой американски пущинак, щях да знам за какво става дума. Дрехата на този приятел на къпините наистина е била от кожа. Изглежда, е била най-хубавата и дебела кожа, която може да има, и е била здраво сраснала с тялото му.

— Знам какво имаш предвид, ефенди — каза конакчията, като се отдалечи с коня си на няколко крачки от мястото, на което се намирахме, за да се приближи до храстите. — Говориш за аиъ[5]. Тези животни са рядкост тук. Но щом веднъж в планините ни се заблуди мечка, то тя е някой стар отшелник, с когото шега не бива.

— Мога да си представя. Младо животно, което живее само от плодове, не би се изгубило тук. Почти съм убеден, че търсачът на къпини е бил мечка, и ще огледам ходовете, които е направила в гъсталака.

— В името на Аллаха, остави тази работа! — предупреди ме Джемал.

— Ами! Посред бял ден е.

— А ако се натъкнеш на нея?

— И тя ще се натъкне на мен. И в двата случая е много опасно.

— Ще те разкъса и ще ти отхапе главата. Чувал съм, че мечките много обичат мозък. Още с първото захапване строшавали черепа на жертвата си.

— Ще видим дали и тази мечка има същите навици — засмях се аз и слязох от коня.

— Стой, стой! — развика се храбрият водач. — Не става дума само за теб, но и за всички нас. Ако наистина все още е вътре в гъсталака и нарушиш спокойствието й, тя ще се разяри и ще се нахвърли върху нас.

— Не мрънкай! — сряза го Халеф. — Ефендито е убивал черна пантера, най-свирепото от всички хищни животни, и лъв, краля на силните. Какво е една мечка за него. Той би могъл да удуши това животинче с ръце.

— Охо! — засмях се аз. — Много подценяваш това мило животинче. Спомни си лова на мечки край Гумри! Като се изправи животинчето пред теб, е с цяла глава отгоре ти. Ако е достатъчно голямо, може с едно цапване на лапата да ти разбие черепа. Ако иска, мечката може да отмъкне цяла крава. Така че срещата с нея не е съвсем безопасна.

— Дори и десет пъти да е по-голяма, Хаджи Халеф Омар не се страхува от нея. Стой тук, сихди, и ми позволи сам да я потърся. Искам да й изпратя един поздрав между ребрата или по главата.

— Куршумът ти изобщо няма да може да пробие черепа й. За целта, ако човек няма заострени куршуми, ще му трябва оръжие като старата ми пушка, която всъщност е мечкоубиец. Възможно е куршумът ти изобщо да не може да й навреди. Тогава мечката ще начупи пушката ти на парчета, а после ще те прегърне така, че да ти излезе въздухът.

— Смяташ, че няма да мога да пробия гръдния й кош, та пред очите й да затанцуват звезди и животът да напусне тялото й?

— Не, не можеш да го направиш, Халеф. Затова стой тук спокойно!

— Ако наистина е толкова опасно, и ти не бива да отиваш без мен. Аз съм твой приятел и закрилник и искам да съм до теб, когато се намираш в опасност.

— Е, добре, можеш да ме придружиш. Но животното не е тук.

— Сигурен ли си?

— Да. Знам как трябва да изглежда леговището на една мечка. Този гъсталак въобще не е подходящ за такова нещо. Ако животното, което е било тук, наистина е мечка, то тя е дошла само за да се наяде с вкусни къпини. Като хищно животно, е предпочела да остане скрита в храста- лака. Инстинктът й заповядва през деня да избягва откритите места. С това се обяснява фактът, че плодовете, които могат най-лесно да бъдат достигнати, не са обрани. Хайде, ела!

Взех пушката и следван от Халеф, се мушнах в гъсталака. Ходовете в него приличаха в умален мащаб на „пътищата“, които бизоните проправят във високата колкото човешки бой трева на прериятa. Счупените клони бяха направо трамбовани в почвата. Явно тази Баба Меца беше огромно животно.

Не бяхме направили и десет крачки, когато намерих доказателството, че наистина си имаме работа с кафява мечка. В тръните бе останало валмо от козината й.

— Погледни! — обърнах внимание на Халеф аз. — Това са косми от козина. Трябва добре да разгледаме този кичур.

— Защо?

— За да разберем каква е възрастта на мечката.

— Може ли да се узнае това от тези няколко косъма от козината й?

— Да, приблизително. Колкото по-млада е мечката, толкова по-гъста е козината й. Козината на прекалено старите мечки не подраства отдолу и се изхабява и изтънява до такава степен, че се появяват и голи места. Сега преценявам: от гъста козина ли е този кичур?

— Не, космите са направо изтънели.

— Освен това не е с равномерна дебелина и цвят. Краят, който е в кожата, е по-тънък, отколкото горе и е почти безцветен. Това е белег, че кожата повече не може да промени косъма. Мечката е много стара. Не ти пожелавам да попаднеш в прегръдката й. На тази възраст и по това време на годината сигурно е четири пъти по-тежка от теб.

— О, ужас! Тогава наистина не съм за нейните лапи и сърце. Във всички случаи е по-добре да се стреля по нея. Напред! Хайде да я намерим!

— Тя вече не е тук. Ако добре огледаш изпотъпканите храсти, ще видиш, че местата на пречупването им са почернели. Предполагам, че

животното е било тук вчера. Не е необходимо да претърсваме целия гъсталак. Много по-добре е да го заобиколим и сигурно ще видим мястото, откъдето мечката е влязла или излязла.

Измъкнахме се от трънака и го обходихме. Бързо намерихме дупката, през която мечката бе влязла вътре. Отворът й водеше към гората, което личеше по стъпканите и обърнати навътре клони. А там, където сочеха навън, трябваше да е мястото, от което е излязла. То беше до рекичката. Потърсих следи, но намерих само няколко едва забележими стъпки, които водеха към потока. Тръгнахме по тях и стигнахме до мястото, където Баба Меца бе пила вода. При това предните й лапи са били потопени в нея. Следите от лапите ясно личаха върху меката почва на дъното в плитката вода. Докато е пила, мечката не ги бе местила, а после така внимателно ги беше извадила, сякаш е имала намерение да ни остави съвсем ясни отпечатъци от предните си крака.

Първоначалното ми мнение се потвърди: мечката беше огромна. Стъпалата й бяха дебели, от което можеше да се направи изводът, че имаше значителен запас от тлъстини. Оттук тя се бе изтърколила към едно песъчливо място, където се беше валяла. Оттам нататък вече нямаше ясни следи. Само по някои бледи белези можеше да се предполага, че отново се беше върнала в гората.

— Колко жалко! — изпъшка Халеф. — Този син на мечешка майка не е бил достатъчно учтив да ни изчака.

— Може да е дъщеря на някоя меча майка и самата тя вече да е майка и баба на много внучета. Тук, където се е търкаляла, тя е драскала по пясъка. Ноктите й са изтъпени и изпочупени. Това е някоя много стара леля. Радвай се, че не те е срещнала ненадейно.

— И все пак ми се иска да дойде и да ни се поклони за поздрав. Мечката яде ли се?

— Разбира се. Не си ли спомняш колко се радваше на печеното мечешко тогава край Гумри, в кюрдските планини, нашият приятел Дейвид Линдси бей — макар че беше напразно! Добре приготвена шунка и печено от мечка са истински деликатеси. Езикът й също е превъзходен. Но с дроба човек трябва да внимава. Има народи, които го смятат за отровен.

— Наистина! Спомням си! Шунка и лапи! — извика дребосъкът. — Сихди, не може ли да потърсим мечката и да си вземем от нея тези

деликатеси?

— Халеф, Халеф! Не забравяй другите деликатеси, които не ти се отразиха особено…

— Замълчи! — прекъсна ме той бързо. — Да не искаш Да кажеш, че Пророкът е забранил да се яде пушено месо и лапи от мечка?

— Не го е забранил. Езикът на Пророка има само една дума за мечка, а именно „диб“, но тази дума понякога се употребява и за хиена и не вярвам Мохамед да е виждал някога истинска мечка.

— Ако го беше забранил, в никакъв случай нямаше да се лакомя за печено мечешко, но тъй като това не е така, не виждам защо трябва да се откажем от това изключително голямо удоволствие. Ще идем в гората и ще застреляме животното.

— Да не мислиш, че то само нас чака?

— Сигурно си има леговище!

— Не е задължително. А ако е така, няма да можем да го намерим. Нямаме никакви следи, а вече започва и да се стъмнява. Затова се налага да се откажем от лова.

— Сихди, хайде все пак да се опитаме! — помоли той. — Не забравяй, че твоят верен Халеф иска да разкаже на своята Ханех, перлата сред жените, че е убил мечка! Тя ще бъде очарована и ще се гордее с мен.

— За да се изпълни желанието ти, ще се наложи да се мотаем тук един или два дни, а нямаме време за такива работи. След четвърт час ще се стъмни. Трябва да побързаме да намерим къщата на Юнак.

— По дяволите с тази къща! Предпочитам днес да спя в бърлогата на мечката, като се увия в кожата, която ще смъкна от нея. Но трябва да се подчиня. Аллах позволява и Аллах забранява. Не искам да му противореча.

Яхнахме конете и продължихме пътя си.

След известно време стръмните, обрасли с тъмна иглолистна гора хълмове започваха да се раздалечават и между тях се получаваше нещо като кръгла просека, в която видяхме една къща, до която бяха допрени два навеса или някакви подобни на обори постройки. Само от дясната страна стръмно нагоре се издигаше тесен каменист хълм с формата на език, обрасъл с храсти, широколистни и иглолистни дървета.

На върха на този „език“ видяхме да стои един човек, по чието облекло не можеше да се разбере дали е от мъжки или женски пол.

— Това е Гуска — обясни Джемал. — Да я извикам ли?

— Каква е тази Гуска?

— Жената на Юнак, търговеца на въглища.

— Не е необходимо да я викаш, защото виждам, че вече ни забеляза.

Дали Гуска беше галено име, свързано с душевните особености на притежателката си? На сръбски думата означаваше „гъска“. Любопитен бях да разбера как щеше да ни посрещне дамата с това странно име. Тя се правеше, че не ни вижда, и вървеше бавно към къщата с наведена глава. Впрочем изразът „къща“ е много ласкателно название за случая. Зидовете се състояха от натрупани един върху друг камъни, без свързващ хоросан помежду им, а дупките между тях бяха запушени с пръст и мъх. Покривът беше от груби пръти, покрити с торф и сушена папрат.

Вратата беше толкова тясна и ниска, сякаш е предназначена само за деца, а големината на отворите на прозорците беше достатъчна само колкото човек да си пъхне носа в тях. Още по-трагичен вид имаха другите две пристройки. Ако не бяха опрени толкова близо до къщата, сигурно щяха да се срутят.

Жената се скри вътре, без да хвърли и един поглед към нас. Пред къщата слязохме от конете. Вратата беше залостена. Джемал започна да блъска по нея с приклада на пушката си. След доста дълго време тя се отвори и жената се появи на прага.

Има една приказка за стара магьосница, живееща навътре в гората, която пъхала във @турната всеки, който попаднел при нея, обичала го, а после го изяждала. Неволно си спомних за тази вещица, щом видях жената отблизо. Ако името й Гуска беше белег за характера й, то тогава тя би могла да бъде сравнявана само с онези престарели гъски, които се нахвърляли срещу чуждите хора като зли кучета, а не докосвали борсдорфските ябълки и пелина, защото били прекалено твърди.

Жената беше страшно дълга и кльощава. За да може да ни гледа от вратата, горната и долната част на тялото й образуваха прав ъгъл. Лицето й също беше издължено, изобщо всичко в нея беше дълго. Острият, извит като сърп нос, ъглестата, извиваща се отдолу нагоре

брадичка, широката беззъба уста без устни, огромните ветрилообразни уши, сближените малки очи без мигли, с червени краища, дълбоките, пълни с мръсотия бръчки: всичко това въздействаше възможно най-отблъскващо. Главата й не беше покрита с нищо. Рядката й коса, през която се виждаше люспеста кожа, не беше сплетена. Висеше надолу на разбъркани, сплъстени кичури. Като към това се прибавят и невероятно мръсната роба и също толкова нечистите, вързани в глезените женски шалвари, двата боси, слаби като на скелет крака, които никога не са виждали и капка вода, човек може да повярва, че тази несравнима Гуска напълно притежава вида на някоя останала от класическата древност горгона или фурия.

А тъй като тя започна и да говори, аз едва не се стреснах. Гласът й беше дрезгав като на врана, която се ядосва за нещо.

— Какво искате? Кои сте? Защо спирате тук? — изграчи тя. — Вървете си по пътя!

Жената понечи да затвори вратата, но нашият водач застана на прага и каза:

— Да си продължаваме пътя ли? Не, няма да го направим. Оставаме тук.

— Не може! Нямате никаква работа тук. Не приемам чужди хора!

— Но аз не съм чужд. Нали ме познаваш?

— Но не и другите.

— Те са мои приятели.

— Не са мои.

Тя го буташе навън, а той нея навътре, разбира се, само привидно.

— Бъди разбрана, Гуска! — помоли Джемал. — Нищо не искаме от теб безплатно. Ще ти платим всичко добре и почтено.

Изглежда, това подейства или поне ние трябваше да си помислим така. Тя започна да се държи по-малко враждебно и попита:

— Искате да платите ли? Е, това е нещо друго! В такъв случай бих могла да размисля дали да ви пусна при себе си.

— Няма какво да му мислиш. От теб искаме само подслон и нещо за ядене.

— Достатъчно ли е?

— Повече от достатъчно, дори прекалено много — казах аз. — Не искаме от теб храна и пиене, а и сами ще намерим къде да спим. Щом нямаш достатъчно място в къщата, ще спим на открито.

Абсолютно невъзможно беше да се приеме нещо за ядене от тези втвърдили се от мръсотия пръсти със закривени орлови нокти. И да спим там, вътре? За нищо на света! Стаята изглеждаше така, сякаш се радваше на присъствието на всички онези скачащи, лазещи, гъмжащи, жилещи, гризящи и хапещи обитатели, които често се срещат и в представителните домове на Ориента. Но в тази барака кръвожадните душевадци сигурно подскачаха, пълзяха, пърпореха и маршируваха на безбройни орди.

Описанието на пътуването през обвеяния с благоухания, забулен с предания слънчев Ориент може и да е приятно за четене, но сам да извършиш подобно пътуване е нещо съвсем друго. Чувството за благоприличие често забранява да се говори дори и за своеобразни, забележителни дребни преживявания. Ориентът прилича на Константинопол, който наричат „блясъкът по гладките страни върху лицето на света“. Отвън предлага великолепна гледка, но ако тръгнеш по тесните улици, с хубавата измама е свършено. Без съмнение Ориентът е много красив. Но човекът, наблюдаващ тази красота, не бива да е прекалено чувствителен!

Пътникът ще намери предостатъчно приключения, ежедневно, дори ежечасно. Но какви приключения са това! Те не са свързани с големи събития, а с обикновените отношения в ежедневието. Но за тях не биха могли да се кажат думите на Уланд:

„Дори и след голямото геройство обикновеното е ценно.“

На разказвача е забранено да говори за такива неща. Той изживява многобройни приключения в борбата с често неописуемата мръсотия на населението. Гощавах се при един прочут шейх, който по време на ядене ловеше по тила си едни доста пъргави животинчета, после пред очите на всички внимателно ги слагаше настрана и без да си измие ръцете, бъркаше в пилафа и правеше от него топче, което искаше да ми пъхне в устата като „ал лукме еш шереф“[6].

Малко хора биха повярвали, че това е наистина дребно, но все пак опасно за живота приключение. Отказването на такава „почетна хапка“ е обида, която може да бъде изкупена само със смърт. Така че всъщност имах избор само между куршум или намушкване с нож и

изяждането на тази ужасна топка ориз. Вляво от мен седеше шейхът, който ми подаваше хапката и очакваше, че ще си отворя устата. Вдясно седеше Крюгер бей, известният полковник от личната охрана на владетеля на Тунис. Той — по рождение немец — също като мен бе забелязал отстраняването на дребните същества. Много добре знаеше в какво конфузно положение се намирах в момента и по лицето му се четеше напрежение дали ще избера оризовото или оловното топче. В такива ситуации човек не бива да губи присъствие на духа. Казах на шейха най-учтиво:

— Ма бинза джамалк кул умри. (Цял живот ще помня твоята доброта.) — Вземайки хапката от ръката му, продължих: — Рид иназар, я малми! (Извинявай, о господарю!) — и бързо обръщайки се към Крюгер бей, завърших: — Дахилак, ент каин хаун ел мухтарам! (Моля те, тук ти си най-достойният!)

Доблестният командир на войската се изплаши. Той разбра намерението ми и прояви непредпазливостта да отвори уста, за да ми отговори отрицателно. Но този миг ми беше достатъчен. Още преди да успее да каже и дума, оризовото топче се озова в устата му и не биваше вече да го изважда. Беше най-възрастният от нас. Това, че му бях дал почетната хапка, не беше обида, а добре посрещнато от всички доказателство за уважението ми към старостта. Разбира се, удостоеният с тази чест човек направи такава физиономия, сякаш между зъбите му бяха събрани всички неволи на земния живот. Той дъвчеше и преглъщаше, докато стана моравосин и хапката премина през гърлото му. Години след това неблагодарникът се хвалеше, че няма да ми прости този номер.

Подобни преживявания в Ориента са много по-често явление, отколкото би се искало на някого. За това може обаче само да се загатне, но не и подробно да се описва. Борбата с мръсотията и паразитите в източните страни е направо страшна и би могла да развали и най-голямото удоволствие на човека.

Госпожа Гуска не знаеше какво ме кара да говоря така. В определената й роля явно не бе отредено да ни отпраща, затова побърза да каже:

— За вас имам място, ефенди. А ако ми платиш добре, ще ти предоставя дори постеля, но спътниците ти ще трябва да спят до теб върху одеялата си.

— Къде е постелята?

— Влез, ще ти я покажа!

Последвах я, но не с намерението да оглеждам леглото, а за да добия впечатление от домашната обстановка на „гъската“. Но в каква дупка попаднах! Нямаше почти нищо друго освен четирите голи стени. В десния ъгъл бяха камъните на огнището, а в другия ъгъл вляво видях нахвърляни на куп в безпорядък суха папрат, листа и парцали. Жената посочи към него и каза:

— Там е постелята. А това е печката, на която ще ви изпека месо. В дупката се носеше направо адска миризма на загоряло и всевъзможни зловония. Комин изобщо нямаше и разяждащият дим излизаше през прозореца. Приятелите ми бяха влезли след мен. По лицата им ясно си личеше, че си мислят това, което се въртеше и в моята глава.

— Какво месо имаш предвид? — осведомих се аз.

— Конско.

— Откъде го имате?

— От собствения ни кон — въздъхна старицата, като вдигна ръце към очите си.

— Заклали ли сте го?

— Не. Разкъсан беше.

— Ах! От кого?

— Мъжът ми казва, че сигурно е била мечка.

— Кога мечката е нападнала коня?

— Миналата нощ.

— Аллах, Аллах! — извика Халеф. — Значи тази мечка не яде само малини! Убихте ли я?

— Как може да задаваш такива въпроси! За да бъде убита мечка, трябва да се съберат много мъже.

— Ще ми кажеш ли как се случи всичко? — подканих я аз.

— И ние самите не знаем точно. Конят ни трябваше за търговията. Теглеше каруцата с въглищата и…

— Но вън не видях да има каруца!

— Не можем да я държим тук, защото няма път, по който да я докараме до къщата. Затова стои при въглищаря. Конят обаче е тук, когато сме си у дома. През нощта остава на открито, за да може да пасе. А тази сутрин, като станахме, не го видяхме и като го

потърсихме, намерихме трупа му оттатък, при скалите. Беше разкъсан, а щом видя следата, мъжът ми каза, че е била мечка.

— И къде е сега останалото месо?

— Вън, в навеса.

— Покажи ми го!

— Не мога, ефенди — каза ми тя изплашено. — Моят мъж ми е забранил да пускам вътре чужди хора.

— Защо?

— Не знам.

— Къде е той сега?

— Тръгна да търси леговището на мечката.

— Това е опасно! Толкова смел ловец ли е мъжът ти?

— Да, така е.

— Кога ще се върне?

— Сигурно скоро.

— Добре. А днес да са идвали при вас други хора?

— Не. Защо питаш?

— Защото мъжът ти е забранил да пускаш чужди хора в навеса.

— Никой не е идвал тук. Нито днес, нито вчера. Живеем толкова уединено, че рядко някой се отбива при нас.

В този момент навън се чу пронизителен писък. Жената продължи бързо да говори, за да отклони вниманието ни, но аз я прекъснах:

— Я слушай! Кой крещи така?

— Не чух нищо.

— Но аз чух.

— Сигурно е била някоя птица.

— Не, човек беше. Наистина ли няма никой тук?

— Съвсем сама съм.

Но тя махна на Джемал да излезе. Забелязах това, обърнах се и тръгнах към вратата.

— Ефенди! — извика тя. — Къде отиваш?

— В навеса.

— Не може.

— Ами! Искам да видя кой викаше там.

Тогава конакчията застана на пътя ми и каза:

— Стой тук, ефенди! Нали чу, че никой… Той не можа да продължи. Викът отново прозвуча, и то още по-високо и страшно отпреди.

— Чуваш ли? — отвърнах аз. — Изглежда, нечий живот е в опасност. Трябва да проверим.

— Но ти не бива…

— Млъкни! Никой не може да ми попречи да правя каквото искам. Джемал направи още един опит да ме спре, жената също, но въпреки това аз излязох. Тримата ми придружители ме последваха. След тях дойдоха конакчията и жената. От време на време двамата си шепнеха нещо. Доколкото можах да видя, той направи много слисана физиономия.

Отворих единия от навесите. В него имаше само вехтории. Като се насочихме после към другия, викът отново се чу, и то действително от втория навес. Звучеше ужасно. Отворихме и влязохме. Вътре беше почти тъмно.

— Има ли някой тук? — попитах аз.

— О, Аллах, Аллах! — застена един глас, който веднага познах. — Шейтанът, шейтанът! Той идва! Посяга към мен! Води ме към ада!

— Това е мюбарекът! — прошепна ми Халеф.

— Наистина. Другите или са наблизо, за да ни нападнат от засада, или са продължили ездата си към въглищаря, но са били принудени да оставят стареца тук. Той има треска.

— Не влизай навътре, ефенди! — каза жената. — Там има един болен.

— Защо премълча това?

— Той има холера. Не влизай там! Иначе ще те зарази и тогава с теб ще е свършено.

— Кой е болният?

— Мой брат.

— Лъжеш, жено! Познавам мъжа, който лежи тук. Може и да ти е брат, защото дяволът е брат и на двама ви. Това е старият мюбарек и искам да го видя по-добре. Имаш ли лампа?

— Не.

— А борини?

— Също не.

— Слушай, иди и донеси борини, за да светнем, и ако след една минута не си тук, ще те набия така, че мръсната ти кожа ще се пръсне. Бях взел камшика в ръка. Това оказа необходимото въздействие.

— Ефенди — противопостави се Джемал, — нямаш право да се разпореждаш тук. Ние сме само гости и…

— … и ще плащаме така, както заслужават, а именно с пиастри или с камшик — прекъснах го аз. — Вътре лежи мюбарекът. А щом той е тук, ние сме в опасност и ще действам така, както изисква нашата сигурност. Ако смяташ да ме заблуждаваш, тогава трябва да предположа, че си в таен съюз с враговете ни. Както знаеш, вече има достатъчно основания за това. Така че внимавай!

Той млъкна и не се осмели да каже нищо повече. Жената донесе борини, една от които вече гореше. Запалихме няколко, взехме по една в лявата ръка, а в дясната държахме заредени револвери или пистолети и тръгнахме на проверка в навеса. Вътре се виждаха само две неща, а именно мюбарекът, който лежеше в ъгъла в безсъзнание, и трупът на коня в другия ъгъл. Като се приближихме, от умрелия кон се вдигна облак отвратителни мухи.

— Луда ли си? — попитах аз жената. — Тук има ранен човек с треска, а до него има труп на кон, нападнат от хиляди насекоми. И ние трябваше да ядем от това месо? Не знаеш ли колко е опасно?

— Какво би могло да навреди?

— Може да ни струва живота. Освен това ти ни излъга. Този човек там е наш смъртен враг, който иска да ни убие. Като искаше да го укриеш от нас, доказа, че си в таен съюз с него. Скъпо ще си платиш за това!

— Ефенди — уверяваше ме тя, — не разбирам нито дума от това, което говориш.

— Не ти вярвам.

— Мога да ти се закълна.

— Не вярвам и на клетвата ти. Как попадна старецът при теб?

Гуска отправи въпросителен поглед към конакчията. Джемал направи утвърдителен жест. Разбрах какво искаше да й каже с това, но се направих, че не съм видял нищо.

— Оттук минаха шестима конници — обясни ми тя. — Единият от тях беше болен и не можеше да продължи нататък, затова ме

помолиха да го подслоня тук, докато се оправи или докато дойдат да го вземат. Увериха ме, че добре ще ми платят за това.

— Познаваше ли ги?

— Не.

— А защо каза, че този стар грешник ти е брат?

— Не знам дали е грешник или не. Помолиха ме да казвам така и никого да не пускам при него, защото го преследвали врагове.

— Описаха ли ти ги?

— Да.

— И описанието им съответства на нашата външност, нали?

— Точно така. Затова не исках да те пускам при ранения.

Тогава откъм входа се чу гневен глас:

— Какво става тук? Кой се осмелява да влиза вътре без мое позволение?

С борина в ръка се приближих към задалия тези въпроси човек. Жената се спусна към него и започна да му шепне нещо. Нямах причина да й преча да го стори. Щом двамата приключиха, той се обърна към мен:

— Ефенди, жена ми разправя, че сте я заплашвали. Няма да търпя подобно нещо. Като приехме при себе си този болен човек, извършихме милосърдна постъпка и вие нямате право да ни упреквате за това.

— Че кой ви е упреквал?

— Ти.

— Не е вярно. Тя го криеше от нас.

— Вас какво ви засяга това? Не можем ли да правим каквото искаме?

— Разбира се, че можете, но щом чуя, че някой човек вика, и на въпроса ми какво е това, ми се отговаря, че няма никой, е естествено да стана подозрителен. Помислих, че някой се намира в опасност, и влязох тук, за да го спася, въпреки че жена ти не ми позволяваше.

— Защото си негов смъртен враг!

— Това също е лъжа. Пощадихме го, въпреки че той искаше да ни убие. Нямам намерение да му сторя нищо лошо. Дори съм готов да му помогна, ако е възможно. Занесете го в стаята! Там ще можете по-лесно да се грижите за него. Ще прегледам раната му. Ще се радвам,

ако може да му се помогне. Никога не отнемам живота на друг човек, освен ако не трябва да го направя, за да спася собствения си живот.

— Ти наистина ли ще го прегледаш и ще му дадеш лекарство, което няма да го довърши?

— Няма да давам на мюбарека никакви лекарства. Само трябва да бъде правилно превързан. Веднага го отнесете в къщата! Ще те чакам тук, защото искам да говоря с теб във връзка с коня.

Едва сега, когато бориите осветиха Юнак по-добре, видях, че държи в ръката си някакво пакетче. Разпознах го веднага и обърнах внимание на Халеф върху това, като тайно му дадох знак с ръка.

Джемал, търговецът на въглища и жена му вдигнаха мюбарека и минаха с него покрай нас. Раненият беше в безсъзнание, но, изглежда, усети болките от докосването, защото простена.

— Сихди — каза ми Халеф, — а какво ще стане, ако тук е скрит не само мюбарекът?

— Убеден съм, че останалите са продължили пътя си, но въпреки това ще взема необходимите мерки, все едно че са скрити тук.

— А какво ще говориш с търговеца на въглища за коня?

— Искам да го купя от него, или поне част от тази мърша.

— Какво те прихваща? Да не искаш да кажеш, че ще ядем от това месо?

— Не ние, а някой друг.

— Кой?

— Един наш гост. Вероятно още днес ще се запознаеш с него.

Избягнах по-нататъшните въпроси, като се присъединих към другите, които учудено оглеждаха умрелия кон, жертвата на мечката. Свирепото хищно животно бе счупило черепа на коня. Черепната кутия, в която се намира най-големият деликатес за мечката, мозъкът, беше така добре изблизана, сякаш беше измита с гъба. После животното се бе нахвърлило на тялото. Липсваха вътрешностите, които то беше изяло. Плячка на лакомията му бе станало месото от бутовете, а накрая бе схрускало и гърдите. Това го е заситило.

Конят — яко и добре охранено животно — явно бе имал достатъчно сили да тегли тежките товари. Затова Халеф каза:

— Но как може мечката да надвие такъв кон? Можел е да избяга или да се отбранява с копитата?

— Мечката го знае също толкова добре, колкото и ти и преценява как да извърши атаката си. Освен това тя е доста стара и сигурно има достатъчно богат опит.

— Но не забравяй, че конят е много бърз, докато мечката е непохватна и тромава.

— Който мисли, че е така, не я познава. Да, обикновено се смята, че тя предпочита спокойствието пред тичането, но аз съм виждал сива мечка да настига конник, който полагаше усилия да избяга. Ако мечката е ранена от куршум, се разярява и развива скорост, която я прави изключително опасна.

— И все пак как се е удало на тази мечка да надвие коня?

— Първо тя е проявила съобразителност и се е промъкнала от посока, противоположна на вятъра, за да не я надуши конят. Като е наближила плячката си, е направила няколко големи, бързи скока, а после е нападнала коня отпред. По раните виждаш, че е бил съборен отпред. Виж разкъсаните предни крака и двете драскотини вляво и дясно на шията! Хванала е коня за врата с предните си лапи, а със задните е застъпила предните му крака. При нейната пословична мечешка сила е бил достатъчен само един тласък, за да събори жребеца. Така е счупила един прешлен на тила му. Всичко се вижда добре по раните. Все още ли искаш да те прегърне мечката?

— О, покровители! О, закрилнико! И през ум не ми минава. Не бих могъл да смачкам гръдния й кош, както разправях преди това. Но ако се стигне до борба между нея и мен, не бих се страхувал. Само пушката ми трябва да е у мен. Това е най-сигурното средство, нали?

— Да, но има ловци, които убиват мечки само с нож.

— Нима е възможно?

— Разбира се. Необходими са само хладнокръвие, сила и точен удар. Ако ножът не улучи сърцето, обикновено с човека е свършено. Ако се използва пушка, мечката може да бъде убита по различни начини. Но никога не стреляй от голямо разстояние! Най-сигурно е да се излезе срещу животното с готова за стрелба пушка. То се изправя, за да посрещне стрелеца, и на десет крачки от него се отправя смъртоносният изстрел в сърцето. Тъй като обикновено мечката широко отваря муцуната си, там също би могло да бъде улучено едно много чувствително място, като през горната част на гърлото й се изстреля куршум в мозъка. Но дори и когато мечката падне и остане да

лежи неподвижно, пак се изисква предпазливост. Преди човек спокойно да се наведе към улучената мечка, трябва да е абсолютно сигурен, че мечката наистина е мъртва.

Не случайно изнесох този урок, защото се надявах, че ще се натъкнем на мечката още същата вечер.

Другите двама мъже се върнаха. Жената беше останала при болния. Търговецът на въглища попита:

— Какво искаше да говориш с мен за коня?

— Исках да разбера дали ще оставиш всичкото месо за себе си.

— Да. Ще го запазя.

— Тогава си избери най-хубавото, а по-малките парчета ще купя аз.

— Ти ли? За какво са ти?

— За мечката.

— Тя вече получи достатъчно. Искаш да я възнаградиш за това, че ме лиши от коня ми ли?

— Не. Няма да е подарък. А да знаеш случайно дали хищникът отдавна се навърта по тези места?

— Преди не съм виждал следи от него. Съседите ни живеят надалеч, но ако беше извършено подобно нападение, щеше да стигне до ушите ми, защото като търговец редовно посещавам селищата наоколо.

— В такъв случай мечката не познава околностите и не знае къде най-лесно би могла да утоли глада си. Затова мисля, че тази вечер тя пак ще дойде, за да изяде остатъка от коня. Далеч ли е оттук мястото, където е убила жребеца?

— Не. Разбрах от жена ми, че тя е била точно там, като сте дошли вие. Конят лежал на сипея между скалите на края на гората.

— Възнамерявам да върна част от месото там и да чакам мечката на местопрестъплението.

— Ефенди, какво си намислил?

— Нищо необикновено!

— Не говори така, за Бога! Смяташ да причакаш това огромно животно в тъмната вечер? Подобно нещо е нечувано. Когато понякога се е случвало по тези места да дойде мечка, се събират всички смели мъже, които довеждат и кучетата си, дори сме викали и войската. Завързва се битка, в която загиват много кучета, а също и хора, а

мечката напуска бойното поле като победител, докато накрая след две, три или четири такива битки бъде победена.

— В такъв случай оказвате на животното голяма чест. Напълно достатъчен е един мъж с хубава пушка.

— Ти съвсем сам ли ще излезеш срещу мечката, ефенди?

— Разбира се. Или искаш и ти да ме придружиш?

— За нищо на света! — извика той, разпервайки отбранително и десетте си пръста.

— Е, аз няма да отида сам, а ще взема един от моите приятели.

— Мен, разбира се, мен! — извика Халеф и очите му заблестяха.

— Да, теб, хаджи. Трябва да присъстваш, за да можеш да разкажеш за това на Ханех, най-прекрасната от щастливките.

— Хамдулиллях! Ще занеса на Ханех бутовете на мечката и ще я науча как да ги сложи в саламура и да ги опуши, като, като… О какво щастие, какво блаженство!

Във възторга си той за малко не издаде тайната на нарушението си на Корана. Лицето му сияеше от блаженство. Оско и Омар обаче гледаха недоволно.

— Ефенди — каза Оско, — да не би да мислиш, че нас ще ни е страх от мечката?

— Не, защото познавам храбростта ви.

— Тогава те молим да вземеш и нас.

— Не може. Не бива да бъдем много. Иначе ще прогоним животното, защото мечката е хитра, въпреки че обикновено за нея се твърди обратното. Впрочем на вас ще поверя един важен пост. Много е възможно да се наложи да доказвате смелостта си, защото на мечката може да й хрумне да направи посещение и при вас.

— При нас ли? Как така?

— Трябва да охранявате нашите коне, които ще затворим тук. Днес не бива да ги оставяме на открито, защото на хищника може да му се дощe прясно конско месо. Вятърът духа оттук към мястото, където ще я чакаме. Обонянието й е достатъчно чувствително, за да надуши конете. Тя може да остави мъртвото месо, за да си вземе живо оттук. Така че ние с Халеф трябва да бъдем подготвени за това, че тя изобщо може да не се мерне пред нас, а по-скоро да се насочи към навеса. В такъв случай вашите изстрели ще ни известят какво става.

— Благодаря ти, ефенди. Виждам, че все пак ни имаш доверие. Вярно ще стоим на поста си. Нека мечката посмее да дойде, ще я поздравим с куршуми.

— Но не така, както вероятно си мислите. Ще я чакате тук вътре при конете, а не навън. Нямате необходимия опит, а това би означавало безразсъдно смело да излагате живота си на опасност.

— Нима трябва да се крием от това животно зад дъските?

— Да, защото и ние ще се притаим зад скалите. Пушките ви не са достатъчно надеждни, а дори и да улучите мечката, ще е голям късмет, ако някой от куршумите я рани смъртоносно. Завари ли ви навън, някой от вас ще се прости с живота си. Убеден съм в това.

— Но какво можем да й направим, ако тя е вън, а ние вътре, без да сме в състояние да я виждаме?

— Но пък ще я чувате добре. Този навес е паянтов, а вие нямате представа на каква проницателност е способна мечката, когато е необходимо. Тя много добре знае какво е врата и ще се опита да я строши или да я изкърти с мощните си лапи. Ако не успее, ще обиколи цялата постройка и ще пробва всяка дъска дали не може да бъде откъртена. Дори и да намери някой съвсем малък процеп, при нейната огромна сила ще й е много лесно да я откърти. Тогава задачата ви е ясна. Ако наистина дойде до навеса, по дращенето й ще разберете къде се намира и ще стреляте по нея през тънките дъски.

— Ние отвън ще чуем изстрелите и останалото е наша работа.

— Значи няма да може да се стигне до истински бой между нея и нас!

— Тъкмо обратното, много е възможно. Мечката не се впечатлява от леките наранявания, но това удвоява яростта й. Възможно е въпреки изстрелите ви да изкърти тънките дъски или да ги счупи. Тогава вие ще бъдете нападнатите и ще трябва да спасявате кожата си. При това положение няма да има време за стрелба, защото няма да успеете да заредите. Единственото, с което бихте могли да я задържите, докато ние с Халеф дойдем, са удари с приклада по муцуната, но не и по твърдия й череп, защото прикладите биха могли да се счупят, а също и удари с нож в сърцето. Впрочем ние няма да сме толкова надалеч. По-късно ще ви дам по-подробни указания.

— Но — каза Халеф — вече е тъмно, а конете ни са навън. Ами ако сега дойде и убие твоя Рих?

— Няма да дойде толкова скоро, а и Рих не е въглищарски кон. Дори съм сигурен, че мога да оставя жребеца сам да се справи с мечката. Едно такова расово животно при опасност се държи по съвсем различен начин от обикновен кон. Спокойно бихме могли да оставим конете си още малко да попасат. Ако мечката наистина дойде, то ще е най-рано два часа преди полунощ. Но за да не изпуснем нещо, ще напалим вън огън, край който ще седнем. Така ще държим конете под око и ще можем веднага да им се притечем на помощ с пушките си. Впрочем огънят ще осветява надалеч и ще възпре мечката да направи посещението си въпреки примамливата гощавка. Сега да се разберем за конското месо.

Търговецът на въглища с готовност се съгласи с намерението ми. Главното за него беше хищното животно да бъде убито. Той отряза онези части месо от костите на коня, които си бе набелязал, но все пак за мечката остана достатъчно. За тези остатъци той поиска трийсет пиастъра, тоест почти шест марки, които аз с готовност му дадох.

Вън пред къщата бяха наредени голямо количество дърва за горене. Купих ги от Юнак за десет пиастъра и наредих да напалят голям огън недалеч от къщната врата, гледаща към края на гората, и да го поддържат до тръгването ни на лов. Той осветяваше достатъчно надалеч, за да можем да виждаме и пазим пасящите ни наблизо коне. Оско остана край него, а ние влязохме вътре в стаята. Исках да прегледам мюбарека.

Докато се занимавахме с приготовленията навън, бяхме чули стенанията му. Видът му беше страшен. Разкривените черти на лицето му, кръвясалите му очи, пяната, която излизаше от устата му, проклятията и ругатните, които изричаше, и излъчващите се от него зловония въздействаха толкова отблъскващо, че трябваше да полагам големи усилия, за да коленича до него и прегледам раната му.

Старецът бе превързан небрежно от нечии несръчни ръце. Като понечих да махна превръзката и докоснах ръката му, той изрева от болка като диво животно и се надигна срещу мен. Взел ме беше за шейтана, който иска да го разкъса, отпъждаше ме от себе си със здравата си ръка и ме молеше за милост и позволение да се върне обратно на земята. За откуп ми обещаваше хора, които щял да убие, за да ми изпрати душите им в ада.

От време на време треската му даваше такава сила, че трябваше да се боря с него. Трима души го държаха, за да мога да размотая парцалите от ръката му. Тогава видях, че не е възможно никакво спасение. Вече беше късно дори за ампутиране на наранения крайник. Разголих и рамената му, като срязах кафтана. Гангрената, разлагането на плътта, беше започнала, а отвратителната гной разпръскваше ужасна смрад.

Не можеше да се направи нищо, освен да му се даде вода, за която крещеше. Оставихме жената да се грижи за него. Истинско чудо беше, че този човек е могъл да издържи ездата дотук. Стояхме потресени край него и не мислехме повече за враждебността му, а за ужасния край, който сам си бе подготвил. Джемал каза:

— Ефенди, не е ли по-добре да го убием? Това е най-голямото добро, което бихме могли да му сторим.

— Нямаме това право — отвърнах аз. — Той все още не е изрекъл нито една дума на разкаяние. Нещо повече, дори иска да подкупи дявола, като му обещава жестоки убийства. От това можем да си направим извода каква черна душа живее в това живо разлагащо се тяло. Може би Господ ще му върне още веднъж съзнанието, а с това ще му даде и последна възможност да изповяда греховете си. Впрочем мъченията му не са незаслужени — не бива да пренебрегвате това — и той лежи пред вас като назидателен, предупредителен пример, чийто ясен и покъртителен език е предназначен за всички нас и особено към вас, към теб, Джемал, към Юнак, а също и към Гуска, неговата жена.

— Към нас ли? — смутено попита първият от споменатите хора. — Защо?

— Ще ви кажа само: който върви по пътя на този човек, го грози опасността да умре по същия ужасен начин. Никога досега не съм виждал безбожник да завърши щастливо земния си път.

— Значи мислиш, че този благочестив човек е бил безбожник?

— Да, и ти знаеш много добре, че съм прав.

— Но той винаги е бил смятан за светец. Защо Господ не го е наказал по-рано?

— Защото Господ е търпелив и милостив и дава време за връщане към доброто дори и на най-закоравелия грешник. Но той го наблюдава само известно време и ако срокът на милосърдието не се използва, толкова по-страшно е настъпването на Страшния съд. В

моята родина има една поговорка, която гласи: „Аллах деирменлери яваш йоютлер лякин къса къса йоютлер.“ (Мелниците на Господ мелят бяло, но много ситно. — Бел. нем. изд.) Това се отнася и за вас. Тя съдържа страшната истина за грешниците. Надявам се да я разберете и да се съобразявате с нея. Ако не го направите, ще попаднете под ударите на Божието наказание като мюбарека.

— Твоите думи не се отнасят за мен, ефенди — засмя се Джемал. — Аз съм твой приятел и нямам нищо общо със стареца. Аллах познава моята справедливост и знае, че не заслужавам наказание. А също и този човек, търговецът на въглища, и жена му са честни хора. Държа ни реч, която не ни засяга. Всеки човек трябва да отговаря за грешките си.

Тъй като той много добре съзнаваше лошите си намерения спрямо нас, думите му бяха истинско нахалство. Халеф посегна към онова място на пояса си, където се намираше камшикът му. Аз обаче му дадох знак с ръка да спре и отвърнах на конакчията:

— Имаш право. Всички ние сме грешници и всеки човек прави грешки. Въпреки това сме задължени да предупреждаваме ближния си, когато се отправя към някоя опасност, която може да му струва живота. А няма нищо по-опасно да си играем с Божието търпение и милост. Изпълних дълга си и е ваша работа дали ще се вслушате в предупреждението ми или не. Нямаме повече работа тук и сега трябва да занесем месото там, където е бил нападнат конят.

Отправихме се към навеса. Скелетът на коня все още не се беше разложил и можехме да го носим цял. Халеф и въглищарят го държаха отпред, а аз хванах отзад и тръгнахме. Заповядах да оставят товара близо до мястото, където конят е бил разкъсан. По тежкия скелет на коня имаше още около цял центнер[7] месо. За да не надуши мечката пресните ни следи, хубаво намазахме подметките си отвсякъде с месото. Миризмата на месо трябваше да я обърка. После продължихме.

Като стигнахме до съответното място, видях, че е много подходящо за намеренията ни. Въпреки вечерната тъмнина успях да огледам околността, като я обходих в полукръг, така че да остане между мен и буйно горящия огън, и всички очертания ясно се виждаха на светлината на пламъците.

Заостреният край на гората свършваше при стръмен скалист връх, пред който бяха нападали и лежаха разпръснати наоколо големи каменни блокове. Мъртвият кон беше намерен между тях. Сложихме го пак на същото място. А ако се скриехме зад някоя от канарите, при благоприятна посока на вятъра хищникът — в случай, че наистина дойдеше — нямаше да може да ни се изплъзне.

За търговеца на въглища това място беше зловещо и скоро той си тръгна. Бавно го последвахме.

— „Героят“ не иска да бъде изяден — засмя се Халеф. — В тъмното това лесно би могло да му се случи, но се обзалагам, че ако мечката го види през деня, ще си помисли следното: „Много си мръсен за мен!“ Но, сихди, ти ми даде знак да погледна пакета, който той държеше в ръка.

— Да. Знаеш ли какво има вътре?

— Разбира се! Веднага познах парцала, който притежателката на рибеното масло бе увила около пушеното месо. Бях го хвърлил заедно с наденицата. Дали не го е намерил Юнак?

— Много е вероятно, защото това, което беше увито в парцала, имаше формата на салам.

— Нека тогава го изяде и изпита моите мъки! Бих искал да мога да го наблюдавам! Ще бъде истинска наслада за очите ми.

— Може и да ти се удаде възможност да изпиташ това удоволствие. Тъй като Юнак е намерил пакета, заключавам, че е минал оттам, където ти хвърли наденицата. Каква работа е имал там? Жена му каза, че бил отишъл да търси следите на мечката, но това не е вярно. Научил е, че ще дойдем, и нетърпението му го е подтикнало да ни пресрещне. Изглежда, нашето пристигане е било много важно за него, защото е можел да се сети, че в негово отсъствие много по-лесно можем да открием мюбарека, когото не е бивало да виждаме, отколкото, ако беше останал вкъщи. Това ми дава основание да предположа, че му е обещана част от плячката, която негодниците смятат да вземат от нас.

— Тогава мръсният въглищар ще си остане с пръст в устата. Казвам ти, сихди, че прекалено много щадим тези хора. Трябва да ги застреляме. Човечеството ще ни е благодарно за това.

— Знаеш какви са възгледите ми по този въпрос. Вече съм стрелял. Мюбарекът ще умре от моите два куршума. Но от засада не

убивам. Това би било престъпление. Ако ни нападнат така, че животът ни се окаже в опасност, тогава ще се защитаваме с всички средства.

Приближихме се към огъня, където другите междувременно се бяха настанили. Джемал беше забил в земята два големи чаталести клона и нанизваше парче конско месо на друг прът, който трябваше да играе ролята на шиш за печене. Ако смяташе да ни гощава с това печено, трябваше да се откаже от намерението си. За щастие все още имахме в себе си хранителни запаси, които за тази вечер горе-долу щяха да стигнат.

Като ни видя, че се храним, на търговеца на въглища така му се дояде, че не можа да дочака опичането на конското месо. Той влезе в къщата, доведе жена си, като донесе и… познатия вече пакет. Двамата седнаха един до друг до огъня. Той разгъна парцала. Наистина наденицата беше вътре с изключение на кожения напръстник. Той раздели наденицата, но много несправедливо: на жена си даде малко парче, а за себе си взе по-голямото. На въпроса на Джемал откъде има наденицата, той отвърна, че я е донесъл от едно от пътуванията си по работа. Той можеше да я яде, защото не беше мохамеданин. Двамата ядяха с голямо удоволствие. Халеф внимателно ги наблюдаваше. Много му се искаше да каже нещо, но не можеше да го направи.

Междувременно от къщата се чуха продължителните стенания и скимтене на мюбарека, примесени с пронизителни викове на страх. Звучеше така, сякаш изтезаваха някого. Неговите съмишленици обаче не се трогваха. Накарах жената да иде да го види още веднъж и да му даде вода, но печеното месо вече беше готово и тя отказа да изпълни желанието ми. Затова станах самият аз.

В момента, в който станах, обреченият на смърт човек нададе такъв пронизителен рев, че ме побиха тръпки. Смятах да изтичам към него, но в този момент той се появи на вратата и извика:

— Помощ! Помощ! Гори! Обхванат съм от пламъци! Той се спусна към нас. Възбудата от треската бе надвила слабостта му. След няколко крачки спря, загледа се втренчено в огъня и страшно изрева:

— И тук има пламъци! Навсякъде гори, и тук, и там! А и вътре в мен също гори! Помощ! Помощ!

Старецът размаха здравата си ръка във въздуха, а после тежко се строполи на земята и тихо продължи да стене. Вдигнахме го, за да го занесем отново в стаята, но ни беше много трудно да го задържим,

защото той ни смяташе за духове и отчаяно се отбраняваше. Като го сложихме на постелята му в стаята, той се беше уморил и бе затворил очи. Затова излязохме навън. Но скоро той отново започна да крещи, така че едва се издържаше. Едва след известно време в къщата пак настъпи тишина и аз отидох да видя какво става.

Той лежеше на тъмно, затова запалих една борина и осветих лицето му. Широко отворените му очи бяха насочени срещу мен. Беше дошъл в съзнание и ме позна.

— Гяур — изсъска той. — Значи все пак дойде? Аллах да те прокълне!

— Мюбарек — казах му аз сериозно, — не забравяй в какво състояние се намираш! Още преди слънцето да изгрее, ти ще застанеш пред вечния съдия. Припомни греховете си! Вглъби се в себе си и помоли Аллах за милост и състрадание!

— Шейтан! Ти си моят убиец! Но аз не искам да умра, не искам! Теб, теб искам да видя как умираш!

Коленичих ниско над него със стомната вода в ръка, с която исках да го освежа. Той бързо посегна и измъкна ножа от пояса ми. Също толкова бързо замахна и щеше да ме улучи в гърдите, ако не бях отбил удара с глинената стомна. В следващия миг измъкнах ножа от ръката му.

— Ти наистина си ужасен човек. Дори и в последния миг на живота си искаш да обремениш душата си с кърваво деяние. Как може…

— Млъкни — прекъсна ме той, ръмжейки. — Ох, защо имам треска! Защо съм толкова слаб, та не мога отново да ти изтръгна оръжието! Чуй какво ще ти кажа сега!

Той бавно се надигна. Очите му блестяха като на пантера. Неволно се отдръпнах назад.

— Страхуваш ли се от мен? — изсмя ми се той подигравателно. — О, наистина е страшно да знаеш, че съм твой враг! Аллах, Аллах, там пак започна да гори! Виждам как огънят се приближава. Приближава, гори… гори!

Клетият човек се строполи и започна да стене. Изгуби съзнание и треската отново го обзе. Вонята в стаята беше непоносима. Като излязох вън на чист въздух, дълбоко поех дъх, но не само заради миризмата. Който е виждал човек да умира по този начин, никога не

може да го забрави. И днес ме обхваща ужас, като си спомня за онази вечер. Що за човек е този, който се осмелява да се противопостави на Божиите закони?

Часовникът ми показваше вече десет часа. Тъй като турците броят часовете от мига на залеза на слънцето, което в този ден стана в шест и половина, по тяхно време беше три и половина. Напоихме конете в потока, а после ги отведохме в навеса.

— Ефенди, а ние, жена ми, конакчията и аз, къде да стоим? — попита търговецът на въглища.

— Влезте при конете! — посъветвах ги аз.

— Не, не! Нали ти самият каза, че е много възможно мечката да се отправи към навеса. Ще влезем в стаята, но ако мечката дойде, ще се изкачим под покрива и ще издърпаме стълбата горе. Ако иска, нека изяде мюбарека.

Това, което мъжът нарече стълба, беше една греда, в която бяха издялкани вдлъбнатини. Облегната беше в стаята, а над нея бяха натрупани пръчки, които образуваха тавана.

Изгасихме огъня и тримата побързаха да се скрият в стаята. Оско и Омар се отправиха към навеса при конете, след като още веднъж им обясних какво да правят.

После ние с Халеф тръгнахме. Преди това дребосъкът грижливо бе проверил пушката си, за да е сигурен, че няма да засече. Аз взех само мечкоубиеца. Срещу такова животно карабината не можеше да ми помогне.

— Като стигнем дотам, мечката може вече да е дошла — каза Халеф. — Толкова е тъмно, че ще я видим едва като се изправим пред нея.

— Тъкмо затова не бива да вървим по права линия. Въздухът се движи оттук натам и тя непременно ще ни надуши. Ще заобиколим в дъга, за да можем да излезем на мястото от срещуположната посока.

Приближавахме се до уреченото място много предпазливо, защото мечката не само можеше вече да е там, но и да идва от тази страна, от която се промъквахме и ние. Държахме пушките готови за стрелба и от време на време спирахме, за да се ослушаме. Ако мецана беше стигнала до конския скелет, щяха да се чуват мляскането й и трошенето на костите. Не се чуваше никакъв друг звук обаче освен тихото шумолене на вятъра в клоните на дърветата.

Най-сетне стигнахме толкова близо, че можехме да виждаме стръвта. Край нея нямаше никаква мечка. Изкачихме се върху една канара наблизо. Беше два пъти по-висока от човешки ръст и ни осигуряваше прикритие срещу откритата атака на звяра. Камъкът бе плътно обрасъл с мъх и беше много удобен за седене. Залегнахме един до друг и зачакахме нещото да дойде.

— Сихди — прошепна Халеф, — не е ли по-добре да се разделим?

— Разбира се. Така бихме могли да нападнем мечката от две страни.

— Нека тогава го направим още сега.

— Няма, защото ти винаги подценяваш опасността, а това е погрешно. Самоувереността ти лесно може да те подведе да проявиш непредпазливост. Преди всичко искам да стреляш само когато ти разреша.

— Значи ще стреляш преди мен?

— Да, защото моят куршум е по-надежден.

— Съжалявам, сихди, защото исках аз да убия мечката. Каква слава ще е за мен да разкажа на моята Ханех, най-прекрасната сред жените, че ти си убил мечката? Ще ми се да мога да й кажа, че е загинала от моя куршум.

— Вероятно ще можем, защото трябва да се очаква, че един-единствен куршум няма да е достатъчен. Ако той веднага не я рани смъртоносно, тя сигурно ще дойде към нас, за да ни нападне. Тогава ще я оставим да се приближи и като се изправи пред канарата, за да се изкатери на нея, най-спокойно можеш да стреляш в гърлото или в окото й. Сега да млъкваме! Ако продължим да говорим, може да не забележим приближаването на хищника.

Ослушвахме се в нощта, без да издаваме нито звук. Вятърът шумеше над гората като водата на далечен водопад. Тъй като този шум беше монотонен и непрекъснат, не беше трудно от него да се отличи всеки друг звук. Търпението ни беше поставено на голямо изпитание. Като нави механизма на часовника си, ударите му отброиха полунощ.

— Мечката изобщо няма да дойде — прошепна Халеф. — Напразно се радвахме. Сигурно никога няма…

Той млъкна, защото също като мен беше чул шум от търкалящ се камък. Ослушахме се напрегнато.

— Сихди, там падна някакъв камък — прошепна ми хаджията. — Но не беше мечка, защото иначе щяха да се търколят повече камъни.

— О, не. Падането на този камък я е направило по-внимателна. Наистина би могло да бъде и друго животно, но мисля, че все пак е мечката. Но преди да я видя, сигурно ще усетя миризмата й.

— Ще я надушиш ли? Нима е възможно?

— За човека с опит, да. Дивите животни излъчват особено силна миризма, Разбира се, при мечките не е чак толкова силна, колкото при лъвовете, тигрите и пантерите, но все пак ще я усетя. Слушай!

Отдясно се чуваше нещо като пращене на клон. Животното се спускаше по стръмния склон. И ето че наистина го надуших. Който е виждал хищни животни само в клетка, сигурно му е направила впечатление противната миризма, която се носи от тях, особено от едрите представители на семейство котки. Когато обаче животното е на свобода, тази миризма е още по-силна. Остра, дразнеща като миризмата на отвара от маточина или камфоров спирт, тя нахлува в чувствителния нос, а човек с тренирано обоняние може да я усети отдалеч. Това „диво“ ухание достигаше сега до мен.

— Подушваш ли я? — прошепнах аз на Халеф.

— Не — отвърна той, след като внимателно помириса въздуха наляво и надясно.

— Идва. Надушвам я вече.

— Тогава носът ти е много по-чувствителен от моя. Е, сега ще получи един поздрав, на който ще има да се чуди. Халеф щракна предпазителя.

— Не бързай! — предупредих го аз. — Ще стреляш само след мен, ясно ли е? Ако не се подчиниш, наистина ще ме ядосаш. Може да прогониш животното.

Той не отговори, но го чух да въздъхва. Със спокойствието на хаджията беше свършено, обзела го беше ловната треска.

Ето че чухме тихо ръмжене, почти като мъркането на котарак, но веднага след това забелязахме, че към конската мърша се приближава нещо огромно и тъмно.

— Това ли е тя, тя ли е? — прошепна в ухото ми Халеф. Дишаше учестено.

— Да, тя е.

— Стреляй тогава! Стреляй най-сетне!

— Спокойно! Като че ли трепериш?

— Да, сихди, обзе ме някакво странно чувство. Признавам, че треперя, но не е от страх.

— Знам.

— Хайде, стреляй най-сетне, стреляй, та да дойде и моят ред!

— Овладей се, малчо! Няма да стрелям, докато не ми се удаде възможност да се прицеля добре. Имаме време. Мечката не яде като лъва. Тя е чревоугодник и яде храната си възможно най-бавно. Първо си взема парчетата, които й се струват най-привлекателни, а по-малко вкусните избутва настрана, за да се заеме с тях по-късно. Тази мецана ще остане на трапезата часове наред, за да не си повреди стомаха с някоя набързо преглътната хапка. После ще се замъкне до потока вляво, за да се напие хубаво с вода, а накрая ще се оттегли в леговището си.

— Но ние не можем да я чакаме с часове!

— Нямам и такова намерение. Само ще чакам да се изправи веднъж. По време на ядене тя често го прави. Преди да премине към следващата част от плячката си, всяка мечка се изправя на задните лапи, а с предните чисти муцуната си. Тогава ще можем да я виждаме много по-ясно, отколкото сега. Глупаво е да се стреля по нея предварително. Не бихме могли да направим по-голяма глупост, защото не можеш да различиш тялото й от това на коня и тъмната земя.

— О, напротив, напротив! Виждам я. Толкова добре я виждам, че ще стрелям.

Халеф неспокойно се размърда и дори опря пушката до бузата си.

— Махни пушката! — прошепнах му аз ядосано.

Дребосъкът остави пушката, но беше толкова възбуден, че не можеше и за миг да остане спокоен, а с това можеше да издаде присъствието ни, ако канарата не беше плътно обрасла с мъх.

Изглежда, яденето се услаждаше на мечката. Тя сърбаше и мляскаше като невъзпитано дете пред паница със супа. Разбира се не само при децата може да се наблюдава подобен начин на хранене. Мецаната наистина беше чревоугодница. От време на време тя отчупваше някой кокал и ясно чувахме как изсмуква от него костния мозък.

Настъпи пауза. Тя доволно изръмжа и удари с лапи по месото, за да определи опипом качеството на отделните парчета. После се изправи. Преди да се задържи права, тя на няколко пъти спусна предните си лапи на земята. Когато мечката се изправя по време на такава пауза при ядене, индианците казват: „Тя се вслушва в стомаха си.“ Този момент за вслушване е най-подходящ за стрелба. Прицелих се.

Тялото на животното се открояваше ясно. Както правилно бях предполагал, животното беше огромно. Виждах го добре, но въпреки това свалих пушката.

— Аллах, Аллах! Стреляй, хайде, стреляй! — сопна ми се Халеф почти гласно.

— Тихо, тихо! Иначе ще те чуе.

— Но защо не стреляш?

— Не виждаш ли, че е с гръб към нас?

— Какво от това?

— Изстрелът ми няма да е достатъчно сигурен. Мечката обърна поглед към къщата. Дали не е надушила конете ни? Напълно е възможно. Оставя храната. Това е съмнително. Трябва да я изчакаме да се обърне, а после… будала! Какво ти скимна!

От яд извиках тези думи високо. Хаджията повече не можеше да сдържи нетърпението си, прицели се и стреля толкова бързо, че не можах да му попреча.

Без да обръща внимание на избухналия ми гняв, дребосъкът скочи, размаха празната пушка във въздуха и извика:

— Зафер! Галебе! Йолмиш дир, ятиор! (Победа! Триумф! Мъртва е! Свършено е с нея!)

Вдигнах ръка, хванах Халеф за пояса и го дръпнах надолу.

— Ще млъкнеш ли най-сетне, нещастен гарван! Ти прогони мечката.

— Прогоних ли я? — извика той, като се опитваше да се освободи от хватката ми. — Убих я, тя е победена. Виждам я да лежи.

Изтръгвайки се от мен със сила, той скочи отново и извика с всички сили:

— Омар, Оско, чуйте какво щастие, какво блаженство! Чуйте за славата на вашия приятел и как тромпетите разгласяват величието ми!

Убих мечката, изпратих я при нейните деди и прадеди, аз, Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хад…

Той не можа да продължи, защото аз скочих, хванах го за врата и го натиснах надолу. Наистина бях много ядосан и затова го бях стиснал толкова силно, че той се прегъна в ръката ми като дървено човече.

— Ако издадеш само още един звук, ще ти фрасна един юмрук, притежателю на злополучен овчи мозък! — заплаших го аз. — Стой тук и бързо зареди пак пушката си! Ще видя дали още може да се направи нещо.

Казвайки това, скочих от канарата, без да се съобразявам с едва оздравелия си крак. Долу бързо се сниших, разхлабих ножа и приготвих пушката за стрелба. Ако мечката все още беше тук, щеше да ме нападне веднага. Отгоре се чу железният шомпол на хаджията, но долу всичко беше тихо. Не се чуваше и виждаше нищо. Все пак успях поне да разбера, че мечката не беше вече при стръвта.

Въпреки това трябваше много да внимавам. При нейната възраст можеше да се допусне, че е достатъчно хитра, да не се нахвърли веднага върху мен, а тайно да се промъкне край скалата. Това щеше да е много опасно за мен, защото, ако заобиколеше камъка, щяхме да застанем толкова близо един срещу друг, че можеше да ме хване с лапа. Затова се отдалечих на няколко крачки от скалата, но така че да мога едновременно да държа под око и канарата, и стръвта.

Чакахме и напрегнато се ослушвахме известно време, но напразно! Тогава изведнъж откъм къщата се чу вик, после втори… и още един, а накрая отчаян стон: „Оставете ме, оставете ме! Махнете се, махнете се! Помощ, помощ!“

— Това е мюбарекът! — извика хаджията отгоре.

Исках да отговоря, но не го направих, защото от същата посока долетя изстрел. Особеният кух трясък ми беше познат: беше черногорската пушка на Оско.

— Мечката е при навеса — извиках аз на Халеф с приглушен глас.

— Слизай бързо долу!

— Хамдулиллях! Значи все пак ще я хванем! — ликуваше дребосъкът.

Той скочи долу, падна, стана отново и профуча край мен. Последвах го със същата бързина. Но като направих няколко крачки,

почувствах болка в глезена. Изглежда, скокът от скалата бе наранил крака ми. Трябваше да сменя галопа си с бърз тръс. Със здравия крак правех по широки крачки, а с болния стъпвах предпазливо, само на пръсти.

Неописуемо пронизителен вик раздра нощната тишина. Мюбарекът ли беше това или Халеф, който междувременно вече беше стигнал до къщата? Да не би непредпазливият хаджия да беше налетял направо в лапите на мечката? Обхвана ме страх за дребосъка и по цялото ми тяло изби пот. Повече не обръщах внимание на крака си и продължих да тичам нататък възможно най-бързо.

Вече чувах гласовете на Оско и Омар. Отново изтрещя изстрел. За нещастие на пътя ми се изпречи камък. Не го видях, спънах се и се проснах на земята с цялата си дължина. Мечкоубиецът изхвърча от ръцете ми, накъде — не можах да видя. Бързо станах и се огледах наоколо. Пушката не се виждаше. Нямах време да я търся. Втълпил си бях, че хаджията е в опасност, и не можех да губя нито миг повече. Затова хукнах напред и извадих ножа от пояса си. Насочих се към навеса. — Оско, къде е мечката, къде е? — виках аз отдалеч.

— Вън, вън! — отвърна ми той от навеса.

— Халеф беше ли там?

— Да, но пак тръгна след мечката.

Вече бях стигнал до дървената стена. Две дъски от нея бяха изтръгнати.

— Мечката искаше да влезе оттук — извика Оско. — Стрелях по нея.

— Улучи ли я?

— Не знам. Дъските изтрещяха едва след като бях стрелял.

— От коя страна е Халеф?

— Доколкото чуваме, от дясната.

— Стойте вътре и внимавайте! Животното може отново да се върне.

Продължих да тичам в указаната посока. Вратата на къщата беше отворена. Някой стоеше на входа, виждах по сянката, която хвърляше тялото, тъй като вътре горяха борини. Там лежеше човешко тяло. Спънах се в него, но не паднах.

— Стреляй де, стреляй, стреляй! — чувах да викат от стаята два гласа.

Бях само на около десет крачки от вратата и познах кой стоеше там: беше Халеф. Беше вдигнал пушката си и я насочил към стаята. Изстрелът му изтрещя. После той изхвърча навън и падна на земята, сякаш бе изхвърлен от силна ръка. В следващия миг се появи мечката, промъкна се на четири крака през тясната, ниска врата и отново бързо се изправи.

Халеф също беше скочил. Двамата, той и тя, стояха заплашително един срещу друг, на около три крачки разстояние. Хаджията обърна пушката и се приготви за удар с приклада. Тогава той ме позна, защото бях в обсега на светлината.

— Сихди, нямам повече патрони! — извика ми той.

Всичко това ставаше много по-бързо, отколкото може да бъде разказано или прочетено.

— Отскочи назад! Не удряй!

Още докато виках тези думи, блъснах Халеф така, че той залитна далеч встрани. Животното се обърна наполовина към мен, разтвори широко паст и нададе продължителен яростен рев. Като притичах бързо край него, усетих горещия му, вонящ дъх. Направих светкавичен завой — мечката посегна към мен, но удари във въздуха, защото вече не бях пред нея, а от дясната й страна. Като я хванах с лявата си ръка за козината на тила, замахнах силно с дясната и я прободох един-два пъти, забивайки ножа до дръжката между двете ребра в сърдечната област. Всичко това стана толкова бързо, че мецаната получи двете смъртоносни намушквания, преди ревът й да беше стихнал.

Тя се обърна на задните си крака надясно, но лапата й само докосна рамото ми. Разбира се, не бях оставил ножа си в тялото й. С два скока назад се избавих от близостта на ноктите й. Там останах, без да изпускам животното от очи и с вдигната за нов удар ръка, ако се наложеше.

Но мечката не ме последва. Тя стоеше неподвижно с широко отворена, запенена муцуна, насочила към мен малките си, гневно искрящи очички. После те бавно се затвориха и напразно се опитваха отново да се отворят. Тръпка премина през огромното тяло, след това тя се свлече първо върху предните си лапи, които дращеха земята, като се опитваха да се задържат здраво, и накрая, потръпвайки, бавно падна на една страна. От муцуната й се отрони тихо, тътнещо ръмжене. Краката й се опънаха. Мечката беше мъртва.

— Аллах акбар! — извика Халеф, който сякаш беше замръзнал на мястото си. — Аллах е велик, а почти толкова велика е и тази мечка. Мъртва ли е, сихди?

— Мисля, че да. Благодаря на Бога, че всичко завърши така благополучно!

— Слава и чест на Аллах! Ужасно беше!

Той понечи да се приближи към животното.

— Стой! — заповядах му аз. — Още не сме сигурни, че наистина е мъртва. Аз ще проверя.

Приближих се към животното, допрях пистолета си до подутото му око и натиснах спусъка два пъти. То не се помръдна.

— Вече можеш да се приближиш и да я разгледаш. Не е ли доста по-висока от теб?

— Да, дори мисля, че е по-висока и от теб, сихди. Казвам ти, че не треперех, като седях срещу нея с незаредена пушка, но сърцето ми заплашваше да спре.

— Ти и навън ли стреля по нея?

— Да. Тя се махна от навеса и се насочи към вратата на къщата, през която влезе. Не съм я улучил. Другият куршум обаче сигурно се е забил в гърдите й, защото беше само на две крачки от мен, и то изправена. Така че можех да се прицеля добре.

— Разкажи накратко как се случи всичко!

— Ами затичах се към навеса, защото познах пушката на Оско по гърмежа и предположих, че мечката иска да влезе при конете. Още не бях стигнал до навеса, когато встрани чух вик, но това не ме интересуваше. При навеса видях, че две дъски са изкъртени, и от Оско и Омар разбрах, че мечката го е направила. Затова продължих да тичам нататък. На земята лежеше някакво тъмно тяло, а до него стоеше друго по-голямо. Спрях, прицелих се и стрелях. Мечката продължи да тича към вратата на къщата и аз хукнах след нея. Тя влезе вътре и аз я последвах, като отново бързо заредих пушката си. Щом стигнах до вратата, видях, че тя е вътре. Душеше постелята на мюбарека.

— Нищо ли не стори на стареца?

— Него изобщо не го видях, беше изчезнал. Гледах само мечката, а тя мен. Тя моментално се обърна, тръгна срещу мен и се изправи на задните си крака. От страх забравих да стрелям веднага, защото огромният й ръст така ме изненада, че дъхът ми спря. Някой ми извика

все пак да гръмна. Не знам къде се намираше този човек, само го чувах, но това ми върна разсъдъка. Тъкмо когато мечката протягаше лапи към мен, стрелях, но тя така ме блъсна, че изхвръкнах през вратата и паднах. Като се изправих отново, тя вече стоеше пред мен. Нямах повече куршуми, а за ножа не се сетих. Реших да се защитавам с приклада. Тогава дойде ти, сихди.

— И то тъкмо навреме!

— Да, защото съм убеден, че пушката ми щеше да се счупи в главата на мечката. После щеше да ме разкъса. О, сихди, дължа ти живота си!

Той хвана ръката ми и я притегли към гърдите си.

— Остави това! И ти би постъпил така, ако ролите ни бяха разменени.

— Да, но много се съмнявам, че щях да успея да убия това огромно животно с нож. Преди си убивал сиви мечки, които са много по-големи и опасни от тази тук, а аз не съм. Този хищник наистина е по-голям от лъв.

— По отношение на теглото, да. Тялото, което лежи там отзад, сигурно е на стария мюбарек. Вероятно е мъртъв. Последният пристъп на треската го е накарал да излезе навън. Учудва ме това, че толкова бързо е рухнал.

— Мечката беше до него. Да не го е убила тя?

— Възможно е. Хайде сега първо да идем при другите. Влязохме в стаята. Светлината, която осветяваше помещението, идваше отгоре. Като погледнах към тавана, видях конакчията и двамата стопани да седят на гредите. Държаха в ръце горящи борини.

— И ти ли идваш, ефенди? — попита Джемал. — Къде е мечката?

— Лежи пред вратата.

— Вай, вай!

Те се спуснаха по вече описаната стълба, поеха си дълбоко въздух, а Юнак каза:

— Виждаш ли, че не бяхме в безопасност? Тя влезе вътре. Какво чудовище! Беше голяма почти колкото вол.

— Нали оръжията ви бяха горе. Защо не стреляхте?

— Да не сме луди! Така щяхме да насочим вниманието й към нас и тя можеше да се качи горе. Мечките се катерят по-добре от човека.

Не знаеш ли?

— Знам го. Значи вие не стреляхте, но подканихте моя хаджия да направи това?

— Разбира се! Той нали искаше да убие мечката, ние не сме имали намерение да вършим такава дързост — добави Джемал с лукава физиономия. — Когато той нападна мечката, чудовището не мислеше за нас!

— Много умно, но и много страхливо сте постъпили! Къде е мюбарекът?

— Вън. Обзе го треска и той избяга вън. Ако старецът не беше отворил вратата, мечката нямаше да може да влезе вътре. Къде ли може да е този непредпазлив човек?

— Лежи вън мъртъв. Искаме да запалим отново огъня.

Те ни последваха, но не посмяха да се приближат до хищника. Преди да се осмелят да направят това, искаха да запалят огъня, за да видят дали мечката наистина е мъртва. Халеф отиде да доведе Оско и Омар.

И те също едва намираха думи да изразят учудването си от големината на мечката. От муцуната до опашката мецаната имаше около два метра. Сигурно беше около двеста килограма. Тримата мъже доста трябваше да се напрегнат, за да я довлекат до огъня.

Междувременно аз взех един горящ клон и тръгнах към мюбарека. Халеф ме последва. Старецът не беше умрял от раната си, въпреки че и от нея скоро щеше да свърши. Главата му беше забита във врата, а гърдите му представляваха, така да се каже, каша от месо, кръв и натрошени ребра. Мечката беше счупила тила му, а после разкъсала и гърдите му, след което е била прогонена от изстрела на Халеф.

Безмълвно се върнахме при огъня. Там Халеф разказа какво се беше случило и по какъв начин е била убита мечката.,

Имайки предвид големината на животното, дори Оско и Омар трудно можеха да повярват, че съм се осмелил да нападна мечката с нож. При останалите собствената изгода вземаше надмощие над учудването. Търговецът на въглища опипа мечката и каза:

— Доста е тлъста и ще има много месо. За кожата също биха могли да се вземат хубави пари. Ефенди, чие е животното?

— На този, който го е убил.

— О! Аз не мисля така.

— А как?

— Че принадлежи на мен, защото е убито на моята земя.

— А пък аз предполагам, че всичко наоколо е собственост на падишаха. Ако можеш да ми докажеш, че си откупил тази земя от него, ще ти повярвам, че си неин собственик. Но тогава ще трябва да ми докажеш също, че имаш право и над всичкия дивеч и хищници, които бъдат убити върху твоята територия. Когато мечката дойде, ти се скри. Това е сигурно доказателство, че не си я искал. А ние я преследвахме, следователно е наша.

— Погрешно разсъждаваш, ефенди. Мечката не принадлежи на теб, а на…

— На Хаджи Халеф — прекъснах го аз. — Ако искаш да кажеш това, имаш право. Но ти не можеш да предявяваш никакви претенции. Платих ти дори месото за стръв. Ако от доброта ти оставим част от месото, ще трябва да ни благодариш.

— Какво? — попита Халеф. — Мечката била моя ли? Не, сихди, твоя е. Ти я уби.

— Аз само й нанесох смъртоносния удар. Тя и без нож щеше да си умре, е, наистина, не толкова бързо. Погледни тук! Съвсем близо до двете прободни рани виждаш дупката, която е пробил твоят куршум. Минал е край сърцето и непременно е бил смъртоносен. Затова животното е твоя собственост.

— О, сихди, собственикът изобщо нямаше да е жив, ако не беше дошъл ти, за да го спасиш! Искаш да ми направиш подарък, който не мога да приема.

— Е, тогава ще постъпим по старото ловджийско правило. Ти стреля по животното, следователно кожата е твоя. После аз го намушках, за мен ще бъде месото. Лапите и бутовете ще вземем за нас, а останалото ще получи Юнак, за да не каже, че не сме зачели правото му на собственост.

— Наистина ли, сихди? Кожата ще бъде за мен? Това е най-хубавото нещо от мечката. Как ще се чуди Ханех, най-любимата от всички жени, като ида при нея и й покажа тази победна плячка! А синчето ми, което е наречено на имената на двама ни, Кара Бен Хаджи Халеф, ще спи върху кожата на мечката и ще стане прочут воин, защото тогава силата на мечката ще премине в момчето. Да, да, ще взема кожата. Кой ще я одере?

— Аз. Трябва да вземем мозък, мас и дървесна пепел, за да натрием с тях кожата да остане мека и да не гние. Конят ти ще трябва да носи двоен товар.

Решението ми срещна всеобщо съгласие. Търговецът на въглища донесе едно старо дървено корито, в което трябваше да бъде осолено месото на мечката, а след това да бъде окачено в комина. Този съд съответстваше напълно на притежателя си. Кой знае какво бе държано в него преди това! Но никога не е било мито. Като се залових за работа, Юнак попита какво да прави с мюбарека.

— Трябва да го погребем — каза той. — Нали ще ми помогнете. Трябва да го направим още тази нощ.

— Не е наша работа да копаем гроба. Като негови досегашни врагове нямаме желание да го правим. Имаш ли инструменти?

— Имам чапа и кюрек.[8]

— В такъв случай могат да работят само двама души. Можеш да го направиш заедно с конакчията, а жена ти нека ви помага. Потърси подходящо място! Ние ще присъстваме на погребението. Враждата не бива да продължава и след смъртта.

— Тогава ще го погребем на мястото, където мечката нападна коня. Не искам близо до къщата ми да има гроб.

Той донесе инструментите. Жена му и Джемал се натовариха с дърва и една главня, за да имат осветление по време на работа, и тръгнаха да изкопаят на мъртвеца гроб, който той готвеше за нас.

След като одрахме кожата от мечката, нанизахме една от предните й лапи на клона, който служеше като шиш за печене. Тя беше толкова голяма и тлъста, че и четиримата щяхме да можем предоволно да утолим глада си.

Приятелите ми помогнаха да остържем остатъците от месото от вътрешната страна на кожата, а после хубаво я натъркахме с мозък, меча мас и дървесна пепел, за да можем после така да я навием, че лесно да се завърже зад седлото на коня.

Като свършихме с тази работа, гробарите дойдоха и съобщиха, че ямата е готова. Взеха трупа, а ние ги последвахме.

Моментът, в който се застава до гроба на някой човек, винаги е важно нещо. Дали на него дължим добро или зло, вече няма значение при мисълта, че той застава пред своя съдия, чиято присъда някога ще бъде произнесена и над нас. Тогава омразата изчезва, а отмъщението

угасва. Човек мисли само за сериозната дума вечност. Аз поне не изпитвах нищо друго освен състрадание към този враг, умрял от толкова мъчителна смърт, без у него да се появи разкаяние за греховете му. Халеф също каза:

— Да му простим всичко, което ни е причинил и което възнамеряваше да ни направи. Аз съм вярващ привърженик на учението на Пророка, ти си смирен последовател на твоята вяра. Не можем да мразим един мъртвец, а ще му окажем последна почит, като се помолим на гроба му.

На светлината на огъня се виждаха пищни папратови храсти. Нарязахме от тях и покрихме дъното на гроба. Спуснахме мъртвеца и покрихме и него с папратови листа. После Халеф попита:

— Кой ще каже молитвата? Ти ли, сихди?

— Не, аз не съм мохамеданин.

— Е, добре, тогава аз ще се помоля — каза Халеф. — Но преди това, сихди, трябва да кажеш Фатихата, първата сура на Корана, която трябва да предхожда всяко начинание. Искаш ли?

— Да.

— Кажи я тогава! Покойникът е посещавал светите места и е пил от кладенеца на Зем Зем. Може би неговата грешна душа ще намери милост, ако Аллах чуе от твоята уста езика, на който архангел Гавраил е говорил с Пророка.

Застанахме край отворения гроб с обърнати по посока на Мека лица. След като спътниците ми се поклониха три пъти, Халеф каза седемте най-важни качества на Бога, а после аз започнах да декламирам стихове със странна ритмика на наречието на оригинала:

„Ел хамдулилахи, рабюл’аламин.
Ер рахманар рахим,
малике йовмиддин!
Ийякенабюдю, ве иякенестаеин,
ихдина ессратюл мюстаким.
Сыратюл’лезине енамтю алейхим,
гайрил магдуби алейхим,
веледдалин!“

Това означаваше: „Хвала и слава на Бога, господаря на света, който повелява в деня на Страшния съд. На теб искаме да служим и на теб се молим да ни водиш по верния път, пътя, по който ще се радваме

на милостта ти, а не по пътя, който те гневи, и не по пътя на грешниците!“

После Халеф започна да се моли на висок глас, като вдигна нагоре ръце:

— В името на всемилостивия Бог! Чуйте вие, смъртни, часът на Страшния съд приближава. В този час очите на хората грозно ще се втренчат пред себе си, нито един клепач няма да потрепне, а сърцата ви ще бъдат без кръв. Земята ще тътне и ще се отърсва от бремето си, а хората ще крещят: „Горко ви, какво се случи!“ После тя ще оповести мисията си, възложена й от Аллах. Слънцата ще треперят, звездите ще избледнеят, а планините ще се люлеят. Камилата ще забрави рожбите си, а хищниците страхливо ще се скупчват. Морето ще бушува, а небето ще изчезне. Адът ще заври, а раят ще се приближи до земята. Луната ще се разцепи, а хората напразно ще пищят за убежище.

Затова горко ти, горко ти! И още веднъж горко ти и горко ти! Ако не си подготвил душата си да издържиш пред съдията, по-добре щеше да е никога да не се беше раждал! Пъкълът ще те погълне и никога няма да те върне обратно, завинаги.

Но блазе ти, блазе ти! И още веднъж блазе ти! Ако измиеш греховете си във водите на разкаянието и ги оставиш тук, няма защо да се страхуваш, че в този ден адът ще настъпи, защото Аллах ще дойде с ангелите си и ще те въведе в своя рай.

Хаджията се поклони три пъти. Молитвата му свърши. После ние обърнахме главите си наляво и надясно и казахме: „Ес селям алейкюм ве рахметулах! (Нека Божието изцеление и милост са с теб!)“

Оставихме на Джемал и търговеца на въглища да засипят гроба с пръст и се върнахме към къщата, където седнахме край огъня.

Вече можехме да изведем конете от навеса, за да попасат. Мечката не ни застрашаваше. Ние самите също имахме нужда от почивка. Нямахме повече работа, затова сложихме седлата под главите си, за да поспим. Предпазливостта изискваше един от нас да остане на пост. Смяната щеше да се извършва на всеки час. Не можехме да се доверим на онези тримата край гроба.

Най-напред прегледах крака си. Колкото и внимателно и силно да го натисках, не изпитвах болка. Оръжията ни се намираха в непосредствена близост, за да можем, ако се наложи, моментално да си послужим с тях. Затворихме очи.

Но ето че спокойствието ни бе нарушено. Двамата мъже и жената дойдоха да приберат мечката в къщата. Тогава се сетих нещо. Станах и си отрязах едно голямо парче от дебелата тлъстина, която американските ловци наричат Bear-fat[9]. Тримата стояха край мен, без да ме попитат защо я вземам. Тогава забелязах, че на левия крак на търговеца на въглища, който не беше обут, липсваше малкият пръст.

— На левия си крак имаш само четири пръста. Как си изгубил петия? — попитах аз.

— Едно от колелата на тежко натоварената ми кола го прегази. Понеже висеше безжизнено, се наложи да го отрежа. Защо питаш?

— Просто така. Сега забелязах крака ти.

— Ще вземаш ли още от месото, или вече можем да го отнесем?

— Приберете го, ваше е.

Те помъкнаха тежкия товар. Моите спътници бяха наблюдавали какво правя и Халеф се осведоми:

— Защо взе сланината, сихди? Нямаме нужда от нея.

— Може и да ни потрябва. Като идем в Пещерата на съкровищата, вътре ще е тъмно.

— Ти наистина ли ще влезеш в нея?

— Още не знам. Но вероятно ще го направя и тогава с помощта на сланината ще си направя лампа.

— В такъв случай ще ти трябва и фитил. Ей там все още се търкаля парцалът, в който беше увита наденицата. Търговецът на въглища го остави. Можем да завием в него сланината, а после да го използваме за фитил.

— Вземи го. Не искам да се докосвам повече до това нещо.

— А аз трябва, така ли?

— Да, няма защо да се гнусиш, защото това, което беше увито вътре, ти с голямо…

— Замълчи, сихди! — извика той припряно. — Не искам да чуя нищо повече и ще се подчиня на волята ти.

Той стана, уви сланината и я мушна в дисагите си.

Оттук нататък вече никой не ни попречи, но след един час трябваше да ставам, защото жребият за второто дежурство се падна на мен.

В къщата все още светеше. Бях уморен и за да остана буден, ходех напред-назад. Така стигнах до вратата. Видях, че е залостена.

През прозореца излизаше лютив дим и миришеше на печено месо. Погледнах вътре. И наистина тримата бяха запалили огън в огнището и печеха мечешко месо, въпреки че вечерта вече бяха изяли доста голямо количество конско. Можех спокойно да ги наблюдавам. Те оживено разговаряха, като си режеха парчета от месото. Не можех да ги разбирам, защото стоях до предния прозорец, а те бяха седнали встрани.

Но точно над тях също имаше прозорец без стъкло. Промъкнах се дотам и се заслушах. Димът излизаше навън. Извадих носната си кърпа, сложих я пред устата и носа си, затворих очи и мушнах главата си в отвора на прозореца. Не можеха да ме видят, защото стената беше дебела, а и прозорецът се намираше над главите им.

— Да, с този негодник трябва да се действа умно и предпазливо — тъкмо казваше Джемал. — Нали чухте, че немецът подозира и мен, и вас, че сме в съюз с нашите приятели. В тези кучи синове се е вселил дяволът. Всичко забелязват. Но това е последната им нощ.

— Наистина ли? — попита търговецът на въглища.

— Да, сигурно е!

— Дано е така! Познавам шурея си, въглищаря. Той не се страхува от ада. Но откакто видях тези мъже, съм разколебан. Те са предпазливи и същевременно смели.

— Ами! Няма да имат полза от това.

— Е, който може да намушка мечка само с нож и да я убие, без самият той да получи някакво нараняване, би могъл да застраши живота и на шурея ми.

— Подобно нещо не бива да се случва. Ще бъдат примамени в клопката с хитрост и ще бъдат убити в нея.

— Но те били неуязвими от куршум!

— Не вярвам! Самият ефенди се изсмя на това. А дори да е така, няма ли други оръжия освен огнестрелните? Впрочем няма да се стигне дотам, да се стреля или мушка. Ще бъдат подмамени в пещерата и ще бъдат запалени събраните в нея дърва. Ще се задушат.

— Да, възможно е шуреят ми да предложи това, но двамата аладжи настояват ефендито да загине от техните ръце, а и Баруд ал Амасат иска да убие този, който се казва Оско. Имат да си отмъщават един на друг. Посъветвах ги да не правят това, но те искат да издебнат

мъжете при Дяволската скала и да ги убият с прашки и чакани. За целта взеха и двете ми прашки.

— Глупаци! Тогава непременно ще се стигне до бой.

— О, не! Чужденците изобщо няма да имат време за съпротива, защото ще бъдат нападнати от засада.

— Не бъди толкова сигурен! Доколкото познавам клисурата при Дяволската скала, там изобщо не може да се устрои засада. Приятелите ни ще трябва да се скрият вляво или дясно в храстите, но това не е възможно, защото скалите и от двете страни са толкова стръмни, че човек не може да се изкатери по тях.

— Грешиш, Джемал. Има едно място, наистина е единственото, откъдето може да се стигне догоре. Там отляво се спуска един поток. Човек може да се изкатери по коритото му, ако не се страхува, че може малко да се понамокри.

— Нашите приятели знаят ли го?

— Двамата аладжи познават местността така добре, както и аз.

— И наистина ли ще се изкатерят оттам?

— Разбира се.

— Но нали конете им са с тях?

— Те предварително ще отведат животните си при шурея ми. От споменатото място до него не е далеч. После ще се върнат и ще се изкатерят по стената. Хвърленият отгоре чакан е в състояние да смаже всяка глава, към която е запратен. Познавам мястото добре. Като се изкачиш на петдесет-шейсет крачки, скалата е преодоляна. А като продължиш после още на около сто и петдесет крачки между храстите и дърветата, стигаш до мястото, под което клисурата прави един завой. Застанеш ли горе, никой минаващ отдолу човек не може да ти се измъкне. Ето там ще бъде лобното място на чужденците.

— Шейтан! Това е опасно за мен!

— Защо? — попита Юнак.

— Защото може да улучат и мен.

— Глупости! Аладжите умеят да се целят!

— Не мога да се осланям на това.

— Тогава ще поизостанеш малко назад!

— Ако го направя, със сигурност може да се очаква, че чужденците също ще спрат.

— Тогава язди отпред! Сигурно ще видиш извора, а като забележиш после завоя, трябва само да се престориш, че конят ти се е подплашил. Ще го удариш няколко пъти и той ще препусне напред в галоп. Тогава не може да те улучи нито чакан, нито някой хвърлен камък.

— Да, това е единственото, което мога да направя.

— Впрочем ще помоля съзаклятниците да внимават да не те улучат.

— Ще говориш ли с тях? — осведоми се Джемал.

— Разбира се! Ако не присъствам на подялбата, има опасност да не получа нищо. Сега двойно повече ме е яд, че конят ми е мъртъв. Принуден съм да извървя пътя пеша.

— Сигурно ще закъснееш.

— Не вярвам. Добър бегач съм. Щом се наям, тръгвам веднага. Така ще пристигна там преди вас при положение обаче, че на алемана не му хрумне да тръгне със спътниците си по-рано.

— Ще се погрижа да не го направят — успокои конакчията храбрия си съюзник. — Ще поставя по пътя им толкова препятствия, че няма да могат да се придвижат бързо напред. Ако се наложи, ще обуркам пътя. Най-много трябва да се страхуваме от това, че може да станат подозрителни, като видят сутринта, че те няма.

— Сигурно ще се намери някакво убедително обяснение…

В този момент димът нахлу в носа ми и трябваше да извадя главата си и да се отдръпна малко встрани. Като погледнах отново вътре, видях, че Юнак беше станал. С подслушването беше свършено, защото той можеше да ме забележи още при първия поглед през прозореца. Затова се върнах при спътниците си и тихо седнах до тях.

Докато размишлявах над чутото, стигнах до извода, че трябва да потеглим веднага, но го отхвърлих. Не познавахме местността, а Джемал щеше да изпълни обещанието си и да обърка пътя, докато търговецът на въглища стигне до целта си. Затова беше по-добре да останем още. Юнак беше описал опасното място така добре, че нямаше да убегне от вниманието ми. Надявах се да успея да намеря някакъв начин да избягна опасността.

Когато по-късно ме смени Халеф, му разказах какво съм подслушал и решил и той се съгласи с мен.

— И аз ще подслушам, сихди — каза той. — Може би ще чуя нещо важно.

— По-добре се откажи! Чух достатъчно, а ако те хванат, ще имаме неприятности. Не бива да знаят, че някой от нас пази.

Като легнахме да спим, сигурно вече беше станало два часът след полунощ европейско време и следователно бе шест часът, когато ни събуди Омар, който последен беше стоял на пост.

Отидохме до потока, за да се измием, а после се отправихме към къщата. Беше заключена. Като почукахме, жената дойде и отвори.

— Къде е нашият водач? — попитах аз.

— Тук, в стаята. Джемал още спи.

— Тогава ще го събудя.

Мъжът лежеше върху парцалите, от които бе направена постелята на мюбарека, и се преструваше, че спи. Като го блъснах няколко пъти грубо, той се изправи, прозина се, гледаше ме сънливо и попита:

— Ти ли си, ефенди? Защо ме будиш толкова рано?

— Защото трябва да тръгваме.

— Колко е часът?

— Дванайсет.[10]

— Едва? Бихме могли да спим още цял час?

— Бихме могли да спим и цял ден, но няма да го направим.

— Не е необходимо да бързаме толкова.

— Не, но аз обичам да яздя в ранна утрин. Къде е Юнак?

— Не е ли тук?

Джемал се огледа наоколо. Старицата каза:

— Господарят ми замина за Глоговик.

— Откъдето дойдохме ние? Защо не се сбогува с нас?

— Защото не искаше да ви буди.

— Аха. И какво ще прави там?

— Ще купува сол. Трябва ни за саламурата на месото.

Тя посочи към парчетата мечо месо в ъгъла, които представляваха изключително грозна гледка.

— Нямате ли никаква сол вкъщи?

— Толкова много не.

— Поздрави мъжа си от нас, като се върне!

— А какво ще правим със заплащането, ефенди?

— Плащане ли? За какво?

— Нали ви приютихме!

— Но ние спахме на открито. За такова нещо не плащам. Хайде, Джемал, тръгваме!

— Първо трябва да се наям — каза той.

— Яж тогава, но бързо!

Той напали огън и си опече парче мечо месо, което изгълта полусурово. Междувременно оседлахме конете. Бутовете на мечката и останалите три лапи увихме в едно одеяло и Оско завърза този товар върху коня си, зад седлото. Водачът ни вече беше готов и тръгнахме на път.

Жената не искаше да ни пусне, без да сме й платили. Тя крещеше, че искаме да я измамим. Халеф обаче извади камшика и изплющя с него във въздуха толкова близо до лицето й, че тя с вик се скри в къщата и залости вратата след себе си. Ала през прозореца ни изпрати с конско евангелие и дълго чувахме лаещия й глас след нас. Не бяхме за няколко пиастъра, но тези хора възнамеряваха да ни убиват. Истинска лудост беше да плащаме за това, което не бяхме получили.

---

[1] Саламурено месо. — Бел. нем. изд. ↑

[2] Гайда. — Бел. нем. изд. ↑

[3] Пръст от ръкавица. ↑

[4] Великанска ръкавица. — Бел. нем. изд. ↑

[5] Мечка. — Бел. нем. изд. ↑

[6] Хапки за засвидетелстване на уважение. — Бел. нем. изд. ↑

[7] Мярка за тегло, равна на 100 кг. — Бел. пр. ↑

[8] Мотика и лопата. — Бел. нем. изд. ↑

[9] Меча сланина. — Бел. пр. ↑

[10] По наше време шест и половина. — Бел. нем. изд. ↑

ТРЕТА ГЛАВА
В ДЯВОЛСКАТА КЛИСУРА

Като напускахме арената на нощното си приключение, където старият мюбарек бе намерил ужасния си край, беше чудно хубава есенна утрин, свежа и уханна. Яздехме между стръмни склонове, а зад тези планини се издигаха непристъпни масиви, мрачни като страшни великани. След около час път гледката наоколо беше такава, сякаш се движехме през клисурите на Пиренеите.

За открит изглед и дума не можеше да става. Обградени бяхме от тъмна вековна гора. Има няколко вида такива гори. Девствените тропически гори, гъстите, излъчващи миризма на гнилоч литовски гори, величествената, рядка вековна гора на американския Запад, естествените, засадени като от градинар в права линия паркове на Тексас, всички те са много различни една от друга. Тази гора в Шар Даг не можеше да се сравни с нито една от споменатите вековни гори. Тук човек неволно започваше да мисли за отмрели култури, върху които сега смъртта бе хвърлила сянката си.

След около три часа езда теренът започна да се спуска стръмно надолу, и ние трябваше да пресечем изпречилата се на пътя ни широка долина, чийто отсрещен край се издигаше почти отвесно нагоре. Това беше истинска скална стена, привидно непрекъсната, простираща се от север на юг на много часове път. В пукнатините и на издатините здраво бяха вкопчили корени огромни смърчове и ели, а високо горе, върху зъбера на тази стена като черна линия се ширеше тъмна гора. Дъното на долината обаче бе обрасло с прекрасна трева, затова предложих да направим на това място почивка за около четвърт час, та да могат конете ни да се насладят на тази зеленина.

Водачът ни с готовност се съгласи и веднага скочи от коня. Благодарение на този престой се увеличаваше необходимата на търговеца на въглища преднина. Джемал не предполагаше, че спирах повече заради този Юнак, отколкото заради тревата.

Тук имаше един доста голям ручей. По брега му растяха редки храсти. Веднага след като излязохме изпод дърветата от отсамната страна на долината и тя се ширна пред нас, видях една линия, която водеше от мястото, на което се намирахме, напряко през тревата към отсрещния бряг. Тази линия беше следата на търговеца на въглища. Беше ни смятал за много глупави, щом е допуснал, че тази следа няма да събуди подозрението ни.

Водата все още беше дълбока и изпълваше коритото с форма на копаня така, че заплашваше да прелее. Тревата беше мека, затова предполагах, че ще мога да намеря ясен отпечатък до рекичката. Конакчията изобщо не обърна внимание на следите. Той седна, извади стария си чибук, натъпка го с тютюн и го запали.

— Халеф! — попитах аз така високо, че Джемал да чуе, — каква е тая линия, дето минава през тревата?

— Това е следа, сихди — отговори той, горд, че може да блесне с придобитите от мен познания.

— От животно ли е или от човек?

— За да кажа точно, първо трябва да я огледам по-добре. Той тръгна, впил поглед в дирята, и след като измина няколко крачки, каза:

— Сихди, може да е човек, но може и да е животно.

— Така ли? За да установиш подобно нещо, не е необходимо първо подробно да я оглеждаш. Значи може да е бил човек, но не е изключено и да е животно. А защо да не е възможно тук да се е разхождал например дворецът на падишаха?

— Подиграваш ли ми се? Обзалагам се, че и ти не можеш да определиш кой е оставил следата. Ела да видиш!

— За да го разбера, изобщо не е необходимо да идвам. Оттук е минал бос човек.

— Как ще го докажеш?

— Много лесно. Може ли тази диря да бъде отъпкана от четириного създание?

— Не.

— Значи е човек или двукрако животно, или голяма птица. А коя е най-голямата птица, която би могла да мине оттук?

— Ами например лейлек[1].

— Правилно! Но щъркелът върви бавно и съсредоточено. Той високо вдига краката си един след друг и крачи гордо. Би трябвало

отделните стъпки ясно да се виждат. Така ли е в този случай?

— Не. Този, който е минал оттук, не е стъпвал внимателно, а е влачил краката си през тревата по права линия.

— Точно така. Следата не се състои от отделни отпечатъци на стъпки, а от непрекъсната двойна линия. Краката на щъркела са дебели колкото един пръст, а тези линии са по-широки от човешка длан. Възможно ли е оттук да е минал щъркел?

— Не, сихди. Явно е бил човек.

— Да продължим! Ти твърдиш, че не си видял отпечатъци от стъпки. Колкото по-стара е дирята, толкова по-изсъхнала трябва да е пречупената и отъпкана трева. Но тук не е увехнала нито една тревичка. Какво следва от това?

— Че следата е съвсем прясна.

— Правилно. Следователно отпечатъците от краката би трябвало добре да си личат. На какво се дължи това, че те все пак не се виждат?

— За съжаление не мога да кажа.

— Кой може да е бил този забързан бос човек? Джемал, живеят ли хора в тази гора?

— Не, никой не живее тук — отвърна той.

— Предполагам, че търговецът на въглища Юнак от недоглеждане е поел в погрешна посока. Но затова няма да стигне до Глоговик, а до Дяволската скала.

— Какво говориш, ефенди! Той не би могъл да допусне такава грешка! Ако не бяхте спали, щяхте да го видите накъде тръгва.

— Хаджи Халеф Омар ми каза, че през нощта един човек е излязъл от къщата и е изчезнал зад нея. Но в коя посока е поел, Халеф не могъл да разбере.

— Сигурно е бил Юнак, защото той тръгна още по тъмно, за да може да се върне вечерта, преди още да е станало много късно.

— Значи все пак в тъмнината се е заблудил и вместо наляво е тръгнал надясно. А може и да го е направил нарочно и тъй като по следата му разбирам, че много е бързал, сигурно е имал желание да съобщи на въглищаря за идването ни възможно най-бързо.

— Странни мисли ти минават през главата, ефенди — каза конакчията смутено. — Какво го засяга Юнак, че ще се отбием при Шарка?

— Това, разбира се, не проумявам и аз.

— Признай, че е невъзможно да е бил той.

— Напротив, аз твърдя, че е той. Дори веднага ще ти го докажа.

— Не е възможно. От следите ли?

— Да.

— Както за свое учудване видях, те биха могли да ти кажат, че оттук е минал човек, но не и кой е бил той.

— Казват ми го, и то много ясно. Стани и ела!

Закрачих към брега на рекичката, а останалите ни последваха. Там, където мъжът бе минал през водата, беше стъпвал бавно и внимателно. Дъното на потока до брега беше меко. Вътре не се виждаха нито пясък, нито камъни. Толкова по-ясно се открояваха в бистрата плитка вода обаче стъпките от краката.

— Погледни тук, Джемал! — казах аз. — Виждаш ли стъпките във водата?

— Да, ефенди. Виждам също, че както ти правилно предположи, човекът е бил бос.

— Сега сравни следите от двата крака. Намираш ли някаква разлика?

Той се наведе, сигурно за да не можем да виждаме лицето му. Разбираше какво щеше да последва.

— Какво виждам! — извика хаджията. — Този човек е имал на левия си крак само четири пръста! Юнак е бил, сихди, и никой друг!

Водачът ни бе овладял смущението си, изправи се и каза:

— Не може ли и някой друг да е изгубил пръста си и да е минал оттук?

— Разбира се — отговорих аз, — но би било много странно. Питам се само какво намерение преследва Юнак, като ни лъже? Ако планира някакво коварство, вместо сол ще получи селитра, може би с добавка от сяра и дървени въглища. Знаеш ли какво означава това?

— Да, но все пак не те разбирам. От тези три неща се прави барут. Това ли имаш предвид?

— Разбира се, а ако в него има и кръгло парче олово, лесно може да стане така, че вместо при Дяволската скала да иде в ада. Дълбока ли е тази река?

— Не. Няма да се наложи конете да плуват. Може да се мине през нея с навити крачоли. Ще тръгваме ли?

— Да, вече изтече повече от четвърт час. Накъде води пътят, след като се мине през реката?

— Виждаш ли тъмната отвесна ивица в скалите отсреща? Там има вход към една тясна клисура. Тя се нарича Дяволската клисура, защото води към Дяволската скала. Натам ще вървим.

— И след колко време ще стигнем до скалата?

— Малко повече от половин час. Ще се чудиш, като видиш какви скални масиви има от двете страни на клисурата. В тази тясна цепнатина човек се чувства като малък червей между високи до небето стени.

— Няма ли друг път на запад?

— Не, само този е.

— Тогава сме принудени да вървим по него. Преди това обаче все пак искам да се опитам да намеря следите на хората, след които яздим.

В тревата такива вече не се забелязваха, защото тя отново се бе изправила за един ден, но в плитката вода може би ще се виждат.

Предположението ми се оказа вярно. Шестте коня бяха прекосили реката малко по-нагоре по течението. Нямаше смисъл да продължавам да търся. Минахме през потока и спряхме пред входа на клисурата. Широка беше, колкото през нея да могат да яздят двама конници един до друг. После разстоянието между скалите се увеличаваше.

Това беше затворен скален масив, огромна, висока повече от сто метра грамада от плутонски камък, в средата на която някоя подземна сила беше прерязала тази цепнатина. Ако човек вдигне поглед нагоре, му се струва, че отвесните стени събират горе краищата си. Изкачването дотам не беше възможно нито отдясно, нито отляво. Скалите бяха голи и само тук-там имаше места, където някой храст или самотно дърво бяха намерили условия за макар и мизерно съществуване.

— Сега вярваш ли, че шейтанът е направил тази пукнатина с юмрук? — попита водачът ни.

— Да, това е адски път. Човек трябва да се свива като малко насекомо, над което се рее гладна птица. Бързо напред!

Дотук Джемал беше яздил сред нас. Но сега се стремеше да излезе начело. За целта той се промуши покрай Халеф и Оско, които

яздеха отпред. Това ме накара да предположа, че се приближаваме към мястото, което трябваше да стане съдбоносно за нас. Той искаше да бъде пръв, за да може да осъществи замислената хитрост.

Изведнъж срещу нас се появи бистра рекичка, съвсем плитка и тясна, която течеше встрани от пътя и изчезваше в една дупка в скалите. Същевременно забелязахме, че горе върховете се раздалечаваха. Скалата от лявата ни страна образуваше широко стъпало, обрасло с храсти и дървета, но да се изкачи човек там беше невъзможно. Това стъпало беше високо около шестнайсет метра, а търговецът на въглища бе казал, че за да се стигне до мястото за нападение, трябва да се изкачат петдесет-шейсет крачки в коритото на реката. Явно, че бе имал предвид това скално стъпало.

Още преди да тръгнем, като оседлавахме конете, бях казал на спътниците си как трябва да се държат. Те също забелязаха, че се намираме близо до въпросното място. Тайно ми отправяха въпросителни погледи и аз им потвърдих с кимане на глава.

Малкото планинско поточе тихо ромонеше срещу нас. Скоро обаче чухме силно плискане. Стигнахме до мястото, откъдето от високото се чуваше шумът. Водата беше издълбала процеп в една жила от по-мек камък, в който ромолеше от стъпало на стъпало. Изронените ситни камъчета се бяха натрупали от двете страни и с времето бяха образували пласт, достатъчен за подхранването на растения. По него имаше всякакви треви, които обичаха хладината и водата, а също папрат, на която тази местност, изглежда, беше особено богата. На около две височини на ездач един от тези папратови храсти беше изтръгнат наполовина. Спрях коня си и погледнах нагоре.

— Хайде, идвайте! — подкани ни конакчията, защото и спътниците ми се бяха спрели.

— Почакай малко! — казах аз. — Я се върни! Искам да ти покажа нещо много интересно.

Той се приближи.

— Трябва да слезеш от коня — рекох му и скочих от седлото.

— Защо?

— Така ще можеш да го видиш по-добре.

— Губим си времето!

— Досега не си бързал толкова. Изглежда, това е много тайнствена река.

— Как така? — попита той любопитно, без нищо да подозира. Стоях в подножието на ручеичето и наблюдавах най-долните стъпала. Конакчията скочи от коня и се приближи към мен. Останалите също слязоха.

— Погледни онази папрат горе! Не ти ли прави впечатление, че е отскубната?

— Не! И защо?

— Мисля, че някой се е изкачвал оттук, искал е да се задържи за растението и го е измъкнал от земята.

— Сигурно е от бурята.

— Бурята ли? Тук, където сме почти във вътрешността на земята, никога не е имало буря! Не, бил е човек.

— Нас какво ни засяга това?

— Засяга ни, и то много, защото е наш познат.

— Невъзможно! И кой е той?

— Юнак.

Като казах това, Джемал пребледня.

— Ефенди, какво си се хванал за Юнак? Та той замина за Глоговик!

— Не, той е горе. Тук, долу, където водата се спуска до пътя, се е струпал пясък. Този търговец на въглища е много непредпазлив. Като е заповядал да ни кажат, че отива в Глоговик, не е трябвало да бъде толкова глупав, да докосва с босите си крака този пясък. Нали вече знае, че тази нощ забелязах липсващия му пръст, а тук виждаш отпечатък от крак с четири пръста, както долу при брега на реката. Какво търси там горе?

— Не е той, ефенди! — уверяваше ме изплашено водачът. — Хайде да продължим ездата си!

— Първо искам да се убедя. Ще се изкача горе.

— Господарю, може да паднеш и да си счупиш врата и краката.

— Умея да се катеря добре, а Хаджи Халеф ще ме придружи. Надявам се да се доберем догоре благополучно. Много по-опасно ми изглежда да продължим да яздим нататък.

— Защо?

— Предполагам, че горе има хора; хора с чакани и прашки. Това е.

— Аллах! — извика той изплашено.

— А там пред нас пътят прави завой и…

— Откъде знаеш това? Та той изобщо не се вижда!

— Предполагам. Подобно място е опасно за всеки, който минава отдолу, защото горе може да го издебнат. Затова ще ида да огледам там.

Лицето на Джемал стана пепелявосиво и той запелтечи:

— Наистина не мога да разбера мислите ти!

— Но те лесно биха могли да бъдат обяснени. И за да не ми объркаш сметките, те моля отсега нататък да говориш съвсем тихо.,

— О, ефенди! — възпротиви се той, като страхът му премина в гняв.

— Не си прави труда! Не се страхуваме от теб, защото нямаш оръжие.

С бързо движение извадих пистолета и ножа от пояса на Джемал. Пушката му беше окачена на седлото. Същевременно Оско и Омар го сграбчиха здраво, така че не можеше да помръдне. Той се опита да вика, но се отказа, защото опрях собствения му нож в гърдите и го заплаших:

— Ако кажеш високо само една-единствена дума, ще те намушкам! Няма да ти се случи нищо, ако мълчиш. Знаеш, че не ти вярвам. Ако сега ни се подчиниш, недоверието ни може и да изчезне. Ще те завържем, а Оско и Омар ще те пазят, докато ние с Халеф се върнем. После ще решим какво да правим с теб. Ако се развикаш, те ще те надупчат, но ако се подчиниш, ще си получиш оръжията обратно и ще ни придружаваш, както и преди.

Джемал се опита да протестира, но Оско веднага опря върха на ножа в тялото му. Това го накара да млъкне. Вързаха го и затова се наложи да седне.

— Знаете какво трябва да правите — казах аз на двамата оставащи при него мъже. — Внимавайте конете да стоят кротко. Пътят е толкова тесен, че лесно бихте могли да го отбранявате. Никой не бива да премине оттук против волята ви. А ако се случи нещо непредвидено, при първия от изстрелите ви ще се върнем. Но ако вие ни чуете да стреляме, стойте си тук спокойно, защото няма защо да се опасявате за нас.

Без да обръщам внимание на гневния поглед, който ми хвърли конакчията, тръгнах да се катеря нагоре. Халеф ме следваше. Изкачването беше малко трудно, но не и опасно. Рекичката беше

плитка, а издълбаните стъпала бяха достатъчно дълбоки и следваха толкова бързо едно след друго, че човек можеше да се изкачи по тях като по стълбище.

Юнак правилно беше казал. Направихме петдесет-шейсет крачки и се озовахме горе. Скалното стъпало, върху което се намирахме сега, беше широко около стотина крачки. Повърхността му беше разрушена от атмосферните влияния и върху нея постепенно се бе образувал доста дълбок хумусен слой. Там иглолистните и широколистните дървета с храстите между тях бяха толкова близо едно до друго, както само можехме да си пожелаем. Така можехме незабелязано да се прокрадваме.

— А сега? — прошепна Халеф.

— Ще се промъкнем напред. Юнак каза че по това скално стъпало трябва да се върви около сто и петдесет крачки, за да се стигне до завоя. Разбойниците сигурно са се скрили там. Но ние още отсега ще проявяваме възможно най-голяма предпазливост. Ще вървиш непрекъснато зад мен!

— Възможно е някой да стои отпред и да наблюдава приближаването ни.

— В такъв случай наблюдателят ще седи отпред на ръба на скалата. Ако продължим наляво, тоест зад него, той няма да може нито да ни види, нито да ни чуе. Ако все пак някой ни срещне, ще го обезвредим, като по възможност ще избягваме вдигането на шум. За целта съм взел няколко ремъка.

— Знаеш, че и аз винаги нося ремъци в себе си, често се налага бързо да се прибягва до тях.

— Ще използваме пушките си единствено ако срещу нас излязат повече нападатели. Аз ще стрелям само в краен случай, но дори и тогава не бива да убиваме. Един изстрел в крака събаря и най-яростния враг на земята. Хайде да тръгваме!

Промъквахме се напред, като полагахме усилия да докосваме колкото може по-малко клони. Имахме намерение да се придържаме в посока наляво, но не бяхме минали много път, когато вдясно от себе си чухме шум, който ни застави да спрем.

— Какво може да бъде това? — прошепна ми Халеф.

— Някой точи ножа си в камък. Ама че непредпазливост!

— Та той дори и не предполага, че може да ни хрумне да се изкачим на това място. Ще минем ли край него?

— Не. Трябва да разберем кой е човекът. Залегни на земята! Сега се налага само да пълзим.

Лазехме към мястото, откъдето бяхме чули шума, и скоро стигнахме до ръба на скалата. Там седеше на пост шпионинът Суеф и така усърдно точеше ножа си в острия камък, сякаш за тази работа щяха да му платят в сребърни пиастри. Обърнат беше с гръб към нас.

Всъщност трябваше да е обърнат към нас, но той си бе избрал тъкмо това място, от което щеше да ни забележи едва като стигнем почти до него. Разбира се, ако бяхме продължили ездата си само още на няколко крачки, щеше да ни види.

— А сега? — прошепна дребосъкът. — Ще го оставим ли да си седи спокойно?

— О, не! Наоколо е обрасло с мъх. Отскубни една шепа от него! Аз ще сграбча Суеф отзад за тила, така че да отвори уста. Тогава ти бързо му натикай мъха, преди да е успял да извика. Тръгвам напред. Щом стигна на около една човешка дължина до него, можеш да станеш и да се хвърлиш отгоре му.

Запромъкваxме се предпазливо напред. Недалеч зад него имаше едно дърво, което ми послужи за прикритие, така че стволът му да е между Суеф и мен. Стигнах до дървото. След две секунди се бях приближил до шпионина. Зад мен се изправи Халеф, готов за скок. Но дребосъкът бе син на пустинята, а не индианец. Той настъпи един сух клон. Клонът изпука и Суеф се обърна с лице към нас.

Никой художник не е в състояние да предаде израза на ням ужас, който се бе изписал по физиономията на шпионина, като ни съзря. Искаше да извика, но нямаше да може да издаде никакъв звук дори и да му бях оставил време за това. Моментално се хвърлих към него и го сграбчих с две ръце за врата. Той размаха ръце и крака и отвори уста, за да си поеме въздух. След миг Халеф се озова до нас и пъхна мъха между зъбите му. Държах го здраво още известно време. Суеф престана да мърда, а като свалих ръцете си от него, беше в безсъзнание.

Вдигнах го и го отнесох между храстите. Беше изпуснал ножа си, а пушката му лежеше до него. Не знаех откъде я беше взел. Халеф донесе оръжията му. Опряхме Суеф седнал до едно дърво и го

вързахме за него, така че извитите му назад ръце да обгръщат ствола. После прикрепихме нагънатия на няколко ката пеш на дрехата му върху устата, за да не може да избута с език мъха.

— Така! — кискаше се тихо Халеф. — Добре се погрижихме за него. А какво ще правим по-нататък, сихди?

— Ще продължим пътя си. Слушай!

Долавяше се шум като от стъпки. И наистина чухме, че някой идва. Изглежда, приближаващият се човек отиваше към мястото, където беше седял Суеф.

— Кой може да е? — прошепна ми Халеф. Очите му блестяха от желание за бой.

— Не бързай! — заповядах му аз.

Надникнах между храстите и забелязах Бибар. Огромното му туловище стоеше до дървото, което преди това бях използвал за прикритие. Не можех да видя добре лицето му. Като че ли се учудваше, че не вижда Суеф, и продължи бавно да крачи нататък.

— Внимавай! — прошепнах аз. — След десет-дванайсет крачки и той би могъл да съзре нашите спътници, ако погледне надолу, а той сигурно ще го направи. Да се промъкнем съвсем тихо след него!

Трябваше бързо да се прокрадна зад аладжата и успях да го направя точно навреме. Погледът му се плъзна надолу към пътя. Видя чакащите ни долу трима души и бързо се отдръпна няколко крачки назад, за да не го видят.

Докато се оттегляше, Бибар не се обърна, при което разстоянието между него и мен се скъси толкова, че можех да го хвана. В миг го сграбчих с лявата си ръка за врата, а с десния си юмрук го ударих в слепоочието. Той се свлече, без да издаде никакъв звук. Халеф вече беше застанал до мен.

— И него ли ще вържем? — попита той.

— Да, но не още сега. Помогни ми! Тежък е. Ще занесем великана при шивача и също ще го вържем за някое дърво. — Устата му не беше добре затворена. За да я отворя напълно, си послужих първо с острието, а после и с дръжката на ножа си. Размотахме пояса на зашеметения човек и го използвахме, за да му запушим устата. Понеже Бибар беше много силен, се налагаше да бъде двойно по-здраво вързан, така че ремъците ни свършиха. Ако ни паднеше още някой в ръцете и трябваше да го вържем, не биваше да използвам

ласото, защото лесно можех да изгубя скъпоценното въже. Пистолетите и въжето, които бяха затъкнати в пояса на Бибар, сложихме при оръжията на Суеф.

— Останаха още трима — каза Халеф. — Сандар, Манах ал Барша и Баруд ал Амасат.

— Не забравяй и търговеца на въглища, който също е тук.

— Този негодник не го смятам. Какво представляват тези четиримата в сравнение с нас двамата! Хайде открито да излезем срещу тях и да им вземем пушките, сихди!

— Би било прекалено безочливо.

— Защо тогава се изкатерихме тук?

— Не съм имал определен план. Исках да ги проследя. Какво да предприемем, щеше да се разбере след това.

— Е, ето че се разбра. Двама вече са обезвредени. Другите не ни интересуват.

— Мен ме интересуват, и то много. Е, ако бяхме пипнали и Сандар, бързо щяхме да се справим с останалите двама.

— Хм! Де да можеше да дойде!

— Би било по-голям късмет, отколкото бихме могли да се надяваме.

— Или… сихди, хрумна ми една идея! Не можем ли да го примамим?

— По какъв начин?

— Защо Бибар да не го повика?

— Тази идея не е лоша. Разговарял съм с аладжите часове наред и познавам добре гласовете им. Гласът на Бибар е малко дрезгав и мисля, че лесно бих могъл да го наподобя.

— Направи го, сихди!

— Тогава нека идем на някое място, откъдето Сандар трябва да мине, без да ни види.

— Такова място лесно може да се намери, някой храст или дърво.

— Разбира се! Хайде да опитаме!

— Да опитаме ли? Сихди, много обичам да те слушам да говориш по този начин.

Той гореше от ентусиазъм. Дребосъкът можеше да бъде отличен войник. Роден беше за герой.

Продължихме внимателно да крачим напред, докато стигнахме до едно място, където плътно един до друг растяха три храста, така че човек можеше да стой незабелязано зад тях. Промъкнахме се помежду им и аз извиках, но не много високо, като наподобявах гласа на Бибар:

— Сандар! Сандар! Бана гел! (Ела при мен!)

— Шймди гелирим! (Идвам веднага!) — отговори той от мястото, където предполагах, че са скрити мъжете.

Изглежда, хитростта ни щеше да успее. Стоях готов за бой с карабината в ръка. След известно време чух приближаващият се аладжа да пита:

— Нереде син? (Къде си?)

— Бурадаим! (Тук съм!)

Отговорът ми насочи крачките му в желаната от нас посока. Чух го да се приближава направо към храстите, а като погледнах през клоните, вече го виждах. Изпълнен с очакване, като гледаше право напред, той се готвеше да мине край нас, но за съжаление не толкова близо, колкото ми се искаше. Нямаше време нито за колебание, нито за съмнения. Изскочих от храстите.

Сандар ме видя. Ужасът го прикова към мястото му само за секунда, а после той се опита да отскочи назад, но вече беше твърде късно. Ударих го с приклада така, че той се строполи на земята. Той също не носеше със себе си нито пушка, нито чакан, а само пистолети и нож.

— Хамдулиллях! — ликуваше Халеф почти на висок глас. — Успяхме! Колко време ще му трябва, за да дойде в съзнание?

— Нека първо да видим какво му е положението. Ако беше друг човек, такъв удар би могъл да го убие.

Пулсът на аладжата едва се усещаше. Можехме да бъдем сигурни, че няма да се събуди още най-малко четвърт час.

— В такъв случай не е необходимо да му запушваме устата — каза Халеф. — Но все пак ще трябва да го вържем!

— За целта ще използваме платното, служещо на аладжата за пояс. — Вече не беше необходимо да внимаваме толкова много.

Не се промъквахме, а вървяхме право напред, макар и съвсем тихо.

Стигнахме до мястото, където пътят долу правеше споменатия вече завой. Ръбът на скалата горе също следваше тази извивка, от което

се получаваше издатина, нещо като бастион, върху който бяха залегнали негодниците. Там имаше само няколко храста. Скрити зад единия храст, седяха Манах ал Барша, Баруд ал Амасат и Юнак. Разговаряха, но не толкова високо, че да можем да ги разбираме, въпреки че бяхме съвсем близо до тях.

Много добре бяха подбрали мястото за намеренията си. Щяха да ни видят, като идваме, и от тази засада всеки сполучливо хвърлен чакан щеше да улучи целта си. На известно разстояние зад тях по посока към нас бяха скупчени на пирамида шест пушки. Значи и Юнак беше донесъл своята. При тях бяха и чаканите на аладжите, както и кожените прашки, които беше домъкнал Юнак. До прашките имаше малка купчинка гладки, тежки речни камъни. Хвърлен от тренирана ръка, такъв камък би могъл да причини дори смърт.

Тримата ни бяха в кърпа вързани. Те седяха на ръба на издатината. Манах ал Барша беше на около три крачки. Ако се опитаха да избягат, трябваше да минат край нас. Да се скача надолу беше истинска лудост. Виждаше се, че са в напрегнато очакване. Погледите им бяха насочени към посоката, откъдето трябваше да дойдем. Най-много говореше Юнак. От движенията му можеше да се направи изводът, че разказва за приключението с мечката. Постояхме, докато чухме някои негови думи, които можахме да разберем:

— Иска ми се всичко да мине така, както сте го намислили. Тези четирима негодници са способни на всичко. Още с идването си се разпореждаха в дома ми като господари. А Джемал после ще ви разкаже как са се отнесли с него. Цяла нощ е бил заключен в мазето с всичките му близки…

— И той се е подчинил? — извика Манах ал Барша. — Не са ли могли да се съпротивляват?

— Вие да не би да сте се защитавали? Препуснали сте по най-бързия начин!

— Заради войниците, които тези чужденци за съжаление бяха довели.

— Както по-късно Джемал разбра, с тях не е имало нито един войник.

— Шейтан! Наистина ли!

— Така е! Измамили са ви с хитрост. Тези хора не само са нахални като ябани кедилер[2], но и са хитри като гелинджиклер[3].

Внимавайте да не надушат и сегашната клопка! Отвратителният ефенди подозира конакчията, а също и мен. Много се бавят. Би трябвало вече да са тук. Надявам се да не са се сетили, че ги чакате на това място.

— Не биха могли. Сигурно ще дойдат, а тогава с тях ще е свършено. Аладжите се заклеха жив да нарежат алемана на парчета. Баруд ще се заеме с черногореца Оско, а в моите ръце ще падне малката отровна жаба, хаджията. Много е сръчен с камшика, но сега ще види на какво се казва бой. Няма да го докоснат нито куршум, нито нож, ще умре от камшик. И изобщо никой от тях няма да бъде убит веднага. Аладжите няма да се целят по главите им, а и аз само ще зашеметя хаджията. Не искам да се лиша от блаженото удоволствие да го пребия от бой. Но защо се бавят толкова? Вече нямам търпение.

Много ми се искаше да ги послушам какво ще кажат още и се надявах, че ще говорят за Каранирван хан. Но хаджията не можеше да издържи повече. Това, че Манах ал Барша толкова копнееше да го пребие до смърт с камшика, го разгневи. Той изведнъж се приближи плътно до враговете и извика:

— Е хайде, ето ме, макар че изобщо не ме очакваш! Появата му предизвика у тях необикновен ужас. Юнак изкрещя и отбранително протегна ръце напред, сякаш бе видял призрак. Баруд ал Амасат скочи и втренчено се вгледа в хаджията като отнесен. Манах ал Барша също отхвръкна нагоре като пружина, но се съвзе много по-бързо от останалите. Чертите на лицето му бяха разкривени от гняв.

— Кучи син! — изръмжа той. — Тук си значи? Но този път няма да успеете! Ти си мой! Сега те хванах!

Манах понечи да измъкне пистолета от пояса си, но петлето или спусъка явно се бе заклещило някъде. Той не можа да извади оръжието толкова бързо, колкото искаше. А в следващия миг Халеф вече беше върху него и му заповяда:

— Махни ръката от пояса си, иначе ще те застрелям!

— Ще застреляш един от нас! — инатеше се Баруд ал Амасат. — Но само един! Вторият ще улучи теб!

Той извади ножа си. Тогава аз бавно излязох напред, без да казвам нито дума. Държах готовата за стрелба пушка, насочена към говорещия.

— Ефендито! И той е тук! — изкрещя Баруд.

Той отпусна ръката, с която държеше ножа, и от страх отскочи встрани. При това налетя на Манах ал Барша, и то толкова силно, че от сблъсъка той се озова на ръба на скалата. Манах размаха ръце във въздуха, вдигна единия си крак, за да се задържи, но от това окончателно изгуби равновесие.

— Аллах, Аллах, Ал…! — изрева той и изчезна от ръба на издатината. Чу се как главата му се удря долу.

Никой не посмя да се обади, аз също мълчах. Мигът беше ужасяващ. От такава височина! Тялото сигурно се беше пръснало!

— Аллах така отсъди! — извика накрая Халеф, чието лице бе мъртвешки бледо. — А ти, Баруд ал Амасат, си палачът, който го изпрати в бездната. Хвърли ножа, иначе ще излетиш след него!

— Не, няма да го хвърля! Стреляй! Но въпреки това ще опиташ острието му! — изскърца със зъби Баруд. Той приклекна за скок и замахна с ножа. Това беше достатъчно основание за Халеф, за да стреля. Но той не го направи, отскочи назад, обърна пушката си и посрещна противника си с удар на приклада, който просна Баруд на земята. Арменецът беше обезоръжен и вързан със собствения му пояс.

Сега оставаше да се справим само с търговеца на въглища. Храбрецът продължаваше да седи, без да мърда. Дали появата на Халеф го беше стреснала толкова много, или това, което се случи, бе удесеторило страха му. Той протегна ръце към мен и замоли:

— Пощади ме, ефенди! Нищо не съм ви сторил. Знаеш, че съм ваш приятел!

— Ти, наш приятел? Откъде бих могъл да знам?

— Нали ме познаваш!

— Откъде?

— Нали тази нощ бяхте отседнали при мен. Аз съм Юнак, търговецът на въглища.

— Не вярвам. Наистина много приличаш на него, особено що се отнася до чистотата ти. Мръсен си толкова, колкото и той, но не си ти самият.

— Аз съм, ефенди! Не виждаш ли? А ако не вярваш, попитай Хаджи Халеф!

— Не е необходимо да го питам. Очите му не са по-добри от моите.

Търговецът на въглища не би могъл да бъде тук, защото е заминал за Глоговик да купи сол.

— Не е вярно, ефенди!

— Жена му ни го каза, а на нея вярвам повече, отколкото на теб. Ако наистина беше Юнак, мисля, че щях да съм ти задължен и наистина щях да се отнеса с теб много по-снизходително, отколкото с всеки друг. Но тъй като се оказа, че не би могъл да бъдеш този човек, трябва да очакваш същата строгост като чистите си приятелчета, които искаха да ни убият и затова проиграха живота си. Така че ще трябва да увиснеш на това хубаво дърво заедно с тях.

Това го накара да стане. Той скочи и обладан от страх, извика:

— Не е така, ефенди, изобщо не е така. Аз наистина съм Юнак. Ще ти разкажа всичко, което се случи в къщата ми, и какво сме говорили. Не можеш да обесиш човека, който ви е приел така любезно при себе си!

— А за любезно посрещане изобщо не би могло да се говори. Но ако наистина си Юнак, кажи, как стана така, че се озова тук, а не си в Глоговик?

— Аз… аз… исках да взема сол оттук!

— Ах! А защо нареди да ни излъжат, че тръгваш в друга посока?

— Понеже… понеже… — пелтечеше той — по пътя ми хрумна да дойда тук.

— Не лъжи отново! Дошъл си, за да си вземеш дела от плячката. Затова съжаляваше, че конят ти е мъртъв и трябва да ходиш пеша.

— Ефенди, това сигурно го е казал конакчията! Джемал сигурно ни е измамил и ти е разказал всичко.

— Я виж какво признание ми правиш с въпроса си! Знам всичко. Трябваше да бъда нападнат на това място, въпреки че ти ги съветваше обратното. Затова си донесъл на враговете ни тези прашки. В случай, че това нападение излезе неуспешно, трябва да бъдем подмамени в Пещерата на съкровищата и да ни убият в нея.

Юнак наведе глава. Вероятно предполагаше, че знам всичко това от конакчията. Нямах намерение да го убеждавам в противното.

— Е, говори! — продължих аз. — Само от теб зависи дали ще те смятам за толкова лош, колкото останалите. Сега съдбата ти е в твоите собствени ръце.

След дълга пауза на размишление той призна:

— Не бива да мислиш, че планът за убиването ви е излязъл от мен. Тези хора отдавна го бяха намислили.

— Знам. Но от престъпна жажда за печалба ти взе участие в него. Това не можеш да отречеш.

— Може би Джемал ме е представил за по-лош, отколкото съм.

— Не правя преценките си по мнението на други хора. Имам очи и уши. А те ми казват, че наистина ти не си инициаторът на този план, но че си част от тази сган. Впрочем нямам време да се занимавам повече с теб. Хвърли ножа си! Хаджията ще те върже!

— О, не, не! — развика се Юнак изплашено. — Ще направя всичко, каквото поискаш, само не ме обесвай!

— Не знам какво би могъл да направиш за мен. Нямам полза да те оставям жив!

Студеният тон, с който казах тези думи, увеличи още повече страха му и щом Халеф измъкна ножа от парцаливия му пояс, той извика:

— Мога да ви бъда от полза, ефенди, мога!

— Как?

Търговецът на въглища се загледа замислено в земята. По лицето му се четеше борбата между страха и лукавството. Ако наистина искаше да ни бъде от полза, трябваше да стане предател спрямо шурея си, въглищаря. Може би обмисляше някаква лъжа, която щеше да го освободи от сегашното му затруднено положение. След известно време той вдигна очи към мен с доверчив поглед и каза:

— Нямаш представа каква опасност грози живота ти, ефенди. Това, което те очакваше тук, е нищожно в сравнение с това, което ти предстои.

— Какво имаш предвид?

— Наистина ли ще ми подариш живота, ако ти кажа?

— Да. Само не мисли, че можеш да ми кажеш нещо ново.

— О, напротив! Убеден съм, че нямаш представа от опасността, която те заплашва. Нали искаше да намериш Жълтоликия?

Кимнах утвърдително с глава.

— Ти си неговият най-зъл враг. Мюбарекът изпрати при него бърз куриер да го предупреди за теб. Той съобщаваше на Жълтоликия също, че го преследвате и че ще ви подмами след себе си, докато паднете в ръцете му. Останалите обаче, които вие победихте тук,

искаха да вземат това, което им се полага. Направиха ви тази засада, от която се измъкнахте благополучно. Но Жълтоликия е на път за насам. Сигурно вече е наблизо и с вас ще бъде свършено, ако аз и шуреят ми не ви спасим.

— Но Шарка също иска да ме убие!

— Разбира се, защото е привърженик на Жълтоликия. Но като му кажа, че сте пощадили живота ми, въпреки че съм бил в ръцете ви, враждебността му ще се превърне в приятелство и той ще направи всичко, за да ви спаси. Аз самият ще ви преведа по един път през планината, та наистина да избегнете опасността.

Престорих се, че му вярвам и попитах:

— Познаваш ли Жълтоликия?

— Разбира се, той често е идвал при мен.

— И къде живее?

— В Ороси. Предводител е на миридитите и притежава огромна власт.

— В Ороси ли? Казаха ми, че живеел в Каранирван хан. Юнак се стресна, като назовах това име, но после се засмя и поклати глава:

— Казали са ти го, за да те объркат.

— Но място с такова име има, нали?

— Не знам подобно нещо, а съм много добре осведомен за околностите. Повярвай ми, защото ти мисля доброто и съм откровен с теб.

— Наистина ли? Е, тогава ще видим. Колко път има оттук до шурея ти?

— Само четвърт час езда. Стига се до една голяма, кръгла долина, наречена Долина на развалините. Като се обърнеш надясно от вливането на пътя в нея, скоро ще видиш дима, който се издига от въглищарските клади на Шарка.

— И ти ще ни заведеш при него?

— Да, и от него ще научиш много повече неща, отколкото аз бих могъл да ти кажа. Животът ви зависи от това, дали ще ми повярвате. Е, прави каквото искаш!

Халеф хапеше долната си устна. Той едва удържаше гнева си, че този човек ни смяташе за толкова лекомислени. Аз обаче направих любезна физиономия, махнах доверчиво на негодника и отговорих:

— Много вероятно е да казваш истината. Да проверя ли още веднъж дали намеренията ти са почтени?

— Провери, ефенди! — извика търговецът на въглища зарадван. — Ще видиш, че не те мамя.

— Е, добре, подарявам ти живота. Но все пак ще трябва да те държим за известно време.

— Защо?

— Защото останалите не бива да разберат, че си преминал на наша страна. Трябва да изглежда така, сякаш и ти ще споделиш съдбата им.

— Но нали ми даваш думата си, че отново ще ме развържете?

— Обещавам ти, че скоро отново ще бъдеш свободен и няма защо ни най-малко да се страхуваш от нас.

— Завържете ме тогава!

Той протегна ръцете си напред. Халеф разпаса пояса му и върза с него ръцете на гърба му.

— Сега стой при тези двамата тук — казах аз на хаджията. — Отивам да доведа нашите приятели.

Баруд ал Амасат все още беше в безсъзнание. Ударът на Халеф се беше оказал много силен.

Върнах се по пътя, по който бяхме дошли. Нямаше причина да проверявам още веднъж околностите тук горе.

Подходът ми към Юнак не даде желания резултат. Исках да науча нещо по-определено за Жълтоликия и Каранирван хан. Наистина можех да опитам да изтръгна някакво признание от него с камшика, но нямах желание да използвам това средство и се надявах да постигна целта си и без него.

Потърсих Сандар. Той все още лежеше неподвижно! Пулсът му беше станал по-силен. Сигурно скоро щеше да се съвземе. После се отправих към мястото, където бяха вързани Бибар и Суеф. И двамата бяха в съзнание. Като ме видя, аладжата се задъха от гняв, гледаше ме втренчено с кръвясалите си очи и напрегна сили да се освободи от ремъците.

— Не се мъчи! — казах му аз. — Не можете да избегнете съдбата си. Смешно е, че хора като вас, които нямат мозък в главите си, си въобразяват, че могат да хванат един франкски ефенди. Доказах ви, че замислите ви винаги са само момчешки лудории. Вярвах, че най-сетне

ще разберете колко сте глупави, но снизходителността ми беше напразна. Търпението ни вече се изчерпа и вие ще получите онова, което заслужавате, смърт. Друго не сте искали.

Знаех, че нищо не може да обиди така дълбоко аладжата, колкото да го нарека глупак. Впрочем малко страх от смъртта нямаше да му навреди. После се приближих до ръба на скалата, откъдето можех да виждам спътниците си. Оско ме забеляза и извика:

— Ти ли си, ефенди? Слава на Аллаха! Значи всичко е наред!

— Да. Развържи конакчията, за да може да се изкатери горе. Изкачвай се след него и донеси всички ремъци и въжета, които имате при вас. Нека Омар остане при конете.

След малко двамата дойдоха горе с конакчията начело. Посрещнах го с насочен към него револвер.

— Предупреждавам те да не правиш нито една крачка без мое разрешение. Ще ми се подчиняваш незабавно за всичко, иначе ще те застрелям.

— Защо, ефенди? — попита той изплашено. — Наистина не съм ти враг. Нищо не знам и долу стоях съвсем кротко.

— Не говори прекалено много! Още в Треска конак знаех с кого си имам работа. Не успя да ме заблудиш нито за миг. Играта вече свърши. Напред!

Тръгнахме към издатината на скалата, където Халеф пазеше двамата пленници. Баруд ал Амасат беше дошъл в съзнание. Щом Джемал видя двамата, изплашено извика.

— Е, Юнак ли е това или не? — попитах го аз.

— Аллах! Той е! — отвърна конакчията. — Как е стигнал дотук?

— Точно както и ти. Изкачил се е от онова място там. Вземи Баруд ал Амасат и го носи! Краката на Юнак не са вързани и той ще може да върви след нас. Напред!

Негодниците трябваше да ни последват до Бибар и Суеф. Погледите, които си размениха, бяха повече от пронизващи, но никой не каза дума.

Оско беше донесъл няколко въжета. Освен това съблякохме кафтана на Баруд ал Амасат и го нарязахме с ножа на дълги ивици, които усукахме на въжета, за да вържем с тях Баруд и Юнак. После се отправихме към Сандар, който, изглежда, току-що бе отворил очи. Дишаше тежко като диво животно и се бореше с въжетата си.

— Стой кротко, скъпи! — засмя се Халеф. — Когото хванем веднъж, държим го здраво.

И този аладжа беше отнесен там, където се намираха останалите. Дърветата растяха нагъсто едно до друго и пленниците бяха привързани към стволовете им така, че да не могат да се освободят. Накрая дойде ред и на конакчията, който дотогава не беше вързан, за да може да носи другите.

Отпушихме устите на победените мъже, за да могат да говорят, но те предпочитаха да мълчат. Видях, че лицето на Халеф прие тържествено изражение, за да им държи конско евангелие, но го изпреварих с разпореждането да донесе всички оръжия на пленниците. Събрани заедно, представляваха представителна колекция.

— Тези оръжия трябваше да бъдат използвани, за да бъдем убити — казах аз. — Сега по право те са наша плячка, с която можем да се разпореждаме, както искаме. Ще ги унищожим. Счупете дръжките на пушките и пистолетите, а с чаканите изкривете цевите!

Никой не изяви по-голяма готовност за това от Халеф. Ножовете също бяха счупени, а накрая аз с моята хайдушка брадва направих чаканите на аладжите неизползваеми. Физиономиите, с които досегашните притежатели на оръжията наблюдаваха унищожаването им, бяха неописуеми. Но мъжете продължаваха да мълчат, само Юнак се развика, когато счупиха неговата пушка:

— Спрете! Тя е моя!

— Вече не е — отвърна Халеф.

— Но нали аз съм ваш приятел!

— И то най-добрият, когото имаме. Не се тревожи! Ефендито ще спази обещанието, което ти даде.

После хаджията се обърна към останалите с такава физиономия, която ме наведе на предположението, че има намерение да държи някоя от прочутите си речи. Дадох му знак с ръка да ме последва и се отдалечих от полезрението на пленниците.

— Защо да не им поговоря, сихди? — попита той.

— Защото няма смисъл. Ако тръгнем, без да кажем нито дума, ще ги е страх много повече, отколкото, ако им държим големи речи.

— Ах, така ли? Тръгваме ли?

— И няма да се връщаме.

— Аллах! Това е страхотно! Защо да не си направя удоволствието да им кажа за какви ги смятам?

— Те вече го знаят.

— Ще останат тук да умрат от глад ли? Те няма да могат да се освободят сами. Освен това ти обеща на Юнак да го развържеш! Няма ли да удържиш на думата си?

— Напротив! Не се тревожи! Въглищарят знае много добре къде се намират и скоро ще се помъчи да ги избави от това положение.

— При него ли ще идем?

— Да. Хайде идвай!

— Само още миг, сихди! Нека поне една дума да им кажа, иначе ще умра.

Той бързо се върна при пленниците, а аз го последвах, за да му попреча да прави глупости. Той застана пред тях, изпъчи гърди и каза:

— От името на ефендито и от мое име ви предупреждавам, че преди да ви хванем и вържем, заровихме под тези дървета три оки барут. Сложили сме и фитил и като решим по-късно, ще го запалим отдалеч, без вие да можете да ни видите. Тогава парчетата ви ще се разлетят на всички страни и никой няма да е по-щастлив от мен, прочутия Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах!

След като от тези думи му олекна на душата, той се върна и попита:

— Не беше ли хубаво, сихди? Какъв страх ще ги гони сега тези чудовища, като мислят, че седят върху барутна мина, която всеки момент може да избухне.

— Опитът ти да изплашиш тези мъже не беше особено умен. Нека вярват или не, че си им казал истината, но неизвестността, в която се намират, е вече достатъчно наказание за тях.

— Убеден съм, че ще повярват.

— Ако искахме да убиваме хората на Жълтоликия, можехме да минем по-евтино, отколкото с прахосването на такова количество барут, каквото по тези места трудно може да се намери. За съжаление са, ако повярват, че носим със себе си три оки барут.

Слязохме долу при Омар, който пазеше конете. Свалих седлото и юздите от жребеца на конакчията, хвърлих ги на земята и подгоних животното в посоката, от която бяхме дошли. Нямах намерение да

вземам този кон. Трябваше да го оставя да се оправя сам, но беше по-добре, ако по него няма нищо. Иначе юздите му или някое от стремената можеха да станат причина да се заплете в гората и да умре.

Яхнахме нашите коне и скоро стигнахме до мястото, където лежеше Манах ал Барша. Размазаното му тяло представляваше ужасяваща гледка. Не слязохме от седлата, защото нямаше смисъл да оглеждаме трупа. Конете ни и бездруго нямаше да искат да се приближат.

— Каква сурова присъда — каза Халеф, извръщайки лице встрани. — Ръката на Аллах достига всички безбожници, някои по-рано, други по-късно, но те не искат да влязат в правия път. Да се махаме от това ужасно място!

Той бързо подкара коня си напред, а ние мълчаливо го последвахме.

Скалните стени на клисурата ставаха все по-високи и силно се сближаваха като в началото. В това имаше нещо неописуемо потискащо. Тази каменна грамада с право носеше името Дяволска скала.

След като бяхме яздили около четвърт час, клисурата се отваряше към една кръгла, широка долина, при вида на която неволно спрях жребеца си. Тя приличаше на дълбока паница, по чийто диаметър можеше да се мине за около един час. Но каква беше гледката вътре!

Скалистите й стени се издигаха почти отвесно нагоре. Там, където някакви растения бяха успели да пуснат корени, имаше вековни, тъмни иглолистни гори, на чийто мрак ярко контрастираше зеленината на огромни широколистни масиви. На юг и запад, изглежда, долината имаше доста по-широк изход. Дъното й почти изцяло беше покрито със скални отломъци, размерите на които бяха от многоетажен палат до камъни, големи колкото юмрук. Над тези скали се шириле блестяща покривка от всякакви виещи се растения, а празното пространство между тях се заемаше от пищни храсти, така че преминаването през това място изглеждаше немислимо.

Дали скалите не са били разтърсени от някое земетресение, или тук е имало подземно езеро, чийто каменен свод изведнъж се е пръснал? Долината изглеждаше така, сякаш някога я е покривал купол, който дяволът е разбил с юмрук.

От мястото, където бяхме спрели, надясно покрай склона на долината имаше следи. Тръгнахме по тях. Това беше посоката, за която бе говорил Юнак. Напразно дълго се взирах да видя въглищарски клади, каквито той казваше, че имало тук. Най-сетне на светлината на слънцето забелязах, че въздухът над храстите трепка. Това беше белег, че наблизо има огньове, от които не се вдига дим.

— Там трябва да е жилището на въглищаря Шарка — казах аз. — Няма и пет минути до него. Най-добре е първо да направя оглед. Влезте с конете в храстите и ме чакайте!

Поверих коня и пушките си на Халеф и продължих нататък пеша. След известно време стигнах до едно празно място, почерняло от въглищен прах. В средата му стоеше изградена от груби камъни къщичка, а наоколо забелязах горящи въглищарски клади или следи от такива.

Една от тези конусовидни купчини, най-голямата от всички, беше вдясно от мен, до края на просеката и съвсем близо до скалите на издигащата се отвесно нагоре стена на долината. Това ме учуди. Тази клада ми се стори още по-странна, като вдигнах поглед нагоре и над гъстите върхове на иглолистните дървета видях да се издига могъщата корона на огромен дъб. Огледах се наоколо, но не открих друго такова дърво. Дали това не беше високият дъб, през вътрешността на който минаваше тайният път към пещерата? В такъв случай много възможно беше намиращата се зад него отвесна клада да е свързана по някакъв начин с тази пещера.

В близост имаше каменна пейка, обрасла с мъх, на която седяха двама мъже, пушеха и както изглеждаше, оживено разговаряха. Единият от мъжете беше облечен в градски дрехи. Костюмът му не беше за тази обстановка. По набитата фигура на мръсния и бедно облечен човек личеше, че това или е въглищарят, или някой от помощниците му. Какво искаше почти аристократично облеченият мъж от изцапания със сажди въглищар? Разговаряха като хора, които си имат взаимно доверие. От другата страна на въглищарската клада чакаше един оседлан кон и хрупкаше листа от храстите. Храстите, при които стоях, стигаха чак до кладата и продължаваха нататък, като опираха и в пейката. Над нея хвърляха сянка клоните на отдавна прецъфтяла жълта акация. Дали да не се опитам тайно да се промъкна

зад пейката? Като че ли не беше толкова трудно. Може би щях да чуя нещо важно.

Затова се дръпнах няколко крачки назад и се запромъквах в храстите по посока на пейката. Това, разбира се, не беше толкова лесно, колкото си мислех. Храстите растяха много близо един до друг и за да не ме издаде движението на клоните им, често се налагаше да пълзя по земята.

Като стигнах до скалите, за моя изненада забелязах една доста добре утъпкана пътека, която, изглежда, се спускаше от хълма. Дали този път не водеше към дъба? Тръгнах по него в противоположната посока и скоро се озовах пред въглищарската клада, където долната й част така плътно се допираше до скалата, че изглеждаше като сраснала с нея. Пътеката най-неочаквано свършваше в подножието на кладата. Това ме накара да се замисля.

Кладата беше пред мен, скалата от дясната ми страна, а гласовете на двамата мъже чувах отляво. Пейката беше отделена от пътя, от скалата и моето място с малък храсталак. Легнах на земята и се промъкнах между стеблата, докато стигнах до акацията.

Бях толкова близо до пейката, че почти я докосвах с ръка, но не можеха да ме видят, защото листата образуваха плътна завеса. В момента тъкмо говореше гражданинът. Изразяваше се кратко и ясно. Като се настаних, го чух да казва:

— Това е странна история. Един алеман да преследва мюбарека, аладжите и придружителите им. Не ги изпуска от очи и не им дава покой ни денем, ни нощем. Защо?

— Не знам — отвърна въглищарят.

— И сега го причакват в клисурата ли? Той наистина ли ще дойде? Ще успеят ли?

— На всяка цена. Враговете няма да могат да минат, без да бъдат убити. Юнак, който донесе вестта, че ще дойдат, се е присъединил към останалите. С Джемал стават общо седем души срещу четирима, които освен това нищо не подозират.

— След всичко, което ми разказа за четиримата, мисля, че не са за подценяване. Ами ако при първия признак за нападение обърнат конете си и избягат?

— Още първият признак на нападение ще е смъртта им. Аладжите никога не пропускат целта си, като хвърлят чакани. А да

избягат на чужденците изобщо няма да им хрумне, защото са прекалено смели.

— Е, дано успеят! И на мен ми се иска. А ако конят на този немец наистина е такова великолепно животно, както казваш, тогава Жълтоликия ще плати хубав бакшиш и за него. Добре е, че точно сега се случи да съм тук. Така ще мога веднага да взема коня и да го отведа в Ругова.

От радост едва не се издадох, като чух името на мястото. Направих неволно движение и листата прошумоляха. Но за щастие двамата мъже не обърнаха внимание на това. Значи Жълтоликия живееше в Ругова! Но беше ли в такъв случай той търговецът на коне Кара Нирван? Веднага получих отговор на въпроса си, защото човекът добави:

— Може да ни потрябват такива коне, защото Кара Нирван е решил да организира нападение през сръбската граница и за целта събира храбри мъже край Прищина, които трябва да притежават добри ездитни животни. Той самият ще ги предвожда и един такъв великолепен жребец ще му е добре дошъл.

— Нападение с толкова хора? Не е ли опасно?

— Не е чак толкова, колкото изглежда. Сега навсякъде ври. Вече никой не говори за разбойници, а само за патриоти. Хората от занаята нахлупиха тюрбана на политиката. Който иска да отнеме собствеността на другите, се прави, че иска да направи народа си свободен и независим. Но аз не съм дошъл, за да говоря с теб за тези неща, а да ти предам поръчение на Жълтоликия. Свободна ли е сега пещерата?

— Да.

— А в близко време очакваш ли някой обитател на тайния затвор?

— Не. Всъщност имах намерение да подмамя в нея алемана с тримата му спътници, но това вече не е необходимо, защото ще ги убият при Дяволската скала. Но дори и да се наложеше да го направим, за два часа щяхме да свършим. Щях да запаля кладата зад нас. Димът щеше да влезе в пещерата и щеше да ги задуши.

— Но димът сигурно остава вътре дълго, така че никой не може да влиза в продължение на няколко дни?

— О, не. Той излиза през кухия дъб. Като отворя вратата тук долу, се получава такава тяга, че след няколко часа не може да се забележи и следа от дим.

— Великолепно е измислено! Значи сега пещерата не ти трябва?

— Не.

— Това ще е добре дошло за Жълтоликия. Хванахме един чужденец, който трябва да бъде подслонен тук, за да му вземем откуп.

— Пак ли? Нямате ли място в караула?

— Не. Сега е там заедно с другия, за когото знаеш, има и един търговец от Скутари, който падна в ръцете ни благодарение на Хамд ал Амасат. Семейството му ще плати, така че от него ще получим цяло състояние. Хамд ал Амасат е познавал семейството от по-рано и прояви истинско майсторство, за да се докопа до този търговец.

Това, което чух, беше безценно. Тук, до старата клада, узнах всичко, до което досега напразно се бях домогвал! Значи Жълтоликия наистина беше онзи персийски търговец на коне Кара Нирван и живееше в Ругова. Там имаше караул, тоест стара наблюдателна кула, в която се намираше в плен някакъв търговец от Скутари, явно Галингре, за да му бъде отнето цялото състояние. Роднините му трябваше да платят, подмамени с дяволска хитрост. Запланувано беше и нападение в Сърбия, при което Жълтоликия трябваше да язди моя Рих! За щастие жребецът все още беше мой и не изпитвах никакво желание да позволявам да ми го отнемат или убият.

Размишленията ми спряха дотук, защото чух една новина, която погълна цялото ми внимание. А именно, въглищарят попита:

— Заслужава ли си да бъде настаняван тук човекът, когото искате да ми изпратите?

— Разбира се. Изглежда, е необикновено богат.

— Каза, че бил чужденец. В такъв случай не живее тук, в страната на арнаутите?

— Не, ингилиз е.

— Да, разбира се, те обикновено са богати. Хванали ли сте го вече?

— Още не, но ингилизинът ни е сигурен. Живее в хана на Ругова и, изглежда, чака там някого, който обаче няма да дойде. Пристигна с коне под наем и прислуга. Има дори и Драгоман[4], на когото плаща дневно по трийсет пиастъра и дневните му разноски. Този човек е с

много смешна външност. Страшно дълъг и сух е, пред очите си носи две сини стъкла, устата му е като кьопек балагъ[5] и нос, за който всеки опит за описание ще е подигравка. Необикновено дълъг е, като хъяр[6], а освен това, изглежда, наскоро е имал халеб чибани[7]. Живее като султан и никой не е в състояние да му приготви ястията достатъчно добре. Като отвори кесията си, вътре блестят само жълтици. Въпреки това се облича като палячо от театъра на сенките. Костюмът му е изцяло сив, а на главата си носи сива шапка, която е висока като минарето на Омаядската джамия в Дамаск.

Като чух това, сякаш някой ме удари през лицето. Това описание съответстваше съвсем точно на английския ми приятел Дейвид Линдси, с когото неотдавна се бях разделил в Константинопол и който ми беше казал, че след няколко месеца ще е в Старата Англия.

Всичко съответстваше точно: костюмът, богатството, сините очила, широката уста, огромният нос. Само той беше! Преценявах наум дали би било възможно сега той да се намира в страната на скипетарите, в Ругова. Да, вероятно, да. Ако е напуснал Стамбул малко след мен на кораб и е слязъл на суша в Алесио или Антивари.

— Въпреки че е много смешен, е тлъста плячка — продължи междувременно човекът, — може би най-богатата, която някога сме имали. Ще го хванат тази вечер и ще го затворят в караула. Веднага след завръщането ми обаче ще го преместим тук по обиколни пътища, където никой няма да ни срещне. Приготви се за пристигането му.

— Така! — изръмжа въглищарят. — Тази вечер ще бъде задържан. Ако тръгнеш оттук още днес, ще пристигнеш в Ругова рано, защото познаваш пътищата. Караулът е толкова усамотен, че дори и през деня можете веднага да потеглите с ингилиза, без някой да ви види, тогава още вечерта би могъл да пристигне при мен. А я кажи, той умее ли да се разбира с другите?

— За съжаление не. Затова води преводач със себе си.

— Това е неприятно. Залавям се с тази работа без желание, но трябва да се подчиня на Жълтоликия. Щом ингилизинът не разбира нито турски, нито албански, вероятно ще ми създава големи неприятности. Надявам се, че Жълтоликия ще има това предвид, като определя възнаграждението, което ще получа.

— Ще останеш доволен. Знаеш, че нашият главатар не е стипца, защото на всеки трябва да се признават заслугите. Значи този въпрос е

уреден. Утре сигурно ще пристигна тук, преди да се е стъмнило, и ще доведа не само ингилиза, но и преводача му. Няма да е трудно да го хванем, а в негово присъствие ще ти е по-лесно да се оправяш с пленника.

— Как трябва да наричам пленника? Как се казва?

— Не знам. Има някаква титла, която се изговаря като „сьор“ или нещо такова, а и името му е чужда дума, която досега не съм чувал и не го разбирам. Нещо подобно е на Линзех. Запомни го!

Вече нямаше никакво съмнение, че това е англичанинът. Наистина ставаше дума за моя стар, добър, макар и малко странен приятел Дейвид Линдси. А с титлата се имаше предвид английската дума „сър“.

Какво правеше англичанинът в Ругова? Какво го беше накарало да тръгне от Константинопол и да дойде толкова бързо в Албания? Не можех да разбера. След кратка пауза гражданинът продължи:

— След това, което чух от теб, нападението над немеца отдавна би трябвало да е извършено. Безпокои ме фактът, че аладжите и придружителите им все още не се връщат.

— Може алеманът да е тръгнал по-късно, отколкото е предполагал Юнак. Когато Юнак се е измъкнал от колибата си, чужденците още са спели. При напрежението през последната нощ нищо чудно, че са били уморени. Впрочем бях възложил на Джемал да се погрижи да не яздят прекалено бързо, така че това обяснява защо още не са пристигнали.

— Мен обаче това закъснение ме тревожи, Шарка. Предпочитам да отида до Дяволската скала, за да видя какво е положението.

— Не бива да го правиш. Би могъл всичко да развалиш и да пристигнеш там тъкмо в момента, в който чужденците се намират на въпросното място. Появата ти може да събуди подозрението им. Не, стой тук! Имаме още време. Няма никаква вероятност засадата да се провали.

— Добре, тогава ще потърпя. Междувременно би могъл да ми покажеш пещерата.

Двамата станаха от пейката. Тъй като предполагах, че тайният вход към пещерата е свързан по някакъв начин с кладата, до която се намирах, сметнах за благоразумно да се оттегля по най-бързия начин.

Затова бавно се върнах до пътеката пълзешком, а после хукнах към мястото, където спътниците ми се бяха скрили в храстите.

Там веднага забелязах, че Оско го няма. Още преди да успея да попитам къде е, Халеф каза:

— Сихди, черногорецът не е тук, но скоро ще се върне.

— Къде отиде?

— Не знам. Щом ти тръгна, той бързо и припряно каза: „Изчезвам за малко, след половин час ще се върна.“ И препусна, без да можем да му попречим.

— Накъде? В посоката, от която дойдохме ли?

— Да, сихди!

— Вече ми е ясно защо се е върнал. Има да отмъщава на Баруд ал Амасат, който отвлече дъщеря му. Макар враговете ни често да са били толкова близо пред нас, че да може да стреля по него, той все пак не го направи. Като завързвахме пленниците при скалата, той имаше възможност да си отмъсти. Но пак не го стори, понеже се е страхувал, че бих могъл да му попреча да извърши убийство. Продължи да язди с нас привидно доброволно, но сега се е върнал, за да изпълни тайното си намерение. Нямаше ме повече от четвърт час. През това време той е стигнал до Дяволската скала и вече е невъзможно да спася Баруд. Но все пак ще се опитам. Конят ми е бърз. След пет минути ще съм там. Крийте се тук, докато се върна.

Отново се метнах на седлото. За Рих беше достатъчна една думичка „кавам“(бързо)! Едва я бях изрекъл, и той полетя като стрела. За по-малко от минута стигнах до тясната клисура. Жребецът се стрелна между скалите като болт в стъкларска тръбичка. После още една минута и още една… след три минути видях проснатия труп на Манах ал Барша. Тъкмо конят летеше край него и навлизаше в неколкократно споменавания завой на клисурата, когато горе над мен се разнесе такъв страховит вик, че не само аз се стреснах, но и жребецът, както се носеше в галоп, се изправи на задните си крака и щеше да се преобърне, ако бързо не бях пренесъл тежестта на цялото си тяло напред. Задържах коня на задните му крака и погледнах нагоре.

От това, което видях, кръвта ми замръзна във вените. Толкова се бях отдалечил от завоя, че виждах издатината на скалата. На ръба й, на мястото, откъдето беше паднал Манах ал Барша, видях да се бият двама мъже: Оско и Баруд ал Амасат. Пленникът вече не беше вързан и

свободно можеше да си служи с ръцете и краката. Бяха се вкопчили здраво един в друг. Всеки се стремеше да се отдалечи от ръба на скалата и да събори противника си долу.

Не мърдах от мястото си. Колкото и да бързах, пак нямаше да успея да отида навреме. Дори и да можех да се изкача и после да измина сто и петдесетте крачки горе, борбата щеше да е решена. Дотогава един от двамата сигурно щеше да лежи долу размазан… а може би и двамата!

Оско бе проявил своеволие против желанието ми. Нямах намерение да убивам Баруд ал Амасат, но животът на Оско ми беше по-скъп от неговия. Сега и двамата бяха еднакво застрашени, защото изглеждаше, че всеки от тях притежаваше толкова сила и ловкост, колкото и другият. Дали и двамата нямаше да загинат? Не! С единия от тях непременно щеше да бъде свършено, но това в никакъв случай не биваше да е Оско. Скочих от седлото и се прицелих с мечкоубиеца. Трябваше да застрелям Баруд ал Амасат. Разбира се, това беше много трудно. Двамата се бяха вкопчили така здраво, че се осмелявах да стрелям само защото добре познавах пушката си и можех да се осланям на хладнокръвието си.

Целих се дълго. Куршумът трябваше да улучи главата на Баруд. Двамата борещи се мъже видяха какво възнамерявам да правя. Баруд полагаше големи усилия, да не попада под мушката ми. Оско се страхуваше да не го улуча, защото извика:

— Не стреляй, ефенди! Слизам долу! Внимавай!

Видях, че той пуска противника си. Баруд се отдръпна настрана, за да си поеме въздух. Тогава Оско също отскочи встрани, за да го приклещи между себе си и пропастта. Вдигна юмрук, сякаш искаше да го удари по главата. Но това беше само номер, защото, щом Баруд протегна и двете си ръце напред, за да отбие удара, Оско се наведе светкавично бързо и го удари в стомаха. В същия момент черногорецът се хвърли на земята, за да не може противникът му да го хване и повлече със себе си. Баруд ал Амасат залитна назад, понечи да се хване в тялото на противника си, но не успя и се сгромоляса долу. Падна до трупа на Манах. Отвърнах поглед ужасен.

Оско отново скочи, наведе се, за да види тялото на Баруд и триумфално извика:

— Зеница е отмъстена! Този човек вече никога няма да краде дъщерите на приятелите си. Душата му ще иде в пропаст, по-дълбока от клисурата, в която падна тялото му! Слизам!

— Къде са другите? — извиках му аз.

— Все още там, където ги оставихме. Никой няма да може да се освободи. Погрижил съм се за това.

Оско се отдръпна от ръба на скалата, а аз се отправих към водопада, където беше пътеката. След известно време той слезе. Още преди да започна с укорите си, той ме изпревари:

— Не говори за това, ефенди! Станало е и вече не може да бъде променено. Таях злобата в себе си. Твоята вяра ти забранява отмъщението, но в планините на моята родина властва законът на разплатата. Господ ни го е дал и ние трябва да го следваме.

— Не, не го е дал Господ — отвърнах му аз. — В ежедневните си молитви се молиш да се изпълни неговата воля и за опрощение на вината ти, както ти прощаваш на длъжниците си. Може ли тогава волята Божия да бъде да му отнемеш правото да съди? Баруд ал Амасат беше отвлякъл дъщеря ти, но не я беше убил. Дори и да си бил убеден, че имаш право да му отмъстиш за стореното, не биваше да му отнемаш живота.

— Да, Баруд ал Амасат не уби Зеница, но я продаде като робиня, а какво е преживяла в Египет, знаеш по-добре от мен, защото ти я освободи. Било е много по-лошо, отколкото ако беше я убил. Към това се прибавя и страданието, което причини на мен и Исла Бен Мафлей. Напразно я търсих из всички ислямски страни. Нейният похитител си заслужи смъртта и бързо я намери. Няколкото мига смъртен страх, които изпита, са нищо в сравнение с голямата скръб, която ни причини!

— Но ти все пак извърши убийство!

— Не, ефенди, не беше убийство, а честен двубой между двама мъже! Можех да го убия, както си беше вързан за дървото, но аз го развързах и го заведох на издатината на скалата. Там освободих ръцете и краката му от въжетата, хвърлих оръжията си и му казах, че е дошъл часът на разплатата. Обясних му, че постъпвам с него благородно, като му давам възможност да се защитава. Да, дори известно време го щадях. Аз съм по-силен от него. Едва като видях, че искаш да стреляш,

при което куршумът ти можеше да ме улучи, се възползвах от превъзходството си. Ще ме упрекнеш ли пак?

— Да, защото ти действа в разрез с моите намерения.

— Трябваше, защото знаех, че ще ми попречиш да го накажа.

— Но като си го развързал, ти сигурно си разхлабил въжетата и на останалите.

— Не, напротив, стегнах ги по-здраво. Няма да могат да се освободят сами. Знаех, че ще се ядосаш. Предвиждах го й съм готов да понеса последиците от гнева ти върху себе си. Но удържах на клетвата, която бях дал някога. Прави с мен каквото искаш!

— Яхвай коня и тръгвай! — отвърнах му аз кратко. Какво можех да направя? Мъртвият не можеше да се върне към живот, а възгледите, в които беше възпитан черногорецът, го караха да смята отмъщението за свой свещен дълг. Не бях доволен от него, но нямах право да се превръщам в съдник на делата му.

Яздех отпред в лошо настроение и мълчах. Като стигнахме до труповете, затворих очи. Докато конят ми ги прескачаше, ми се стори, че чувам стон. Тогава зад мен изтрещя изстрел.

— Какво беше това? — попитах аз, без да се обръщам.

— Още беше жив — отвърна Оско. — Куршумът ми го довърши. Не бива да страда повече.

---

[1] Щъркел. — Бел. нем. изд. ↑

[2] Дива котка. ↑

[3] Невестулка. — Бел. нем. изд. ↑

[4] Преводач. — Бел. пр. ↑

[5] Акула. ↑

[6] Краставица. ↑

[7] Алепова цицина. — Бел. нем. изд. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА
ПЕЩЕРАТА НА СЪКРОВИЩАТА

След отмъщението на черногореца, което за съжаление не можах да предотвратя, се върнахме при скритите ни близо до въглищарските клади приятели. Те искаха да узнаят какво се е случило и ни гледаха въпросително, но не получиха очакваните сведения нито от мен, нито от Оско. Оско беше прекалено възбуден, за да е в състояние да започне разговор, а аз смятах, че трябва да се заемем с по-важни неща.

Като се бях промъквал преди това към кладата, бях забелязал една конска следа, която водеше надясно към храстите. Не я бях огледал и реших да го направя сега. По време на отсъствието ми не се бе случило нищо обезпокоително, затова смятах, че мога да оставя спътниците си в прикритието им за още няколко минути.

Не бях вървял дълго по следата и ето че стигнах до конете. Бяха шест на брой, като сред тях бяха и тези на аладжите. Значи, макар да са били убедени, че няма да стигнем до долината, ги бяха скрили.

Време беше вече да се покажем на въглищаря. Яхнахме отново конете и се отправихме към жилището му. Като стигнахме до края на храстите и пред нас се откри просеката, той стоеше пред вратата на колибата си с чужденеца. Още отдалеч видяхме много добре, че се изплашиха от идването ни. Размениха набързо няколко думи и бавно тръгнаха срещу нас.

— Акшамларънъс хаир олсун — поздравих аз. — Чия е тази къща?

— Моята — отвърна притежателят й. — Въглищар съм и се казвам Шарка.

— Значи сме на прав път. Ще ни позволиш ли да слезем тук и да си починем малко?

— Добре сте дошли. Накъде сте тръгнали?

— Отиваме в Ибали. Колко време ще трябва да яздим дотам?

— Бихте могли да стигнете за три часа.

— А трудно ли е да се намери пътят?

— Напротив, дори е лесно. Наистина ли отивате в Ибали?

— Защо да не е така, щом искам да ме осведомиш кой е верният път дотам?

Шарка се смути. След всичко, което беше чул за нас, не можеше да повярва, че цел на нашето пътуване е посоченото място. Изглежда, това му се стори подозрително.

— Какво ще правите в Ибали? — попита той.

— Само ще пренощуваме и на следващия ден ще продължим пътя си.

— Накъде?

— През планините Фанди към Леш[1], близо до морския бряг.

Докато водехме този разговор, бяхме слезли от конете и стояхме срещу двамата. Това значи беше опасният въглищар, за когото човешкият живот не означаваше абсолютно нищо! Преди това не бях успял да го разгледам добре. Имаше сурово като на булдог лице, чиито черти предупреждаваха човек да е нащрек. Изобщо не приличаше на сестра си, жената на търговеца на въглища.

Другият мъж беше пълна негова противоположност. Дори независимо от чистотата на дрехите си той направо излъчваше изисканост. Лицето му имаше по момичешки нежни черти. Човек лесно можеше да се подведе по външния му вид.

— Какво ще заповядаш, ефенди? — продължи да пита Шарка. — Искате ли да хапнете нещо, или пък вода за конете?

— Няма да ядем, но конете ни трябва да бъдат напоени. Има ли наблизо извор?

— Да, точно зад къщата. Позволи ми да ви заведа дотам.

Поточето извираше съвсем близо край колибата и още в началото си образуваше малко коритце, което беше много удобно за пиене. Непознатият бавно ни следваше. Не искаше да изпусне нито дума от разговора ни.

Извадихме мундщуците на юздите от муцуните на конете и ги пуснахме да пият. Въглищарят, който не можеше да скрие голямото си напрежение, се осведоми:

— През тази усамотена местност рядко минават хора, та ще ми простите, че много искам да разбера кои сте.

— Желанието ти е оправдано. Чужденци сме в тази страна и идваме от Едирне, за да продължим за Леш, както вече ти казах. И тъй

като вече знаеш кои сме, сигурно ще сметнеш за обяснимо, че и ние от своя страна ще искаме да узнаем кой е ефендито, който ни гледа така учудено.

Това, което казах, не беше пресилено, защото по лицето на непознатия се четеше много повече от обикновено учудване. Погледът му сновеше между мен и жребеца ми, и то с такъв израз, сякаш ни смяташе и двамата за чудо невиждано. Това, че ние, четиримата обречени на смърт мъже, стояхме пред него невредими и весели, изглежда, бе нерешима загадка за мозъка му, въпреки че преди това бе изказал съмнение в успеха на нападението.

— Ще узнаеш — отвърна Шарка. — Този ефенди е алим от Джакова, който също както и вие е предприел пътуване.

— Алим ли? Значи е учил в университет и тъй като и аз съм алим, разбира се, в родината си, много се радвам да се запозная с него. Надявам се, че ще има какво да науча от него.

— Да, бил съм в Стамбул и следвах там — каза така наречения учен, — но не обичам да водя разговори на научни теми.

— Защо? Дървото, което дава плодове, не бива да ги държи за себе си. Те стават полезни едва когато хората могат да им се насладят. Както дървото не може само да яде плодовете си, така и плодовете от твоето следване не са за теб, а за всички, които ще бъдат благословени с тях. Значи идваш от Джакова. И накъде ще продължиш после?

— Към Кьопрюлю.

— В такъв случай ще трябва да минеш през Призрен и Юскюб. Това е най-добрият и най-кратък път.

— Знам го много добре, но аз съм илми арс ербабиндан[2] и яздя през планините, за да търся редки камъни.

— Така ли? Винаги съм си мислел, че търсенето на камъни е трудна и мръсна работа. Но видът ти променя мнението ми. Това е важна наука. Позволява ни да надникнем в съзидателната сила на Аллах. Виж тази долина и огромните гранитни стени, които я опасват! Откога ли водят началото си тези скали?

При този въпрос лицето му стана огненочервено. Не беше нито геолог, нито пък идваше от Джакова. Той мисли, мисли и накрая отвърна:

— Всички знания са нищо пред очите на Аллах. Той е създал тези камъни, а не ние. Затова не бива да мислим как са възникнали.

Странно схващане! За него изобщо не бе необходимо човек да е геолог. Въглищарят, изглежда, разбра, защото лицето му се разтегна в широка смутена усмивка и побърза да отклони вниманието ми от познанията на алима, като каза:

— Чужденци сте в тази страна, а сами търсите пътя си! Много сте смели! Други на ваше място биха си взели водач. Защо и вие не направихте така?

Шарка насочи разговора натам, накъдето той искаше. Трябваше да научи как бе станало така, че първо изобщо сме се озовали при него и отгоре на това без конакчията.

— Водачите ви не са благонадеждни — обясних аз.

— Не са ли? Как така?

— Имахме един, който искаше да ни доведе дотук, защото те познаваше добре. Но…

— Мой познат ли? — прекъсна ме той. — Че кой може да е бил?

— Джемал, гостилничарят от Треска конак.

— Наистина го познавам. Той е почтен и благонадежден човек. Какво се случи, та не е с вас?

— Най-безсрамно ни остави още преди да сме стигнали целта на пътуването си.

— Странно. Каква причина е имал?

— Питай него самия, като го срещнеш някога! С него не говорихме много по случая. Предполагам обаче, че е имало друга компания, която му е харесвала повече от нашата. Вероятно е отишъл при тези хора.

— Какви са били тези хора?

— И бездруго сигурно не ги познаваш.

— Е, аз познавам много хора.

— Но тези, за които говоря, едва ли, защото ми изглеждаш честен и почтен човек. Става дума за крадци и разбойници. Те са двама братя, наричат ги аладжите, а при тях има и още няколко души.

— Аладжите ли? — престори се на учуден Шарка. — Наистина не познавам такова име.

— И аз така си мислех.

— Още повече се учудвам обаче на моя познат, конакчията, че е отишъл при тях. Той страни от всичко, което е против заповедите на падишаха.

— Ако е било така досега, вече е станало другояче.

— Къде се намират тези разбойници?

— Джемал не ми каза. Може би, ако ти го попиташ, ще те осведоми.

— Поне ми кажи, къде ви остави?

— Че кой би могъл да каже това точно! Беше някакво дефиле. Но ние минахме през толкова много долини и клисури, че не можахме да ги преброим.

Шарка замислено ме гледаше в лицето. Глуповатият ми отговор явно не пасваше на представата, която си бе изградил за мен.

— Къде спахте през последната нощ? — продължи да пита той.

— При Юнак, твоя зет.

— При кого? — извика той трогнат. — Тогава сте двойно по-скъпи гости! Хареса ли ви Юнак?

— Толкова, колкото и жена му, твоята сестра.

— Много се радвам. Те са много мили хора, макар че са бедни. Сигурно добре са ви посрещнали?

— Да, никой нищо не ни направи.

Изглежда, той очакваше по-подробно описание. Последният ми отговор бе кратък и аз му обърнах гръб. Въпреки това той попита:

— А как стана така, че конакчията е трябвало да ви доведе тъкмо при мен?

— Той не трябваше, а искаше да го направи. Говореше за красива природа, за огромни скали и много други неща.

Тогава „алимът“ тайно даде знак на въглищаря и попита:

— А не ви ли разказа за прочутата пещера, която се намира тук?

— Джемал дори ни караше да помолим Шарка да ни я покаже.

— Знаете ли какво се говори за нея и за това, че в нея има скъпоценни камъни?

— Всичко научихме.

— В такъв случай ще ви призная, че и аз дойдох тук заради тази прочута пещера. Шарка не обича да я показва, но го молих, докато накрая го склоних да ме разведе из нея. Мисля, че ще вземе и вас.

— Е — казах аз равнодушно, — струва ми се, че това, което разправят за пещерата, са приказки. Все ми е едно дали ще я видя или не.

— Изобщо не можеш да си представиш! — намеси се бързо „алимът“ и започна дълго да изброява чудесата, които пещерата криела. Шарка потвърждаваше всичко толкова усърдно, та и глупак щеше да разбере, че най-съкровеното им желание е да ни покажат това прочуто място.

От последната засада се бяхме отървали, но от пещерата не биваше да се измъкнем. Въглищарят беше обяснил на другия по какъв начин трябва да бъдем убити в този случай.

Престорих се, че се оставям да ме убедят, и накрая заявих:

— Е, ако наистина е така, бих искал да разгледам пещерата. Кога ще ни я покажеш?

— Веднага щом пожелаеш.

— Добре, тогава ела!

Направих няколко крачки, но Шарка ме спря:

— Сам ли ще я разглеждаш?

— Да, моите спътници не се интересуват от нея.

— О, тъкмо те ще останат особено възхитени.

Тогава въглищарят ми разясни какъв грях ще сторя, ако не позволя на останалите да разгледат пещерата на чудесата. Естествено той искаше никой да не остава навън.

И този път се престорих, че се оставям да ме убедят, и позволих на останалите да ме придружат.

— Но пушките си не можете да вземете със себе си — каза Шарка.

— Защо?

— Защото ще ви пречат. Входът към пещерата не е много удобен. За да се влезе вътре, трябва да се пълзи по земята.

— Добре, тогава ще оставим пушките си тук. Ще ги окачим на седлата.

— Ще трябва да оставите също и ножовете и пистолетите!

— Но това не е необходимо.

— Напротив! Когато човек лази по корем, пистолетът му лесно би могъл да гръмне, а също така може да се нарани и с ножа си, ако държи оръжията в пояса си!

— Имаш право. Ще оставим всичко при конете си!

Спътниците ми учудено ме погледнаха, но се подчиниха на знака, който им дадох. Незабелязано мушнах револверите си в

джобовете на панталоните. Въглищарят хвърли триумфален поглед към „учения“.

— Хайде елате! — подкани ни той. — Ще ви покажа входа.

Шарка се отправи към кладата, а ние го последвахме. Правилно бях предположил, че кладата е свързана с входа към пещерата. Тук Шарка се обърна към нас:

— Никой не би предположил, че това е входът към прочутата пещера. Но все пак е така. Внимавайте!

Кладата изглеждаше като всяка друга въглищарска клада: конус от дърва, затрупан с пласт пръст. Шарка се наведе и махна пръстта от едно място близо до земята. Показаха се няколко дъски, които той извади, и тогава видяхме толкова голям отвор, че през него би могъл да мине доста едър мъж.

— Това е входът — каза той. — Хайде да влезем вътре!

— Ти си водачът — казах аз. — Влизай пръв!

— Не — противопостави се той. — Най-отпред трябва да е най-важният от нас.

— Не съм аз. Най-изискан е този образован учен, който е следвал илми арс. На него се пада честта.

— Не, не! — извика изплашено мъжът. — Разбрах, че ти си много по-учен от мен. Освен това сте чужди по тези места, а законът на учтивостта ни задължава да предоставяме предимство на чужденците.

— Е, да опитаме тогава.

Наведох се и погледнах вътре. Не можеше да се види много надалеч, но бе достатъчно, за да се ориентирам. Изправих се отново и разочаровано казах:

— Но вътре е съвсем тъмно!

— О, като влезем, веднага ще запаля светлина — отвърна въглищарят.

— А, така ли? И с какво ще осветяваш?

— С борини.

— Има ли такива в пещерата?

— Да.

Убеден бях, че лъже. В пещера, в която се държат пленници, не се съхраняват неща, с които при определени обстоятелства затворените вътре хора биха могли да си светят.

— Впрочем това не е необходимо — казах аз. — Тук, на кладата, има достатъчно дърва за запалването на огън. Имаш ли огниво?

— Да, чакмак, сюнгер и сяра. Всичко необходимо, за да запаля борината.

— Нямаш ли кибрит? Той е много по-удобен.

— Тук трудно може да се намери такова нещо.

— Така ли! Но все пак имаш клечки!

— Не, ефенди, нямам.

— Странно! Че кой тогава е пъхнал тези тук? Наведох се и извадих няколко кибритени клечки, които преди това бях видял скрити във входа на пещерата между дървата.

— Това… това… наистина е кибрит! — извика Шарка, привидно безкрайно изненадан. — Да не би някой от моите помощници да ги е пъхнал вътре?

— Ти имаш помощници?

— Да, четирима. Понеже не горя дървата в гората, а само на това място, ми трябват хора, които да ми докарват дървата дотук.

— Този, който е сложил кибрита тук, трябва да е голям хитрец, щом се е сетил да опрости всичко възможно най-много.

— Какво искаш да кажеш?

— Като влезем вътре, паленето на огъня с кремъка и сюнгера ще трае толкова дълго, че междувременно ще надушим миризмата на фитила и ще можем отново да изпълзим навън. А с кибрита това може да се направи за миг.

Въглищарят се изплаши и въпреки че лицето му бе покрито със сажди, видях, че пребледня.

— Ефенди — извика той, — не те разбирам. Какво искаш да кажеш?

— Наистина ли да ти обяснявам? — засмях се аз. — Я виж как хубаво си затрупал входа само с борови дървета, така че веднага да се запалят и да вдигнат такъв пушек, че всеки, който се опита да изпълзи обратно, да се задуши моментално. А тези дърва са наредени върху слама, до която чакат кибритените клечки. Ако това са прекрасните неща, на които трябва да се възхищаваме, благодарим. Нямаме намерение да позволим да ни задушат и опекат в Пещерата на съкровищата.

В продължение на един миг Шарка ме гледа, изгубил ума и дума. После гневно извика:

— Какви ги приказваш! Да не би да искаш да кажеш, че съм убиец? Няма да позволя. Искам отмъщение! Ела, Марко! Не бива да им позволим да стигнат до оръжията си. Ще пленим тези подлеци!

Той понечи да хукне към конете ни. „Ученият“, когото беше нарекъл Марко, също смяташе да го последва. Тогава извадих двата си револвера, които бях скрил в джобовете и заповядах:

— Стойте! Нито крачка повече, иначе ще стрелям! Такива негодници като вас не могат да ни измамят.

Те видяха, че дулата са насочени към тях, и спряха.

— Аз… аз… само исках да се пошегувам, ефенди! — каза въглищарят.

— Аз също. Бихме могли да се стреляме един друг на майтап, но това не е работа за всеки. Но ако искате, мога и да ви пусна по един куршум.

— Само се разгневих на обидата! Нали преди това каза, че ме смяташ за добър човек!

— Да, но човек може да се излъже.

— Не ви ли посрещнах любезно?

— Да, и съм ти благодарен за това. Заради посрещането бих могъл да забравя случилото се сега, но е мое задължение да се погрижа, докато си почиваме тук, никой да не ни застрашава. Седнете на пейката!

Спътниците ми ще се разположат върху онзи дънер и ще застрелят, без да се замислят, всеки, който направи опит да стане.

Направих знак на Оско и Омар. Те седнаха на пъна, като преди това донесоха пушките си. Дънерът беше на около двайсет крачки от пейката. Така че двамата лесно можеха да държат в шах с пушките си въглищаря и „алима“. На тях пък нямаше да им е възможно да разговарят, без да бъдат чути от охраната си. Това и целях.

— Ефенди, не сме заслужили подобно отношение — измърмори Шарка. — Държиш се като разбойник!

— Не без основание. Много добре го знаеш.

— Не знам никаква причина. Това, че съм се ядосал, не бива да те учудва. И сега трябва да седя пред дулата на пушките в собственото си владение? Досега не ми се е случвало подобно нещо!

— Няма да трае дълго. Ще тръгнем скоро. Може би ще поправиш грешката си, като ни опишеш най-прекия път до Ибали.

Клепачите му леко трепнаха. Въглищарят не можеше да се владее напълно и да прикрие радостта си, като чу въпроса ми.

— Ще забележиш, че тази долина има два изхода: един на юг и друг на запад. Тръгнете по западния път. После отново ще стигнете до една долина, която е много по-дълга и широка от тази. Там има следи от каруца, направени от колата на Юнак. Ще вървите по тях, докато стигнете до едно възвишение, което ще се изпречи напреко на пътя ви. Там следите се разклоняват. Не бива да яздите надясно, а наляво, защото това е посоката към Ибали.

— А накъде води десният път?

— През Черна Дрина към Коласчин. Не е необходимо повече да ви описвам местността, защото, ако се придържате все към левия път, ще стигнете до споменатото възвишение, а оттам в подножието му се вижда Ибали.

— Добре! А сега би могъл да ми направиш още една услуга. Да ми дадеш назаем за известно време нещо.

— Какво, ефенди?

— Малък съд, в който да мога да сложа няколко черни сюмюклю бьоджеклер[3].

— Сюмюклю бьоджеклер ли? — попита той учудено.

— Да, видях, че има такива тук в долината.

— Има, и то много, но за какво са ти?

— Конят ми е наранен от лошо подковаване, а ти сигурно знаеш, че охлювите са добро средство срещу това страдание.

— Да, вярно е. Трябва да се намажат ноздрите на коня със слузта на охлювите. Но само това не може да помогне. Необходимо е да се даде на коня да яде и листа от нане[4].

— Знам го. Ще се опитам да намеря това растение. Значи имаш съд?

— Да, в къщата има малка желязна тенджера. Можеш да я вземеш. Ще я видиш близо до печката.

Шарка беше много услужлив. Влязох в къщата и намерих малката тенджера. Като излязох отново, тихо помолих Халеф да вземе мечата мас. Хаджията трябваше да дойде с мен.

— Сега ще се отдалеча за известно време с моя придружител — предупредих аз въглищаря. — Но не се опитвай да ставаш от пейката! Дори и да дойдат чираците ти, няма да могат да ти помогнат, защото ще се изложат на опасността самите те да бъдат застреляни. Видях заредените пушки, които висят на стената в стаята ти. Двамата пазачи ще стрелят по всеки, който се опита да влезе в къщата.

Оставихме пушките си при Оско и Омар. Взехме със себе си само револверите, пистолетите и ножовете. После тръгнахме към вътрешността на долината, в посока, противоположна на тази, в която възнамерявах да се отправя.

— Наистина ли смяташ да търсиш охлюви и мента, сихди? — попита ме Халеф.

— И през ум не ми минава!

— Защо тогава си помъкнал тази тенджера?

— Ще я използваме за свещник. Ще огледаме пещерата.

— Ах! Но в такъв случай трябва да се промъкнем в нея през входа в кладата.

— Не. Ще се спуснем вътре през огромния дъб там горе. Въглищарят не бива да се досети, че имаме намерение да влизаме в пещерата.

— Знаеш ли пътя?

— Мисля, че да. Хайде бързо, да не губим време. Първо искам да подслушам двамата негодници. В първите минути, когато са сами, сигурно ще разговарят. Въглищарят нарочно ни препоръча този път към Ибали. Ибали се намира на запад оттук. Отворът на долината води натам. Следата, по която трябва да се движим, вероятно води надясно към Коласчин, както каза въглищарят, и ние ще следваме този път, защото той води към Ругова, където всъщност искам да отида. Водещият наляво път вероятно ще ни отведе към някоя клопка, която той смята да ни постави. Забелязах по намигването му. Но този човек няма да успее да ни измами.

Вече бяхме излезли от полезрението на Марко и въглищаря и можехме да завием наляво. Там видяхме една стара, примитивно направена каруца, в която нямаше почти никакви железни части. Вероятно това беше въглищарската каруца, за която бе говорил търговецът на въглища.

Промъкнахме се през храстите и се върнахме близо до мястото, откъдето бяхме тръгнали, до въглищарската клада. Заведох Халеф до споменатата въглищарска пътека, минаваща между храстите и скалите, и му заповядах да ме чака.

Прокрадвах се до кладата, където вече бях ходил, и се ослушах. Да, двамата мъже на пейката разговаряха толкова тихо, че нищо не можех да разбера. Повторих предишния си опит и тихо допълзях до акацията, откъдето вече можех да чувам ясно всяка дума. За съжаление, изглежда, бях изпуснал главното, но дочутото все пак беше важно за мен, защото, като се настаних в прикритието, чух Марко да казва:

— Как ти хрумна да ги накараш да тръгнат на запад? Натам трябва да вървя и аз?

— Разбира се, че ще се отправиш натам, а аз ще те придружа. Помощниците ми също ще дойдат, защото не познаваш местността. Пътят, който им посочих, ще ги отведе в дългата клисура, която няма изход.

— Тогава те просто ще се върнат назад.

— Естествено, но ние също ще бъдем там. Минавали сме по този път, за да събираме дърва за кладата. От мястото, където той се отклонява към клисурата, враговете ни трябва да яздят половин час, но ще стигнат до стена от скали, които го преграждат, и в чието подножие се е образувало дълбоко езеро. Ще им се наложи да се върнат, което ще им отнеме още половин час, за да излязат от клисурата. Така ще имаме повече време, отколкото ни е необходимо, за да ги последваме и се скрием на подходящо място, откъдето да ги застреляме.

— Това можехме да направим още тук, преди да тръгнат.

— Не. Дори ако само един от тях се измъкне, всичко ще бъде разкрито. Щом се отдалечат, ще дам знак на помощниците си. Ще са им необходими по-малко от пет минути, за да дойдат при нас. Ще яхнем конете на аладжите и спътниците им и ще последваме тези чудовища по петите. Имам достатъчно пушки. Жалко, че немецът ги е видял! Разбира се, не бях помислил за това, като го изпратих в къщата.

— Всъщност не знам какво да мисля за него — изръмжа Марко. — Не мога да го разбера.

— Ту прави глупави физиономии и говори като невеж, ту отново добива израз на човек, от когото не можеш да се предпазиш. Но

виждаш ли, че имах право! Нападението е било неуспешно.

— Не мога да проумея как е възможно. Дори конакчията да е постъпил толкова глупаво, като е изоставил чужденците. Те все пак са минали през Дяволската клисура, където нашите приятели би трябвало да ги забележат. Изглежда, са спали.

— Или пък немецът ги е нападнал!

— Това е невъзможно. Първо, той не е имал никаква представа, че ще бъде нападнат. Второ, не е знаел откъде да се изкачи. И, трето, дори и да са му били известни тези две неща, пак не би успял да ги нападне ненадейно. Нашите са можели да ги щурмуват и тогава с тези чудовища щеше да е свършено. Трябвало е да ги застрелят отгоре. Всичко е просто неразрешима загадка.

— Скоро ще се изясни.

— Разбира се. Аз самият бих отишъл до издадената напред скала или бих изпратил някой от помощниците си, но не можем да мърдаме оттук. Тези двама негодници не свалят очи от нас и държат пръстите си върху спусъка.

— Защо все пак не направим опит да ги заговорим!

— Аз не искам. Опитай ти!

Марко си даде вид, че иска да става. Но тогава чух повелителния глас на Оско:

— Сядай!

Същевременно, гледайки през краката на двамата, забелязах, че Оско и Омар бяха вдигнали пушките. „Учения“ отново седна и извика:.

— Човек не може ли поне да се протегне?

— Не, не бива и да говори повече. Ако кажеш само още една дума, ще стреляме!

Двамата тихо започнаха да кълнат и ругаят. Вече знаех, че мога да се осланям на бдителността на моите спътници, и бавно изпълзях през храстите към Халеф.

— Чу ли нещо? — попита той.

— Да, но по-късно ще говорим за това. Хайде ела!

Тръгнахме по пътеката и скоро видяхме, че бях предполагал съвсем правилно: тесният път водеше към пещерата. Насочваше се към една цепнатина в скалата, по която се изкачваше на зигзаг.

Като стигнахме горе, бяха изминали около шест-осем минути. Там между по-големите дървета бяха струпани големи камари дърва.

Чуващите се удари от брадва издаваха присъствието на хора.

— Това са помощниците на въглищаря — каза Халеф. — Да се надяваме, че няма да ни спипат.

— Няма такава опасност. Те са някъде надясно, а ние отиваме наляво, там, където виждаш да се издига върхът на дъба.

В тази посока гората умишлено бе пощадена от брадвите. Шарка явно не е искал да оголва мястото, криещо неговата тайна. Дърветата и храстите там бяха толкова нагъсто, че понякога с мъка се провирахме между тях.

Най-сетне стигнахме до дъба. Беше с огромни размери. Стеблото изглеждаше здраво. Разпростиращите се надалеч върху повърхността на почвата могъщи корени не издаваха съществуването на кухина. Но като обиколих дървото, на височина около три човешки ръста съзрях една достатъчно голяма дупка, за да може през нея да влезе човек. Най-долният клон беше толкова ниско, че почти можеше да бъде достигнат с ръце, а от него човек лесно щеше да се добере до втория. Третият клон или беше отчупен, или изсъхнал и тъкмо там, където той е растял на стеблото, се намираше кухината.

— Ако не греша, входът е там — казах аз, сочейки нагоре.

— А как ще стигнем дотам? — попита Халеф. — Необходима ни е стълба, защото стеблото е прекалено дебело, за да бъде обхванато с ръце при катерене.

— Има стълба.

— Не я виждам — каза Халеф, като напразно се оглеждаше.

— Аз също, но пък забелязвам нещо друго. Огледай добре почвата и в мъха ще откриеш добре утъпкана следа, която води към гъстия храсталак. Някой е ходил дотам и обратно, вероятно за да донесе стълба и да я върне. Веднага ще я намерим.

Тръгнахме по следата, влязохме между младите, гъсто обрасли с листа стебла на храстите и видяхме на земята дебело колкото ръка стебло от смърч, по което бяха оставени чеповете от клоните, за да може да служи като стълба.

— Правилно! Ето я! — каза Халеф. — Хайде да се качваме!

— Ще се качим, без да използваме стълбата. Предпазливостта изисква да се откажем от нея. Някой би могъл да дойде, макар че не допускам подобно нещо. Като видят стълбата облегната на дървото,

веднага ще се сетят, че някой е влязъл в дъба. Доведох те дотук само за да ти докажа, че предположението ми не ме лъже.

— Но аз не мога да се кача без стълба!

— Ще се изкатериш на раменете ми, откъдето ще се хванеш за най-долния клон.

— А там?

— Ще скоча.

Халеф се качи на раменете ми, а оттам вече лесно можеше да продължи нататък. Успях да се хвана за клона, като подскочих. След това се изкатерихме на втория клон и се озовахме пред дупката. Погледнах в нея. Стеблото беше кухо, а кухината беше толкова голяма, че спокойно можеше да побере двама души. Как обаче се слизаше надолу по кухината, не можех да видя.

— Вътре няма вързана стълба — изръмжа дребосъкът. — Този път се излъга.

— Не, не се лъжа. Огледай добре отвора, а после и кухината! Всичко е като излъскано. Няма да видиш и следа от изгнило дърво или плесен. Оттук се влиза и излиза със сигурност. Разбира се, приспособлението не е поставено така, че да се вижда отвън. Мисля, че веднага ще я намеря.

Пъхнах главата и ръцете си в дупката, опрях лакти встрани и изтеглих и горната част на тялото си. После започнах да опипвам кухината.

Правилно! Над дупката беше поставена напречно дървена пръчка, за която човек можеше да се хване с ръце и да изтегли краката си вътре. Така и направих. Висейки на пръчката, опипах вътрешността на дървото с крака и докоснах втора дебела напречна пръчка, на която можех да стъпя.

Клекнах, защото усетих върху дървото две издатини и за да разбера какво представляват, трябваше да ги опипам с ръце. Бяха дебели възли. Застанах на колене и спуснах единия си крак надолу. Убедих се, че има вързана стълба.

— Ела вътре! — извиках аз на хаджията. — Намерих я.

— Хубаво щеше да е, ако бях малко по-висок — оплакваше се той. Изправих се отново и помогнах на дребосъка да се хване за горната пръчка.

— Аллах! Ами ако пръчката се счупи или измъкне! Тогава ще се сгромолясаме долу! — изтръпна той.

— Не се страхувай! Убедих се, че е достатъчно здрава, за да издържи и двама ни. А да се измъкне не може, защото е сложена върху заковани подпори. Но дали стълбата е достатъчно здрава за двама души и дали въобще е уместно да се спускаме едновременно, не знам. Стой горе! Ще проверя.

Слязох надолу или, по-точно казано, спуснах се на ръце. Поради нетърпението ми и малкото време, с което разполагахме, ми се струваше прекалено бавно да търся с крака едно по едно въжените стъпала в тъмнината. Нямаше напречни пръчки. Затова пуснах краката си свободно и се спуснах с ръце като по въже.

На няколко места имаше поставени напречни пръчки. Вече не висях във вътрешността на дървото, а в тясна скална шахта. Как се бе появила тя, дали по естествен начин или с чужда помощ, не можех да установя в тъмнината. Най-сетне усетих земя под краката си.

Опипах с ръце наоколо и установих, че се намирам в тясна дупка, която нямаше изход и в нея можеха да се поберат около четири-пет души. Сега малкото фенерче — шишенцето с масло и фосфор — ми беше от голяма полза. Извадих тапата, за да може кислородът от въздуха да влезе. Като затворих отново, се получи толкова силна фосфоресцираща светлина, че можех да огледам стените наоколо доста добре.

Пространството беше триъгълно. От двете страни бяха естествени скали. Третата страна беше изкуствен зид, не по-висока от два метра.

Като осветих пода, установих, че и той е от естествена скала. Забелязах също един шнур, който беше вързан за края на въжената стълба и водеше нагоре. Като го проследих с фенера, открих, че той се прехвърля от другата страна на стената. Това ми беше достатъчно, за да разбера всичко. Смятах да продължа нататък, но чух Халеф да вика тихо:

— Сихди, дръж стълбата здраво! Върти се.

— Ах! Идваш ли?

— Да, стори ми се, че много се бавиш. Помислих, че ти се е случило нещо.

Скоро той беше при мен, оглеждаше се и опипваше наоколо под матовата светлина на фенерчето.

— Изглежда, сме в някакъв скален кладенец — каза той.

— Не, в пещера сме.

— Но в такъв случай тя е дяволски малка и тясна!

— Това е само един ъгъл от нея. Трябва да се изкачим няколко стъпала нагоре и да се прехвърлим през стената.

— Но как?

— Със стълбата, която оставихме от другата страна. Пипни този шнур тук. Той води от другата страна. Който се намира от другата страна, никога не би предположил, че отсам има още едно тясно ъгълче, в което се спуска въжена стълба. Вероятно шнурът е закрепен от другата страна така, че да може да го забележи само посветен в тайната човек. Ако някой иска да се прехвърли оттам тук, трябва само да издърпа стълбата с помощта на шнура. Много хитро е измислено.

— Но ние двамата сме още по-хитри, сихди — изкиска се дребосъкът. — Бързо разкриваме и най-големите тайни. Ще се прехвърлим ли от другата страна в пещерата?

— Разбира се. Ще се изкачим няколко стъпала нагоре, ще седнем върху зида, ще спуснем края на стълбата оттатък и спокойно ще слезем.

Както казах, така и стана. Стигнахме до едно помещение, за което светлината от фенерчето ми беше недостатъчна. Извадих парче стара хартия и клечка кибрит. Запалих хартията и осветих наоколо. Помещението, в което се намирахме, беше с размери на голяма стая, дълга около дванайсет и широка също около дванайсет крачки.

Щом хартията изгоря и ние отново останахме на тъмно, на едно място в пода забелязах млечнобяла светлина. Отидох натам, легнах по корем и открих продълговата дупка, която извеждаше навън.

— Халеф, намираме се до входа на въглищарската клада, през който трябваше да влезем в клопката — съобщих му аз радостно. — Ще се мушна вътре. Ако не се лъжа, би трябвало да мога да видя оттам Оско и Омар.

Предположението ми се потвърди. Като се придвижих, колкото бе необходимо, без да ме забележат отвън, видях, че двамата седят с насочени към пейката погледи и готови за стрелба пушки в ръце. Това беше достатъчно. Върнах се обратно.

— Сега ще запалим светлина, нали? — попита Халеф.

— Да. Дай сланината! Парцалът от ризата ще ни служи за фитил. Бях вързал дръжката на малката тенджерка за колана си. Сега я развързах. Нарязах в нея мечата мас, а парцала увих на фитил. С помощта на клечка кибрит скоро имахме факел, който наистина димеше ужасно, но добре осветяваше всичко наоколо.

Първо огледахме стените. Бяха от естествена скала с изключение на малкия зид в ъгъла, през който се бяхме прехвърлили отсам. Всичко беше ясно. Пещерата се състоеше от това единствено помещение. Колкото и да чукахме, никъде не можахме да открием кухо място. Само едно нещо привлече вниманието ни: четириъгълен дялан камък, намиращ се в близост до дупката, който можеше плътно да я запушва. В камъка беше забита халка, на която висеше верига.

— С това се затваря — каза хаджията.

— Да. Но го използват само когато вътре има пленник. Тогава затварят отвора с този камък, а самият него така здраво закрепват с веригата отвън, че да не може да бъде изваден отвътре.

— Мислиш ли, че държат тук пленници?

— Да. Утре вечер например ще пристигне един и ще се учудиш, като разбереш кой е той.

— И кой е?

— За това ще говорим по-късно пътьом. Тук също убиват хора. Въглищарят искаше да направи същото и с нас. Трябваше да влезем първи тук. Зад нас той щеше да запали въглищарската клада и понеже дупката, в която виси въжената стълба, функционира като висок фабричен комин, пушекът щеше да влезе тук и за няколко минути да ни задуши.

— Аллах! Тежко му на въглищаря, като изляза пак горе!

— Няма да му казваш абсолютно нищо и нищо няма да му сториш. Имам основателна причина да крия от него какво съм узнал.

— Но ние ще си заминем и никога вече няма да го видим!

— Ще си заминем и ще видим Шарка още утре. Вече знаем достатъчно и е време да се качим отново горе.

Изгасихме пламъка, но трябваше да изчакаме, докато тенджерата и маста изстинат. После поехме по обратния път и се погрижихме въжето отново да се озове зад зида.

Като застанахме най-сетне вън пред дъба, дълбоко си поехме въздух. Не е особено приятно изживяване да се прави подобно пътешествие в неизвестна бездна. Всичко би могло да се случи! Изсипахме маста от тенджерата и я скрихме. По обратния път не намерихме мента, но за да поддържаме заблудата, откъснах няколко други растения, които можех да дам на жребеца.

На Халеф му доставяше удоволствие да събира дългите черни охлюви, които виждахме. От тях имаше толкова много из храстите, че напълнихме тенджерата.

Престорихме се, че идваме от противоположната посока. Дадох на коня си да яде тревите. Халеф му натри ноздрите с един охлюв и занесе тенджерата с другите охлюви в стаята. Като излезе отново, направи много весела физиономия, което ме накара да го попитам:

— Къде ги остави?

— Изсипах ги в джоба на кафтана, който беше окачен вътре.

— Това наистина е голяма геройска постъпка, с която можеш да се гордееш. Прочутият Хаджи Халеф Омар е започнал да прави момчешки лудории!

Той се подсмихна. Забележката ми нито го смути, нито го обиди. Като отидохме при Оско и Омар, двамата ни осведомиха, че не се е случило нищо обезпокоително. Въглищарят обаче повече не можеше да сдържи нетърпението си и каза:

— Вече се върна. Сигурно ще ни позволиш да станем от пейката?

— Още не. Ще станете едва когато ние яхнем конете си.

— А кога ще тръгнете?

— Веднага. За любезното ти гостоприемство ще ти се отплатим с едно също толкова любезно предупреждение: да засипеш твоята Пещера на съкровищата и да не се опитваш повече да примамваш в нея никого! Иначе лесно би могла да те сполети съдбата, която си определил на други.

— Не знам какво искаш да кажеш, ефенди.

— Не мисли за това! Убеден съм, че скоро ще проумееш. Като дойда отново, ще се разбере дали си взел под внимание предупреждението ми.

— Пак ли ще се върнеш? Кога?

— Когато е необходимо, нито по-рано, нито по-късно.

— Ефенди, гледаш ме така, сякаш съм най-лошият човек на земята.

— И си точно такъв, въпреки че има и други, които в причиняването на зло са стигнали почти толкова далеч, колкото и ти.

— Какво съм сторил? Какво можеш да докажеш?

— Преди всичко си лъжец. Твърдеше, че не знаеш имената на аладжите. А те многократно са отсядали при теб и дори са били търсени тук от войници.

— Не е вярно! Никога не съм чувал имената им, а още по-малко съм ги виждал тук, при себе си.

— Как е станало тогава така, че конете им са скрити наблизо?

— Техните… коне? — попита Шарка, заеквайки.

— Да. Видях ги вързани.

— Какво? Как? Тези хора са тук, без аз да знам?

— Млъкни! Да не мислиш, че пред теб стоят хлапета! Тъкмо обстоятелството, че се мислите за по-умни от нас, ви провали играта и ще продължава да я проваля. Ще отречеш ли, че зет ти днес е бил при теб?

— Той е искал да идва тук? Не съм го виждал.

— Търговецът на въглища твърди обаче, че е бил при теб, а после е отишъл в Дяволската клисура, където е трябвало да бъдем нападнати.

— Ефенди, говориш ужасни неща. Вие сте се намирали в такава опасност?

— Не ние, а твоите приятели. Нас не ни грозеше никаква опасност. Не сте вие хората, от които трябва да се страхуваме. Но за твоите съюзници опасността беше много голяма и тя ги сполетя.

Шарка изплашено скочи от мястото си.

— Сполетени? — попита той почти заеквайки. — Какво се е случило?

— Точно това, което те възнамеряваха да направят, а именно нападение, но с тази разлика, че нападнатите бяха те.

— Те ли? От кого?

— От нас, разбира се. Моят Хаджи Халеф Омар и аз, ние двамата, победихме шестимата добре въоръжени мъже. Двама от тях са мъртви. Паднаха от ръба на скалата. Останалите сме вързали заедно с Джемал, нашия водач предател. Казвам ви го, за да ви докажа, че не

се страхуваме от тези дръвници. Идете и ги развържете, за да могат да продължат да ни преследват. Кажете им обаче, че следващия път няма да пощадим живота им! Точно както над тях, така и над вас витае смъртта, ако не се вслушате в предупреждението ми. Това исках да ви кажа. А сега сте свободни.

Взехме пушките си и яхнахме конете. В първия момент двамата мъже не се възползваха от свободата си. Бяха се вкаменили от уплаха. Като се отдалечихме на известно разстояние и аз се обърнах назад, видях че все още стоят на същото място.

От поляната пред къщата на юг и на запад водеха следи от каруца. Тръгнахме в западна посока. Там скалите се раздалечаваха и се озовахме във втора, още по-голяма долина, за която въглищарят бе говорил. Следите личаха така ясно, че беше лесно да се върви по тях. Земята бе обрасла с мека трева. Приличаше на малка прерия, в която не растяха нито дървета, нито храсти. Пред нас в далечината се издигаше планинска верига, пред която следата щеше да се разклони.

Досега бяхме яздили мълчаливо. Разказах на спътниците си всичко, което бях подслушал и забелязал. Не назовах само името на англичанина. Това, което чуха, страшно много ги учуди. Халеф се изправи в седлото си и извика:

— Хамдулиллях! Най-сетне научихме всичко, което искахме да разберем. Вече знаем името на Жълтоликия и къде живее и ще освободим търговеца Галингре. Но Хамд ал Амасат, който го е предал на Жълтоликия, трябва да получи възнаграждение за всичките си злодеяния. Той уби приятеля ми Садек от племето на мерасигите. Садек беше най-прочутият водач през Шот ал Джерид и загина от куршума на убиеца, когото пък трябва да улучи моят куршум!

— Твоят ли? — попита Омар, пришпорвайки коня си, така че той се изправи на задните си крака. — Забрави ли, че аз съм син на Садек? Не преследвам ли този убиец през половината Ориент? Той ми се изплъзна. Сега обаче, като знам къде е, само аз съм този, който трябва да се разправя с него. Или не чу каква клетва дадох върху солта на Шот, като узнах от теб и ефендито, че Хамд ал Амасат, който тогава се наричаше Абу ен Насър, е убил баща ми? Помня всяка дума от клетвата си. Тя гласи: „Аллах, ти, който си Бог на всемогъществото и справедливостта, чуй ме! Мохамед, ти, Пророче на Всевишния, чуй ме! Вие, халифи и мъченици на вярата, чуйте ме! Аз, Омар Бен Садек,

няма да отрежа брадата си, нито да вляза в джамия, докато убиецът на моя баща не се озове в джехенема. Заклевам се!“ Така казах тогава и трябва да потвърдите, че съм изпълнил клетвата си. Влизал ли съм в джамия за молитва? Докосвала ли е ножица брадата ми, която е стигнала почти до гърдите ми? И сега, когато най-сетне ще срещна убиеца на моя баща, трябва да го отстъпя на другиго, така ли? Не, Хаджи Халеф Омар, не бива да искаш това от мен! Ако някой го нападне, ще стане мой най-върл враг дори преди това да е бил най-добрият ми приятел, да, та дори това да е и самият ефенди!

В този момент Омар беше истински син на пустинята. Очите му святкаха, а зъбите му скърцаха. За примирение и милост и дума не можеше да става. Неумолимият тон, с който бе говорил, ни направи такова впечатление, че известно време цареше дълбоко мълчание. После, както обикновено, Халеф взе пръв думата:

— Сихди, ти ни каза всичко, но едно не разбрах. Накъде яздим сега?

— Към Ругова при Жълтоликия.

— Много добре, но аз си мислех, че си много по-хуманен!

— Така ли?

— Знаеш, че в пещерата на Шарка ще бъде замъкнат някакъв нещастник, при това ингилиз, и не предприемаш нищо, за да се опиташ да го спасиш.

— Не знам как да го направя — отвърнах аз привидно равнодушно.

— Не знаеш ли? Аллах! Да не би изведнъж умът ти да е отслабнал? Няма нищо по-лесно от това да се помогне на този човек!

— И как?

— Като пришпорим конете си и се доберем до Ругова в галоп, за да попречим на залавянето му.

— Ще бъде твърде късно, защото ще пристигнем едва през нощта.

— Тогава веднага ще намерим караула и ще го освободим, за да не могат да го откарат в пещерата.

— А къде е караулът? Как ще влезем в него? Къде може да е скрит чужденецът? Възможно ли е толкова бързо да бъде изведен оттам? Отговорите на тези въпроси от небето ли ще паднат?

— Мислиш ли, че ще е толкова трудно?

— Не трудно, а направо невъзможно. Като пристигнем посред нощ, от кого ще вземеш необходимите сведения? Всички ще спят, а ако някой все пак е буден, то той ще е привърженик на Жълтоликия. Можем ли да пристигнем, да разпитаме и превземем караула само за половин час?

— Разбира се, че не.

— Ингилизинът ще бъде нападнат още вечерта. Още преди да успеем да предприемем нещо за освобождаването му, той-вече ще е на път за пещерата.

— Е, добре, тогава няма да ходим в Ругова, а ще се скрием някъде тук и после ще го освободим. Не е опасно и няма да ни е трудно, защото вече знаем тайния вход.

Точно такова беше и моето намерение. Това бе най-сигурният начин за освобождаването на Линдси, но все пак се противопоставих:

— Не става, скъпи Халеф.

— Че защо?

— Защото само ще си изгубим скъпоценното време.

— Какво струва времето, щом трябва да бъде спасен един нещастен човек!

— Ако искаме да помогнем на всички нещастници, трябва да сме хиляди пъти повече. Всеки трябва да се грижи сам за себе си.

— Сихди, не мога да те позная!

— Ингилизинът не ме засяга. Щом е бил толкова непредпазлив да насочи вниманието на разбойниците върху парите си, нека тогава си носи и последствията. Нямам никакво желание да се занимавам с него. Казва се Дейвид Линдси, име, което ми е напълно непознато.

Казах това възможно най-равнодушно, но едва името се бе изплъзнало от устните ми, и Халеф така дръпна юздите, че конят му приклекна на задните си крака.

— Линдси? Дейвид Линдси? — изкрещя направо той. — Вярно ли е?

— Да. Името му бе ясно произнесено. Англичанинът бил облечен изцяло в сиви дрехи, със сини очила, с дълъг червен нос и много широка уста.

— Сихди, ти си луд!

Хаджията ме гледаше с широко отворени очи. Другите двама също бяха безкрайно учудени.

— Луд ли? — попитах аз. — Как може да си мислиш такива обидни неща за мен?

— Защото твърдиш, че изобщо не познаваш този ингилиз.

— А ти познаваш ли го?

— Но нали той беше наш спътник и вървя с нас през Кюрдистан до Багдад и…

Дребосъкът спря насред изречението си. Удивлението му беше толкова голямо, че гласът му секна. Той продължаваше смаяно да ме гледа с широко отворени очи, изгубил ума и дума.

— Какъв спътник? — попитах аз.

— Ами нашият… нашият лорд, когото трябваше да наричаме не лорд, а сър Дейвид Линдси! Да не е влязъл дяволът в теб, та изведнъж съвсем забрави познатите си?

Другите двама явно забелязваха, че се шегувам.

— Ей, Халеф! — извика Оско. — Наистина ли мислиш, че ефендито не си спомня ингилиза? Той само се забавлява от учудването ни!

— Ах, така ли било! Е, забавлявай се тогава, сихди, забавлявай се! Защото учудването ми е толкова голямо, че нямам думи. Значи наистина е нашият ингилиз?

— За съжаление!

— И няма ли да го спасиш?

— Е, щом и ти си на това мнение, разбира се, че няма да го оставим в беда.

— Не, не можем, в никакъв случай. Но как изведнъж се е озовал в Ругова?

— Не знам. За да го разберем, трябва да идем при него в пещерата и да го попитаме.

— Слава на Аллаха! Най-сетне разсъдъкът ти отново се връща!

— Да, съвсем го бях изгубил от уплаха при вида на физиономията, която направи. Оставих на теб да обмислиш всичко и ще действаме по плана, който ти предложи.

— Последния ли?

— Да. Ще се скрием наблизо и ще изчакаме до утре вечер. И за нас, и за конете това ще е от полза, защото от Стамбул дотук не сме имали достатъчна почивка. А и там също бяхме заети денонощно.

— Значи признаваш, че планът ми е добър?

— Изключително!

— Да, аз съм твой приятел и закрилник и умея да правя чудесни сефер тертиби[5]. Който язди с мен, се намира под добра закрила. Най-сетне ще ми го признаете. Но къде ще намерим място, на което да можем да останем до утре?

— Отвъд в гористите планини. Те осигуряват добра видимост към тази долина и ще можем да наблюдаваме въглищаря Шарка и съучастниците му. Ако използваме и далекогледа ми, ще можем добре да ги виждаме, в случай че тръгнат по нашия път, за да излязат в клисурата, където според плана на Шарка трябваше да бъдем нападнати.

— Хм! — изръмжа Халеф замислено. — Вероятно ще забележат, че не сме тръгнали натам. Виж колко дълбоко се отпечатват копитата на конете ни в меката почва!

— Това е само от полза за нас, защото тъкмо това обстоятелство ни дава възможност да ги заблудим. Меката почва все някъде ще свърши. Предполагам, че ще стигнем до каменисти и скалисти места, където ще можем да се отклоним, без това да им направи впечатление.

— Да, но по-късно ще установят, че следите ни ги няма.

— Вероятно ще успеем да предотвратим това. Имаме достатъчно време, за да направим необходимото.

— Значи не мислиш, че ще ни последват веднага?

— За да попреча на хората на Жълтоликия да предприемат незабавно преследване, им казах какво се случи в клисурата. Първоначално смятах да го премълча, за да бъдат освободени възможно най-късно двамата аладжи, Суеф, Юнак и Джемал. Но за да спечеля време, се отказах от това намерение. Въглищарят с хората си и „алима“ по най-бързия начин ще се отправят към Дяволската скала, за да развържат пленниците. На тях пък ще им трябва доста време, докато разкажат какво се е случило. Така ще спечелим най-малко два часа, а този срок е напълно достатъчен, в случай че сега увеличим скоростта си. И така — бързо напред!

Препуснахме с конете в галоп и след по-малко от четвърт час стигнахме мястото, където следите от каруцата се разделяха. Отклонихме се наляво, въпреки че всъщност имахме намерение да поемем надясно. Следата ни беше толкова ясна, че преследвачите ни би трябвало да са убедени, че сме поели в указаната от въглищаря

посока. Колкото повече се приближавахме към планинския масив, толкова по-стръмен ставаше теренът. Почвата стана по-твърда и накрая тревата изчезна.

Накарах спътниците си да спрат и продължих нататък сам в галоп, докато стигнах до клисурата, за която беше говорил Шарка. Почвата в нея беше мека и аз навлязох доста навътре, след което се върнах, като се постарах копитата на коня да оставят достатъчно ясни отпечатъци. Те трябваше да накарат въглищаря да мисли, че наистина сме влезли в долината.

Като се върнах при спътниците си, използвайки твърдата скалиста земя, завихме надясно, без да оставяме следи.

След известно време стигнахме до мястото, където се простираше подножието на планината. Навлязохме сред първите появили се дървета и слязохме от конете, за да ги водим по доста стръмния склон. Горе се озовахме в сянката на огромни смърчове, под чиито върхове спокойно можехме да наблюдаваме долината на Пещерата на съкровищата. Вързахме конете, а аз навлязох навътре в гората, за да потърся място, което да предостави храна за животните и същевременно където да можем да накладем огън, без той да бъде забелязан.

В такива случаи опитът е най-добрият водач. По вида на дърветата още отдалеч се забелязваше къде могат да се намерят трева и вода. Стигнах до едно закътано място, където нямаше дървета и извираше едно ручейче. Водата течеше на запад към Черна Дрина. Бяхме прекосили водораздела между нея и Вардар.

Доведохме конете си на това място, разседлахме ги и спънахме предните им крака, за да не могат да се отдалечават много. После отново се върнахме там, откъдето смятахме да наблюдаваме противниците си. Не мина много време, и ето че ги забелязах през бинокъла си. Въпреки голямото разстояние видях, че препускат в бесен галоп. Искаха да наваксат изгубеното време, защото предполагаха, че щом стигнем до скалите, където нямаше да можем да продължим пътя си, ще се върнем. Преди да успеем да излезем от клисурата, те щяха да са се скрили в нея, ако планът им изобщо успееше.

Преброихме осем души, а като се приближиха достатъчно, разпознахме двамата аладжи, Суеф, Джемал, Шарка, Марко и още

двама ездачи. По облеклото на двамата можеше да се предположи, че са помощници на въглищаря. Значи числено ни превъзхождаха двойно и явно въглищарят също притежаваше коне, които ние не бяхме забелязали. Тъй като всички бяха въоръжени с пушки, а в стаята не бях забелязал толкова много, излизаше, че Шарка има скривалище за оръжие.

Осемте ездачи се движеха в посоката, в която предполагаха, че сме се отправили. Там, където следите от каруцата се разделяха, те спряха, за да огледат земята. Видяха, че сме продължили натам, накъдето те са искали, и тръгнаха по дирята, след което ги изгубихме от поглед.

Чакахме така в продължение на около два часа. После ги видяхме бавно да се връщат. На споменатото място спряха и започнаха да разговарят за случилото се, както се виждаше по оживените им жестове. Накрая се разделиха. Марко и двамата аладжи поеха към Коласчин, останалите се върнаха в долината на Пещерата на съкровищата.

Яздеха бавно. По поведението и движенията им се виждаше, че са много разочаровани. Първата група обаче прекоси в устремен галоп полезрението ни. Бързаха, защото „алимът“ възнамеряваше да доведе ингилиза. Щом и от едните, и от другите не се виждаше вече нищо, ние се върнахме при конете си, където събрахме шума и сухи клони, за да запалим огън, на който смятахме да опечем сланината и лапите на мечката. Имахме повече месо, отколкото ни бе необходимо до вечерта на следващия ден.

Започваше да се смрачава и постепенно лагерът ни потъна в тъмнина. Чувствахме се като във вековна гора, което доставяше голямо удоволствие на спътниците ми. Най-сетне разполагахме с достатъчно време, за да разговаряме подробно за събитията през последните дни. После легнахме да спим. Преди това обаче определихме реда за дежурство. Впрочем нямахме основание да се страхуваме от изненади, но предпазливостта никога не е излишна, а освен това постовият трябваше да поддържа огъня, защото сред масивите на Шар планина нощта беше студена.

---

[1] Алесио. — Бел. нем. изд. ↑

[2] Геолог. — Бел. нем. изд. ↑

[3] Охлюви. ↑
[4] Мента. — Бел. нем. изд. ↑
[5] План за военен поход. — Бел. нем. изд. ↑

ПЕТА ГЛАВА
ОСВОБОЖДАВАНЕТО НА ЛИНДСИ

На следващата сутрин и на обяд ядохме печено мечешко като предишната вечер, а разговорът ни се въртеше изключително около последните преживявания. Чувствахме се освежени и укрепнали, а и на конете ни им личеше, че дългата почивка им се е отразила благотворно. И ние, и животните бяхме готови да понесем нови натоварвания.

След като обядвахме, аз тръгнах сам, за да потърся при скалите, обграждащи Пещерата на съкровищата, място, където добре да можем да скрием конете си. Въглищарят беше казал, че англичанинът може да бъде доведен още вечерта. Значи по това време трябваше да сме наблизо, за да му се притечем на помощ. Наложи се да мина по обиколен път, за да не бъда забелязан. Скоро бързият ми кон ме отведе на желаното място и успях да намеря подходящо за намеренията ми скривалище. Намираше се близо до входа на долината.

Като се върнах при спътниците си, беше станало време за тръгване, защото слънцето вече клонеше към залез, а докато стигнем до Скривалището, щеше напълно да се стъмни. Не полагахме усилия да прикриваме следите си, вечерта и бездруго нямаше да могат да ги забележат. Скрихме конете в храстите, след което ние двамата с Халеф отидохме да шпионираме бандитите. Оско и Омар, които трябваше да останат при конете, получиха указание да чакат спокойно и в никакъв случай да не напускат мястото преди завръщането ни.

Вече беше съвсем тъмно, но тъй като познавахме местността сравнително добре, успяхме безпрепятствено да се приближим до къщата на въглищаря. Между нея и кладата гореше голям огън, около който бяха насядали всички, които очаквахме да намерим тук. Прокрадвайки се внимателно по края на малката просека, стигнахме до храстите от другата страна, откъдето поехме към тесния път, който идваше откъм дъба и свършваше при кладата. Там се притаихме.

Мъжете седяха на такова разстояние от нас, че добре чувахме гласовете им, но не можехме да разберем какво говорят. Както изглеждаше, не бяха в добро настроение. По погледите, които често хвърляха към входа на долината, можеше да се предположи, че очакват скорошната поява на „алима“ и неговия пленник.

Не бе минал и четвърт час, откакто шпионирахме, когато чухме конски тропот. Седящите край огъня мъже скочиха. Пристигнаха шестима ездачи. Двама от тях бяха вързани за конете: Линдси, без шапка, и още един, явно преводачът. Сред другите четирима беше мнимият учен. Той скочи от седлото и се приближи към чакащите го край огъня хора. Беше посрещнат с видимо задоволство. После развързаха пленниците от конете, смъкнаха ги и отново вързаха краката им. На ръцете им също имаше въжета. Сложиха ги на земята. Мъжете от охраната облегнаха пушките си на зида на къщата и също седнаха край огъня.

Жалко, че нищо не можехме да разберем от разговора на противниците си, защото сега той бе особено оживен. Но не продължи дълго. Скоро хората на Жълтоликия станаха, за да занесат пленниците до кладата, чийто вход въглищарят отвори по описания вече начин. Бяха толкова близо до нас, че можехме да чуваме всяка дума. „Алимът“ се обърна към вързания преводач:

— Вече ти казах, че няма от какво да се страхуваш. Взехме те, защото не можем да се разбираме с ингилиза. Дори ще получиш бакшиш за изживения страх. Ингилизът ще плати и него. Разбира се, досега той отказваше да изпълни исканията ни, но ние знаем как да го принудим и разчитаме на помощта ти. Ако го посъветваш да се откаже от твърдоглавието си, ще бъде от полза и за теб самия, защото колкото по-скоро плати, толкова по-бързо ще бъдеш освободен.

— А него ще освободите ли, щом ви плати парите? — попита преводачът.

— Не е твоя работа. Но въпреки това ще ти загатна какво ще му се случи. Трябва ли да бъде освободен някой, който след това би могъл да си отмъсти? Това обаче няма да му казваш. Сега ще ви затворим в една пещера. Говори с него! След около четвърт час ще вляза. Ако и тогава продължава да се опъва и не ми даде хавале[1] до неговия сараф[2], здравата ще го набием, което сигурно ще го накара да

поумнее. Няма да получава нито храна, нито вода, докато се подчини. Напротив, богато ще бъде нагостен с бой.

— Какво казва негодникът? — попита Линдси на английски.

— Че сега ще ни затворят в една пещера — отговори драгоманът. — Нямало да получавате нито храна, нито вода, а само бой, докато не напишете исканото нареждане. Но не бива да го правите, защото токущо чух, че въпреки това пак ще ви убият. Разбира се, това не биваше да ви го казвам. Но вие ме взехте на служба и аз съм на ваша страна, а не на страната на тези негодници. Може би все пак ще успеем да избягаме по някакъв начин.

— Много ви благодаря! — отвърна англичанинът лаконично. — Мошениците няма да получат пукната пара. Дори да ме пребият от бой! Well!

— Е, какво отговори той? — попита Марко.

— Че няма да плати нищо.

— Скоро ще говори друго. Хайде влизайте тогава! След четвърт час отново ще дойда.

На всеки от тях мушнаха по едно въже под мишниците, а двама от помощниците на въглищаря пълзяха напред и ги влачеха към пещерата. Щом двамата помощници излязоха, във вътрешността на кладата чух дрънчене на верига, от което следваше, че входът е запушен с камъка.

— Не бихме ли могли веднага да извадим нашия приятел оттам? — прошепна ми Халеф.

— Не, пушките ни не са при нас.

— Какво от това? Нали имаме ножове и пистолети, а ти носиш и револверите. Това е достатъчно.

— Дори да успеем в началото да прогоним разбойниците, после те пак ще ни нападнат, докато развързваме пленниците. Не, трябва да действаме предпазливо. Хайде да идем до дъба!

Тръгнахме натам, като повече се осланяхме на паметта и осезанието си, отколкото на зрението, защото под дърветата беше толкова тъмно, че и да ни бръкнат в очите, нямаше да видим. Въпреки това след десет минути стигнахме до дървото. И тук цареше направо египетска тъмнина. Но ние знаехме каквото ни трябва и се качихме горе по същия начин, както бяхме направили предишния ден.

Трябваше да внимаваме да не вдигаме шум, защото „алимът“ сигурно беше вече някъде наблизо. Посъветвах Халеф да не слиза по напречните въжета на стълбата, а да се спусне като мен само на ръце. Аз се плъзнах надолу пръв и той ме последва.

Като се озовахме в ъгъла зад зида, всичко наоколо беше тъмно. Едва бяхме докоснали пода с крака, и изведнъж стана светло. Изкачих се няколко стъпала по-нагоре по стълбата, надникнах през ръба на стената и видях „алима“, който току-що бе влязъл и стоеше пред двамата вързани пленници. В едната си ръка държеше лоена свещ, а в другата камшик. Ножа и пистолета беше оставил, защото бе мислил, че ще му пречат при пълзенето.

Разговорът, който последва, се водеше, като поставяните на турски език въпроси се превеждаха от преводача на английски, а отговорите, които Линдси даваше на английски, бяха предавани на Марко на турски.

„Ученият“ първо развърза въжетата на краката на преводача и каза:

— Ще ти разхлабя връзките, за да можеш да се изправиш. Ръцете ти, разбира се, ще останат вързани. Сега го питай дали ще даде парите.

Преводачът предаде въпроса.

— Никога! — изръмжа англичанинът.

— И все пак ще го направиш, защото ние ще те принудим!

— Никой не може да изнудва един Линдси.

— Щом никой човек не може да направи това, то тогава ще го стори камшикът, с който умеем да си служим добре.

— Само посмей!

— О, това съвсем не е риск!

Марко удари веднъж англичанина. Халеф ме сръга. Искаше да действам незабавно. Но аз не позволих да ме подведе към прибързани действия.

— Негодник! — извика англичанинът. — Ще ти отмъстя за това!

— Какво казва той? — попита „алимът“.

— Че с бой няма да можете да го принудите — преведе драгоманът.

— Друго ще запее, като получи петдесет или сто удара. Знаем, че притежава милиони. Той самият го каза. Трябва да плати. Кажи му го!

Излишно е да повтарям заплахите, които трябваше да накарат Линдси да омекне. Той продължаваше да държи на своето, въпреки че получи още няколко удара.

— Е, добре! — извика Марко накрая. — Давам ти един час време. После ще се върна и ще ти ударя сто камшика по гърба, ако не си склонен да се подчиниш.

— Само посмей! — заплаши го отново Линдси чрез преводача. — Ще получиш тройно повече удари!

— От кого? — засмя се другият.

— От ефендито, за когото говорихме по пътя.

— Този чужденец никога няма да узнае нищо за теб, въпреки че беше тръгнал да го пресрещаш.

— Той ще ме намери.

— В такъв случай трябва да е всезнаещ. Той няма представа, че го търсиш.

— В Ругова ще го узнае. Бил съм там и изведнъж съм изчезнал. Ще тръгне по следите ми и ще се озове тук. Yes!

— Следите ти ли? И как ще ги намери? Никой не знае къде си. Изчезнал си вечерта, а оттогава са те виждали само нашите приятели.

— Ще принуди негодниците да му го кажат.

— Но ще трябва да разбере, че си бил затворен в караула. А това го знаят само двама души: Жълтоликия и аз.

— Не пречи! Пак ще успее да го научи. Какво сте вие двамата в сравнение с него и неговия хаджия!

— Не говори така, кучи сине! Абсолютно невъзможно е алеманът да те намери. А ако успее, с него ще е свършено. Ще падне в ръцете ни и ще го бием с камшик до смърт. Не се залъгвай с безсмислени надежди! Никой не може да те открие тук и можеш да се спасиш само с привеждането на исканата сума. За да ми повярваш, ще ти кажа, че в този момент твоят ефенди вероятно е пъхнат в караула, от който те извадих, той и тримата му спътници. А на тях никога няма да направим предложението да се откупят. Никога повече няма да се видят свободни и ще трябва да се разделят с живота си.

— Глупости! — извика англичанинът, щом тези думи му бяха преведени. — Моите приятели пленени? Изключено. Само ако на тях така им харесва! Yes!

— Ставаш смешен! Ще ти докажа, че тези негодници ще се хвърлят по очи пред нас в прахта и ще хленчат за милост. Ще бъдат напъхани с теб в една дупка и ще умреш заедно с тях, ако продължаваш да упорстваш и не искаш да се откупиш. Сега тръгвам. Имаш един час време. Помисли си добре и избери единственото средство за спасението на живота си. Не мисли, че ще можеш да се измъкнеш оттук. От всичките четири страни се издигат скали и от тази дупка има само един-единствен изход. Той обаче е затворен, а вие сте вързани така, че да не можете да предприемете нищо. За облекчение на преводача ти ще оставя краката му развързани. Той не е виновен, че ти си толкова твърдоглав и отказваш да изпълниш заповедта ми.

Марко легна на пода и отново изпълзя навън. Чухме затварянето на дупката с камъка и окачването на веригата.

В продължение на няколко мига цареше тишина, после чухме англичанина да казва:

— Хубаво положение, мистър Фан Хоти[3]! Нали?

— Да — съгласи се преводачът. — Не вярвам, че е възможно спасение.

— Пфу! Дейвид Линдси няма да умре в тази скална дупка.

— Значи ще се откупите?

— И през ум не ми минава. Веднага щом получат парите, негодниците ще ме убият.

— Със сигурност. Но как ще излезем? Убеден съм, че това е единственият вход и изход. А дори и да имаше друг път, въжетата ни пречат да предприемем каквото и да е за освобождаването си. Трябва да се откажем от мисълта за спасение.

— Глупости! Ще се освободим!

— Как?

— Ще излезем навън. Well!

— Но кой ще ни отвори?

— Моят приятел, когото мерзавците наричат немския ефенди.

— Нали чухте, че вече е пленен!

— Едва ли!

— Не бъдете толкова сигурен! Видяхте какво се случи с нас! Изобщо нямахме време за съпротива.

— На него не му трябва. Не е толкова глупав като нас, та да влезе в такъв капан.

— Дори разбойниците да не са успели да го хванат, не можем да разчитаме на него. Няма как да разбере какво ни се е случило и къде се намираме.

— Не го познавате. Със сигурност ще дойде! Yes!

— Съмнявам се, сър Дейвид. Как ще се удаде това на вашия приятел?

— Негова работа! Залагам главата си, че ще дойде!

— Вече е тук — извиках аз високо. — Имахте право, сър Дейвид. За известно време настъпи гробна тишина, после се разнесе ликуващият глас на англичанина:

— The devil[4]! Това беше неговият глас! Познавам го много добре. Тук ли сте, мистър Кара Бен Немзи?

— Да, и Халеф е с мен.

— Heigh-day![5] Те са! Те са! Не ти ли казах! Великолепно, прекрасно, чудесно! Сега ние ще раздаваме камшици. Но къде сте?

— Тук, в ъгъла. Веднага ще дойда при вас. Халеф можеше да остане, аз обаче прехвърлих долния край на стълбата през зида и минах от другата страна.

— Ето ме! Дайте насам ръцете и краката си, сър Дейвид, за да срежа въжетата. После ще изчезнем по най-бързия начин.

— О, не! Оставаме тук. Well!

— Защо?

— За да напердаша негодника със собствения му камшик, като дойде после.

— Ще го направим, разбира се, но не тук. Камшикът е по-маловажна работа, главното е свободата. Искаме да хванем не само „алима“, а и останалите. Ставайте и елате с мен до зида!

Срязах въжетата им и ги избутах към стената.

— Какво има там? Врата ли? — попита сър Дейвид.

— Не, но има дупка в скалата, която излиза нагоре като комин и свършва в едно кухо дърво. В него е окачена въжена стълба, по която ще се изкачим. Опасявам се, че няма да можете да се осланяте на ръцете си.

— Щом трябва да получим свободата си, те ще дадат своя дял. Well! Вече усещам как кръвта ми се раздвижва във вените. Yes!

Двамата разтъркаха ръцете си, за да ги раздвижат. Аз извадих фенерчето си, пуснах в него въздух и осветих стълбата и стената така,

че да могат добре да се ориентират. Обясних им също и устройството на цялото приспособление.

— Разбрах! — каза англичанинът. — Ще бъде великолепно. Само се ядосвам, че не ми оставяте време да причакам тук негодника.

— Ще го намерим вън.

— Наистина ли? Сигурно ли е?

— Да. Ще се спуснем надолу към въглищарската клада, през която ви натикаха в пещерата. Там приятелчетата седят край огъня и най-любезно ще им правим компания.

— Very well[6]! Хайде по-бързо да отидем при тях! Ще разправяме и ще ти благодарим по-късно! Нали?

— Разбира се! Качвайте се първи вие! Следвам ви. После ще се изкатери мистър Хоти, а накрая ще бъде Халеф.

— Той ли? Къде е хаджията?

— Чака от другата страна на стената. Напред, сър Дейвид! Ще ви придържам, ако ръцете откажат да ви се подчиняват.

Изкачването започна. Не ставаше много бързо, защото се оказа, че ръцете и на двамата много бяха пострадали от въжетата. Въпреки това благополучно излязохме навън. След като им помогнах после да слязат от дървото, което се налагаше поради тъмнината, отново се спуснах в отвора и изтеглих въжената стълба нагоре. Извадих я от дупката, срязах я и я хвърлих на земята. После слязох при другите. Сгънахме стълбата и я взехме със себе си.

Тъй като англичанинът и преводачът не познаваха местността, трябваше да ги водим. Щом се отдалечихме толкова, че върховете на скалите закриха светлината на огъня, сложихме въжената стълба на земята и я запалихме. Хвърляхме върху нея сухи клони, за да я унищожим напълно.

Този пламък осветяваше пътя ни и слизането по стръмнината ставаше по-лесно. Завоите, които правеше пътят, бяха доста добре осветени, без огънят да може да бъде видян от намиращата се зад скалите долина.

Като стигнахме долу, се провирахме възможно най-бързо през храстите, защото трябваше да се появим при враговете си, преди Марко отново да влезе в пещерата. Спрях с двамата мъже на едно подходящо място, а Халеф хукна към Оско и Омар, за да ги доведе и донесе пушките ми.

Отначало никой не говореше. Едва като стана време очакваните от нас приятели да дойдат, сър Дейвид попита:

— Какво ще правим с негодниците, сър? Да не искате да ги оставите да си вървят, без да ги накажете? Познавам ви!

— О, не! Достатъчно снизходителност съм проявявал досега. Номерът, който ви изиграха, трябва да бъде наказан. Искаха не само парите, но и живота ви.

— Well! И какво ще правим?

— Първо трябва да ги хванем, а по-нататък ще видим. Ние сме шестима, а ще имаме работа с дванайсет мъже. Значи на всеки от нас се падат по двама. Съотношение, което при настоящите условия не смятам за неблагоприятно.

— Аз също, но ако имах оръжие.

— Ще получите по една пушка, ако не и повече. Както забелязах, въглищарят и хората му нямаха оръжие при себе си, значи то е в стаята, откъдето лесно можем да го вземем.

Застанали бяхме така, че добре виждахме цялата банда. Пушките на четиримата новодошли също не бяха при тях, а както вече споменах, ги бяха облегнали върху зида на къщата. Така че от тези пушки нямаше защо да се страхуваме, а по-скоро от старите неблагонадеждни пистолети, които трима от тях бяха затъкнали в поясите си. Марко все още не беше взел ножа и пистолетите си.

Ето че дойде и Халеф с двамата ни спътници. Възложих им да влязат в къщата през прозореца и да изнесат пушките. За целта се промъкнахме към неосветяваната от огъня страна на къщата. Отворът на прозореца беше достатъчно голям, за да може хаджията да се промъкне през него. Той ни подаде отвътре седем заредени пушки.

— Сихди — каза дребосъкът, като излизаше отвътре, — този въглищар сигурно има склад за оръжие. Предишния ден той даде на аладжите две пушки, а тук има още седем, за него, четиримата му помощници, Суеф и Джемал, чиито оръжия унищожихме. Вчера тук не бяха окачени седем пушки. Изглежда, този Шарка се грижи за въоръжаването на цялата банда на Жълтоликия.

Проверихме пушките. Имаха калибър като тези на Оско и Омар. За сър Дейвид и преводача това беше предимство, защото щяха да могат да използват патроните на спътниците ни. Линдси нарами

четири пушки, а преводачът три. Всичко изглеждаше доста страшно, но не беше особено опасно, защото пушките бяха едноцевки.

— И какво? — попита сър Дейвид. — Вече имам оръжие. Остава да стрелям. Yes!

— Само когато наистина е необходимо — предупредих го аз. — Няма да ги убиваме.

— Но те все пак искаха да ме убият! Ще ги застрелям, без да ми мигне окото. Well!

— Убиец ли искате да ставате? Ще ги напердашим с камшик. Вчера видях в каруцата въжета. Сигурно са още там. Халеф, донеси ги! А вие, сър Дейвид, ще трябва да се промъкнете с Фан Хоти надясно. Ние останалите ще отидем наляво, така че шайката да остане между нас. Не бива да излизате от храстите, докато не чуете аз да ви казвам. Внимавайте да не ви забележат.

Те се отдалечиха. Халеф домъкна цял куп въжета и ги хвърли на земята. Иначе можеха само да ни попречат.

Предпазливо се промъкнах заедно с другите към задната страна на колибата и се прокраднахме покрай нея до ъгъла. Там легнахме на земята и бавно запълзяхме към огъня. Сенките, които хвърляха отразяващите се на огъня предмети, падаха върху нас, така че беше трудно да бъдем различени върху земята. Като се озовахме между противниците си и стената, на която бяха облегнати пушките им, вече можехме да се покажем.

— Засега останете тук — прошепнах аз на тримата си придружители — и внимавайте никой да не се приближава до пушките! Стреляйте по всеки, който не ми се подчини, но само в краката! Можем да поемем върху съвестта си осакатяването на такива негодници като тези. Ако не действаме твърдо още от самото начало, с нас ще е свършено.

Изправихме се и аз тръгнах към огъня. Първи ме забелязаха тези, които бяха обърнати с лице към мен. Това бяха „алимът“ и тримата му спътници. Той скочи и изненадано извика:

— Аллах! Немецът идва!

От изненада Марко изпусна камшика, който държеше в ръка. Въглищарят също скочи и изплашено се втренчи в мен, сякаш виждаше призрак. Другите обаче останаха по местата си. Суеф и Джемал, изглежда, не можеха да помръднат от уплаха. Всички бяха

насочили погледите си към мен, поради което не забелязваха тримата ми останали в сянка приятели.

— Да, немецът — повторих аз. — Не ти ли казах вчера, Шарка, че сигурно отново ще дойда, ако се наложи?

— Да, каза — отвърна въглищарят. — Но кое е това наложително нещо, което те води насам още днес?

— Една малка сделка, която искам да направя с твоя приятел „алима“.

— С мен ли? — попита споменатият мъж.

— Да, с теб. Не се ли сещаш за какво става дума?

— Нямам представа.

— Седни тогава, за да ти обясня спокойно каква е работата.

Впечатлението, което внезапната ми поява направи, беше такова, че Марко моментално се подчини. Дадох на въглищаря лек, повелителен знак и той също седна долу. Негодниците бяха смаяни от това, че ме виждат така ненадейно сред тях.

— Първо трябва да ти съобщя, че изобщо не съм ходил в караула — обърнах се аз към „учения“. — Така че ти допусна голяма грешка.

— В караула ли? — попита той слисано. — Не знам за какво говориш.

— Много бързо забравяш! Нали каза, че сигурно вече съм в караула в Ругова?

— Ефенди, не знам такъв караул, а и не съм казвал подобно нещо.

— Тогава сигурно не споделяш и мнението, че там ще ме пребият до смърт с камшик?

— Не. Изобщо не те разбирам.

— Щом въобще не ме разбираш, тогава наистина съм готов да повярвам, че смяташ за невъзможно да намеря следите на англичанина.

Марко не отговори. Гласът му секна и той с усилие си поемаше дъх. Затова аз продължих:

— Естествено, никой друг освен теб и Жълтоликия не знае как англичанинът ще попадне в ръцете ви, но той те уверяваше, че въпреки всичко аз ще ги намеря. Постъпи много глупаво, като не му повярва. Човек, който е следвал в университет, би трябвало да е по-разумен.

— За какъв англичанин говориш?

— За този, на когото искаше да удариш сто камшика!

„Алимът“ запреглъща, но не пророни нито дума.

— Ефенди — извика въглищарят, — какво право имаш да идваш тук и да говориш неща, които никой не разбира?

Шарка се опита да стане, но аз го натиснах надолу и отговорих:

— Успокой се! С теб ще се заема после. Този „алим“ може и сам да ми отговори. Търся ингилиза, който той е довел.

— Но през целия си живот аз никога не съм виждал англичанин! — твърдеше Марко.

— Слушай, това е опашата лъжа. Вчера ти беше дошъл тук само за да осигуриш при Шарка подслон за един ингилиз.

— Не, не, това не е вярно!

— Е, добре, ще видим! Дошъл съм да платя откупа за него.

— Ах! — извика той. — Кой те натовари с тази задача?

— Аз самият. По собствено желание реших да ти го донеса. Той ме гледаше с глупав поглед. Въглищарят беше по-умен от гражданина. Шарка бе разбрал, че съм дошъл с враждебни намерения, защото скочи и извика:

— Лъжа, това е само лъжа! Тук никой нищо не знае за никакъв англичанин. Ако мислиш, че можеш да ни обиждаш, грешиш! Още вчера…

— Млъкни! — срязах го аз. — Разбира се, не е твоя заслугата, че сега стоя тук пред вас здрав и читав. Ти искаше да ни убиеш при езерото до скалите. За щастие не съм чак толкова глупав, колкото си мислеше. Сядай!

— Ефенди — изкрещя ми той, — не се осмелявай повече да изказваш такива подозрения! Би могло да ти се случи нещо лошо!

— Сядай! — повторих аз. — Не позволявам да ми се противоречи. Ако някой от вас стане без мое разрешение, ще заповядам да го съборят. Сядай, Шарка, моментално, иначе…

— Хайде, събори ме! Ето ме, стоя, а това е ножът ми! Ако още…

Въглищарят не можа да продължи. Беше извадил ножа от пояса си и го бе вдигнал срещу мен. Тогава зад нас изтрещя изстрел и той падна, като извика от болка. От страх другите подскочиха, но аз извиках:

— Останете си по местата, иначе ще бъдете улучени от куршум. Обкръжени сте!

— Не му вярвайте! — ръмжеше Шарка, който седеше на земята и държеше крака си с две ръце. — Донесете пушките! Облегнати са на стената, а в къщата има още много.

— Да, облегнати са там. Вземете си ги!

Казвайки това, посочих към стената и всички видяха тримата ми спътници, които бяха заели позиция с насочени към тях пушки. Беше стрелял Халеф.

— Нападнете ги, нападнете ги! — заповяда Шарка, но никой не се подчини. Виждаха, че ако направят опит да послушат въглищаря, щяха да получат куршум. Шарка страшно ругаеше. Тогава вдигнах приклада си и го заплаших:

— Млъкни! Още една дума, и ще те смажа! Още вчера ви доказахме, че не се страхуваме от вас, а сега сме много повече.

— Дори и да сте сто, не се страхувам. Напразно заповяда да стрелят по мен. Сега…

Шарка грабна ножа си, който беше паднал на земята, и го хвърли по мен. Отскочих встрани, а в следващия миг стоварих приклада върху него и той изпадна в безсъзнание.

Това направи необходимото впечатление. Никой не се осмеляваше да направи заплашително движение. Държах под око тримата, които бяха въоръжени с пистолети, но те не посмяха да си послужат с тях.

— Виждате, че не се шегуваме — обясних аз. — Марко трябва да ми отговори. А останалите да стоят кротко. Къде е ингилизът?

— Няма такъв тук — отвърна той.

— И в пещерата ли?

— Да.

— Прав си, защото той вече излезе от нея.

— Ве… че из.. ле.. зе от… нея? — запелтечи той.

— Ако искаш да го видиш, огледай се! — Махнах към посоката, където знаех, че се намират Линдси и преводачът. Двамата се приближиха. Марко замръзна от уплаха.

— Сега вярваш ли, че съм намерил следите му? — засмях се аз. — Едва си го довел, и вече е освободен. Впрочем можете да видите, че дори имат и пушки, от тези, които бяха в стаята. Вие сте в ръцете ни и настояваме тези трима храбри мъже да ни дадат пистолетите си. Преводачът ще ги извади от поясите им. Те самите не бива да докосват

оръжията си. А после всеки от вас ще му предаде и ножа си. Който се противопостави, ще бъде застрелян.

Аз приготвих карабината си за стрелба, а англичанинът вдигна една от пушките до бузата си, въпреки че не беше разбрал какво бях казал. Това окончателно сплаши хората. Те предадоха оръжията си, без да кажат нито дума.

— Халеф, въжетата!

Дребосъкът изпълни заповедта ми за по-малко от три секунди.

— Вържи „алима“!

— Ефенди, какво говориш! — извика „ученият“. — Да вържат мен? Няма да позволя!

— Ще позволиш, и то послушно, иначе ще ти пусна един куршум в черепа. Да не мислиш, че можеш да биеш един лорд от Англия и затова да се отнасят с теб като с падишах? Не знаеш ли каква обида е боят с камшик? Ще бъдете вързани всички до един. На останалите давам думата си, че нищо няма да им се случи, ако са покорни. Ти обаче ще си получиш ударите с камшик с лихвите.

Въпреки това Марко се съпротивляваше на Халеф. Тогава Линдси попита преводача:

— Как се казва на турски: ще помогна?

— Ярдъм едеджеим — отвърна драгоманът.

— Well! Значи: ярдъм едеджеим!

Той вдигна камшика, който Марко преди това беше изпуснал, и го удари няколко пъти толкова силно, че човекът се отказа да се съпротивлява. Вързаха го, а после дойде ред и на другите. Те не се противяха, защото много се страхуваха от насочените срещу тях пушки. Вързахме здраво ръцете им на гърба, за да им е невъзможно да се развържат един друг. Разбира се, краката им също бяха добре стегнати.

После прегледах крака на въглищаря. Раната не беше опасна. Куршумът беше минал през месото над коляното и след това сигурно беше паднал в горящия огън. Превързах раната му, а после и Шарка също беше вързан, при което той дойде в съзнание. Хвърляше ни гневни погледи, но не каза нито дума. Дадох знак на спътниците си да се дръпнат настрани. Пленниците не биваше да чуват какво ще си говорим.

— Слушайте, сър, направихте голяма глупост — каза ми Линдси.

— Имате предвид това, че обещах на тези хора нищо да не им се случили?

— Разбира се, yes!

— Не смятам, че е глупост, а само принцип на човечност.

— Стига с вашата човечност! Тези негодници искаха да убият и вас, и нас. Вярно ли е, или не е?

— Разбира се.

— Yes! Тогава не разбирам защо и ние да не изпитаме подобно желание! Или не познавате закона, по който се действа тук?

— Знам го толкова добре, колкото и вие. Но ако тези полудиви хора го прилагат, това в никакъв случай не означава, че и ние трябва да се ръководим от него. Вие имате срещу вас разбойници, но те си имат работа с джентълмен, който е християнин и отгоре на това пер на старата Англия. Ще бъде ли много джентълменско от негова страна, ако действа по законите на тези разбойници?

— Хм! — изръмжа той.

— Впрочем те не са причинили никаква телесна повреда нито на вас, нито на нас. Всички се измъкнахме здрави и читави. Така че убиването на тези хора в никакъв случай не би могло да бъде оправдано със закона за възмездието.

— Добре, няма да ги убиваме, но здравата ще ги напердашим!

— Съвместим ли е такъв побой с достойнството на един Дейвид Линдси?

Знаех слабото му място. Успехът не закъсня. Той замислено почеса посинелия си нос, а после попита:

— Мислите, че такъв празник на боя не подхожда на един англичанин ли?

— Да, това е моето мнение. Прекалено много уважавам личността и народа ви, за да допусна, че подобно грубо отмъщение може да ви достави голямо удоволствие. Лъвът не закача мишката, която дърпа гривата му.

— Лъв… мишка… много добре! Отлично сравнение. Well! Да оставим тези мишки на мира! Като лъв, трябва да съм великодушен. Но този негодник, когото вие наричате алим, не смятам за мишка. Той ме удари.

— В това отношение сме на едно мнение. Марко и Шарка са водачите на останалите. На съвестта и на двамата тежи не един

човешки живот. Не бива да се отърват безнаказано. Що се отнася до въглищаря, той беше наказан от куршума на Халеф. Но другият ще опита камшика. Петдесет удара по гърба и нито един по-малко.

— Но, сър, аз щях да получа сто!

— Петдесет са достатъчно. Цял живот ще ги помни.

— Съгласен съм! Well! А после какво ще правим?

— Ще ги затворим всичките в пещерата.

— Много добре! Ще ги хвърлим в собствения им гроб. Но вътре те ще умрат от глад и жажда, а вие не искахте да ги убивате!

— Ще се погрижа да ги освободят навреме. Доста назидателно наказание ще бъде да погледат в продължение на няколко дни призраците на глада и жаждата пред себе си. Сигурно ще намерим някой техен съзаклятник, който да знае пещерата. Ще го изпратим тук да ги освободи. После няма да могат повече да ни навредят, защото междувременно ние отдавна ще сме напуснали тези места.

— И накъде ще поемете?

— Първо към Ругова.

— Великолепно! Yes! И аз не бих отишъл на друго място. Имам сериозен разговор с този проклет Кара Нирван.

— Аз също, но за това ще говорим по-късно! Лично ли го познавате?

— Yes! По-добре, отколкото бих искал.

— Значи сме на едно мнение по отношение наказанието на нашите пленници?

— Yes! При положение, че алимът получи петдесет удара.

— Ще ги има.

Фан Хоти, който бе разбрал водения ни на английски език разговор, одобрително каза:

— Аз също не бих искал тези хора да бъдат убивани. Смъртният страх, който ще изпитат в пещерата, е достатъчно наказание. Пита се обаче дали това наказание изобщо да бъде изпълнено. Много е възможно скоро да дойде някой от хората на Жълтоликия, който добре да познава пещерата. Като не намери никого в долината, ще провери в пещерата и ще освободи хората.

— Можем ли да го предотвратим?

— Не, а тогава те веднага ще тръгнат да ни преследват като кръвожадна хайка.

— Бихме могли да им попречим, като вземем конете им с нас. Мислил съм вече за това. За да се стигне до Ругова пеша, е необходимо толкова време, че като пристигнат, нас отдавна няма да ни има. Вероятно ще намерим по-краткия път дотам.

— Никога досега не съм идвал в тази долина — отвърна преводачът — и не вярвам, че сме в състояние да намерим пътя през гората и пущинака, по който бяхме доведени тук. Знам само, че като тръгнахме най-напред към Коласчин, пътят беше открит. Ако тръгнем в същата посока, може би ще пристигнем толкова бързо, колкото и ако тръгнем да търсим пътеки през диви планини и главоломни долини и клисури.

— Така мисля и аз. Във всички случаи най-напред ще потегля към Коласчин. Сигурно няма да ни е трудно да намерим пътя дотам. Както въглищарят каза, по него има следи от каруца. Първо обаче трябва да направим най-важното, а именно да отнесем разбойниците в пещерата, след като Марко пред очите ви получи наказанието си.

Съобщих на останалите, които не знаеха английски, какво решение сме взели. Те го одобриха. Хаджията, който обикновено с готовност посягаше към камшика, ми обясни, че не е палач, а удря от време на време само когато се налага да вдъхне респект. Затова решихме, че наказанието ще бъде изпълнено от един от помощниците на въглищаря.

Избрахме най-силния от тях. Казахме му какво се иска от него и че залага живота си на карта, ако не върти достатъчно силно камшика. После го развързахме и той заедно с Омар трябваше да донесе един пън, който бяхме видели зад къщата. На този пън бе вързан алимът. Мнимият учен се опитваше да отклони наказанието с молби, но напразно.

— Ефенди — извика той накрая, изпълнен от страх, — защо постъпваш така жестоко? Знаеш, че и аз като теб съм геолог, защото съм изучавал строежа на земята! Наистина ли ще заповядаш да бият твоя колега?

— Не каза ли, че трябва да бъда пребит до смърт? Не се позовавай на следването си! То те доведе дотам, че сега камшикът най-подробно ще изучи строежа на собственото ти тяло.

Дадохме камшика на помощника на въглищаря. Халеф застана до него с пистолета си и го заплаши, че ще го застреля веднага, ако

някой от ударите му не е достатъчно силен. Наказанието започна.

След това отново вързах ръцете на помощника на гърба му, дръпнах го настрани и го попитах:

— Господарят ти има коне, нали?

— Не — излъга той.

— Слушай, вчера ги видях, като ходихте в долината, където трябваше да ни нападнете. Ако не ми кажеш истината, веднага ще заповядам да ти ударят петдесет камшика по гърба като на Марко.

Това помогна.

— Ефенди — каза той, — нали няма да ме издадеш, ако ти кажа истината?

— Няма.

— Не искам да ме биете. Въглищарят има четири коня, единият от които е отличен бегач.

— Значи Шарка не е беден?

— О, не! Неговият зет Юнак също е заможен, въпреки че не им личи. Имат скрити много пари.

— Къде?

— Не знам. Ако знаех, отдавна да съм избягал с тях.

— Тук има много оръжие. В такъв случай Шарка има и много муниции?

— Ще намериш всичко в стаята под леглото: оръжия, барут, олово, фитили, а също и кремъци за пушките.

— Познаваш ли добре алима?

— Не.

— Той не е учен, въпреки че пред мен се представи за такъв. С какво се занимава всъщност?

— Не знам.

— Но Кара Нирван познаваш, нали?

Той отговори едва след като отново го заплаших.

— Познавам го, защото често идва тук.

— Къде се намира ханът му? В Ругова ли?

— Не, извън града.

— А караулът, който използва за скривалище?

— В гората, през която преди минаваше пътят, който представляваше граница на земите на миридитите. Покрай тази

граница имаше много караули за отбрана, от които, изглежда, е останал само този.

— А ти виждал ли си някога старата наблюдателница?

— Не.

— И не знаеш как изглежда и какво има вътре ли?

— Не. Жълтоликия го пази в тайна.

— Но Марко сигурно знае?

— Мисля, че е довереник на Жълтоликия.

— Добре! Сега ще ми покажеш конете на въглищаря. Но не се опитвай да ми се измъкнеш! Виж този револвер! Стреля шест пъти. Ще го държа в ръка, а ти ще вървиш на една крачка пред мен. При първото непозволено движение, което направиш, ще те застрелям. Тръгвай!

Той вървеше напред, мина зад къщата, после рязко зави надясно, в посока, в която още не бях ходил. Един доста добре утъпкан път, който досега не бях забелязал, водеше към храстите, между които още преди да направим и двайсет крачки, се озовахме пред широка, висока около човешки ръст тъмна постройка.

— Там вътре са — каза помощникът на въглищаря.

— Какво е това? Някаква постройка?

— Обор, построен от греди и камъни.

— В него има място само за четири коня. Къде са останалите?

— От другата страна, зад огъня.

— Където вчера бяха конете на аладжите ли?

— Да.

— Вече знам достатъчно. Хайде да се връщаме!

Слугата се колебаеше.

— Ефенди — каза той, — виждаш, че се подчиних. Направи ми поне услугата да ми кажеш дали ще ни убиете.

— Ще останете живи. Казах, че нищо няма да ви се случи и ще удържа на думата си. Но ще ви затворим за малко в пещерата.

— И наистина ли нищо друго няма да ни се случи?

— Не.

— Благодаря ти! Можеше да ни се случи и нещо по-лошо.

Затварянето не му изглеждаше особено страшно. Отгатнах мислите му, затова казах:

— Нямаме намерение да бъдем към вас толкова милостиви, колкото си мислиш. Няма да можете да се освободите без чужда помощ.

Той мълчеше.

— Стълбата вече не е там — продължих аз.

— Стълбата ли? Не е вече там? — попита той смаяно. — — Ти знаеш за нея?

— Да, вчера бях в пещерата. Влязохме през дъба и искахме да огледаме мястото, откъдето възнамерявахме да освободим англичанина.

— Аллах! — извика той слисано.

— Бяхме в пещерата и днес, като дойде Марко, за да говори вътре с ингилиза. Разкажи това и на другите, за да разберат колко малко мозък имат в главите си.

— Но, ефенди, тогава ние никога няма да можем да излезем от пещерата! — каза той страхливо.

— И не бива да го правите.

— Значи ще умрем вътре от ужасна смърт?

— Няма да е голяма загуба.

— Но нали ни обеща, че нищо няма да ни се случи?

— Да, и спазвам обещанието си. Вие самите сте направили тази ужасна подредба в пещерата и сами ще си бъдете виновни, ако тя се превърне във ваша зла орис.

— Ефенди, не прави това. Ще умрем като жалки псета!

— Много други са се задушили също толкова мъчително. Няма да ви направим нищо, но ще ви отнесем на мястото, където са се намирали вашите жертви. Какво ще стане по-нататък, не ни интересува.

— Ще затворите ли входа с камъка?

— Разбира се.

— О, Аллах! Няма никакво спасение! Този камък не може да се махне отвътре нито с брадва, нито с нож. А ние нямаме никакви инструменти! Краката и ръцете ни също ще бъдат вързани! Няма ли поне за мен да направиш изключение?

— Заслужаваш ли го?

— Нали видя, че бях покорен.

— От страх пред куршума ми. Изобщо не си достоен за милост. Друго щеше да бъде, ако се беше разкаял за постъпките ви!

Той недоумяващо ме гледаше.

— Да се разкайвам ли? Да не съм стара жена, която започва да хленчи, щом направи някоя глупост? А това, че се оставихме да ни победите, не беше нищо друго освен чиста глупост.

— Добре, добре! Ако това е всичко, което имаш да ми казваш, вече съм готов с теб. Ще бъдеш затворен заедно с другите. Тогава той ядно каза:

— Да те вземе шейтанът дано и те запрати в най-дълбоката дупка на ада! Ти си най-злото и краставо от всички кучета на земята! Нека твоят край е хиляди пъти по-жалък и мъчителен от нашия!

Не бях очаквал друго. Моментното му подчинение не можеше да ме подведе. Той беше най-силен от всички, а също и най-суровият и безчувственият сред ратаите на въглищаря. Веднага го бях разбрал. Казах му това нарочно, за да каже на останалите всичко, което узна от мен. Те нямаше да останат дълго в пещерата, но щяха да разберат какво е смъртен страх.

Като се върнахме при огъня, където краката му отново бяха вързани, той побърза гневно да съобщи на съучастниците си каква съдба ги очаква. Като чуха това, те се разкрещяха и се опитваха да разкъсат въжетата си. Само въглищарят стоеше спокойно и надвика крясъците им:

— Млъкнете! Нищо няма да направите с реване. Няма да направим услугата на тези негодници, които искат да ни убият, да им покажем, че изпитваме страх. И трябва ли да се страхуваме? Казвам ви не, сто пъти не! Някакъв нехранимайко от чужбина иска да ни погуби, затова сам Господ ще слезе и ще ни спаси. Този негодник не бива да триумфира над нас!

— Знам какво имаш предвид — отвърна слугата му. — Господ не може да слезе при нас в пещерата, защото стълбата я няма. Този чужденец се е промъкнал през дъба и е махнал стълбата.

За минута настъпи ужасяваща тишина. После въглищарят попита, изпълнен със страх, от който дъхът му почти секваше:

— Вярно ли е?

— Да! Той самият ми го каза.

— Как е научил тайната?

— Дяволът, който му е приятел и съюзник, сигурно му я е издал.

— Тогава с нас е свършено, ще умрем от глад и жажда!

Спокойствието му го бе напуснало напълно. Той дърпаше стягащите го въжета и крещеше с пресипнал глас:

— О, Господи, пусни огън от небето и унищожи тези чужденци! Нека от земята изскочи вода и ги удави! Нека от облаците завали отрова и ги убие, както се унищожават червеи!

Другите се присъединиха към тези проклятия, които ни доказаха, че бяхме намерили най-доброто средство да изпитат мъченията на смъртния страх. Шумът, който вдигаха, беше толкова силен, че побързахме да ги отнесем в пещерата. Наредихме ги вътре един до друг, а после изпълзяхме навън и залостихме камъка с веригата.

Виковете на ужас на съюзниците на Жълтоликия продължаваха, но отвън не се чуваха толкова силно.

Хванахме се за работа. Започнахме да пренасяме дървата от кладата към огъня, така че отворът се освободи. Дори Линдси помагаше. Дървата бяха достатъчно за поддържането на огъня през цялата нощ.

Докато правехме това, хаджията ме хвана за ръката, направи дяволита физиономия и ми каза:

— Сихди, току-що ми хрумна една добра идея.

— Така ли? Обикновено и най-добрите ти идеи нищо не струват.

— Тази обаче струва хиляди пиастри!

— Едва ли ще ти ги дам за нея.

— Но все пак ще се радваш, като я чуеш.

— Говори тогава!

— Преди това ми кажи, изпитваш ли съчувствие към онези там вътре.

Той посочи към пещерата.

— Не, абсолютно никакво.

— В сравнение с престъплението, което са извършили, наказанието, което им определихме, е направо нищожно. Утре или вдругиден те отново ще са свободни и всичко бързо ще бъде забравено. Нямаше ли да е по-добре малко да усилим страха им, за да си спомнят по-дълго за него?

— Нямам нищо против. Но какво смяташ да правиш?

— Трябва да накараме тези престъпници да мислят, че ще загинат от същата смърт, от която са загинали техните жертви.

— От задушаване ли?

— Да. Ще запалим огън пред пещерата и ще отворим дупката, за да влезе малко дим вътре.

— Но тогава те наистина ще се задушат.

— О, не! Ще бъде съвсем малко огънче, а тъй като ще гори на открито, голяма част от дима ще отива във въздуха. Кладата е направена така, че да тегли навътре, а при нашето огънче няма да е същото. Достатъчно е само негодниците да забележат, че отваряме пещерата, а после да помиришат и дима, без той да влиза при тях на плътна маса, и неописуемо ще се изплашат. Нали, сихди!

— Наистина е така.

— Кажи тогава може ли да го направя!

— Добре! Ще бъде от полза за душите им, ако успеем да направим така, че този ден да бъде повратен в живота им.

Хаджията освободи веригата и издърпа камъка обратно, но така че веригата все още го придържаше отвън. После натрупа малко дърва пред дупката и ги запали с един горящ клон. След това клекна пред дупката и така усърдно духаше дима навътре, че от очите му потекоха сълзи.

— Остави това, Халеф! — засмях се аз. — Ти самият ще се задушиш.

— О, не! Доставя ми голямо удоволствие! Хората на Жълтоликия така ще се изплашат, сякаш са в нажежения тиган, в който шейтанът пържи най-предпочитаните си любимци.

Докато той всеотдайно се занимаваше с огъня си, ние останалите взехме една главня и влязохме в къщата. Там намерихме цял куп борини, а също и няколко лоени свещи, с които можехме да осветим стаята.

Претърсихме леглото. Отместихме го настрана и стигнахме до стара, скована от дъски врата. След като я отворихме, пред нас зейна доста дълбока четириъгълна дупка, чието съдържание извадихме. Открих истинска колекция от пистолети, чакани и ножове. Значи това беше оръжейният склад, чието съществуване предполагахме. Другата част от съдържанието на ямата се състоеше от няколко големи парчета олово, няколко ламаринени кутии, пълни с фитили, купчинка кремъчни

камъчета и малко буре с барут. Бурето беше пробито, но дупката беше запушена с навит като тапа парцал.

Коленичих до него, за да извадя парцала и да проверя колко барут има, но бутнах едното парче олово и то падна обратно в дупката. Чу се звук, който ме накара да се заслушам. Беше издрънчало на кухо.

— Да не би под тази дупка да има още една? — попитах аз. — Чуйте!

Хвърлих долу още едно парче. Чу се същият звук.

— Yes! — каза Линдси. — Вероятно е с двойно дъно. Нека се опитаме да го отворим. Yes!

Запушихме отново бурето и го изтъркаляхме настрани, за да не влезе в допир с някоя искра от бориите. После, доколкото позволяваше мястото, легнахме по корем около дълбоката около един метър дупка и задълбахме с ножовете си пода, който изглеждаше да е от здрава почва. Издълбаната пръст изхвърляхме с ръце.

Скоро не можехме да достигаме с ръцете си достатъчно надълбоко. Извикахме и Халеф. Понеже беше най-дребният сред нас, трябваше да се пъхне в дупката и да продължи работата. Той се мушна вътре и продължи усърдно да копае.

— Любопитен съм да видя що за крилат бик ще извади оттам — смееше се сър Дейвид, припомняйки за изследователската си страст в развалините край Ефрат и Тигър.

Изведнъж Халеф престана да копае. Звукът, който се бе чул от удара на ножа му, беше съвсем друг.

— Земята свършва — съобщи дребосъкът. — Натъкнах се на дърво.

— Продължавай! — помолих го аз. — Опитай се да разчистиш пръстта от дървото!

— Това са дебели колкото ръка напречни греди, сихди. Под тях има кухо пространство.

След малко почвата свърши и се появиха две букови греди.

— Тук има повече от двайсет такива и са наредени една до друга — каза той. — Скоро ще видя какво има под тях.

Халеф извади доста дървета, докато долу останаха толкова, колкото да може да коленичи върху тях. После бръкна в отворилата се дупка. Предметът, който напипа, беше с такива размери, че не можеше да го извади през отвора.

— Кожа е — обясни той, — но омотана с въжета и доста тежка.

— Ще ти пусна ласото си — отвърнах аз. — Мушни го под въжетата, а после махни и останалите греди! Така ще можем да изтеглим това нещо нагоре с помощта на ласото.

Хаджията направи необходимото, а после излезе от ямата, а ние изтеглихме предмета с ласото. Той беше пъхнат в здраво завързан и грижливо омотан с въжета кожен чувал. Вътре се чуваше дрънчене на метал. Като развързахме въжето и отворихме омотания чувал, извадихме съдържанието. Всички присъстващи, включително и аз, нададоха вик на учудване, защото пред нас лежеше безценно, старинно скипетарско пълно бойно снаряжение.

Състоеше се от сребърна или вероятно посребрена ризница, чиито бримки изкусно бяха вплетени една в друга. Човекът, направил тази броня, явно е бил майстор в занаята си и са му били необходими много месеци, за да изработи този великолепен шедьовър. Този, за когото е била предназначена ризницата, е бил дребен на ръст, приблизително като Халеф.

Освен това намерихме два пистолета с кремъчно запалване, богато инкрустирани със злато, и една дълга, широка, двуостра кама, чиято дръжка беше от розово дърво, също украсена със злато. На края на дръжката имаше голяма синкава перла.

Последната вещ от снаряжението беше крива турска сабя, мушната в обикновена кожена ножница, чието лаково покритие се бе напукало. Подавахме си я от ръка на ръка, без някой да пророни дума. Накрая Халеф ми я даде и каза:

— Виж я и ти, сихди! Не е като останалите предмети. Дръжката беше толкова мръсна, че не може да се разбере от какво е направена. Сякаш нарочно бе нацапана толкова. Но извитата стоманена шийка под дръжката ярко блестеше на светлината на горящите борини. Бях достатъчно добър познавач на оръжията, за да забележа веднага, че върху нея имаше фино гравиран надпис на арабски. Не беше трудно да се прочете и гласеше: „Исми ессаика — името ми е поразяващата мълния.“

Това ми беше достатъчно, за да предположа, че държа в ръце скъпоценно оръжие. С помощта на стария, окачен на стената кафтан, в чиито джобове хаджията бе пъхнал охлювите, почистих дръжката от мръсотията и видях, че е направена от слонова кост, в която бе

гравирана и оцветена с черен байц първата сура на Корана. Върхът й бе украсен с два златни полумесеца, които се кръстосваха. В пространствата между тях имаше арабски букви, а именно: в първото „Джим“, във второто „Сад“, после отново „Джим“ и в последното видях „Ха“, „Мим“ и „Дал“. Тези думи означаваха името на майстора на оръжието, мястото и годината на изработването на сабята. От буквите от първите три междини се получаваше:

„Ибн Джорджани (име)

ес сайкал (ковач)

феш Шам (в Дамаск).“

В четвъртото междинно пространство се съдържаше цифрата на годината. „Ха“ означава 600, „Мин“ — 40 и „Дал“ — 4, тоест сабята беше изкована през 644 година на Хиджра, което съответства на периода от 18 май 1246 до 6 май 1247 година по християнското летоброене.

Извадих острието от ножницата. Намазано беше с мръсна смес от масло и очукани дървени въглища. Като я избърсах, тя блесна като светкавица.

А щом я разгледах по-отблизо, разбрах, че това беше истинска сабя, изкована от индийска голкондска стомана[7], нажежавана в огън, накладен от камилска тор, а после калявана в зехтин. От едната й страна ясно се четеше надписът: „Дир балак! (Внимавай!)“, а от другата — „Искини дем! (Дай ми да пия кръв!)“. Тя беше толкова гъвкава, че почти можех да я увия около бедрото си.

— Е, Халеф — попитах аз хаджията, — наистина ли тази сабя не е част от другото снаряжение?

— Кой би помислил! — отвърна той. — Сигурно е истинска.

— Разбира се. Тя има много по-голяма стойност от всичко останало, което намерихме в ямата. Тя опровергава и мнението, че подобни истински саби са били изработвани не в Дамаск, а само в Мешед, Херат, Керман, Шираз, Исфахан и Хорасан. Ще ви покажа как се проверява такава стомана.

До нас имаше един пън, който, изглежда, е бил използван вместо стол. Сложих върху него твърд камък с големината на два юмрука, за да го разсека със сабята. Опитът успя още с първия удар, а по острието на сабята нямаше дори драскотина.

— The devil! Истинска е! — извика англичанинът. — Открихте скъпоценна находка. Купувам сабята от вас. Колко искате да ви платя?

— Нищо.

— Какво? Нищо? Няма да я взема безвъзмездно!

— Не мога нито да я продавам, нито да я подарявам, защото не е наша.

— Познавате ли собственика?

— Трябва да се опитаме да го открием.

— А ако не го намерим?

— Ще предадем вещите на властите. Снаряжението вероятно е било откраднато. Законният му собственик трябва да си го получи обратно, сър Дейвид. Не вярвам да сте на друго мнение.

— На друго мнение съм! Да не би да искате месеци наред да кръстосвате из цялата страна и да търсите истинския собственик? Или ще ги предадете на някой чиновник? Ще ви се изсмее и ще задържи вещите за себе си. Yes!

— Нямам такива опасения. Като споменах властите, нямах предвид някой турски валия и подчинените му. Тези хора нямат абсолютно никаква власт тук, в планините. Родовете на планинците са абсолютно независими както едни от други, така и от турското господство. Начело на всеки род има по един байрактар, който управлява рода с помощта на няколко помощници. Извършените в някой род престъпления не се наказват от държавата, а от потърпевшия и членовете на семейството му, поради което тук с пълна сила процъфтява кръвното отмъщение. Ако дам снаряжението на някой такъв байрактар, съм сигурен, че няма да го присвои дори и да е собственост на човек от друг род.

— И къде ще намерим такъв байрактар?

— Веднага ще разбера още в следващото село. Всъщност изобщо не е необходимо да полагам подобни усилия. Мога да науча името на притежателя още тук.

— От кого?

— От въглищаря. Щом е скрил вещите, би трябвало да знае от кого са били взети. Нека Халеф, Оско и Омар го доведат веднага.

— Не може, сихди — каза Халеф.

— Защо?

— — Защото запалих огъня пред пещерата. Не можем да влезем.

— Тогава загаси огъня си, драги.

— Добре! Но после отново ще го запаля.

Тримата мъже тръгнаха и след известно време донесоха въглищаря. Не го положиха особено нежно на земята, поради което той силно изкрещя, но не толкова от болката, която му причини грубото отношение, колкото от страх при вида на предметите. Все пак бяхме проникнали в съкровищницата му. Шарка така стисна зъби, че те изскърцаха, и хвърли гневен поглед към нас и лежащите на земята предмети, Щом погледът му спря върху отворената яма, лицето му странно потръпна, което аз изтълкувах така: в ямата имаше още нещо, което ние не бяхме намерили.

— Заповядах да те донесат при нас — казах му аз, — за да ни дадеш сведения за тези предмети. Чии са били?

Въглищарят мълчеше. Не отговори и след като му повторих въпроса си.

— Сложете го по корем и го бийте с камшика, докато проговори! — заповядах аз.

Моментално го сложиха в съответното положение и Халеф извади камшика. Като видя, че намеренията ни са сериозни, Шарка извика:

— Спрете! Снаряжението е моя собственост.

— Можеш ли да го докажеш?

— Да, винаги е било мое притежание.

— И защо си го заровил? Човек не крие това, което притежава законно.

— Щом живее сам в гората, трябва да го направи, ако не иска да се изложи на опасността да му го отмъкнат крадци.

— Крадците са твои приятели. Няма защо да се страхуваш от тях. По какъв начин се сдоби с това снаряжение?

— Наследих го.

— От твоите родители ли? Възможно ли е прародителите на един въглищар да са били от богато и знатно семейство?

— Да, прадедите ми са били изтъкнати воини. Но от тяхното богатство до мен за съжаление е стигнало само това снаряжение.

— Нямаш ли други богатства?

— Не.

— Хайде да проверим!

Запалих нова борина и осветих вътрешността на ямата. В единия от ъглите имаше два завити в парцали вързопа, които бяха останали скрити под един чувал. Халеф слезе да ги извади. Като ги разклати, се чу звън като от пари.

— Тежки са — каза той. — Мисля, че съдържат някой и друг пиастър.

Въглищарят изруга гневно и извика:

— Не пипайте тези пари! Те са моя собственост!

— Млъкни! — заповядах му аз. — Невъзможно е да са твои, защото току-що твърдеше, че освен снаряжението нямаш други богатства.

— Всичко ли съм длъжен да ви казвам?

— Не, но за теб е препоръчително да си откровен. Лъжите ти доказват, че тези неща не са твои.

— Да не би да искате да ви покажа състоянието си, за да ме ограбите?

— Ние сме честни хора и няма да ти вземем и една пара, ако се убедим, че парите наистина са твои. Впрочем би трябвало да ти е безразлично дали ще вземем тези неща или не, защото теб и бездруго те очаква сигурна смърт.

Междувременно парцалите бяха размотани и кесиите отворени. Те бяха от велур и украсени с хубава везба от мъниста, в средата на която се четеше името „Стойко Витяз“. Буквите бяха на кирилица, с която си служат и в Сърбия и граничещите с нея страни. Витяз означава „рицар“. Явно собственикът на тези пари е носел името Витяз, защото прадедите му са били рицари. От тяхно време по всяка вероятност беше и снаряжението. И до днес по онези места могат да се видят понякога такива ризници или брони, които, разбира се, се носят само при тържествени случаи в мирно време, понеже в бой с днешните огнестрелни оръжия не биха могли да устоят.

— Можеш ли да четеш? — попитах аз въглищаря.

— Не.

— Ти се казваш Шарка. Това е малкото ти име. А как е фамилията ти?

— Висош.

— А как се казва онзи твой дядо, който си е поръчал тази ризница?

— Също Висош.

— Лъжеш. Сега се хвана. Това снаряжение и парите са на човек на име Стойко Витяз. Ще отречеш ли?

Той ме гледаше безкрайно учуден. Не знаеше, че везмото образуваше букви, и не можеше да си обясни откъде бях разбрал името.

— Ти си в съюз с дявола! — изсъска той.

— А ти веднага ще отидеш при него, ако не ми кажеш къде мога да намеря този Стойко.

— Не познавам човек с такова име, а вещите са мои. Мога да се закълна във всичко.

— Е, в такъв случай трябва, разбира се, да ти повярвам и следователно нямаме право да ти отнемаме имуществото. Нека загине с теб. Вземи го със себе си при прочутите ти прадеди, които сигурно живеят в ада!

Изтъркалях бурето с барута до него и извадих тапата. Отрязах с ножа си долния край на споменатия вече кафтан и го усуках на фитил, единият край на който мушнах в бурето, а другия запалих с горящата борина.

— Какво правиш, ефенди? — извика той изплашено.

— Ще хвърля теб заедно с къщата и всичко, което тя съдържа, във въздуха. Хайде, останалите, елате бързо да се отдалечим да не ни ударят камъните!

Дадох си вид, че наистина тръгвам, а другите ме последваха. Фитилът бавно продължаваше да тлее.

— Спрете, спрете! — ревеше Шарка след нас. — Имайте милост!

— Ти също не си проявявал милост към жертвите си — извика му Халеф. — Върви в ада! Желаем ти бързо пътуване!

— Върнете се, върнете се! Всичко ще ви кажа, всичко! Извадете фитила! Вещите не са мои.

Вече бях излязъл навън, но бързо се върнах и го попитах:

— А на кого са?

— На същия този Стойко Витяз, чието име преди това каза. Извади най-сетне фитила!

— Само при условие, че кажеш истината!

— Да, да! Махни фитила от барута!

— Добре! Бих могъл и после да го запаля. Халеф, изгаси искрите! А на теб, Шарка, казвам: ако още веднъж те хвана в лъжа, отново ще запалим фитила и всички твои молби ще са напразни. Нямаме намерение да се оставяме да ни разиграваш. Къде взе от този Стойко парите и снаряжението?

— Тук.

— Ах! Но той не е бил сам, защото никой не би тръгнал през тази местност с такива съкровища без придружители.

— С него беше синът му и един слуга.

— Уби ли ги?

— Стареца не. Другите се съпротивляваха и ни принудиха да ги застреляме.

— Значи Стойко още е жив?

— Да.

— Къде е сега?

— В караула до Ругова.

— Разбирам. Искаш да го принудиш да плати откуп, нали?

— Да, Жълтоликия настоява. Ако го получи, ще мога да задържа тези неща за себе си.

— А ако не го получи?

— Ще трябва да деля с Жълтоликия.

— Кой още знае за тези неща?

— Никой освен Жълтоликия и слугите ми.

— Значи са присъствали при нападението над Стойко?

— Да. Сам не бих могъл да надвия тримата мъже.

— Вие наистина сте дяволска банда! А алимът нищо ли не подозира?

— Нищо не е научил, защото иначе и той щеше да иска да участва в подялбата.

— Какво направихте с труповете на двамата убити?

— Заровихме ги.

— Къде?

Шарка се бавеше с отговора. Но като видя, че Халеф поднесе горящата борина към фитила на бурето, бързо каза:

— Не го пали пак! Мястото не е далеч оттук. Да не би да искате да го търсите?

— Разбира се, че ще го направим.

— И ще ги изровите ли?

— Вероятно.

— Ще се омърсите с труповете!

— Ти също си го направил, без да се притесняваш. Дори ще ни заведеш дотам. Ще те носят.

— Не е необходимо. Лесно ще намерите мястото сами, ако идете до каруцата и после влезете в храстите. Ще забележите купчина пръст и пепел, под която са погребани двамата мъже. Има също кирка и лопата.

— Отиваме. Ако не е така, както казваш, ще излетиш във въздуха. Впрочем убеден съм, че не сте ги убили, защото са се съпротивлявали. Трябвало е да умрат на всяка цена, за да не ви издадат. Старият Стойко също ще трябва да се прости с живота си, но едва след като плати откупа. И как ти хрумна идеята да го затвориш в караула? Ако го беше задържал тайно в пещерата си, щеше да вземеш откупа само за себе си и нямаше да е необходимо да делиш с Жълтоликия.

— Той дойде тъкмо в момента, когато битката беше приключила. Видя всичко и не можех да премълча случилото се. Тогава той веднага взе Стойко със себе си.

— Как се озова Стойко тук?

— Искаше да остане при мен през нощта. Идваше откъм Злокучие, където е байрактар на рода си.

— Накъде беше тръгнал?

— Към планините Акраба за Батера, което се намира преди Кроя. Синът му щеше да си взема от там невеста.

— О, небеса, Шарка, ти си истински дявол! Вместо на сватба младежът е отишъл на смърт! Скъпоценното снаряжение той е взел, за да се нагизди с него за празника. Нито едно наказание не може да бъде достатъчно жестоко за теб! Синът е мъртъв. Но поне старият баща трябва да бъде спасен. Първо ще ми кажеш кога се случи всичко това.

— Преди две седмици.

— По-нататък! Как се стига до караула?

— Не знам. Жълтоликия го държи в строга тайна. Само Марко би могъл да ви каже. Ефенди, виждаш, че всичко признавам. Нали няма да ме убиеш?

— Не, няма да ви убием. Заслужавате повече от десетократна смърт, но ние не искаме да се цапаме с кръвта ви. Вие сте чудовища, с които не може да се сравнява нито едно диво животно. Сега отиваме да проверим мястото, където са погребани мъжете. Ти ще останеш тук до нашето връщане. Омар ще те охранява.

Взехме борини и тръгнахме да търсим мястото. Впрочем не бива да оставате с впечатлението, че този негодник толкова бързо и гладко отговори на въпросите ни. Често се бавеше, но Халеф го принуждаваше да говори, като непрекъснато приближаваше борината към фитила.

Намерихме купчината, която се състоеше по-скоро от пепел, отколкото от пръст. Разровихме я с помощта на намиращите се наблизо инструменти. Мъртвците не бяха погребани, а изгорени. Четири овъглени черепа свидетелстваха за това, че по същия начин е било постъпвано и с други трупове. Гледката беше ужасяваща. Напуснахме мястото потресени. Халеф и англичанинът дадоха израз на дълбокото си възмущение. Искаха незабавно да приключим с въглищаря и помощниците му. В началото изобщо не им отговарях. Изпитвах неизразим гняв.

— Защо не говорите, сър? — избоботи Линдси. — Тези престъпници трябва да бъдат наказани!

— Ще бъдат.

— Пфу! Сам казвате, че властите нямат никакво влияние по тези места. Трябва да им дадем заслуженото възмездие, иначе тук ще се напълни с обесници. Искате дори да им изпратите някой да им отвори пещерата.

— Наистина ще го направя, но няма да е някой от техните приятели, а човек, който не знае милост и пощада. Вярно е, че досега възнамерявах да ги изплаша до смърт, но да пощадя живота им. Можем да забравим какво са ни причинили, а останалото не ни засяга. Но след разкриването на това ужасно злодеяние, макар да продължавам да настоявам да не се занимаваме с тях, все пак те трябва да получат наказанието си. Ще освободим Стойко Витяз й ще го изпратим тук. Не вярвам в негово лице да намерят мекушав или снизходителен съдия.

— Well! Одобрявам. Байрактарят ще им отмъсти както трябва. А ако преди това дойде някой приятел на въглищаря и освободи

негодниците? Тогава?

— Разбира се, трябва да сме готови и на това, но никой от нас не може да остане тук, за да го предотврати.

— Защо? — попита преводачът. — Аз съм готов да го направя. Сър Дейвид няма повече нужда от моята помощ, защото вие сте с него. Наистина трябва да се откажа от възнаграждението си, щом вече няма…

— Глупости, мистър Фан Хоти! — прекъсна го Линдси. — Ще ви платя. Well!

— В такъв случай няма да претърпя загуби. Оставам тук да охранявам чудовищата, докато дойде Стойко. Или мислите, че няма да изпълня достатъчно добре задачата си? Или че съм склонен дори да помогна на тези хора?

— Не — отвърнах аз. — Имах възможност да ви изпитам. Чух какви предложения ви бяха направени, които вие не приехте. Не скрихте от сър Дейвид, че ще умре дори и да плати исканата сума. Знам, че сте на наша страна, а не на страната на въглищаря и привържениците му, но не знам дали притежавате достатъчно разум и енергия да направите това, с което доброволно се заемате.

— Не се тревожете, сър! — отвърна Фан Хоти. — Аз по рождение също съм скипетар. Като преводач често съм имал работа с хора, които са били също толкова подли и вероломни. Ще отклоня вниманието на хората, които биха могли да дойдат тук от пещерата. Ако хитростта не е достатъчна, имам оръжие и ще употребя сила.

— Наистина ли ще го направите?

— Разбира се! Не си ли давате сметка какво чакаше и мен, ако не бяхте Дошли? Обещана ми беше свобода, но никога нямаше да я видя. Нямаше да ме оставят жив, защото бих могъл да издам всичко. Аз съм глава на семейство, имам жена, родители и няколко деца, чийто баща щеше да бъде убит. Като си спомня за това, и през ум не ми минава да проявявам снизхождение към убийците.

— Well! Много добре! — каза Линдси. — Наистина не ми трябва повече преводач, но ще платя за работата ви, както и двайсет фунта за днес. Освен това се полага и хубав бакшиш, ако всичко стане както трябва, well!

— Ще бъде наред. Но как ще ми платите, сър Дейвид — засмя се албанецът, — след като ви отнеха цялото имущество?

— Ще си получа всичко обратно от Жълтоликия. А ако не — подписът на Дейвид Линдси струва толкова, колкото пожелае.

— В случай на нужда, аз също съм на разположение — казах аз. — Сър Дейвид може да използва моите запаси, които за съжаление не са неизчерпаеми като неговите.

— Аха! — засмя се той. — Не ви стигат парите ли? В Стамбул можехте да ми продадете коня си. Плащах добре. Yes! Обаче имате толкова корава глава, че скоро ще ви поникнат рога. Well!

---

[1] Нареждане за плащане. ↑

[2] Банкер. — Бел. нем. изд. ↑

[3] Малкото име Фан е обичайно съкращение в албанския език от Стефан. — Бел. нем. изд. ↑

[4] По дяволите! ↑

[5] Великолепно! (англ.) — Бел. пр. ↑

[6] Много добре! — Бел. пр. ↑

[7] По името на древен град-крепост в Индия. — Бел. пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА
ДОВЕРЕНИКЪТ НА ЖЪЛТОЛИКИЯ

Докато водехме този разговор, стояхме пред колибата. После влязохме вътре. Въглищарят ни погледна, изпълнен с очакване и явно разтревожен.

— Е, ефенди, убеди ли се, че не те лъжа? — попита той.

— Ти каза истината. Да, дори надмина очакванията ми. Намерихме там изгорени повече хора от двамата души, за които говорихме. Кои са били другите?

— Това бяха… бяха… трябва ли да знаеш, ефенди?

— Не. По-добре го запази за себе си! Но се предполага, че си взел голяма плячка. Къде си я скрил?

— Притежавам само това, което намерихте тук.

— Не лъжи! Тези неща са на Стойко. Къде е делът от плячката, който ти е платил Жълтоликия, и печалбата от грабежите, които си правил за собствена сметка?

— Казвам ти, че нямам нищо повече!

— Сихди, да запаля ли фитила? — попита Халеф и поднесе борината към фитила.

— Да.

— Не, не! — извика Шарка. — Не ме взривявайте! Казвам истината: тук при мен няма нищо.

— Тук няма, но сигурно е някъде другаде?

Разбойникът мълчеше.

— Говори, иначе Халеф ще изпълни заплахата си!

— Нищо нямам тук, моят… моят зет прибра всичко при себе си.

— Юнак ли? Къде?

— Заровено е под печката му.

— Ах! Значи не си се чувствал достатъчно сигурен тук? Е, нека засега всичко остане при него. Не разполагаме с време да се връщаме, за да вземем тези кървави пари. Свърших с теб. Няма да ме видиш повече. Съветвам те да се разкаеш, преди да умреш. Отнесете го!

— Ефенди, говориш за смърт! — извика Шарка. — Нали обеща да не ни убиваш!

— Обещах ти и ще удържа на думата си. Няма да посягаме на живота ви. Смъртта ви ще дойде от друго място. Вече е толкова близо, че дори е вдигнала ръка, за да ви сграбчи.

— Каква смърт? — попита той, изпълнен със страх, като го вдигнаха да го изнасят.

— Скоро ще разбереш и без да ти казвам предварително. Махнете го!

Спътниците ми изнесоха въглищаря, след като бях наредил на Халеф вместо него да донесат „алима“. Него обаче не го внесоха в колибата, а го сложиха до огъня. Халеф беше развързал краката му, за да може Марко да върви. Мъжът бе стиснал здраво устни и не ни удостояваше с поглед, въпреки че от лицето му се излъчваше смъртен страх.

— Искам да разбера нещо от теб — започнах аз. — Трябва да ми го кажеш, ако не предпочиташ да получиш още петдесет удара по гърба. Искам да знам как тайно да стигна до караула на Жълтоликия.

Англичанинът все още не ми беше казал как се бе озовал в наблюдателницата, но аз имах достатъчно основания да смятам, че това става по някакъв таен път. Трябваше да го узная.

Марко гледаше втренчено пред себе си и не отговаряше.

— Не ме ли чу? — попитах го аз.

Понеже той продължаваше да мълчи, дадох знак на Халеф да се приближи. Той вече бе приготвил камшика и вдигна ръка за удар. Тогава „алимът“ се дръпна назад, хвърли ми гневен поглед и каза:

— Пак ли ще заповядаш да ме бият? Ще ти отговоря, но това ще те погуби. Който се бърка в тайните на Жълтоликия, с него е свършено. Няма Да те лъжа. Ще ти кажа истината. Но тъкмо тази истина Ще ви отведе по най-бързия начин в ръцете на смъртта. Това ще е моето отмъщение. Е, какво искаш да знаеш?

— Ти си довереник на Жълтоликия, нали?

— Да.

— — Знаеш ли всичките му тайни?

— Не всички, само някои.

— Но пътя до караула знаеш?

— Да.

— Опиши ми го!

Омразата подтикна Марко към голяма непредпазливост, без той да го съзнава. Каза ми, че ни заплашва смърт. Значи по тайния път имаше някаква клопка за непосветените и сега трябваше да разбера какво представлява или на кое място би могла да се намира. Разбираше се от само себе си, че той нямаше да ми го каже. Не можех да го измъкна от него нито с хитрост, нито със сила.

Имаше само едно средство за разгадаването на тайната: трябваше внимателно да наблюдавам лицето му. Човек като него, при това ядосан, сигурно не умееше напълно да владее мимиката си. Явно той изобщо не мислеше за това, че би могъл да се издаде чрез гримасите си. Ето защо застанах така, че като ми говори, лицето му да е обърнато към светлината, за да мога да го наблюдавам добре. Освен това сложих в огъня още едно дърво и пламъкът лумна по-силно. Благоразумно направих възможно най-непринудена физиономия и сведох клепачи, така че да прикриват очите ми наполовина и вследствие на това погледът ми да не изглежда толкова изпитателен.

— Ти не знаеш пътя през планината — започна той. — Затова ще трябва да яздиш през Коласчин. Следата от каруцата ще те изведе до един брод, където водата е съвсем плитка. Под Коласчин, при Кукуш, се съединяват Черна й Бяла Дрина и после се насочват на запад, откъдето протичат покрай Ругова. Ти обаче няма да следваш течението на Дрина, а пътя, който води от Коласчин за Ругова, Това е същият път, който идва от юг от Охрид и отива към Спаса, за да стигне след това през Паха до Скутари. Този път върви покрай левия бряг на Дрина, а Ругова остава на десния. Вероятно там ще отседнеш в хана. Гостилничарят се казва Колами. От това, че ти описвам всичко най-подробно, трябва да разбереш, че съм убеден в гибелта ти.

Думите, с които ми обясняваше, че от Коласчин не трябва да вървя към Дрина, а да следвам пътя, бяха изговорени доста припряно, и то толкова настоятелно, че прозрях криещата се в тях преднамереност. Той нарочно ме караше да тръгна по този път. Ако наистина го направех, в случай че нямаше друг, тогава трябваше да внимавам.

— Остави тези забележки! — казах аз. — Питах те не за пътя, а за караула.

— Караулът се намира в голяма гора на брега на реката. Всеки може да ти я покаже. Ще намериш там стара, полуразрушена наблюдателница сред огромни развалини. Единият от входовете не е на земята, а високо горе. Някога са го направили така, за да стане по-трудно щурмуването на караула. Който иска да влезе през вратата, трябва да се изкачи по висока стълба.

— А има ли такава?

— Не, сега няма нужда от нея. В зида на определени разстояния са извадени камъни, от което се образуват вдлъбнатини, по които човек може да се изкатери догоре. Горе обаче няма да намериш нищо друго освен развалини и разрушени стени.

— А долу?

— Няма нищо.

— Не вярвам. На какво разстояние от земята е входът към кулата?

— Около два човешки боя.

— По-рано там са били спалните. Долу обаче е имало и други помещения, които сигурно съществуват и днес. Кой строи кула, висока повече от шест аршина, без вътрешни помещения!

— Разбира се, че не е куха, защото въпреки усърдното търсене не е намерено стълбище, което да води надолу. Кулата прилича на кръгла колона, която от земята до определена височина няма вътрешни помещения, а след това става куха. Въпреки това точно под нея има дупки, които не са и никога не са били свързани с нея. Това са кухини от гюмюш мадени[1] от древни времена. Шахтата, която е водела от планината в земята, е била засипана и на мястото са израснали храсти и дървета, така че отворът вече не може да бъде намерен. Имало е също и подземна галерия от брега на Дрина към шахтата, за да отвежда подпочвената вода. Входът на галерията също е бил затрупан и никой не е знаел нищо за нея, докато един от нашите приятели не я намерил. През тази галерия трябва да влезеш в мината. Тя води към вътрешността на земята, докато стигнеш до голямо кръгло пространство, около което има много помещения.

— И в едно от тях се намира мъжът на име Стойко, така ли?

— Да — каза Марко предпазливо.

— В кое точно?

— Ако минеш през галерията, помещението ще е точно срещу теб.

— А заключено ли е?

— Само с дървено резе, което лесно може да се издърпа.

— Нормално проходима ли е галерията?

— Толкова, че дори не ти е необходима светлина. Води право напред и се спуска равномерно надолу. Подът е покрит с дъски, които са малко хлъзгави. Тези дъски водят до едно място, където минават над една подземна цепнатина, но са така добре закрепени, че не съществува абсолютно никаква опасност.

При тези думи Марко пренебрежително сви рамене, за да подчертае безопасността на ситуацията, но от очите му ме стрелна коварен, триумфален поглед, а черните му вежди се вдигаха и спускаха, сякаш ги движеше пружинираща мисъл. Този поглед, свиването на веждите не бяха траяли и половин секунда, но за мен бяха много красноречиви и вече знаех какво ме очаква. Тъкмо над тази цепнатина ме очакваше опасността!

Впрочем Марко още от самото начало ме бе излъгал. Долната част на кулата сигурно не беше строена без помещения. Ако зидовете бяха дебели два аршина, те представляваха достатъчно добра защита срещу враговете, още повече че истинският вход се намираше високо над земята. Предишните обитатели на караула, стражите, са имали нужда не само от жилищни помещения, но и от зимници и сводести подземия. Защо те да не са били в долната част на кулата и отгоре на това е трябвало да се пилеят толкова време и строителни материали за плътното й иззиждане?

Дали там наистина е имало сребърна мина? В такъв случай ще е било преди турското владичество, по време на управлението на българските ханове. За управлявалия от 888 г. до 927 година цар Симеон например се знае, че не само царството е достигнало най-големите си размери, но грижливо били развивани също търговията, изкуствата и науката, а на много места били добивани и благородни метали. Владенията му се простирали на запад приблизително до днешен Призрен, тоест мястото, където сега се намирахме ние. Така че наистина беше възможно да е била изкопавана такава шахта. Границата на държавата, която е минавала оттук, е била осеяна с наблюдателници и за един от караулите е била използвана тази мина.

Ако предположението ми беше вярно, то можеше да се приеме, че при близостта на границата с враждебните народи тази шахта не е излизала на открито, а е свършвала в кулата. Ученият говореше за развалини, каквито наоколо имало. Вероятно тъкмо под тях или поне под закрилата на охраната в караула се намираше този отвор.

Затова реших, че шахтата не е затрупана. Старите мини се заравят само при нас. Турците гледат да не се затормозват с изискваща много усилия работа, която само ги вкарва в разходи и не носи непосредствена полза. На тях им е все едно дали някой българин или албанец ще падне в дупката на стара шахта и ще си счупи гръбнака. В такъв случай казват: „Аллах е пожелал така!“, и с това се успокояват.

Ако дупката все още съществува, би трябвало да е близо до кулата, затрупана от развалините. Възможно бе също да има тайна връзка от приземния етаж на кулата към шахтата. Марко сигурно можеше да ми даде сведения за това, но беше невъзможно да го принудя да го направи. Ето защо при последното му уверение попитах равнодушно:

— В какво се състои тогава опасността, за която говореше?

— Ще се появи едва като влезете в голямото кръгло помещение, за да освободите пленника.

— И каква е тя?

— Не знам. Но дори и да знаех, нямаше да ти я издам. Щом човек знае предварително опасността, тя престава да бъде опасност.

— Но аз бих могъл да те принудя да говориш с камшика!

— Дори и да ме пребиеш до смърт, не мога да ти кажа нещо, което и аз самият не знам. За да избягна боя, ще трябва да измисля някаква лъжа, която да изглежда достоверна.

— А откъде знаеш, че съществува опасност?

— Жълтоликия ми е говорил за нея. Казвал ми е, че всеки, който влезе в кръглото помещение без негово знание, е загубен. Сигурно е инсталирал някакво приспособление, което убива всеки неканен посетител.

— Хм! А как да намеря входа към описаната галерия?

— До него може да се стигне само откъм реката. Трябва да вземеш лодка и да изминеш известно разстояние по течението на Дрина. На другия бряг пътят продължава, но отсам от реката се издига висока отвесна скала. Ако внимаваш добре, ще намериш мястото,

където скалата, а също и реката правят завой. Там Дрина е много дълбока и точно на това място се намира дупката към галерията, която при нормално ниво на водата е толкова висока, че можеш да влезеш в нея, както си седиш в лодката, без да си удариш горе главата.

— И тази дупка може да бъде видяна само отблизо?

— Да, защото отгоре се спускат пълзящи растения и напълно я закриват. С лодката се влиза навътре, докъдето стига водата. После се връзва за един дебел кол, който е забит в скалата.

— Всичко това не е съвсем безопасно. По този начин ли е бил заведен там Стойко?

— Да, както и англичанинът, който е при теб. Трябва само да го питаш, той ще го потвърди.

— А в края на галерията има ли други помещения освен кръглото и прилежащите към него по-малки стаи?

— Не, те са дълбоко под караула. Напразно търсихме шахта, която да води нагоре. Била е засипана.

— Кой носи на пленниците храна и вода?

— Не знам.

— Имаш ли какво да добавиш към описанието си?

— Не. Казах ти всичко, каквото знаех. Жълтоликия ме предупреди, че всеки, който влезе там неканен, ще умре. Затова преди малко ти заявих, че отивате на сигурна смърт, ако наистина смятате да предприемете нещо срещу Кара Нирван.

— Не е необходимо ние самите да влизаме в галерията. Ще изпратим други.

— Тогава ще умрат те, а вие няма да разберете какво им се е случило.

— Или пък ще наредя да заловят Жълтоликия и той ще ни заведе.

— Да го заловиш? — засмя се той. — Ако искаш да заповядат да арестуват някого в Ругова, ще попаднеш на добър приятел на Жълтоликия. Нищо не можеш да предприемеш срещу него. Той се радва на голяма почит. Ако потърсиш помощ срещу него, ще попаднеш или на хора, които са негови привърженици, или на такива, които го смятат за толкова почтен и благодетелен човек, че няма да ти повярват нито дума. Ние паднахме в ръцете ти, но той ще ти се присмее. Ако открито се опълчите срещу Кара Нирван, ще ви вземат за луди. Ако

действате срещу него тайно, сте обречени на сигурна гибел. Правете каквото искате! Във всички случаи ви чака джехенемът!

— Адът ли? Смърт? О, не! Отново се лъжеш по отношение на нас. Ти каза много повече, отколкото искаше. Държиш да те наричат алим, учен, а си толкова глупав, че почти изпитвам съчувствие към теб. Ти ми изброи съвсем точно какви опасности ни очакват.

— Аз ли? Та самият аз не ги знам!

— Не се опитвай да ме заблуждаваш! Доказах ти, че не си в състояние да го направиш. Първата опасност ни очаква по пътя между Коласчин и Ругова. Там дебнат аладжите, които те придружаваха. Жълтоликия може би се е погрижил те отново да получат оръжие, а сигурно им е осигурил и подкрепление. Въпреки това вероятно ние ще яздим по този път, защото не се страхуваме от враговете си, но те трябва да се пазят от нас. Ако отново ни нападнат, вече няма да пощадим живота им.

Довереникът на Кара Нирван се изсмя, за да прикрие смущението си.

— Това твърдение е налудничаво! — каза той. — Аладжите сигурно нищо няма да ви направят повече, защото се радват, че са ви се изплъзнали.

— Ще видим! А втората, във всеки случай по-голяма опасност ни дебне в галерията, на мястото, където трябва да минем по дъските над скалната цепнатина. Казвам ти, че няма да стъпим върху дъските, преди да ги проверим добре. Може би са поставени така, че непосветеният, който стъпи върху тях, да падне в дупката. На нас това няма да се случи! По-късно, в кръглото помещение, където ни уверяваш, че ни дебне опасност, ще сме на сигурно място.

Марко изруга, тропна с крак, но не каза нито дума повече.

— Добре разбираш, че прозрях мислите ти — продължих аз. — Знам, че ме излъга. Ти положи всички усилия да отклониш вниманието ми от истинската опасност. Вече научих каквото исках и ще наредя отново да те отнесат в пещерата. Остани си със здраве и напрегни ученатa си глава да мислиш как ще можете да излезете от пещерата! Учил си илими арс и би трябвало да се чувстваш като у дома сред скали и пещери.

Вързаха му краката отново и го отнесоха. После Халеф пак искаше да запали неговото огънче, но аз го разубедих.

Трябваше да проверим каква сума съдържат двете кесии. Халеф ги донесе от стаята, отвори ги и изсипа съдържанието им върху разстлания ми ешарп. Преброихме 600 пиастъра в трийсет сребърни меджидиета и 8000 пиастъра в златни фунтове. В немски пари бяха почти 1600 марки. Защо ли е носил Стойко толкова пари със себе си?

Сложихме парите обратно в кесиите, а после доведохме четирите коня, за да ги огледаме. Един от тях трябваше да е отличният бегач. Беше златист кон с бяло петно на челото и толкова великолепен, че веднага се качих, за да го изпробвам макар и без седло. Беше особено чувствителен към допира на краката ми, но както веднага забелязах, беше обучаван по непознат за мен начин.

— Прекрасно животно! — каза англичанинът. — Ще го вземем ли?

— Разбира се — отвърнах аз. — Ще вземем с нас всички коне, които намерим тук. Само Фан Хоти ще задържи своя. Не се знае дали негодниците няма да успеят по някакъв начин да излязат от пещерата. В такъв случай, щом конете им са далеч, поне няма да могат да ни настигнат бързо.

— Well! Моля за златистия кон! По пътя за насам яздих някакъв козел и все още ме болят краката. Yes! Чувствам се така, сякаш съм се изтърсил от Чимборасо[2], а после съм се търкалял през джунгла. Вероятно нямате нищо против.

— Против завидното усещане, което изпитват кокалите ви ли? Не, сър Дейвид, нямам нищо против.

— Глупости! Искам да кажа, ако яздя златистия кон.

— Все пак го вземете!

— Завинаги ли?

— Това, разбира се, не знам, защото не е наша собственост.

— Да не би да искате и неговия собственик да търсите?

— Може би? Не вярвам да е на въглищаря. Краден е. Не е изключено да е на Стойко.

— Чуйте, мистър Кара, имате две-три качества, които не ми харесват особено и омаловажават другите ви предимства. Нямате например никакъв талант за кражба!

— А вие да не би да го притежавате?

— Излишен въпрос! Един Линдси никога не краде, но този кон бих взел. Хубава плячка, yes!

— Хм. Всичко, което може да се вземе, е добра плячка за мошеника — засмях се аз. После заповядах на останалите си спътници на турски език: — Отведете отново конете! Ще седнем край огъня и ще видим има ли достатъчно мечешко месо за всички. — А на английски продължих: — За сър Дейвид има един мечешки бут и половин лапа.

— Меч.. мечешки бут? Ме… мечешка лапа ли? — попита Линдси и изцяло отвори огромната си уста.

— Да, сър Дейвид! Оско и Омар ще доведат конете ни, защото лакомствата, които ви назовах, са при тях.

— От истинска мечка?

— Да, дори от бяла мечка, която онзи ден хванахме в капан. Тя се хвана много лесно в него, защото я подмамихме с брашнени бръмбари.

— Глупости! Говорете разбрано, сър! Наистина ли имате мечешко месо?

— Да. Успяхме да убием едно такова животинче.

— — Хей! Разкажете ми!

— Нека Халеф ви го опише! Той уби мечката и получи кожата, по която можете да разберете каква огромна мецана беше.

— Халеф? Дребосъкът? Убил мечката? Well! Допускам. Халеф, бъди така добър и ми разкажи приключението!

Хаджията не пропусна да изпълни поканата. Най-голямо удоволствие му доставяше разказването, особено ако е взел участие в събитието, за което ставаше дума.

Той веднага започна по обичайния си начин:

— Да, сър Линдси бей, срещнахме мечката и убихме великана на Шар Даг. Следите й бяха като отпечатъци от слон, а ръстът й можеше да накара да се разтреперят всички народи по земята. Въпреки това нашият куршум проби гръдта й и нашият нож сложи край на живота й.

Тя повече няма да може да яде конско месо, а за десерт да освежава устата си с малини. Опекохме лапите й и почти изядохме дясната част от мястото, върху което седеше, като си почива. Ще научиш как стана така, че я зачертахме от списъка на житейския кръговрат, за да ти е по-вкусна половината лапа, която ни е останала.

Както е известно, Линдси и Халеф се разбираха доста добре, въпреки че езиковите им познания бяха недостатъчни. Англичанинът бе събрал малък запас от арабски и турски думи, а по времето, когато

бяхме заедно с Линдси, Халеф бе положил усилия да запомни няколко английски израза. Освен това, когато нямахме нищо за обсъждане, разказвах на дребосъка за родината си. Налагаше се да му обяснявам неразбираеми неща и назовавах понятията с немските им имена, които той се стараеше да запомни. Така той бе усвоил доста голям брой немски изрази и с голямо желание използваше знанията, които в неговите очи изглеждаха значителни. Сега му дадох възможност да го направи и той с радост се възползва от нея.

Разказът му беше наполовина на турски, наполовина на арабски и богато изпъстрен с английски и немски думи. Немските изрази използваше доста по-често, без да се замисля верни ли са или не. Получаваше се миш-маш, на който тайно се наслаждавах. Сър Дейвид обаче слушаше сериозно и от време на време задаваше по някой въпрос, когато Халеф смело употребяваше някой израз, от който се получаваше неразбория. Щом се получеше пълно объркване, на помощ се притичваше Фан Хоти. Впрочем за яснотата на разказа много допринасяха оживените жестове, с които дребосъкът придружаваше разказа си.

Междувременно Оско и Омар бяха довели нашите коне и направихме шиш, на който опекохме остатъците от мечешкото месо. В интерес на истината Халеф разказа какво се беше случило в действителност. Разбира се, той представяше поведението си във възможно най-благоприятна светлина, но подчертаваше, че нямало да е сред живите, ако не бях отишъл навреме с ножа.

Истинско удоволствие беше да се гледат физиономиите на англичанина, докато Халеф разказваше. Когато разказът го завладяваше, той имаше навика да не сваля очи от говорещия и да наподобява движенията на лицето на другия. Така правеше и сега. По лицето му съвсем точно се повтаряха оживените мимики на хаджията. Очите му, веждите, големият нос, широката уста, всичко се намираше в непрекъснато движение, което вследствие на особената конструкция на лицето и несъответствието с мимиката на Халеф доста ме развеселяваше, но, разбира се, не биваше да се издавам, че се забавлявам.

— Well — каза той, щом хаджията свърши. — Добре сте си свършили работата, драги хаджи. Жалко, че ме е нямало! Ужасно лош късмет имам. Все нещо ми пречи да извърша някой подвиг. Yes!

— Да — усмихнах му се аз, — дори се случва да ви хванат и затворят.

---

[1] Сребърна мина. — Бел. нем. изд. ↑
[2] Връх в Кордилерите. — Бел. пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА
ОПАСНА КЛОПКА

Никога досега хаджията не бе яздил така великолепно, както тази сутрин. За да не носи хубавата ризница като досаден багаж, той я бе облякъл, препасал беше сабята дамаскиня, а камата беше затъкнал в пояса си. Издокаран в снаряжението на Стойко, дребосъкът си въобразяваше, че е много по-хубав от обикновено. За да се вижда добре ризницата, той леко бе привързал кафтана си с една връвчица през раменете, така че да се спуска като наметало, а при по-бърза езда да се вее като флаг на гърба му. Върху тюрбана си беше навил копринена кърпа на червени и жълти ивици, спомен от Константинопол. Тази кърпа също се развяваше дръзко. Излъсканата ризница блестеше на лъчите на слънцето, което вече се беше издигнало, когато оставихме зад себе си разклонението на следите от каруцата и яздехме през хълмовете, които образуваха водораздела между Дрина и Вардар и се спускаха на огромни скални стъпала към долината на първата.

Честото редуване на стръмни скални склонове, клисури и пропасти не бива да учудва никого. Планините на Балканския полуостров — особено западните и преди всичко Шар — обикновено се състоят от огромни, дълбоко насечени скални масиви. Отвесните скали с по неколкостотин метра височина не са никаква рядкост тук. Между тези стоящи близо една до друга стени човек го обзема чувство за безпомощност. Изглежда така, сякаш тежките масиви ще се струпат върху натрапника. Обладава го желанието да се върне назад, за да избегне гибелта, и неволно подкарва коня с най-голяма бързина, воден от надеждата да се измъкне от потискащото съзнание за човешкото безсилие и да остави опасността зад себе си.

При тази особеност на планините е обяснимо защо техните обитатели малко или повече винаги са отстоявали независимостта си срещу всички чужди нашественици. Тези мрачни, заплашителни, студени клисури и недра оказват, разбира се, голямо влияние върху

душевността и физическите особености на населението. Скипетарите се отнасят към чужденците особено студено, недостъпно и враждебно, като родината им. Техните жилави, силни, гъвкави тела, суровите лица с издялани като от гранит, неумолими черти, студените им отблъскващи погледи напълно съответстват на естеството на планините, в които живеят. Трудно е да се открият светли, топли места в душите им. Те са прорязани от дълбоки пропасти и цепнатини, в чиито недра бушуват реките на омразата, отмъщението и непримиримия гняв. Дори по между си хората са подозрителни и недоверчиви. Родовете се делят едни от други, отделните семейства и хора също. Но срещу натрапника те се обединяват, както стоящите близо една до друга скали в планините им и оставят на пътника само на някои места тесни, трудни за преодоляване проходи.

Такива наблюдения ми се натрапваха, докато следвахме дирята от каруцата през тесните оврази и засипаните със скални отломъци вдлъбнатини, през остри хребети и стръмни, изгладени от дъждовете склонове. Не можех да проумея как Юнак, търговецът на въглища, можеше да придвижва мизерната си каручка по този път. Конят трябваше да прави истински чудеса. Във всеки случай не само търговията с дървени въглища беше единствената причина за предприемането на такива трудни и опасни пътувания. По-скоро бях убеден, че имаха за цел тайно да служат на престъпните намерения на Жълтоликия и въглищаря.

След като оставихме зад себе си основната част на същинския планински масив, пътят стана по-лек. Спускахме се през предпланините и на места вече виждахме да блестят водите на Черна Дрина. Твърдата скалиста земя отстъпваше на по-мека почва. Мрачната гора също се отдръпваше и постепенно се превръщаше в приветлив храсталак, прорязван от зелени ливади, докато накрая стигнахме до реката. Тук беше бродът, за който беше говорил Марко. На това място следите от каруцата преминаваха през водата и продължаваха от другата страна на реката.

Досега ездата ни беше двойно по-трудна заради конете, които бяхме взели със себе си. Но за да ги преведем през реката, трябваше да положим още по-големи усилия. Налагаше се да ги прекарваме един по един. За щастие оттам нататък пътят не ни създаваше повече трудности. Яздехме през зелена равнина, а после леко се спуснахме

надолу, докато стигнахме до засадените поля, и накрая видяхме Коласчин в полите на започващото там планинско възвишение. Отляво се спускаше пътят, идващ от Гуразенда и Ибали, на който се намираше и селото. Този така наречен път обаче заслужаваше наименованието си толкова, колкото и крокодилът названието райска птица.

Попитахме първия срещнат човек за Дулак, каменаря. Човекът се оказа братът на Дулак. Той любезно ни заведе до жилището му, а Дулак си беше вкъщи. Братята бяха силни мъже с външност на полудиви хора, но лицата им вдъхваха доверие. Къщите им бяха в отсамния край на селото. Затова не ни беше забелязал никой друг от жителите му и не ни зяпаха и досаждаха както обикновено.

Накарах спътниците ми да отидат с конете зад къщата и влязох сам с братята вътре, за да им обясня работата. Исках да ни видят възможно по-малко хора, за да не се разбере, че изпращаме хора при пещерата. Като им казах какво е желанието ми и им назовах името на преводача Фан Хоти, те веднага изразиха готовност да го изпълнят, но ме предупредиха да не се обръщам към никой друг.

— Трябва да знаеш, ефенди — каза Дулак, — че тук на никого не можеш да разчиташ. Богатият Кара Нирван знае как да стане любимец на всички. Никой няма да повярва, че той е Жълтоликия, и ако някой разбере за враждебните ти намерения спрямо него, веднага ще го предупреди за идването ви. Дори на нас самите ни е трудно да повярваме на разказа ти. Но изглеждаш честен човек и понеже Фан Хоти те е изпратил, ще направим каквото искаш. За това обаче не бива да узнае никой друг. Така че ще тръгнем веднага, а и ти не се бави тук повече от необходимото.

— Имате ли коне?

— Не. Когато ми трябва кон, за да посетя сестра си в Антивари, вземам назаем. Защо питаш? Непременно ли трябва да яздим?

— Да, за да стигнете възможно най-бързо при Фан Хоти. Знаете пътя към долината, където живее въглищарят, нали?

— Разбира се.

— Ще ви дам коне, които после вероятно ще можете да задържите завинаги.

Казах им по какъв начин се бяхме сдобили с животните, а после ги попитах дали познават аладжите и дали евентуално са ги виждали.

— Познаваме ги — заяви каменарят, — защото те често идват насам. Хората се страхуват от тях, но въпреки това те не се осмеляват да отсядат в селото. Ако правилно съм забелязал, те отново са тук, и то с още няколко души. От това, което видях вчера, предполагам, че е така.

— Какво ти направи впечатление? Мога ли да го узная?

— Нямам основание да го премълчавам. Каменоломната, в която работя, се намира встрани от пътя за Ругова, в гората вляво. За да стигна до нея, трябва да мина през селото и да вървя още половин час. После се отклонявам от пътя и влизам в гората. На това място планината образува малка полукръгла падина, обрасла с гъсти храсти. Пътят минава покрай нея и аз я пресичам, за да стигна до мястото, на което работя, а вечер се връщам оттам. Вчера вечерта, като стигнах до падината, чух гласове в храстите откъм моята страна. Приближих се и видях осем или девет коня, край които седяха четирима мъже. Не можех да разпозная лицата им, но все още беше достатъчно светло, за да забележа, че сред конете има два петнисти. Понеже е всеизвестно, че аладжите яздят пъстри коне, си направих съответните изводи.

— Хората видяха ли те?

— Не. Аз веднага се отдръпнах. После излязох от храсталака и тръгнах по пътя към селото. Там, където свършва гората и почти се виждат първите къщи, в тревата седеше един мъж. Конят му пасеше наблизо. Седнал беше с лице към селото. Изглеждаше така, сякаш очаква някого.

— Ти говори ли с него?

— Не. Гледам да не се бъркам в работите на тези хора. Убеден бях, че аладжите възнамеряваха да ни нападнат край падината. Сигурно са предполагали, че ще минем оттам. Самотният ездач е бил преден пост, който е трябвало да съобщи за идването ни. Значи първо трябваше да опознаем околностите. Затова се осведомих:

— Не може ли да се стигне до Ругова по друг път?

— Не, ефенди, няма друг. Няма как да се избегне падината.

— А не може ли да се отклоним вдясно към Черна Дрина?

— За съжаление не. Оттук надясно първо има няколко полета, после ливади, а след това между пътя и реката се простира дълбоко блато. Там, където свършва блатото, започват високи стръмни скали. В продължение на около един час пътят води между непристъпни скали

почти докато стигнеш до Ругова. Наистина тук-там, вдясно или вляво, има по някое разширение, но ако тръгнеш по него, след известно време си принуден да се върнеш, защото не можеш да продължиш.

— Значи падината е от лявата страна. Какво представлява отсрещната, дясна страна на пътя?

— Все още е блато. И през ум да не ти минава да влизаш в него! Ще загинеш. След това обаче веднага започва каменист терен.

— В такъв случай положението ни е особено опасно. Но трябва да минем оттам.

— Може би ще успеете, ако минете с изключително голяма скорост. Разбира се, доста ще стрелят по вас и ще ви замерят с камъни.

След като получих тези сведения, дадох конете на Дулак и брат му. Задържах само златистия кон и другия добър кон от тези, които бяхме довели с нас за Стойко. После се сбогувахме.

През Коласчин минахме в галоп, но като излязохме от него, спряхме. Съобщих на спътниците си какво ми беше казал каменарят. С Халеф си разменихме конете и ги помолих да почакат няколко минути, а след това бавно да тръгнат след мен. Препуснах с всички сили, за да мога да стигна до съгледвача, преди той да успее да забележи конниците след мен. Съзрях поста отдалеч. Сега бяха двама души, които лежаха в тревата съвсем близо до гората. Конете им стояха до тях.

Те ме забелязаха и вероятно си размениха забележки по мой адрес. Облечени бяха в окъсани дрехи, но в очите им блестеше смелост и коварство.

Поздравих ги, слязох от коня и бавно тръгнах към тях. Те станаха и изпитателно ме измериха с поглед. Неприятно им беше, че не останах върху седлото. Личеше по лицата им.

— Какво търсиш тук? Защо не продължаваш пътя си? — нахвърли се върху мен единият.

— Защото искам да ви питам за пътя — гласеше отговорът ми.

— Можеше да си седиш върху коня. Нямаме време да се занимаваме с теб.

— Хм. Но аз не виждам да се занимавате с някаква работа?

— Това не те засяга! Питай каквото ще питаш и ще ти отговорим, а после се омитай оттук!

Разбойниците бяха оставили пушките си на земята. Ножовете и пистолетите им бяха затъкнати в поясите, за да са им подръка. Трябваше да ги пленя. Но се налагаше да действам толкова бързо, че да нямат време да посегнат към оръжията си. Тъй като, за да не събудя подозрението им, бях оставил пушките си окачени на седлото, трябваше да се опитам да взема една от техните и да ги поваля с приклада. Направих съвсем невинна физиономия и казах:

— Изглежда, сте в много лошо настроение и е най-добре веднага да си тръгна, но тъй като не познавам пътя, съм принуден да ви помоля за сведения.

— Не попита ли в селото?

— Да, но това, което научих там, не ме задоволява.

— Тогава сигурно не си срещнал никой, който да говори турски. Вижда се, че си чужденец. Откъде идваш?

— От Ибали.

— И накъде си тръгнал?

— За Ругова, накъдето вероятно води този път.

— Да, там отива. Достатъчно е да вървиш по него, и няма да се объркаш, защото не се разклонява наникъде. При кого отиваш в Ругова?

— При търговеца на коне Кара Нирван, за да направя с него голяма сделка.

— Така ли? А ти кой си?

— Аз съм…

На това място бях прекъснат. Другият, който досега беше мълчал, нададе силен вик и направи няколко крачки напред, така че се отдалечи от пушките. Гледаше към селото.

— Какво има? — попита съучастникът му и го последва, а аз останах на мястото си.

— Идват някакви конници. Дали са те?

— Четирима са. Така е. Веднага трябва…

Той не можа да довърши изречението си. Бях се навел зад гърба им към тревата и взех едната пушка. Този, който говореше, се свлече под първия удар с приклада, а вторият улучи приятеля му още преди той да успее да се обърне. После срязах юздите на конете, коланите на седлата и стремената, за да мога да завържа двамата разбойници. Почти бях готов с тази работа, когато спътниците ми се приближиха.

— Двама срещу един? — каза англичанинът. — Това се казва добра работа! Yes!

Тъй като оръжията на разбойниците нямаха стойност за нас, счупихме пушките и пистолетите им и ги хвърлихме в намиращата се наблизо дупка, пълна с вода.

Отсега нататък трябваше да бъдем предпазливи. Яхнах отново врания жребец и бавно продължихме напред, като държахме пушките си готови за стрелба. Ако вляво от нас гористият терен беше равен, нямаше да е трудно да се промъкнем незабелязано под прикритието на дърветата. Но още със започването на гората стръмно нагоре се издигаше обраслата с елхи скала.

Вдясно видяхме споменатото блато. Измамни, обрасли с мъх или покрити от блатни растения с големи листа места се редуваха с лепкави коварни локви.

За да прикрием колко души сме, яздехме плътно един зад друг. За съжаление пътят беше толкова каменист, че при царящата наоколо тишина тропотът от Копитата на конете ни можеше да бъде чут надалеч. След около четвърт час езда от дясната страна забелязахме края на блатото и мястото, където от него нагоре се издигаха скалите. Отляво възвишението се снижаваше, за да образува падината, за която беше говорил Дулак. Дотам вече беше съвсем близо. Придвижвахме се много по-бавно и предпазливо, отколкото досега. Аз яздех най-отпред и тъкмо смятах да се обърна към спътниците си, за да им кажа да препуснат в галоп, се разнесе силен вик. Изтрещя изстрел. Куршумът прелетя край мен, като същевременно по главата ме удари камък, така че почти изгубих съзнание и пред очите ми затанцуваха всички цветове на дъгата. За щастие камъкът само ме беше одраскал. Който някога е получавал такъв удар по главата, лесно ще повярва, че някога Давид е убил Голиат с камък и прашка.

Но в този момент нямаше време за подобни наблюдения. Друг камък улучи златистия кон и той подскочи във въздуха, поради което Линдси трябваше да приложи всичките си умения, за да не падне от него.

— Напред! — изкрещя Халеф. — Бързо напред!

Той удари коня си с камшика и се стрелна напред. Оско и Омар го последваха. Англичанинът не можеше да накара коня си да продължи. Той риташе и с четирите си крака и упорито тъпчеше на

място. Аз бях по средата на пътя. Чувствах се така, сякаш в главата ми биеха хиляди камбани. Бях като парализиран. Тогава отново изтрещя изстрел. Идваше откъм една от скалите, където беше застанал стрелецът. Куршумът се заби в земята точно пред жребеца ми и пръсна наоколо прах от камъните.

Видях, че стрелецът стои на височина около девет-десет човешки ръста над пътя. Хилеше ми се подигравателно и насочи пистолета си към мен. Това отново ми върна разсъдъкът. Бързо вдигнах карабината и стрелях. В същото време проблесна и неговият пистолет. Той отново не улучи, но моят куршум не го отмина и човекът се строполи долу. В същия миг изпуснах карабината. Златистият кон на Линдси явно бе стигнал до заключението, че мястото е доста зловещо. Той се изправи още веднъж на задните си крака, после подскочи и полетя напред, но за нещастие толкова близо край мен, че ездачът удари главата си в пушката ми и я изби от ръцете ми. Същевременно получих удар в левия хълбок, така че се проснах върху шията на коня с простреми напред ръце. Някой ме дръпна за пояса, което накара коня ми да отскочи встрани, и добре, че го бях стиснал здраво с крака, иначе щях да се смъкна от него. Последва още един силен удар върху главата ми и Линдси излетя напред.

Злополучният англичанин почти ме беше обезоръжил, колкото и да ми трябваха оръжията ми. Как стана всичко това, не можах да видя, защото погледът ми все още беше насочен към падащия надолу човек. По-късно го научих от Линдси. Той държал пушката си в дясната ръка и я стискал здраво, за да не я изпусне при съпротивата на коня си. След като обаче животното се стрелнало толкова близо край мен, той първо избил карабината от ръката ми с глава, а после ме ударил с цевта на пушката си така, че тя се забила под пояса ми, скъсала го и после се оплела в ремъка, на който висял окачен мечкоубиеца за седлото ми. Тази пушка също бях изгубил. Наистина аз бързо посегнах, но не хванах нито пушката, нито пояса, а само чакана, който беше затъкнат в него. Мечкоубиецът, карабината, поясът и коланът с ножа и револверите лежаха на земята.

Много ми се искаше да скоча и отново да си ги взема, но сблъскването със златистия кон беше подлудило моя иначе винаги покорен жребец. Той гневно цвилеше и се спусна след носещия се като

вихър злосторник така, че ми струваше големи усилия да седна както трябва и да задържа поне чакана.

Рих за първи път сам предприемаше препускане с пълна скорост с мен върху гърба и го направи така енергично, че направо прелетях край падината. Трещяха изстрели, ругаеха хора, един чакан изсвистя точно под носа ми. Вдигнах високо юздите и се дърпах назад, за да усмиря жребеца. Не забелязвах абсолютно нищо. Чу се трясък, силен вик… Линдси излетя от седлото с преобръщане и падна на земята. Жребецът ми се беше сблъскал със златистия кон. Искал е тайно да си върне за удара.

Беше постигнал целта си. Той отново изцвили и покорно се подчини на юздите. Аз обаче не се чувствах така добре като него: виеше ми се свят, пред очите ми причерняваше. Зад себе си чувах конски тропот и викове. Пред мен крещеше Халеф:

— Ингилизът, ингилизът! Обратно, бързо обратно!

С усилие се опомних и скочих… не, политнах от седлото, за да помогна на Линдси, който лежеше на земята в безсъзнание. Воят зад нас обаче отклони вниманието ми от него. Аладжите приближаваха с огромни скокове, следвани от около осем дрипави бандити, които диво крещяха и стреляха по нас, което от тяхна страна беше истинска глупост, защото не можеха да ни улучат. По-добре да бяха пестили куршумите си, докато се приближат, тогава с нас щеше да е свършено.

В такива моменти човек няма време да обръща внимание на бученето на главата си. Виждах препускащите към нас врагове и връщащите се обратно приятели. Най-отпред беше Халеф.

— Къде са ти пушките? — извика той, като скочи от седлото, все още препускайки почти в галоп. — Къде са, сихди?

Нямах време за обяснение, защото на аладжите им трябваха още няколко секунди, за да стигнат до нас.

— Изправете се! Стреляйте! — извиках аз и успях само с лявата си ръка да изтегля сабята на хаджията от ножницата. С чакана в дясната ръка и сабята в лявата отскочих встрани от пътя, до скалите, за да имам прикритие откъм гърба. Като се обърнах, двамата аладжи се спускаха като диви животни върху мен. Стискаха здраво бойните си брадви, а с левите си ръце бяха насочили към мен пистолетите си и на около дванайсет крачки от мен натиснаха спусъците. Хвърлих се на земята. Куршумите се удариха в скалите над мен. Възможно беше

пистолетите им да са двуцевни, затова не се изправих на същото място, а моментално отскочих покрай скалите възможно най-далеч, като здраво стисках сабята и чакана в ръце. И наистина! Отново изтрещяха два изстрела, които пак не ме улучиха. После се изправих.

Между първите и последните два изстрела не бе минала и секунда. Аладжите бяха прекалено сприхави. Те хвърлиха безполезните пистолети и се нахвърлиха срещу мен с вдигнати брадви. Сега можех да отбранявам само себе си, но все пак забелязах, че англичанинът продължаваше да лежи неподвижно. Другите трима бяха изпразнили пушките си срещу нападателите и бяха успели да улучат някои от тях, но останалите ги бяха обградили.

По-късно Халеф ми каза, че се целил по аладжите, но не могъл да ги улучи, понеже от възбуда ръцете му треперели. Сега срещу него и двамата ни спътници стояха шестима врагове, а аз не можех да им се притека на помощ. Всеки от нас имаше срещу себе си двама неприятели.

Ако някога бях изпитвал желание да водя борба на живот и смърт с хайдушка брадва в ръка, сега то щеше да се изпълни. Два чакана срещу един! Двама великани, които бяха свикнали да боравят с това оръжие, стояха срещу мен, който досега беше докосвал само много по-леката и нежна томахавка в близък бой! Можеше да ме спаси само голямо хладнокръвие. Не биваше да пилея силите си. Трябваше да се задоволявам само с това да отбивам вражеските удари, за да мога после светкавично бързо да използвам всяко предимство.

За мой късмет аладжите бяха заслепени от ярост. Замахваха по мен напосоки. Единият избутваше другия, за да ми нанесе смъртоносния удар. Брадвите им си пречеха една на друга. Освен това ревяха като ранени лъвове. С гръб към скалите, но не облегнат на тях, нямах свобода за действие на ръцете, но държах противниците си неотлъчно под око и отбивах ударите им с брадвата ту с парираща, ту с ответен удар отдолу, ту с вртеливо движение, когато нападаха едновременно, според това, кое е най-подходящо. Никой от ударите не ме улучи. Спокойствието ми удвояваше гнева им и ги подведе към хаотичен бой.

Отсреща, в средата на пътя, другите крещяха, проклинаха и вилнееха, сякаш се биеха сто души. И двете групи противници бяха изгърмели патроните си, дали бяха и няколко пистолетни изстрела и

сега се водеше близък ръкопашен бой. Страхувах се за спътниците си. Трябваше да се опитам да се освободя от враговете си по най-бързия начин. Лицата на двамата великани бяха станали почти моравочервени от яд и напрежение. Те пъшкаха, а от устата им капеше пяна. Понеже отбивах всичките им удари, те започнаха да се опитват да ме ритнат. Трябваше да използвам този момент!

Тъкмо бях отбил два едновременни удара с въртеливо движение, Сандар вдигна крак, за да ме ритне, а брат му замахваше за следващия удар. Чаканът ми веднага изсвистя върху коляното на Сандар. После бързо се плъзнах встрани, за да избягна брадвата на Бибар. Сандар се свлече на земята и започна да вие от болка. Оръжието падна от ръката му.

— Кучи син! — изръмжа Бибар. — Сега ще намериш смъртта си! Той замахна така силно, че брадвата едва не изхвърча от ръката му назад. Нямаше защо повече да се страхувам от брат му и можех да се откажа от прикритието в тил. Затова смених мястото си, като отскочих, за да се отдалеча от скалата. Бибар не можа да ме удари, защото не бях пред него. Заобиколих го и без да го изпускам от поглед, размених оръжията в ръцете си, така че чакана сега държах с лявата, а сабята с дясната си ръка. Скипетарят се завъртя около оста си, за да е с лице към мен. Като забеляза размяната на оръжията ми, се изсмя подигравателно:

— Искаш да ме намушкаш със сабята ли? Ще ти се отще, червей такъв!

— Удряй! — викаше Сандар, който седеше на земята и държеше коляното си с две ръце. — Той ми строши крака! Удряй!

— Веднага, веднага! Ей сега ще си го получи!

Спрях, за да дам време на Бибар да замахне. Чаканът изсвистя. С лявата си ръка аз замахнах с моя отдолу нагоре; Двете брадви се удариха една в друга. Неговият удар беше по-мощен от моя, но аз го знаех предварително и така исках да бъде. Пуснах чакана си, сякаш е избит от ръката ми.

— Ха така! — изръмжа Бибар. — Сега ще видиш! Той замахна втори път.

— Да, сега! — отвърнах аз.

Дамаскинята блесна — отскочих встрани и бързо замахнах към вдигнатата му ръка. Брадвата и държащата я ръка се спуснаха надолу.

Изключително острата сабя я отсече точно зад китката!

Бибар отпусна ръката си, гледа в продължение на няколко мига осакатения си крайник, от който бликна кръв, а после вдигна поглед към мен. Лицето му беше посиняло. Очите му щяха да изскочат от кухините си. От устата му се изплъзна сподавено ръмжене, както давещият се надава последен вик за помощ, който водата поглъща с бълбукане. Той вдигна здравия си юмрук за удар, но ръката му безсилно се отпусна. Бибар бавно се завъртя в полукръг и тежко се отпусна на земята.

Сандар бе занемял от ужас. Като видя ръката на брат си да пада отсечена, той скочи. Сега все още продължаваше да стои прав въпреки ранения си крак. Очите му гледаха безизразно, погледът му беше празен като на мъртвец. Той изсъска през зъби, чу се болезнено стенание, а после изведнъж високо изкрещя едно грозно проклятие и понечи да се нахвърли срещу мен. Но щом вдигна здравия си крак, другият се подви и той падна.

Сега бях свободен и погледнах към другите. Срещу мен, опрял гръб в скалите, хаджията се отбраняваше с приклада на пушката срещу двама противници. На земята пред него лежеше още един. Малко по-надалеч от мен се мяташе насам-натам друг от враговете ни. Вдясно от него лежаха Оско и противникът му и настървено се бореха. Всеки от тях държеше с лявата си ръка въоръжената с нож десница на противника си и я отблъскваше от себе си, така че никой не можеше да нанесе удар. А малко по-нататък Оско беше коленичил върху друг противник и с лявата си ръка стискаше гърлото му, а с дясната замахваше с ножа.

— Не убивай, Омар, не убивай! — предупредих го аз. Арабинът хвърли ножа и хвана противника си за гърлото и с дясната ръка. Спуснах се към Халеф, който най-много се нуждаеше от помощ. Нанесох удар със сабята на единия от нападателите му по раменете, а на другия по бедрото. Те се отдръпнаха от Халеф с вой, а после освободих и Оско от врага му, като хвърлих сабята, взех една от лежащите на земята пушки и го ударих по главата с приклада.

— О, Аллах! — извика Халеф, като дълбоко си поемаше дъх. — Това беше помощ в най-голяма беда, сихди. Скоро щяха да се докопат до мен. Накрая насреща ми се бяха нахвърлили трима души!

— Ранен ли си?

— Не знам. Но кафтанът ми е тежко ранен. Ето го там. Откъснаха му ръкавите и надупчиха предниците му. Повече няма да може да бъде върнат към живот.

Дългите му поли наистина висяха на парцали. Явно Халеф се бе намирал в доста затруднено положение. Не беше ранен, но лявото рамо го болеше от удара с приклад, който беше получил. Оско също не беше ранен, но Омар имаше дълбока кървяща рана под лакътя.

Халеф бързо го превърза, като за целта използва парцалите от кафтана си. Аз обаче отидох-при англичанина, чиято неподвижност ме обезпокояваше. Прегледах го. Слава богу, не си беше счупил гръбнака. Дишаше и като го разтърсих по-силно, дойде в съзнание, отвори очи, погледна ме втренчено и каза:

— Good morning, Sir[1]! Защо сте станали толкова рано?

— Да, време е и вие да ставате — подиграх му се аз. — Иначе за вас няма да е добро утро, а лека нощ! Изглежда, доста силно сте си ударили главата.

— Ударил ли съм се! Как! Кога? Къде съм всъщност? Той седна и учудено се озърна наоколо. Махнах на Халеф да дойде, за да му припомни случилото се, а аз отидох при Бибар, който лежеше в локва от кръв. За да не му изтече кръвта, трябваше да се вземат бързи мерки. Отрязах тясна ивица от ремъка на една пушка и здраво стегнах с нея ръката му над отрязаното място, така че вече се появяваха само по няколко капки кръв. По същия начин увих още един ремък зад първия, а после превързах раната му с парчета от кафтана.

Най-напред трябваше да накарам Халеф да яхне врания жребец и да се върне в Коласчин, за да доведе хора, на които да предадем победените мъже. Оско препусна към мястото, където бяха паднали пушките и поясът ми, за да ги вземе. Омар беше ранен и можеше само да огледа заедно с мен бойното поле. Линдси се беше изправил и накрая си спомни всичко, което беше станало до момента на падането му.

— Дяволска история! — изръмжа той. — Да изгубя съзнание тъкмо в най-голямата тупурдия! Ще се пръсна от яд! Yes! Но сте се справили и без моята помощ.

— Разбира се, сър Дейвид. Вероятно с вашата помощ нямаше да можем да се справим така.

— Какво?

— Казвам, че сигурно е било в наша полза, че тъкмо в този момент бяхте полегнали да си поспите. Помощта ви щеше да ни донесе само вреда.

— The devil! Не бъдете толкова груб!

— Не, само съм откровен. Имате необикновената способност да обръщате всичко наопаки.

— Охо! Сам сте виновен за всичко. Вие ме съборихте от коня!

— След като преди това вие се блъснахте в мен като боен кораб!

— Нищо не можех да направя, мистър Кара. Златистият кон беше пощръклял.

— А после обезумя моят жребец. Ако това не се беше случило, щяхме да се измъкнем, без косъм да падне от главите ни и да проливаме кръвта на други хора.

— Голяма работа. Негодниците си заслужиха пускането на кръв. Ние сме победители само с една ранена ръка. Великолепно! Yes! Как бяха разпределени ролите?

— Срещу Омар имаше един, Оско се биеше с двама, а срещу Халеф — трима. Виждате, че трябваше да сме будни. Хайде да огледаме хората!

Това, което още трябваше да свършим, беше, да превържем ранените, а на тези, които бяха само в безсъзнание, да вържем ръцете зад гърба. Убит беше само един: този, който бях видял да лежи пред Халеф. Хаджията беше стрелял с пистолета си в главата му.

Ето че Оско се върна. Водеше коня си за юздите. Върху седлото седеше един ранен в ръката човек.

— Водя един мъж, когото си свалил от скалите с изстрел, сихди — съобщи Оско. — Не е мъртъв.

— Знаех — отговорих аз. — Можеше да умре само ако при падането си беше счупил гръбнака, защото, като стрелях, се прицелих в ключицата му. Превържете го! Ще се върна при конете на тези хора.

Първо отново оправих скъсания си пояс с помощта на едно въженце, а после препуснах към падината, където намерих оседланите коне. Трябваха ми само петнистите. Другите кранти оставих. Хванах поводите на петнистите коне и се върнах с тях.

— Да ги задържиш ли смяташ? — попита Оско.

— Да. Този път няма да питам имаме ли право или не. По тези места плячката се полага на победителя. Досега щадяхме и ездачите, и

конете, но вече край. Аладжите продължиха да ни нападат, за да ни убият. Ако сега им вземем конете, никой няма да ни нарече крадци.

— А кой от нас ще ги получи, ефенди?

— А ти кого имаш предвид, Оско? Такива петнисти коне се срещат рядко надлъж и нашир. Към това се прибавя славата, че са отнети от разбойници. Мисля да ги вземете ти и Омар.

— И завинаги ли остават наши? — попита той нетърпеливо.

— Разбира се! Вероятно няма да позволите бившите им господари да ви ги отнемат.

— Ефенди, не знаеш каква радост ми доставяш. Ще яздя с вас до Скутари, а после, преди да се върна при дъщеря си в Стамбул, искам да ида в родния си край, Черна гора. Как ще ми завиждат там за коня!

Омар също изрази огромната си радост. Двамата се чувстваха щастливи от подаръка, който им бях направил и не ми струваше пукната пара. Те тъкмо хвърляха жребий кой кон на кого да принадлежи, когато се върна Халеф. Той чу, че двамата получават петнистите коне, но не каза нищо. Мислите му обаче бяха изписани на лицето. Чувстваше се наранен и пренебрегнат.

— Е, ще дойдат ли хората? — попитах го аз.

— Да. Ходих до хана и съобщих за станалото. Няма да мине много време, и тук ще се стекат всички жители на селото. Как ще се удивляват на прекрасната победа, която извоювахме!

— Няма да ни се удивляват.

— Защо?

— Защото, като дойдат, ние вече няма да сме тук. Нямам желание да пропилявам скъпоценното си време, за да стоя тук да ме зяпат хората.

— Но ние все пак трябва да останем, за да им обясним причината за битката и нейния ход. Като тръгнем по-рано, тези разбойници тук ще говорят само лъжи и ще изкарат нас виновни.

— Все ми е едно.

— А какво ще правим с плячкосаното оръжие?

— Ще го счупим.

— Well! — намеси се англичанинът. — Ще си взема обаче нещо за спомен. Може би ще успея да си намеря прилична шапка, да видим!

Той изпробва шапките на всички победени мъже, за да си намери подходяща. Тази негова непринуденост ме напушваше на смях, но го

оставих да прави каквото иска. Всъщност на него наистина му трябваше шапка, защото в Ориента е направо позорно да се показваш пред хората гологлав, но да вземе вече употребявана… В случая, разбира се, той нямаше друга възможност, но просто трябваше да се изчакат последиците.

Прибрах си отново чакана. Унищожихме оръжието на враговете си. После бързо напуснахме мястото, което трябваше да се превърне в наша гробница. Оско и Омар яздеха пъстрите си коне, а тези, които досега бяха използвали, искаха да продадат. Освен тях те трябваше да водят и животните, които бях запазил за Стойко. Щастливи, че успяхме да се отървем така леко, продължихме пътя си нататък.

Яздехме непрекъснато през покрити с гори скалисти хълмове и обсъждахме последното си преживяване. Само Халеф не говореше много-много. Но мислите и чувствата си не можеше да прикрие, затова бях сигурен, че скоро ще дойде при мен и ще ми отправи упреци. Не беше изминал и час, откакто отново бяхме тръгнали на път, и той се приближи до мен, като ме попита най-любезно:

— Сихди, ще ми отговориш ли откровено на един въпрос?

— С удоволствие, скъпи Халеф.

— Смяташ ли, че днес свърших добра работа?

— Превъзходна.

— Значи съм се държал храбро и съм заслужил одобрението ти?

— Напълно.

— Но Омар и Оско, изглежда, са били още по-смели от мен?

— О, не, въпреки че и те направиха каквото се искаше от тях.

— И все пак ти ги отличи повече от мен!

— Така ли?

— Нали им даде петнистите коне? Омар победи само един враг, Оско двама, а аз — дори трима!

— Вярно е, макар и с моя помощ, Халеф.

— А не помогна ли и на Оско? Защо той получи петнист кон, а аз не? О, сихди, аз съм твой приятел и закрилник и си мислех, че ме обичаш. Но сега разбирам, че на другите държиш много повече.

— Лъжеш се, Халеф. Ти си моят любимец.

— Вече го доказа! Кой ще се гордее с Оско, като язди през Черна гора на своя петнист кон? Кой ще се радва на коня на Омар? Той няма роднини и е сам на този свят. Аз му засвидетелствам своята радост,

защото е добър приятел и го обичам. Но помисли за Ханех, моята съпруга, розата сред жените, най-нежната и милата сред дъщерите на майките и бабите! Колко очарована щеше да бъде, ако Хаджи Халеф, най-храбрият сред храбреците, дойдеше, яздейки плячкосан от аладжите петнист кон! Щеше да подтичва и да разгласява: „Той се върна, моят съпруг и любим, най-юначният сред героите, най-мъжественият сред мъжете, най-войнственият сред воините! Той е тук, смъртоносната сабя, бащата на победата, брат и зет на триумфа. Той е обиколил земното кълбо и е жънал победа след победа. Бил се е с диви животни и силни хора и никой не е успял да го надвие! Убил е дори мечка и е изял лапите й. Сега се връща върху най-пъстрия сред петнистите коне, който е отнел от най-силния сред главатарите на разбойниците! Неговият сихди, когото всички познавате, му е дал този прекрасен кон като награда за храбростта му, възнаграждение за силата му и знак за незабравимата му слава. Хвала на този справедлив сихди, който възнаграждава според заслугите, и чест и слава на моя господар Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах!“ Така щеше да каже тя и всички арабски синове щяха да се присъединят към възхвалата на твоята справедливост. Всички щяха да съчиняват хвалебствени химни за безпристрастността ти и прекрасни стихове за блясъка на твоята почтеност. Но сега това е невъзможно, защото ти ме пренебрегна и не ми даде заслужената награда!

Той изливаше мъката си във високопарни изрази, но говореше сериозно, въпреки че вътрешно на мен ми беше смешно. За щастие притежавах най-доброто средство веднага да го утеша и да му доставя върховно удоволствие. Затова обясних на дребосъка:

— Грешиш. Не съм те пренебрегнал. Напротив, дори имах намерение да те отлича за заслугите ти по съвсем друг начин. Оско и Омар ще ти завиждат.

— Как биха могли да ми завиждат, като притежават петнистите коне.

— Ще имаш кон, който е петдесет пъти по-скъп от двата петнисти на аладжите заедно.

— Аз ли? И кой ще е този кон?

— Не можеш ли да отгатнеш?

— Не, сихди.

— Тогава ще трябва да ти го кажа. Като се разделяме, ще ти подаря моя Рих. Ще го заведеш при Ханех, най-прекрасната сред красавиците. Това така стъписа дребосъка, че той спря коня си и втренчено ме загледа със зяпнала уста.

— Сихди — каза той, — имай милост към мен! Като ми казваш, че Рих ще стане моя собственост, ме правиш нещастен!

— Нещастен ли? Защо?

— Защото не може да е вярно. Кой човек продава такъв кон!

— Но аз няма да ти го продавам, а ще ти го подаря!

— Никой не подарява такъв кон!

— Аз не го ли получих подарък?

— Да, като награда за големите ти заслуги към племето, което без теб щеше да е унищожено, и в знак на голямото приятелство на шейх Мохамед Емин към теб.

— Аз ще ти го подаря по същите причини. Не те ли обичам повече, отколкото шейхът обичаше мен? Не си ли ми истински приятел? Нямаш ли големи заслуги към мен? Щях ли да съм жив, ако ти не беше постоянно мой закрилник?

Тези думи дълбоко трогнаха сърцето на Халеф. Очите му се насълзиха и той тъжно каза:

— Да, аз съм твой приятел и толкова те обичам, че ако беше възможно, хиляда пъти щях да дам живота си за теб. Щях дори да оставя Ханех, ако твоето щастие го изискваше!

— Благодаря, не е необходимо! Не пренебрегна ли вече Ханех заради мен? Не остави ли нея и малкото си синче, за да ме следваш във всички беди и опасности? И казваш, че се подигравам с теб?

— Да, защото ме наричаш свой закрилник!

— Но ти самият често се наричаш така!

— О, сихди, много добре знаеш как трябва да се приемат тези мои думи! Не аз съм твой закрилник, а ти мой. Често си ми спасявал живота, като си рискувал своя. Това е истината. Знаеш, че понякога устата ми говори повече, отколкото трябва. Но ти го приемаш спокойно и в себе си се присмиваш на своя дребен хаджия, който се радва, когато не оттегляш ръката си от него. А на всичко отгоре за заслугите, които изобщо нямам, ще получа и жребеца, така ли? Невъзможно! Помисли колко горд ще бъдеш с него, като влезеш в страната на твоите деди! Синовете на твоя народ ще се чудят и ще ти

завиждат. Във всички градове ще се говори и разказва за този кон и ездача му, а във всички газеталар ще се появи снимка как седиш на жребеца си с пушката върху седлото и чакана в пояса!

— Не! — засмях се аз. — Нито ще говорят, нито ще пишат за мен. Малко хора ще се интересуват от това, дали имам кон или не. Отношенията в моята страна не са като при вас. Ако заведа Рих у дома, ще ми струва много повече пари, отколкото имам. Нямаш представа за тези неща. Ще трябва да го продам, иначе той ще ме съсипе.

— Не, не, сихди, не бива да продаваш този великолепен кон! Кой разбира там от гледане на такъв кон, който е крал на враните жребци!

— Точно така мисля и аз. Дори и да искам да продам Рих и при най-богатия стопанин, той постепенно ще залинее и ще копнее за свободния живот, към който е привикнал. Ти не гледаш на него така, както аз. Жребецът е свикнал с пустинята и горещото слънце. Има нужда от храна, която може да получи само там. Ще се чувства много по-добре и при най-бедния арабин, отколкото в моята родина в най-хубавия обор. Кой ще се грижи там за него като за дете? Кой ще му шепти в ухото вечер преди заспиване сурата от Корана, нещо, с което е свикнал от деня на раждането си? Все още сме във владенията на падишаха, а той вече е болен. Козината му не е лъскава като нишките на паяжина, очите му са ясни, но в тях не блести огън. Потърси трите кръгчета между ушите, при първия прешлен и при началото на опашката, най-сигурния знак за трите превъзходства на истинската кръв! Козината му вече не образува кръгче, станала е тънка и права. Може би Рих щеше да представлява жалка гледка, но той ме обича и това поддържа бодростта и духа му. Така той може да обича и теб, но не и друг човек. Знае, че си му приятел, и ще ти се подчинява, както се подчинява на мен, ако вечер не забравяш за сурата. Затова заради самия него не мога да задържа жребеца. Трябва да му върна родината от благодарност за всичко, което е направил за мен. А ако заедно с това мога да направя щастлив и теб, това е още една причина повече да ти го подаря. Като стигнем до морето, той ще бъде твоя собственост. Тогава ще можеш без завист да гледаш как Оско и Омар яздят петнистите си коне, защото те не могат да се сравняват с Рих.

— Не мога да повярвам, сихди. Наистина, болката ми ще е голяма, когато скоро ще трябва да се разделя с теб, а това да притежавам коня, който ти си яздил, ще е голяма утеха за тази болка.

Но помисли само колко голям е този дар! Като собственик на жребеца аз ще бъда богаташ и един от най-уважаваните мъже в племето. Знам, че не притежаваш никакви съкровища, как бих могъл тогава да приема такъв подарък от теб!

— Можеш и трябва! Да не говорим повече за това!

Халеф изпитателно ме погледна. Като разбра, че всичко е на сериозно, очите му грейнаха от възхищение. И все пак той плахо каза:

— Да, сихди, да не говорим повече за това! То е толкова важно, че трябва добре да го обмислиш.

— Решено е отдавна и окончателно.

— Все пак премисли още веднъж! Часът на раздялата още не е настъпил. Но имам една голяма молба към теб, сихди!

— Каква е тя?

— Позволи ми от днес нататък вечер вместо теб аз да прошепвам сурата в ухото на Рих. Така ще знае, че ще трябва да ми принадлежи. Ще свикне с тази мисъл и болката от раздялата му с теб ще бъде по-малка.

— Добре, така да бъде! Освен това отсега нататък се отказвам и от задължението си да го поя и храня. Той е твоя собственост и от този миг нататък ще смятаме, че само съм го взел от теб на заем. Но обвързвам този дар с едно условие, Халеф.

— Кажи го, ще го изпълня, ако мога.

— Можеш. Не искам да се разделям с теб завинаги. Знаеш, че след като се завърна в родината си, почти винаги скоро отново тръгвам на път. Възможно е някога пак да дойда в страната, в която живееш с Ханех, несравнимата. В такъв случай Рих отново ще ми принадлежи, докато имам нужда там от него.

— Вярно ли е това, сихди? Значи ще ни дойдеш на гости? О, каква радост ще има тогава по всички пасища и в старите шатри! Цялото племе ще излезе да те посрещне и да ти изпее „Аллах уа сахлан уа мархаба“[2] и ще влезеш в дуара[3], яздейки Рих, и той ще ти принадлежи, докогато искаш. Мисълта, че отново ще те видя, ще ме утешава при раздялата и ще ми помогне по-лесно да приема скъпоценния дар, който искаш да ми направиш. Ще гледам на жребеца не като на моя, а като на твоя собственост, която си ми поверил, за да ти я пазя добре.

Щастливият човек не можеше да свикне толкова бързо с тази мисъл. Той я обсъждаше от всички възможни гледни точки и изпадаше в истинско въодушевление. Най-важното нещо за него вече беше да сподели голямото си щастие със спътниците си. Те му се радваха от сърце. Само англичанинът, на когото Халеф повече с жестове, отколкото с думи беше направил въпросното съобщение, дойде и почти ядосано каза:

— Чуйте, сър, току-що научих, че сте подарили вашия Рих. Правилно ли съм разбрал жестовете и възклицанията на Халеф?

— Така е, сър Дейвид.

— Вие сте полудели!

— О, моля! В Стара Англия за лудост ли се смята, когато искаш да направиш щастлив един достоен човек?

— Не, но се смята за умопомрачение да се подарява такова великолепно животно на слуга.

— Халеф не е само мой слуга, а по-скоро приятел, който ме придружава отдавна и заради това е напуснал родината си.

— Не се извинявайте. Аз ваш приятел ли съм или ваш враг?

— Мисля, че първото.

— Придружавал ли съм ви или не?

— Да, отдавна сме заедно.

— Не съм ли напуснал и аз родината си?

— А заради мен ли тръгнахте от Стара Англия?

— Не. Но ако не беше приятелството ни, отдавна да съм се прибрал там. Това е едно и също. Дори за да ви спася, дойдох в тази проклета планина, където ме обраха и затвориха. Разбира се, и през ум не ми минава да искам за това възнаграждение. Щях да купя Рих от вас. Щях да ви дам чек, който вие да попълните по ваше усмотрение, без аз да поглеждам какво пишете в него. Щеше да ви бъде изплатена каквато сума пожелаете. Рих щеше да получи княжески обор, мраморни ясли, благоуханно сено от Уелс, най-добрия овес от Шотландия и най-сочната детелина от Ирландия!

— И въпреки това щеше да умре! Рих иска да живее в пустинята и да яде фурми. Няколко бла халефа[4] са най-вкусната храна за него. Не, сър Дейвид, вие сте богат човек, милионер, и имате средства да задоволите всяко свое желание. А Халеф е бедняк, който не може да си пожелае нищо, защото знае, че не може да го има. Този подарък

надминава представите му за всякакви радости и удоволствия, които Мохамед обещава на правоверните тук, на земята. Той ще го получи. Казах го и не мога да се отметна от думата си.

— Така! Значи на него искате да дарите блаженство, а моите радости и желания не ви интересуват. Дявол да ви вземе, сър! Дори и да дойде някой негодник и да иска да ви откраднe, няма да имам нищо против, дори ще го помоля да ви вземе и да ви продаде за шест или осем пари на някой вехтошар!

— Благодаря за високата оценка! Осем пари са почти четири пфенига. Дори не съм предполагал, че съм толкова евтина вещ. Но какво ви става? Да нямате главоболие, сър Дейвид?

Той непрекъснато тикаше феса ту с лявата, ту с дясната ръка към челото или към тила си, като с пръстите си правеше такива движения, сякаш искаше да подплаши някое малко зверче.

— Главоболие ли? Защо? — попита той.

— Защото често посягате към главата си.

— Не знам, става неволно, може би защото фесът не стои на главата ми както трябва.

Но докато говореше, той отново се почеса по главата.

— Ето, виждате ли, току-що отново го направихте, а фесът стои добре на главата ви.

— Да, хм! Изглежда, кръвта ми се е развалила. Задържа се в кожата на главата и започва да ме сърби. Като се върна в Англия, ще се подложа на лечение за пречистване на кръвта с липов цвят, бъзов чай и строга диета, както и английски пудинг ежедневно.

— Не се измъчвайте с такова лечение! Сливите и стафидите ще ви повредят стомаха. Малко мас с живак ще свършат същата работа, а освен това лечението продължава само пет минути.

— Мислители?

— Да. Ако искате да чакате, докато дойде време за бъзовия чай в Англия, ще пристигнете там като скелет. А по-меките ви телесни части вече ще са изядени.

— От кого?

— От това, което наричате нечиста кръв. Тези капчици кръв по странно стечение на обстоятелството имат шест крака и едно хоботче, което може да предизвиква изключително неприятни усещания.

— Как, как… во? — запелтечи той, гледайки ме изплашено.

— Да, скъпи ми сър Дейвид! Може би все още сте запазили някои знания по латински от младежките си години. Спомняте ли си още какво означава Pedicolos capitis?

— Знаех го наистина, но съм го забравил.

— А може би знаете кое мило създание арабинът нарича „камл“, а турчинът „бит“? Руснаците му казват „вошь“, италианците „pidocchio“, французите „рои“, а хотентотите „fgaria“.

— Млъкнете! Не ме занимавайте с турците и хотентотите! Не разбирам нито една от тези думи!

— Тогава имайте добрината да свалите феса от главата си и да раз- гледате вътрешността му. Може би тогава ще направите важно откритие, което ще ви донесе славата на известен изследовател на насекомите.

Линдси смъкна шапката от главата си, но не погледна в нея, а смутено попита:

— Да ме обидите ли искате? Да не би вътре…

— Да, мисля, че вътре…

— … лази нещо… нещо живо? — продължи той.

— Правилно! Точно това имах предвид.

— The devil! Ах!

Той вдигна шапката пред лицето си и се втренчи в нея. Носът му мърдаше наляво и надясно, нагоре и надолу, сякаш искаше да направи своите специални проучвания. После отпусна ръцете с шапката в тях и изплашено извика:

— Woe to me! Lice! Lice![5]

— Открихте ли, сър Дейвид?

Англичанинът понечи да хвърли феса, но му дойде нещо друго наум, нахлузи го върху дръжката на седлото, мушна двете ръце в косата си и се започна страшно опустошение по черепа му. При това от устата му се лееха такива изрази, предаването на които е невъзможно. Беше извън себе си от яд, че тези животинчета не уважаваха почтената глава на един джентълмен.

Неговият гняв ме разсмя. Линдси свали ръце от главата си, обърна се отново към мен и ми изкрещя:

— Не се смейте, сър, иначе ще се боксираме! Какво е положението във вашия фес? Също ли имате обитатели?

— Нямам честта, сър Дейвид. Този вид дуйевадци стоят далеч от мен, защото никога не съм бил любезен с тях както вие.

— Непредпазливост беше да вземам този фес! Причиних си голямо нещастие! За толкова кратко време! Не е за вярване!

— О, що се отнася до това, турците имат една поговорка, която гласи: „Чапук ок гиби хем бит гиби“[6] А в Турция разбират от тези неща.

— Но какво да правя? Дайте ми съвет! Щеше да е позорно да вляза в Ругова гологлав. А там сигурно няма магазин за шапки? Нали?

— Едва ли! Да видим дали фесът може да се изчисти! Няма защо да се притеснявате от нас и спокойно можете да разкажете на спътниците ни за сполетялото ви нещастие. Нека слезем за две минути!

След като другите разбраха за какво става дума, Оско, предложи да се заеме с почистването. Той сложи феса върху един камък и го посипа с тънък слой пръст. Върху нея натрупа сухи съчки, които изгори. От това пръстта, камъкът и шапката се нагряха толкова, че желаната цел беше постигната. Наблизо от една скала течеше вода и се бе образувала малка локва, в която след загряването фесът беше подложен на водна обработка. В това време Линдси предприе основно почистване на главата си. После отново получи украшението й и пак яхнахме конете си.

---

[1] Добро утро, сър! — Бел. пр. ↑

[2] Добре дошъл. ↑

[3] Село от палатки. — Бел. нем. изд. ↑

[4] Сорт сушени фурми, храна за коне. — Бел. нем. изд. ↑

[5] Какво ме сполетя! Въшки! (англ.). — Бел. пр. ↑

[6] Бърз като стрела и въшка. — Бел. нем. изд. ↑

ОСМА ГЛАВА
ПОД ЗЕМЯТА

Продължихме ездата си. След известно време скалите от дясната ни страна отстъпиха назад и пред нас се откри гледка на изток, но планините отляво продължаваха да ни придружават. Тогава видяхме от една странична долина да идва конник. Той също ни забеляза и насочи коня си към нас. Като се приближи, учтиво ни поздрави и ние също така любезно му благодарихме. Беше доста закръглен и имаше честно лице, което събуждаше у другите добро мнение за него.

— Отиваме в Ругова — казах аз. — Има ли още много път дотам?

— Около половин час, ефенди — отвърна той. — След Малко ще стигнете там, където се сливат двата ръкава на Дрина, към чийто ляв бряг води пътят. Виждам, че сте чужденци. Аз също отивам в Ругова, оттам съм. Ще позволите ли да ви придружа?

— С удоволствие. Понеже сме чужди по тези места, можеш да ни бъдеш полезен със сведения.

— Ще ви услужа. Само кажете какво искате да узнаете.

— Първо искаме да разберем при кого бихме могли да отседнем там.

Имах намерение да се настаня при гостилничаря Колами, за когото беше говорил Марко, довереникът на Жълтоликия, но не го споменах, за да мога първо да разбера някои подробности за хана Кара нирван.

— В Ругова има два хана — обясни той. — По-големият е на един персиец на име Кара Нирван и е извън селото. Гостилничарят на другия, който се намира на самата река при моста, се казва Колами.

— При кого ще ни посъветваш да отседнем?

— При никого. Оставям на вас да изберете.

— Що за човек е персиецът?

— Много уважаван човек. При него може да се живее добре и евтино. Но Колами също много се старае гостите му да останат

доволни и е още по-евтино, отколкото при Кара Нирван.

— Двамата ханджии приятелски ли са настроени един към друг?

— Не, врагове са.

— Защо?

— Лична антипатия. Не са си сторили нищо един на друг и няма за какво да си отмъщават. Колами не може да понася персиеца и му няма доверие.

— Защо?

— Не ме карайте да ви отговарям. Чужденци сте и ви е все едно каква е причината.

— Тогава ще отседнем при Колами.

— Ще му бъде много приятно да приеме такива гости, но не ви разубеждавам да идете при Кара Нирван. Никога не го правя, иначе може да ме помислят за завистлив. Всъщност аз съм Колами.

— Ах, така ли. Тогава се разбира от само себе си, че ще живеем в твоята къща.

— Благодаря ви. Колко време ще останете в Ругова?

— Още не знам. Идваме тук с определена цел и не знаем дали и кога ще я постигнем.

— Някаква сделка ли е, продажба на коне? В такъв случай, разбира се, ще трябва да се обърнете към персиеца, защото е търговец на коне. Виждам, че имате четири излишни коня.

— Да, два от тях искаме да продадем, но това не е главната причина за идването ни. Имаме други намерения. Изглежда, си човек, на когото може да се има доверие. Затова ще ти доверя, че възнамеряваме да дадем Кара Нирван под съд.

— Под съд ли? О, заловили сте се с нещо, което никак не е лесно. Хората, към които ще трябва да се обърнете, до един са негови приятели. Пари ли ти дължи?

— Не, искам да го обвиня в извършването на престъпление. При тези думи Колами подскочи върху седлото, спря коня си и попита:

— Ти го смяташ за престъпник?

— Да.

— Какво е извършил?

— Убийство, и то не едно, а много, както и обири.

Лицето му се зачерви, а очите му светнаха. Той ме хвана за ръката и задъхано ме попита:

— Ефенди, ти мухбир[1] на великия везир ли си?

— Не, не съм такъв. Аз съм от чужда държава и съм тръгнал да се връщам в родината си. Преди това обаче искам да видя наказан един човек, който с помощта на привържениците си няколко пъти се опита да ни убие. И този човек е именно персиецът.

— Машаллах! Добре ли чувам? Възможно ли е? Да намеря най-сетне един човек, който да е на моето мнение!

— Значи и ти смяташ Кара Нирван за злодей?

— Да, но за това не бива да се говори. Веднъж споменах само една думичка по този повод, и едва не платих с живота си.

— Какви основания имаш да мислиш така за него?

— Персиецът ме обра. Бях в Призрен, за да си получа едни пари. Там се срещнах с него и той разбра, че нося в себе си пълна кесия. По обратния път бях нападнат и трябваше да дам парите. Лицата на нападателите бяха забулени. Въпреки че беше облечен в други дрехи, познах главатаря им по гласа и върха на брадата, който се подаваше от покривалото, както и по пистолетите, които беше насочил срещу мен. Беше Кара Нирван. Но какво можех да направя? На другия ден, след като се върнах, двама жители на Ругова доброволно свидетелстваха, че са го срещнали в Призрен точно в часа, в който аз бях нападнат. Така той успя да докаже, че не е могъл да се намира на мястото на нападението по това време. Затова трябваше да мълча.

— Значи и двамата са му били съучастници. Не мислиш ли?

— Убеден съм в това. Оттогава внимавам. Видях и чух много неща, без да мога да намеря истинската връзка между тях. Накрая стигнах до мисълта, че Кара Нирван не е никой друг освен… освен…

Колами не се осмеляваше да изрече думата, затова аз смело допълних:

— Освен Жълтоликия!

— Ефенди! — извика той.

— Какво има?

— Казваш точно това, което мисля!

— Значи сме на едно мнение и това е добре.

— Имаш ли доказателства?

— Да. Сигурен съм в тях. Няма да може да ми се изплъзне.

— О, Аллах, дано да е така! Тогава страната ще се освободи от ужаса. Ефенди, преди това казах, че аз и персиецът не сме си

причинили нищо един на друг. Налагаше се да твърдя подобно нещо, защото не те познавах. Сега ти признавам, че го мразя като дявола и че много искам да ти помогна да го обезвредиш, него, честния, благочестив, уважаван човек, който е най-големият злодей на земята!

По лицето на ханджията се виждаше, че говори тези думи сериозно. Срещата ни с него само можеше да ни бъде от полза. Затова не се по- колебах да му кажа какво ще правим в Ругова, какво сме преживели и какво сме узнали за Жълтоликия. Най-подробно му описах преживелиците си край Дяволската скала и в долината на въглищаря. Той често ме прекъсваше с възгласи на учудване, страх или задоволство. Възбуден от това, което чува, той толкова често спираше коня си, че доста забавихме ездата си. Вниманието му се изостри особено много, като му разправях за караула, шахтата и галерията. Щом най-сетне свърших, той извика:

— Направо не е за вярване, но всичко е истина, а аз самият често съм стигал до извода, че този персиец задържа хора при себе си. Досега са изчезнали много пътници, които преди са отсядали при него. Освен това често прави разходки по Дрина с лодка. Живее извън селото и все пак винаги държи лодка в реката. Докато го видят, че се качва и гребе, и вече е изчезнал. Сега разбирам, той е влизал в галерията.

— Ти нищо ли не знаеш за отвора на старата шахта?

— Не, абсолютно нищо. Но какво мислиш да правиш, ефенди, като пристигнеш? Ще идеш при мухтаря[2] да направиш обвинение ли? Този човек е доверен приятел на персиеца.

— И през ум не ми минава. Все още нямам преки доказателства срещу Жълтоликия. Първо трябва да ги представя и затова ще потърся галерията.

— Тогава можеш да вземеш една от лодките ми. Ако ми позволиш, ще дойда с теб.

— Радвам се, че можеш да ми служиш като свидетел.

Бяхме стигнали до реката и яздехме съвсем близо до брега. Водите й течаха, притиснати в тясното корито, с коварно безмълвие. Отсамният бряг беше равен, но от другата страна се издигаше висока отвесна скала. Тя беше покрита с гъста иглолистна гора, в чиято зеленина се мержелееха стари зидове. Това беше наблюдателницата,

преживяла столетия. Точно под нея скалата и реката правеха завой, зад който беше скрито селото.

Като отминахме завоя, видяхме Ругова, а също и моста, по който трябваше да минем. Ние обаче не бързахме да стигнем до него. Много по-важно беше за мен да открия входа към галерията.

Скоро го забелязах, въпреки че не можехме да видим дупката. Точно на завоя, където водата минаваше покрай скалата с пълна сила, на няколко метра над водата скалата правеше издатина, която беше дала възможност на семената на растенията да хванат корен. От това място надолу се спускаха гъсти ластари и образуваха естествена завеса, зад която беше скрит входът на галерията. Поради силата на течението не беше особено безопасно да се доплава с лодка до това място. Необходими бяха силни ръце, които да се преборят с напора на водата, за да не бъде притисната лодката до скалите.

След като си изяснихме положението на това място, препуснахме по-бързо и скоро стигнахме до моста. Ругова беше притисната между хълмовете и съвсем не правеше впечатление на заможно село. Вляво видяхме един път, който се изкачваше нагоре по планината. По-късно щяхме да се отправим по него.

Мостът свършваше пред един малък мегдан, обграден от няколко мизерни къщички, сред които се забелязваше една по-хубава постройка. Това беше ханът на Колами. Пътят минаваше съвсем близо край портата на тази странноприемница. На мегдана седеше майстор на въжета и работеше. Пред вратата на едната къща видяхме обущар, който кърпеше някакъв цървул. До него кълвяха кокошки, а деца ровеха с мръсните си ръчички в една купчина и търсеха съкровища. Недалеч от тях имаше няколко мъже, които оживено разговаряха.

Единият от тях беше облечен в носия на скипетар мохамеданин: къси лъскави ботуши, бели, украсени с черни гайтани панталони, червено обточено със злато елече, към предниците на които бяха прикрепени сребърни патрондаши, дълъг червен пояс, увит няколко пъти около кръста, а над него беше закопчан кожен колан, от който се подаваха дръжките на два пистолета, една великолепна кама и извит ханджар. На главата си имаше червен фес с пискюл. Съдейки по облеклото му, той беше много заможен човек. Сухото му лице със смели черти имаше направо жълт цвят, който сърбите наричат „жут“. Дългата му черна брада с два върха падаше върху гърдите му. Черни

бяха също и очите му, които зорко ни следяха. Тези очи бяха като пропасти, в които дебне гибел, дълбоки и страшни. Погледът им беше като на онези хора със силна воля, които при появата си диктуват поведението на по-слабите от тях.

Досега не бях виждал този човек, но беше достатъчно само да го погледна, за да го позная. Прошепнах на Колами:

— Това е Жълтоликия, нали?

— Да — отговори той. — Не е добре, че ни видя веднага!

— За мен обаче е добре дошло, защото така всичко ще свърши по-бързо. Кара Нирван ще ме познае по врания жребец. Той познава също златистия кон и конете на аладжите. Сега Жълтоликия не само знае, че сме се отървали от хората му, но че сме победили и въглищаря, и аладжите. Убеден е, че сме дошли за него. Понеже не е сляп, за да не забележи англичанина, който е бил пленен тук, сигурно си е казал, че първо ще потърсим шахтата. Внимавай! Танцът започва веднага.

Ние двамата яздехме отпред. Следваха ни Оско и Омар. Халеф беше останал с Линдси малко по-назад, а понеже англичанинът водеше труден, придружен с много жестове разговор с хаджията, не беше забелязал групата мъже. Но ето че сър Дейвид съзря противника си. Англичанинът дръпна юздите на коня си и впери гневен поглед в персиеца.

Имахме възможност да наблюдаваме всичко добре, защото междувременно бяхме стигнали до вратата на хана и бяхме слезли от конете. Видях, че Жълтоликия хапе долната си устна. По лицето му се четеше яд и същевременно дръзка решителност.

Тогава Линдси пришпори коня си, стрелна се край нас и спря толкова близо пред Жълтоликия, че за малко не го събори. После започна една тирада, която съдържаше всички ругатни, които знаеше на английски, арабски и турски. Те толкова бързо се лееха от устата му, че отделните изрази изобщо не се разбираха. При това размахваше ръце и крака така, сякаш беше обладан от зъл дух.

— Какво иска този човек? — попита един от групата. Както Колами ми прошепна, това беше мухтарят.

— Не знам, не го разбирам — отвърна му Жълтоликия. — Но го познавам и много се учудвам, че отново го виждам тук.

— Не е ли това ингилизът, който живееше при теб с драгомана Фан Хоти и слугите си?

— Да. Още не съм ти казал, че той ми открадна този златист кон и изчезна с него. Имай добрината да го арестуваш.

— Веднага! Ще отучим този чужденец да краде коне. Старейшината се приближи към Линдси и му обясни, че е арестуван. Англичанинът обаче не го разбра и продължи да крещи и ругае на поразия, а когато мухтарят го хвана за крака, силно го ритна.

— Аллах! — ядоса се чиновникът. — Досега никой не се е осмелявал да прави това! Елате насам, мъже! Свалете го от коня и го отведете!

Хората се подчиниха и се приближиха към англичанина. Но щом посегнаха към него, той свали пушката си, приготви я за стрелба и извика смесица от английски и турски:

— Away![3] I atmak! I atmak![4]

Беше запомнил, че „стрелям“ на турски е „атмак“. Нападателите бързо се отдръпнаха, а мухтарят извика:

— Ингилизът е луд. Той не ни разбира. Защо не беше тук драгоманът да му обясни, че съпротивата няма да помогне, а само влошава положението му!

Тогава аз пристъпих към него и казах:

— Прощавай, мухтар, че се меся в изпълнението на служебните ти задължения! Ако ти трябва преводач, мога да свърша тази работа.

— Това е добре. Кажи на този конекрадец, че трябва да ме последва в затвора.

— Конекрадец ли? Грешиш. Този бей не е конекрадец.

— Такъв е, защото моят приятел Кара Нирван го твърди.

— А аз ти казвам, че този ингилиз има в страната си такова положение, каквото тук съответства най-малкото на паша с три конски опашки. Такъв човек не краде. В обора в родината си той има много повече коне, отколкото могат да се намерят в цяло Ругова.

Разбира се, говорех решително, но учтиво. Изглежда, това накара мухтаря да мисли, че имам високо мнение за него и сана му, затова реши, че може да се държи надменно. Той ме сряза:

— Млъкни! Тук важи само това, което кажа аз! Този ингилиз открадна кон и е крадец, за което ще го накажа. Преведи му го!

— Не мога да му кажа това.

— Защо?

— Защото ще е такава обида, която този бей никога няма да ми прости. Не искам да загубя приятелството му.

— Значи си приятел на конекрадец? Засрами се!

Той се изплю пред мен.

— Остави това, мухтар — предупредих го аз. — Разговарям с теб учтиво, ти ме караш да гледам плюнките от устата ти! Ако го направиш още веднъж, ще си послужа с език, който съответства на поведението ти.

Казах това значително по-остро. Персиецът ме измери с поглед от главата до петите. Той се окашля и направи жест с ръка, имащ за цел да разпали гнева на мухтаря към мен. И успя, защото старейшината на селото веднага ожесточено се нахвърли срещу мен.

— Как се осмеляваш да ми говориш така? С мен можеш да се държиш само учтиво. Всяко друго поведение се наказва. Изплюх се пред теб, защото нарече свой приятел един конекрадец. И имам пълно основание да го твърдя, затова ще го направя още веднъж веднага. Ето, виж!

Той издаде напред устни. Аз обаче бързо направих крачка напред, замахнах и му зашлевих такава плесница, че той се олюля и падна. После извадих револвера си. Придружителите ми веднага грабнаха оръжията си. Жълтоликия също извади пистолета си.

Мухтарят стана. В пояса му имаше затъкнат нож. Мислех, че ще го извади, за да ми отмъсти за удара. Но многознайковците обикновено са страхливи хора. Той нямаше смелост и се обърна към Жълтоликия:

— Ще търпиш ли да се отнасят така с мен, щом съм се заел с твоите неща? Надявам се, че веднага ще отмъстиш за тази обида, която всъщност е отправена към теб!

Погледът на персиеца се местеше ту към мен, ту към мухтаря. Наистина този брутален и безскрупулен човек беше изключително смел. Но появата на хората, които той смяташе за мъртви или поне обезвредени и които изведнъж заставаха пред него здрави и читави, парализираше действията му. Явно беше не само смел, но и предпазлив. След всичко, което знаеше за нас, вече правилно ни преценяваше като противници. Затова се овладя. Наистина се виждаше, че му струва много усилия да отговори на старейшината:

— Плесницата беше предназначена за теб, а не за мен. Ти я получи и би трябвало да знаеш какво да направиш. Но аз съм готов да

подкрепя заповедта, която ще издадеш.

Кара Нирван многозначително въртеше пистолета в ръцете си.

— Махни оръжието! — извиках му аз. — Не си полицай. Няма да понеса заплахите ти. Щом показах на мухтаря как отговарям на неучтивостта, знам как да посрещна и заплахите на един човек, който няма право да се разпорежда. Пистолетът е опасно за живота оръжие. Ако ме заплашват с него, имам право на самоотбрана. Докато дръпнеш спусъка, куршумът ми вече ще е в главата ти. Запомни го добре, не се шегувам!

В очите му проблесна огън и той гневно ми извика:

— Изглежда, не знаеш с кого говориш? Ти удари господаря на това село. Заплашвате ни с пушките си и естествено ще се разкайвате за това. Всички жители на Ругова ще дойдат, за да ви арестуват. В страната на падишаха няма обичай конекрадците да заплашват почтените мъже със смърт!

— Това, което плещиш, е смешно. Веднага ще ви докажа, че знам с кого разговарям. Не се страхувам от жителите на Ругова, защото съм дошъл да ги освободя от един дявол, който се подвизава сред тях, както и в цялата страна. Присмиваме се на това, че ни наричаш конекрадци, но този смях ще стане опасен за теб!

— Не сте ли такива? — попита той. — Англичанинът язди моя златист кон, а другите ти двама спътници яздят петнисти коне, които не са техни. Откраднали са ги.

— Откъде знаеш, че не са техни?

— Защото тези коне са собственост на двама мои приятели.

— Голяма непредпазливост проявяваш, като правиш това признание. Наистина не сме купили петнистите коне, а ги взехме от аладжите. Щом признаваш, че тези всеизвестни разбойници са твои приятели, тогава сам произнасяш присъдата си. Кажи — продължих аз, като се обърнах към мухтаря, — ти знаеш ли, че аладжите яздят петнисти коне?

— Какво ме засягат аладжите? — отвърна старейшината. — Сега нямам работа с тях, а с вас.

— Много ми е приятно, защото искам да се позанимаеш малко с нас. Разбира се, това трябва да стане по начин, по-различен от този, какъвто на теб ти се иска.

— Охо! Ти се опитваш да командваш? Смяташ да раздаваш плесници? Ще събера хората от Ругова и ще ги накарам да ви арестуват. Веднага ще дам заповед!

Той понечи да тръгне.

— Стой! Момент! — заповядах аз. — Ти все още не си ни попитал кои сме. Ще ти кажа. Ние…

— Това изобщо не е необходимо! — прекъсна ме Жълтоликия. — Ти си гяур от Алемания, когото скоро ще смажем.

— А ти си шиит от Персия, който почита Хасан и Хюсеин. Не се наричай правоверен и повече не употребявай думата гяур, иначе и ти като мухтаря ще получиш плесница!

— Ти си позволяваш подобно нещо? — избухна той.

— Да, дори нещо повече. Откъде знаеш, че съм алеман? С тази дума се издаде. Ролята ти на Жълтоликия е изиграна!

— Жълтоликия ли? — попита той и пребледня.

— Жълтоликия? — извикаха останалите.

— Да, този шиит Кара Нирван е Жълтоликия. Ще ви го докажа. Ето, мухтар, виж паспортите ми. Изготвени са в името на падишаха и се надявам, че ще им отдадеш необходимата почит. В противен случай незабавно ще се обадя на мютесарифа в Призрен, а също и на везира в Стамбул. Избърши мръсните си ръце и внимавай да не изцапаш паспортите ми!

Отворих документите и му ги подадох. Като видя печатите на султана, той наистина избърса ръцете си в панталоните, после докосна гърдите и челото си, поклони се и покланяйки се още веднъж, допря паспортите до челото си, за да ги прочете след това.

— Глупаво! Хм! — каза англичанинът, наблюдавайки всичко това. — Моя паспорт го няма. Персиецът го откраднa с останалите вещи. Yes!

— Ако не е унищожен, ще си го получите отново, сър Дейвид. Впрочем напълно достатъчно е само да прочете моите книжа. Вие сте мой приятел и аз ще гарантирам за вас.

Хората от околните къщи бяха дошли и любопитно ни оглеждаха. Някои от тях хукнаха към тясната уличка, която излизаше при началото на моста, за да доведат другите, и скоро около нас в полукръг се събра доста голяма тълпа зяпачи.

Изглежда, това беше добре дошло за Жълтоликия. Той се чувстваше сигурен и вярваше, че може да се осланя на застъпничеството на хората. Неговата и бездруго висока фигура се изправи още повече. По лицето му личеше, че е толкова ловък, колкото и силен. В двубой той би бил също толкова опасен, колкото и някой от аладжите, които разполагаха само с грубата си, необиграна физическа сила. Реших да не допускам да се стига до такава борба между нас, а ако е необходимо, да го обезвредя с куршум.

Най-сетне мухтарят привърши с четенето на паспортите. Отново ги допря до челото, а също и до гърдите си, сгъна ги и понечи да ги прибере.

— Стой! — казах аз. — Тези документи са моя собственост, а не твоя.

— Но ти нали искаш да останеш тук? — попита той.

— Да.

— Тогава ще ги задържа, докато приключи делото ви.

— Не, няма да го направиш. Как може ти, един обикновен кехая, да се осмеляваш да задържаш книжата на човек, който стои много по-високо от теб! Дори само намерението ти е обида. И как се осмеляваш да говориш за процес! Вече знаеш с кого разговаряш и ще ти кажа какво искам от теб. Ще ти угодя и няма да си взема обратно паспортите. Но тъй като ще живея при ханджията Колами, нека той да ги прибере. Дай ми ги! Той няма да ги отстъпи без изричното ми съгласие.

Мухтарят се подчини, макар и неохотно. Тогава продължих, повишавайки глас, така че да могат да чуват всички наоколо:

— Категорично протестирам против това да ни наричат конекрадци. Ние сме честни хора и сме дошли тук да ви освободим от най-големия разбойник в страната. Този златист кон не е принадлежал на персиеца, а на един скипетар, а именно на байрактаря Стойко Витяз от Злокучие, който е яздел със сина си за Батера, за да го сгоди там. Отишли са при въглищаря Шарка, който е подчинен на Жълтоликия. Той е нападнал байрактаря й го е обрал. Стойко Витяз е останал жив, но синът му е бил убит и изгорен. Мога да ви покажа остатъците от костите. Бронята, която сега носи моят спътник, сабята и камата са части от плячката. Байрактарят е бил замъкнат при Кара Нирван, за да

бъде по-късно убит, защото сега искат да измъкнат от него голям откуп.

— Лъжа, лъжа, хилядократна лъжа! — извика персиецът. — Този кон е мой и не знам каквото и да било за някакъв си байрактар Стойко Витяз!

— Лъжеш ти! Скрил си байрактаря в шахтата, където си държал затворен и ингилиза. Заповядал си да отведат този ингилиз при въглищаря, за да го изнудваш за откуп, а после да го убиеш. Ние успяхме да го освободим и сега той се връща, за да се оплаче.

— Както изглежда, и той е нахален глупак като теб! Бил съм разбойник и убиец? Попитай хората, които слушат лъжите ти! Те ще ти кажат кой съм. И ако продължаваш така нахално да ме обвиняваш, те ще ме защитят. Нали ще го направите, мъже и жители на Ругова? Или можете спокойно да гледате как един чужденец се осмелява да очерня и обвинява мен, вашия благодетел?

— Не, не! — провикнаха се няколко гласа. — Нека този чужденец се маха! Не му позволявайте повече да говори!

Предчувствах какво ще последва. Прецених, че ще е необходимо да се действа много бързо, и затова тихо заповядах на Халеф да отведе конете на сигурно място. После се обърнах към хората:

— Всичко, в което обвинявам Кара Нирван, е вярно! Ще го докажа. Персиецът е Жълтоликия, разбрахте ли — Жълтоликия! Това също мога да ви докажа, ако слушате спокойно!

Тогава търговецът на коне се нахвърли срещу мен:

— Млъкни! Иначе ще те застрелям като куче, което само с куршум може да бъде спасено от крастата си!

Много ми се искаше да го пребия от бой, но както ясно се виждаше, хората бяха настроени срещу мен. Затова му отговорих спокойно:

— Не се защитавай с думи, а с дела! Заведи ни в шахтата и докажи, че Стойко не е там!

— Не знам за никаква шахта!

— А аз я знам и ще заведа хората там!

Лицето му коварно потръпна и знаех защо. Не споменавах нищо за галерията, през която възнамерявах да мина. Той трябваше да си мисли, че англичанинът е забравил пътя до галерията. Исках да го

накарам да повярва, че ще се отправим към караула, за да влезем през шахтата.

Затова продължих:

— И не само този единствен пленник държи той затворен в шахтата под караула, а и още един, търговеца от Шкодра[5], чиито пари е взел, а иска да си присвои и останалото му състояние. Ще намерите там и този човек. Той и Стойко ще ви разкажат какво им се е случило и тогава ще повярвате, че Кара Нирван е Жълтоликия. Призовавам вас и мухтаря да го арестувате и го отведете до кулата. Нека там ви покаже входа към шахтата.

— Да арестуват мен? — извика Кара Нирван. — Бих искал да видя кой ще го направи! Не знам никаква шахта. Готов съм доброволно да отида. Търсете си сами шахтата, аз не мога да ви я покажа, защото не я знам. Ако я намерите, ще позволя да ме завържете без съпротива, за Да бъда отведен в Шкодра. Но ако се окаже, че той е излъгал, ще искам най-строго наказание.

— Добре, съгласен съм — отвърнах аз.

— Хайде към караула! — чу се веднага от всички страни. — Персиецът бил Жълтоликия! Горко му на този чужденец, ако лъже!

— Не лъжа. Оставяме се изцяло във ваши ръце. Ще оставим дори всичките си оръжия, за да се убедите, че сме миролюбиви и честни хора. Дайте си пушките, ножовете и пистолетите и идете с тези почтени хора в кулата! Ще ги оставя тук в хана, а после с Колами ще ви последваме.

Тази подкана беше отправена към спътниците ми. Халеф беше помогнал при отвеждането на конете в двора. Отново се бе върнал и като му поисках пушката, каза:

— Но, сихди, тогава няма да можем да се отбраняваме!

Не можех да му кажа по каква причина се налагаше да бъдат оставени оръжията. Спътниците ми трябваше да бъдат без оръжие, за да не предприемат непредпазливи действия. Сприхавият хаджия беше в състояние да изложи себе си и останалите на опасност.

— Не е необходимо да се отбранявате — обясних му аз. — Нищо няма да ви бъде сторено. Само бъдете предпазливи!

— А ти ще дойдеш ли, сихди?

— Не. Казах така само за да заблудя Жълтоликия. Той ще върви известно време с вас, а после сигурно ще изчезне. След това ще слезе в

шахтата, за да скрие пленниците. Може и да ги убие. Междувременно аз ще отида с Колами в галерията и ще се срещна долу с Жълтоликия.

— Ти сам? Опасно е. Искам да дойда с теб.

— Не, това ще направи впечатление. Впрочем дори и да намерите шахтата, не влизайте в нея! Не се знае по какъв начин Жълтоликия ще се погрижи да не можете да го последвате. Бъдете любезни с хората, за да не ги настроите срещу себе си, и не предприемайте нищо, преди отново да дойда при вас!

Беше се събрала доста голяма тълпа хора и можеше да се предположи, че броят й още щеше да нарасне. Щом ние двамата с гостилничаря събрахме оръжията от спътниците ми, тълпата обгради тях и Жълтоликия и шествието потегли.

Ние двамата с ханджията направихме необходимото, а после аз тръгнах сам напред към моста й се качих в лодката. Скоро Колами дойде с двама от ратаите си. Те гребяха с греблата, той седна на носа, а аз управлявах. Въпреки че възнамерявахме да се придържаме към отсамния бряг, все пак аз насочих лодката към другия, защото там течението не беше толкова силно. Като стигнахме срещу въпросното място, аз отново обърнах.

Сега ратаите трябваше да напрегнат всичките си сили, за да не ги отнесе увличащото течение. Трябваше да спрем далеч от целта срещу течението. Греблата се огъваха така, че заплашваха да се счупят, но моята най-голяма грижа беше дали наистина ще намеря входа на галерията под зелената завеса. Все още бяхме малко над него. Оставих лодката да се спусне надолу, като я насочих точно срещу дупката. Ако се лъжех и там имаше само скала, лодката щеше да се разбие, с такава скорост се бяхме отправили към мястото.

— Греблата вътре! Наведете се! — извиках аз на тримата. Те моментално се подчиниха. Аз самият трябваше да остана седнал, защото не можех да пусна кормилото. Вече бяхме на две дължини, после на една от скалата… затворих очи, за да не ме наранят клоните… получих удар в лицето като от мека метла… отворих очи… около мен цареше непрогледна тъмнина. Отпред усетихме тласък, дъното на лодката изскърца. Намирахме се в галерията.

— Слава на Аллаха! — въздъхна ханджията дълбоко. — Беше ме малко страх.

— Мен също — отговорих аз. — Ако тук имаше скала, щяхме да си направим доста опасно къпане. Който не е отличен плувец, би бил загубен. Опипайте стената дали е тук колът! Би трябвало да има такъв, за който се връзва лодката.

Наистина имаше кол. Вързахме плавателния съд за него и запалихме донесените фенери. Светлината им беше достатъчна за осветяването на тесния тунел. Ратаите взеха донесените за всеки случай лоени свещи.

Взех в лявата си ръка един фенер, а в дясната револвера и закрачих напред. Понеже носехме осветление, можехме да бъдем забелязани отдалеч, а много възможно беше някой от слугите на Жълтоликия да е тук долу, за да охранява двамата пленници.

Галерията беше толкова висока, че можех да вървя изправен. Подът й беше покрит с дъски, явно за да е гладък пътят за ръчните колички. Вървяхме много бавно, защото за наша сигурност исках да проверявам всяка крачка. Може би от момента на влизането ни беше изминал около четвърт час, когато почувствахме да ни обгръща въздушно течение, доста по-студено от досегашното.

— Вероятно се приближаваме към цепнатината, за която говореше Марко — казах аз. — Трябва да бъдем двойно по-предпазливи.

След няколко крачки пред нас зейна широка цепнатина, разсичаща напречно галерията. Не можеше да се прецени нито дълбочината й, нито височината. През нея към отсрещната страна водеха дъски, наредени една пред друга, с ширина половин метър.

— Това е мястото, където дебне гибелта — каза ханджията. — Ефенди, провери добре пътеката!

— Подай ми въжетата!

Вързахме четирите въжета, които ратаите бяха донесли със себе си, после направихме въжето на два ката и здраво вързахме единия му край около гърдите ми, а другия държаха тримата мъже. Като се наведох, така че да осветявам с фенера дупката, закрачих напред, като проверявах всяка стъпка.

Над цепнатината бяха сложени три дебели греди, по една от лявата и дясната страна, а третата — в средата. Дъските бяха върху средната греда. Между тях и двете странични греди оставаше широка

около една стъпка празнина, от която зееше студената страшна пропаст.

Защо беше направено така? Защо трите греди не бяха поставени една до друга? — питах се аз. Явно коварството се криеше в конструкцията на тази опасна пътека, жертва на която трябваше да стане всеки непосветен.

След около осем крачки, когато вече се намирах над пропастта, стигнах до едно място, което привлече вниманието ми. На това място трите надлъжни греди се съединяваха от една напречна. Като я огледах по-добре, забелязах, че тя образуваше ос, която се движеше в две направени в страничните греди дупки. Сега вече конструкцията ми беше ясна. Който е виждал дърводелска площадка, където деца се люлеят на греда, поставена напречно на друга, може да си представи това опасно приспособление. Вече знаех защо бяха сложени така двете надлъжни греди, чиято цел не бях разбрал в началото. Те свързваха двата бряга на пропастта. През средата им имаше напречна греда, която образуваше подвижна ос, върху която беше средната греда с дъските. Тази средна греда започваше от входа на галерията и стъпваше здраво на единия край на цепнатината, но не и на другия. Затова до средата на пътеката, до оста, можеше да се върви спокойно. Щом обаче се прекрачеше нататък, предната част на моста се накланяше от тежестта към пропастта, а задната част се издигаше и всички, които се намират върху пътеката, падат в страшната бездна и се пребиват в нея. „Алимът“ беше разчитал на това. Обърнах се и съобщих на тримата мъже резултата от проучването си.

— Означава ли това, че няма да можем да минем от другата страна? — попита ханджията.

— Напротив, Жълтоликия също минава през тази галерия. Значи има и друго приспособление, посредством което опасната люлееща се греда може да бъде закрепвана и от двата края, а ако не на двата — поне на отсрещния. Хайде да проверим.

Обърнах се и продължих да търся. Да, тази греда не стъпваше върху отсрещния край. Вдигнахме края й и другата половина се спусна надолу. Напразно търсехме дупка, кол или резе, с което гредата би могла да бъде закрепена за земята.

— Тогава, разбира се, трябва да мина от другата страна — казах аз.

— В името на Аллаха! Ще паднеш! — предупреди ме Колами угрижено.

— Няма. Вие ще натискате гредата от тази страна толкова силно, че да не може да се вдигне нагоре, тогава другият й край няма да се спусне надолу. Трима силни мъже като вас би трябвало да могат да ме издържат. Вие сте по-тежки от мен. Впрочем аз съм вързан за въжето. Коленичете и хванете здраво гредата! Аз тръгвам.

Не се чувствах особено добре, като тръгнах повторно по тесните дъски над пропастта, но благополучно стигнах на другия бряг. Там на светлината на фенера веднага видях как пътеката може да се закрепи неподвижно. Краят на гредата стърчеше във въздуха — не достигаше ръба на пропастта, но в него бяха забити две железни халки, а от двете страни на стената на галерията висеше по една верига с кука. Щом куките на веригите се закачаха в халките на гредата, пътеката ставаше неподвижна и не можеше да падне.

— Е, откри ли? — попита ханджията от другия край.

— Да. Ще закрепя гредата. Тогава ще можете да минете безопасно.

Дръпнах силно веригите, за да се убедя, че са благонадеждни, а после ги закачих с куките. Тримата мъже дойдоха, разгледаха простото приспособление, а след това продължихме нататък. Всичко това, разбира се, по понятни причини стана много бавно, защото от тази предпазливост зависеше животът ни. Затова пък сега можехме да крачим напред значително по-бързо. Часовникът ми показваше, че откакто бяхме слезли от лодката, беше минал повече от час.

Водещата право напред галерия не ни създаваше повече трудности. След около три минути стигнахме в споменатото кръгло, голямо помещение. Скалите бяха свършили. Около нас се виждаха зидове. Имаше пет врати — четири ниски и една висока и тясна. Тя нямаше резе, значи можехме да я изкъртим. Останалите врати имаха резета.

— Зад тези ниски врати се намират пленниците — обясних аз, дръпнах едно от резетата и отворих.

Видяхме около два метра дълбока, метър и половина широка и също толкова висока дупка, в която без каквато и да е постеля лежеше един човек, и то, както англичанинът ми бе описал, с крака, пъхнати в железни окови.

— Кой си ти? — попитах аз. В отговор се чу проклятие.

— Кажи ми кой си! Идваме да те спасим.

— Не лъжи! — отвърна ми той грубо.

— Истина е. Ние сме врагове на Жълтоликия и искаме…

Не можах да продължа. Чуха се виковете на двама души. Единият бе излязъл от устата на придружаващия ни ратай.

Коленичил бях пред дупката и осветявах с фенера навътре. Колами се бе свил до мен, а ратаите бяха приведени зад нас. Междувременно споменатата преди това висока врата се беше отворила със скърцане и единият от ратаите беше извикал.

Обърнах се към слугата и го попитах:

— Какво има?

Вратата на дупката стоеше пред стената така, че в началото не забелязах нищо.

— Там, там… той е там! — отговори ми човекът, сочейки към вратата.

Скочих и погледнах през ниската врата.

— Дръжте го! — извиках аз, щом познах Жълтоликия. Той беше много изплашен, като ни видя тук, и стоеше като закован.

В ръка държеше длето или нещо подобно. Моят вик го накара да се раздвижи.

— О, Хасан! О, Хюсеин! — извика той и хвърли длетото към главата ми. — Няма да ме хванете, кучи синове!

Трябваше светкавично бързо да се скрия зад вратата, за да не ме улучи. Като се изправих отново, Кара Нирван беше изчезнал в галерията. Искаше да избяга по пътя, по който бяхме дошли ние. Щом бяхме тук, значи имаше и лодка, с която можеше да се изплъзне, си беше казал той. Беше слязъл отгоре през шахтата, но не можеше да се върне по същия път, защото междувременно бяха дошли хората, от които той под някакъв предлог се беше отдалечил. Щяха да го видят и да открият входа към шахтата.

— Ще избяга, след него! — извиках аз, оставих фенера и хукнах след него в галерията.

— Вземи фенера със себе си! — извика след мен ханджията.

Аз обаче не го направих, защото имах съображения за това. Видях, че пистолетите на Жълтоликия бяха затъкнати в пояса му. Фенерът в ръцете ми щеше да му даде възможност добре да се

прицели в мен. Достатъчно беше само да спре, да вдигне към мен оръжието и щеше да ме улучи. Затова го последвах в тъмнината.

Разбира се, никак не беше лесно. Разперих ръце, за да напипам страничните стени и като се отклонявах ту в едната, ту в другата страна, тичах напред възможно най-бързо. На два пъти спирах да се ослушвам за миг в стъпките на беглеца. Но това беше напразно, защото Колами тичаше след мен с двамата си слуги и шумът, който вдигаха, заглушаваше стъпките на Жълтоликия.

Впрочем преследването беше опасно, въпреки че не носех фенер. Изобщо не беше необходимо да ме вижда. Достатъчно беше само да спре и да извади пистолета. Звукът от стъпките ми беше достатъчен, за да ме предаде. На негово място сигурно щях да постъпя точно така.

Двата заредени двуцевни пистолета, тоест четири куршума, а освен това и ножът бяха достатъчни, за да ме обезвреди. Аз обаче разчитах на припряността му, която вероятно му пречеше да разсъждава хладнокръвно.

Продължавах напред с възможно най-голяма бързина. Бях сбъркал обаче, като смятах, че страхът ще го гони непрекъснато напред. Все пак беше спрял, защото изведнъж пред мен изтрещя изстрел, който в този нисък проход проехтя десетократно по-силно. При просветването на барута видях, че стрелецът се намира на не повече от двайсет крачки от мен. Куршумът не ме улучи. Чух, че се удари в стената. Бързо извадих револвера и стрелях два-три пъти.

Чух подигравателния смях на Жълтоликия. Той продължаваше да тича напред и стреля още веднъж. При проблясването на изстрела видях, че се намира до водещата над пропастта пътека. Последвах го бавно и стигнах до ръба на цепнатината. Опипах с ръце и се убедих, че веригите все още бяха закачени и едва тогава стъпих върху тясната дъска над бездната. Настъпи момент на колебание. Ако той стоеше от другата страна и ме нападнеше, преди да съм стигнал на твърда земя, с мен беше свършено. За да му попреча по средата на пътеката изстрелях и последните три куршума от револвера. Смехът му отново ми даде да разбера, че не го бях улучил. Но по него разбрах, че не е до ръба на пропастта, а продължаваше да тича напред.

Вече не се колебаех дали да го следвам. От другата страна на цепнатината хвърлих един поглед назад и видях светлината на фенера. Ханджията не беше далеч от мен. Продължавах да тичам напред.

Пъшках от напрежение, често се подхлъзвах по влажните, хлъзгави дъски. Пред мен отново изтрещя изстрел, на който отвърнах с другия си револвер. Страхувайки се, че престъпникът все пак може да спре и наистина да ме улучи, докато тичах напред, изстрелях един след друг всичките си шест патрона от втория револвер. После посегнах към ножа, но… но поясът беше празен, защото ножът не беше там. Дали го бях изтърсил при вадене на някой от револверите, или беше паднал, като коленичих пред входа на галерията? Не знаех.

Струваше ми се, че преследването продължава вече цял час. Тогава пред мен започна да става по-светло. Бях стигнал до входа на галерията. На човек, като влиза тук отвън, му се струва, че е съвсем тъмно. Но ако постои известно време, окото долавяше проникващите през живата стена от растения оскъдни лъчи и можеше да различи поне очертанията на предметите вътре в галерията. Спрях.

Лодката беше пред мен. Жълтоликия тъкмо я отвързваше от кола и скочи в нея. Чу, че се бях приближил, и ми извика:

— Сбогом, кучи сине! Само ти знаеше за тази дупка, никой друг. Никой няма да ви открие и да ви търси тук. Изяжте се един друг от глад!

В този момент на слисване не помислих, че в най-лошия случай бихме могли да се спасим с плуване, и повярвах на думите му. Лодката не биваше да тръгне. Затова се засилих и скочих в нея. Жълтоликия стоеше вътре изправен, опрял двете си ръце в стените, за да я изблъска по този начин срещу нахлуващата отвън вода. Поради теснотията в галерията веслата можеха да се използват чак вън. Лодката се залюля от тласъка на скока ми. Изгубих равновесие и паднах, а Жълтоликия скочи върху мен.

— Тук ли си? — изсъска той в лицето ми. — Добре дошъл! Сега си в ръцете ми!

Той ме сграбчи с една ръка за пояса, а аз хванах двете му ръце. Усетих, че с дясната си ръка той бърка в пояса. Знаех какво означава това. Ако само за момент го изпуснех, с мен беше свършено. Бързо сграбчих китката на ръката му и го стиснах така силно, че той изкрещя от болка и изпусна оръжието — не знам пистолет ли беше или нож. После вдигнах коляно и отблъснах персиеца от себе си. В следващия миг той се изправи, но и аз вече бях направил същото. Стояхме на една крачка разстояние един от друг. Като през гъста мъгла видях как

изважда ръцете си от пояса и ги насочва към мен. Отбих ги с двата си юмрука встрани. Изтрещя изстрел, а може би — два. Не знам. Но той изръмжа:

— Тогава ще направя друго! Но няма да ме хванеш! Кара Нирван скочи във водата. Беше забелязал светлината от фенера на приближаващия се към нас ханджия. Персиецът наистина беше безразсъдно смел! За да скочи човек в този водовъртеж, се изискваше много повече от обикновено безстрашие. Опитах се да изтласкам лодката напред, но течението напираше с такава сила навътре, че щеше да ми е необходимо доста време, за да я изкарам навън. Междувременно Жълтоликия беше изчезнал, мъртъв или спасен. От това, че се бе осмелил да скочи във водата, следваше да се предположи, че е добър плувец. Увличащото течение бързо щеше да го отнесе. Ако успееше да избяга, можеше да пресрещне семейството на Галингре, което искахме да предупредим, да се присъедини към Хамд ал Амасат и… Не можех да мисля какво щеше да стане нататък. Не бяха минали и две секунди, откакто Кара Нирван беше скочил във водата. Хвърлих горните си дрехи, седнах на пейката с греблата, събух си ботушите и извиках назад към галерията:

— Ще плувам. Бързо в лодката и след мен!

— В името на Аллаха, недей! Ще намериш смъртта си! — извика Колами ужасен.

Но аз вече бях във водата. Не скочих в нея, а предпазливо се спуснах, защото при водовъртеж като този беше най-благоразумно човек да остане на повърхността на водата. Главното беше силното изтласкване напред, и то не по гърди, а полу странично, така че насочената по течението ръка да може да загребва надолу и от съпротивлението тялото да се държи на повърхността.

Едва главата ми се беше показала през завесата от растения и водовъртежът ме повлече. Притиснат бях до скалите и се борих известно време само за да остана отгоре и на същото място. Тогава една вълна се засили срещу мен и се разби в скалата — това беше най-благоприятният момент. Оставих се тя да ме увлече, като си помагах със силни тласъци, и се понесох надолу по реката толкова бързо, че неволно затворих очи.

Като ги отворих отново, видях, че се намирам между две течения, които малко по-нататък се сливаха в опасен водовъртеж. Беше

в средата на реката. Трябваше да се пазя от него. Веднага се обърнах, но ми струваше доста усилия, докато успея да прекося едното от теченията и да стигна до спокойни води.

Едва сега можех да мисля какво да правя с Жълтоликия. Плувайки с вдигната глава, се огледах. Той тъкмо се появяваше от водовъртежа, който аз така страхливо заобиколих. Беше почти до кръста във водата, направи истински делфинов скок и излезе оттам. После заплува към отсрещния бряг, близо до който се намирах аз.

Не ми оставаше нищо друго, освен да се възхищавам на персиеца. Беше по-добър плувец от мен. И през ум не му беше минало да се опита да избегне водовъртежа. Знаеше, че наистина той ще го увлече, но след това отново ще го изхвърли. Все пак се изискваше безогледна смелост да се хвърлиш в него. Сега персиецът се намираше под мен и плуваше към брега, без да се оглежда, затова не ме забеляза.

Нямаше време за колебание, трябваше да последвам Жълтоликия. С потопени под повърхността на водата крака и ръце, за да не вдигам шум, плувах след него. В бързото плуване обаче бях по-добър от него, защото скоро го настигнах и почти можех да хвана краката му. Брегът също беше близо. Сега уплахата трябваше да бъде мой съюзник. Кара Нирван вече нямаше никакво оръжие, както и аз. Така че ми предстоеше това, което исках да избягна, а именно борба с Жълтоликия.

Равният бряг беше покрит с изхвърлените от водата заоблени камъчета, които постепенно намаляваха. Щом персиецът усети дъното под краката си, се изправи и тръгна навън, като от него се отцеждаше вода. Той толкова бързаше, че и сега не се огледа и със силно пръхтене отърси водата от себе си. Затова не чу, че зад него се приближава някой. Тъй като благоразумно вървях в крак с него, той смяташе моите стъпки за свои. При излизането от водата взех един голям колкото юмрук камък, за да си послужа с него като с оръжие.

Той вече беше стигнал до тревата, протегна ръце нагоре, изкрещя от радост, обърна се наполовина и погледна към входа на галерията. Оттам тъкмо излизаше лодката. Толкова време им беше трябвало на тримата мъже, за да преодолеят силния натиск на водата.

— Кучи синове! Все пак ще ви хвана! — извика той и отново се обърна към сушата, за да продължи напред. Направил бях две крачки встрани и сега стоях точно пред него.

— А аз ще хвана теб! — отговорих му аз.

Появата ми предизвика по-силно въздействие, отколкото бях очаквал. От уплаха Жълтоликия почти рухна и още преди да успее да се съвземе, получи такъв удар по главата с камъка, че се свлече на земята.

Но този мъж беше изключително силен противник. Щом зашеметяването преминеше, изходът от борбата между нас щеше да е съмнителен за мен. Затова, докато персиецът още беше на земята, веднага измъкнах дългия му пояс и вързах ръцете му в лактите на гърба. Трябваше добре да се подсигуря срещу този враг.

Едва бях направил това, и той се съвзе: Още със затворени очи той се опита да скочи, но не успя. После ме погледна втренчено, силно изтласка горната част на тялото си напред и нагоре и наистина успя да се изправи, като напрегна ръце встрани, за да скъса пояса. За щастие той беше здрав.

Всичко това беше станало много бързо. Но също толкова бързо свалих и своя пояс и ритнах краката на Жълтоликия назад така, че той падна напред. Веднага седнах върху прегъвките на коленете му и вързах здраво краката му. Той не можеше да ми попречи, защото ръцете му бяха на гърба.

— Така! — изпъшках аз и се изправих. — Сега вече знаем кой кого е хванал. Другите хора няма да се самоизяждат в галерията, а ти ще обясниш на добрите жители на Ругова как ти се е удало толкова бързо да влезеш в шахтата, за чието съществуване не знаеш нищо.

— Дявол! — изсъска той. — Истински дявол!

После затвори очи и продължи да лежи, без да мърда. Течението беше подбрало лодката и я понесе по течението като стрела. Хората в нея я насочиха към мен.

— Ефенди, мислехме те за умрял! — извика Колами отдалеч. — Слава на Аллаха, че те е спасил! Кой лежи там при теб?

— Жълтоликия.

— О, небеса! Ти си го хванал?

— Да.

— Бързо тогава! Хайде, хайде, налягайте греблата! Ратаите така я засилиха, че лодката до половина излезе на брега. Тримата изскочиха от нея и дотичаха.

— Той е, да, той е! — ликуваше ханджията. — Ама че плувец си, ефенди! Как успя да победиш Жълтоликия?

— После ще ти разкажа. Сега го сложете в лодката, с която всичко ще стане много по-бързо, отколкото ако го влачим по брега, а после през моста. Трябва веднага да го отнесем до караула, за да узнаят хората, че не съм ги лъгал. Понеже не ги последвах, е възможно да посегнат на спътниците ми.

Те се подчиниха на искането ми и след няколко минути доплавахме до моста. Единият от ратаите хукна към караула. Колами с другия ратай отнесе Жълтоликия в хана си. Взех в ръце дрехите и ботушите си и тръгнах след тях по чорапи. Изобщо не ми беше дошло наум да си сваля феса. Той здраво бе залепнал на главата ми. Трябваше да съблека мокрите си дрехи. Да се вземат панталони на заем беше много деликатен момент, особено като си спомних за зоологическото откритие на Линдси с неговия фес. За щастие ханджията имаше нови шалвари, които още не беше обувал, и аз ги навлякох. Едва се бях облякъл, и ето че Халеф и англичанинът се появиха. Ингилизът крачеше като Палечко с дълги седем мили ботуши, а Халеф подскачаше край него като пони край дългокрака ездитна камила.

— Вярно ли е? Хванахте ли го, сър? — извика Линдси, отваряйки вратата.

— Ето го там. Вижте го, сър Дейвид!

Верен на ролята си, Жълтоликия продължаваше да държи очите си затворени.

— Той е мокър! Значи сте се били във водата? — разпитваше Линдси.

— Почти.

— Той в шахтата ли беше?

— Да.

— Well! Вече няма да може да лъже!

— О, сихди — каза Халеф, — сигурно е било ужасно, там, на най-опасното място. Любопитен съм да узная всичко.

Но сега нямаше време за разкази, защото пристигнаха и другите. Цялото село идваше тичешком и искаше всичко да види и чуе. Застанахме на вратата и пуснахме само мухтаря и кьой аталари. Заптието вече беше тук, един шишко, дебел като Фалстаф, въоръжен с

тенекиена тръба, която вероятно представляваше някакъв музикален инструмент.

Щом тези хора видяха любимеца на цялата околност вързан и целия мокър да лежи на пода, страшно се разлютиха. Мухтарят гневно извика:

— Как смеете да се отнасяте с Кара Нирван като с пленник без мое разрешение?

— Не повишавай толкова тон — отвърнах му аз хладно — и първо ми кажи как стана така, че персиецът се отдели от вас.

— Аз му позволих.

— Защо и за какво му даде това разрешение?

— Искаше да доведе ратаите си да помогнат при търсенето на шахтата.

— Те е трябвало по-скоро да помогнат намирането й да стане невъзможно.

— Ние напразно те чакахме. Понеже не дойде, това е доказателство за гузната ти съвест и заповядвам персиецът незабавно да бъде развързан!

Заповедта беше отправена към дебелия полицай, който понечи да я изпълни. Тогава обаче Халеф го хвана за ръката и каза:

— Приятелче, не пипай този човек! Който го пипне без разрешение на ефендито, ще го набия с камшик!

— Какво каза? — изкрещя мухтарят. — Тук не може да заповядва никой друг освен мен, а аз казвам, че Кара Нирван трябва да бъде развързан!

— Лъжеш се! — отвърнах му аз. — Сега само аз ще заповядвам тук. А ако ми се противопоставиш, ще заповядам също да те вържат и веднага да те откарат в Призрен. Ти си най-низшият чиновник на султана и щом има по-висшестоящи от теб, си длъжен да им се подчиняваш. Казвам ти, че мютесарифът няма да има нищо против, ако те накажа с бастонада. Но ще благоволя да ти разкажа защо сме дошли в Ругова. Ти ще слушаш и ще говориш само ако ти позволя. Виждам, че достопочтените жители на селото с нетърпение чакат да чуят разказа ми.

Тогава обаче Халеф каза:

— Не, сихди! Как може един високопоставен човек като теб да преуморява устата си, за да обяснява на един обикновен кехая защо

нещо се е случило или трябва да се случи! Аз съм твоята дясна ръка и език и ще отворя очите на първенците на Ругова за човека, когото са търпели сред тях, без да подозират, че е роден в джехената и ще се върне пак в нея.

И ето че той започна по своя маниер разказа си, който колкото по-дълъг ставаше, толкова повече будеше удивлението на слушателите. Щом после Халеф спомена за срещата с Колами, той се намеси:

— Сега те моля да ме оставиш да продължа аз, понеже не знаеш какво се случи в галерията.

Гостилничарят разказа за подозрението, което отдавна е хранел, и описа много от случилите се в тази връзка събития в околностите. Той го направи толкова добре, че слушателите се изненадаха, че не са могли да стигнат до същия извод. Когато накрая разказваше за проникването ни в галерията и залавянето на персиеца, едва успя да довърши, прекъсван от възклицанията на хората.

Само мухтарят беше слушал безмълвно до края. После той каза:

— Това не доказва абсолютно нищо! Кара е търсел шахтата и за свой късмет бързо я е открил. Слязъл е долу и ви е срещнал. Понеже враждебно сте се нахвърлили срещу него, е трябвало да бяга, за да се спаси. Значи това имахте да кажете в негово обвинение, а сега ще чуете моята заповед за…

— Млъкни! — сряза го Халеф. — Разрешил ли ти е ефендито да говориш? Струва ми се, че си съучастник на персиеца.

Тогава към мен се приближи един старец. Той учтиво се поклони и каза:

— Ефенди, не се гневи на мухтаря! Той е един от най-незначителните хора в селото и получи службата само защото никой друг не я искаше, понеже е свързана с много неприятности. Аз съм най-старият човек в Ругова, а всички тези хора ще потвърдят, че съм и най-заможният. Не исках да ставам мухтар. Но тъй като сега се обсъжда нещо много важно, ще говоря от името на селото и ще ти кажа, че ти вярвам и ти гласувам пълното си доверие. Сега ще изляза навън, за да разкажа на множеството какво сме чули. После ще изберем няколко човека, които ще доведеш в галерията, за да освободите пленниците. Те ще потвърдят думите ти и тогава Жълтоликия ще бъде предаден в ръцете на мютесарифа. Години наред се опитват да го заловят. И сега, когато е открит, нямаме право да се

застъпваме за него само защото е жител на селото ни, а трябва да измием позора, който ни е нанесъл, като се отвърнем от него с отвращение.

Тези мъдри думи дойдоха точно навреме. Старецът излезе навън. Дълго време чувахме гласа му, но после се вдигна такъв шум, че се страхувах да не би да е насочен срещу нас. Грешах. Щом старецът се върна, бяха избрани мъжете, които трябваше да дойдат с мен. За да можем всички да идем дотам, ни трябваха пет лодки.

Опасявах се, че по време на нашето отсъствие може да бъде направен опит за освобождаването на Жълтоликия. Затова попитах моите приятели не искат ли да го охраняват. Халеф, Оско и Омар обаче настояваха непременно да дойдат в галерията, само англичанинът изяви готовност да пази. Накрая ханджията ми каза, че ще заповяда на слугите си никого да не пускат вътре. Това беше достатъчно. Жълтоликия беше сложен в един ъгъл, а Линдси седна въоръжен при него.

Навън тълпата доброволно, дори почтително ни стори място. Тъй като през входа на галерията имаше място само за една лодка, разтоварването на хората ставаше много бавно. Всяка празна лодка трябваше да се върне, преди след нея да влезе друга пълна. Тези, които бяха пристигнали първи в галерията, трябваше да чакат последните. Ханджията, който вече знаеше входа, се качваше от ладия в ладия, за да ги управлява, докато накрая се събраха всичките шестнайсет мъже. Имаше много „бащи на селото“.

Трябва да се спомене, че бяха донесени възможно най-много фенери. Имаше достатъчно светлина, така че всеки, който не носеше фенер, можеше да запали лоена свещ и да я носи в ръка.

Аз вървях най-отпред. Преди да стигнем до цепнатината, видях ножа си на земята. Значи беше паднал, като съм вадил револвера, и отново си го взех. Преди да тръгнем с другите по водещата над пропастта пътека, внимателно я проверих. Накрая стигнахме до кръглото помещение. Вратата, пред която бях коленичил, когато се появи Жълтоликия, все още стоеше отворена. Сега гласът на пленника ни посрещна:

— О, Аллах! Идвате ли най-сетне? Почти се отчаях!

— Значи вече ни вярваш, че сме дошли да те спасим? — попитах го аз и отново се наведох към него с фенера.

— Да, разбрах по думите, които бяха изречени, като тръгнахте да преследвате Жълтоликия. После мина много дълго време и предположих, че сте станали негова жертва.

— Хванахме го и ти ще ни бъдеш свидетел срещу него.

— Моите показания ще бъдат неговата гибел, както и тази на въглищаря, който уби сина ми.

— В такъв случай ти си Стойко, притежателят на златистия кон?

— Да, името ми е Стойко. Откъде ме познаваш?

— После ще разбереш. Сега първо трябва да освободим краката ти от оковите.

Гривните се състояха от две части, които в долния край имаха подвижна става, а отгоре се стягаха с винт.

Гаечният ключ на Жълтоликия сигурно беше паднал някъде. Потърсихме инструмента и го намерихме. Като освободихме пленника и той се опита да стане, не успя да го направи веднага. Четиринайсет дни беше стоял в едно и също положение и сега трябваше да раздвижи ставите си. Имаше висока, достолепна осанка. Сега, разбира се, не приличаше много на горд скипетар. Халеф се приближи към него, така че фенерите да го осветяват, и го попита:

— Стойко, познаваш ли тази ризница?

— Аллах! Моята е.

— Взехме я от въглищаря, както и сабята, ханджара и парите. Сложени бяха в две кесии.

— Ако са били осем хиляди и шестстотин пиастъра, са мои. Имах трийсет сребърни меджидие, останалото беше в златни фунтове.

— Богатството ти е спасено й ще си го получиш отново.

— За какво ми е златото, като не може да съживи сина ми! Тръгнал беше да вземе цветето на сърцето си и беше убит, без да може да види лицето й. Носехме парите със себе си, за да купим овце, защото стадата в нашия край бяха обхванати от мор. Но как сте могли да откриете злодеянието на въглищаря и същевременно да разберете, че са ме отвели при Жълтоликия?

— После всичко ще ти разкажем — отвърнах аз. — Първо ми кажи сам ли си тук.

— До мен има още един човек, който може да говори турски, но, изглежда, е чужденец, защото…

Той беше прекъснат от силно чукане и зад съседната врата се чу глас:

— Отворете, отворете!

Дръпнахме резето на вратата и видяхме пленника, окован по същия начин като Стойко във вериги.

— Слава на небето! — извика той. — Най-сетне съм спасен!

— Защо не се обади досега?

— Чух всичко, но мислех, че е някой нов номер на Жълтоликия. Колко съм въздишал и молил за освобождаване, но винаги напразно!

Това беше Галингре, търговецът от Скутари. Той не беше стоял толкова дълго като Стойко в оковите и като го освободихме, успя веднага да се изправи и дори бавно да се раздвижи. Останалите пленнически килии бяха празни.

Стойко и Галингре разказаха историята на страданията си. Който досега се беше съмнявал, че Кара Нирван е Жълтоликия, сега промени мнението си. Видът на двамата нещастници предизвика възмущението на присъстващите срещу престъпника. Отправени бяха много заплахи, но аз не вярвах в постоянството на това негодувание. Скипетарят отмъщава само ако то засяга лично него или членове на семейството и рода му. А тук ставаше дума за двама чужди хора, към които жителите на Ругова не изпитваха кой знае какво състрадание. Не можех да разчитам много на помощта им.

Първо трябваше да се претърси наоколо. Тясната врата, през която бяхме видели да влиза Жълтоликия, все още беше отворена. Налагаше се да проверим накъде води. Изгорелите свещи бяха сменени с нови и започнахме огледа. Няколко селяни останаха при Галингре и Стойко.

През вратата влязохме в доста висок, но тесен проход, чиито стени бяха иззидани от камък. След малко той ни изведе до едно четириъгълно помещение, в което свършваха и други два ходника. Нямаше таван. Нагоре водеше стълба, подобна на дървените стълби в минните шахти в родината ми. До нея висеше едно сравнително ново въже. Какво ли беше предназначението му?

Огледах го внимателно. Беше много тънко и с тъмен цвят. Като го потърках между пръстите си, започна да се рони ситен прах.

— Махни свещта! — извиках аз на стареца до мен. — Това е фитил, който свършва горе при…

Не можах да продължа. Мъжът се беше навел, за да види дали въженцето стига до пода, и бе приближил свещта до него. Моментално под пръстите ми, с които държах въженцето, трепна синкаво огънче.

— Назад! Бързо назад! — извиках аз, пребледнял от уплаха. — Следва взрив!

Селяните стояха като вкаменени. Тримата ми спътници бяха запазили присъствие на духа и моментално изчезнаха от прохода. Аз ги последвах, а тогава след мен хукнаха и другите. После зад и над нас започна да трещи.

Първо чухме глух пукот. Стените на прохода, през който тичахме напред, като че ли се разклатиха и от тавана започнаха да падат камъни. След това се чу тътен като от гръмотевица и накрая над нас се разнесе трясък, от който земята под краката ни се разтресе. Известно време отгоре се чуваше звук като от заглъхващо барабанене. После стана тихо. Отново бяхме стигнали в кръглото помещение. Никой не липсваше.

— Аллах! Не иди бу? (Какво беше това?)

— Патлама (Взрив) — отговорих му аз. — Ти запали фитила и вследствие на това шахтата вероятно се е срутила. Въженцето беше натъркано с барут.

— То не би могло да гори, защото в шахтата е влажно. Жълтоликия сигурно е използвал фишек уруми (гръцки фойерверк).

— Мисля, че вече няма такива.

— О, напротив! Сигурно още има хора, които знаят тайната как се прави огън, който да гори дори под повърхността на водата. Слава на Аллаха, че се отървахме само с уплахата! Какво ще правим сега?

— Ще поизчакаме малко, а после ще проверим дали можем да влезем в шахтата, без да ни заплашва опасност.

След като изминаха няколко минути, през които повече нищо не чухме, ние двамата с Халеф се върнахме в прохода. На пода бяха нападали много камъни и колкото по-нататък отивахме, толкова повече ставаха те. По стените се бяха появили заплашителни пукнатини, но въпреки това ние внимателно се придвижвахме напред, докато това беше възможно. Стигнахме до едно място, където проходът беше напълно засипан, и се върнахме назад. Защо трябваше да се излагаме на безсмислена опасност? Пленниците бяха освободени, а останалото не ни засягаше. Можехме да се връщаме горе.

Стойко трябваше да бъде носен, а и Галингре се нуждаеше от помощта ни. Тъй като те двамата имаха най-голяма нужда от чист въздух, трябваше да излязат първи. Като стигнахме до водата, ги внесохме в лодката. Качих се с тях, за да поема управлението, а Колами дойде с още един силен мъж, за да гребе. Останалите трябваше да почакат, защото за друга лодка щеше да има място едва след като излезем ние.

Щом стоящите вън на брега хора ни забелязаха, силно се развикаха. Много от тях сочеха към скалата. Други питаха дали сме успели да намерим търсените от нас хора, а щом ханджията отговори утвърдително на въпроса им, те затичаха по брега заедно с лодката ни по посока на селото.

Останалите лодки ни чакаха в спокойните води. Ханджията се качи с втория гребец в друга лодка, за да я откара до галерията. Двамата не ми трябваха повече, защото водата носеше лодката по течението и имаше нужда само от направляване, за да се приближи до брега.

Там ни очакваха любопитните зяпачи. Те извадиха от лодката двамата освободени пленници и триумфално ги отнесоха в стаята, където англичанинът все още седеше до Жълтоликия така, както го бяхме оставили.

— А, вече идвате, сър — каза той. — Много дълго се бавихте. Доведохте ли двамата пленници?

— Да, това са събратята ви по съдба, заедно с които сте били в шахтата.

— Well! Нека да видят негодника, на когото дължат това. Вероятно ще му дадат заслуженото възнаграждение.

Въпреки всеобщото ликуване нямах особено голяма вяра на местните жители. За да не могат тайно да се разберат с персиеца, позволих само на един от тях да влезе в стаята, на този, който водеше Стойко. Галингре беше в състояние сам да направи оставащите няколко крачки.

Можете да си представите с какви погледи и думи поздравиха влезлите в стаята мъже своя мъчител. Погледите им той не можа да види, защото очите му бяха затворени, а на думите им не обърна внимание. Но, изглежда, омразата успя да върне на Стойко

подвижността на краката му. Той се отскубна от придружителя си, спусна се към Жълтоликия, ритна го и извика:

— Уюслу кьопек! (Краставо куче!) Господ ми помогна да изляза от твоето разбойническо свърталище. Но сега е настъпил твоят час. Ще виеш от мъките, на които ще те подложа!

— Да — прекъсна го Галингре, — негодникът стократно ще се разкае, че е посегнал на нас и много други хора.

Двамата изритаха така жестоко лежащия неподвижно мъж, че трябваше да ги възпра:

— Оставете го! Не е достоен да го докосвате дори с крака. Други хора ще поемат службата на палачи.

— Други ли? — попита Стойко и очите му гневно проблеснаха. — За какво са ми други? Сега той е в моите ръце, в моите! Аз съм този, който ще му отмъсти!

— За това ще говорим по-късно. Сега се задоволи с факта, че си се спасил! Гледай да се оправиш! Накарай да ти донесат ракия и да ти разтрият краката, защото мисля, че скоро ще ти трябват. Обръщайки се към човека, който го беше водил, добавих:

— Защо, като излизах от галерията, сочехте нагоре към скалите?

— Защото там беше станало нещо — отговори той. — Изглежда, се беше срутил караулът. Вече не се вижда. Докато ви чакахме, горе се чу страшен трясък. Видяхме да хвърчат прах, камъни и огън. Някои се затичаха покрай реката до мястото, откъдето се виждаше кулата. Като се върнаха, казаха, че била изчезнала.

— Вероятно е разрушена, а с нея е пропаднала и шахтата. Жълтоликия е бил заложил мина или няколко мини, за да може в случай на нужда да направи влизането отгоре невъзможно. Един от нас от непредпазливост се доближи до фитила, поради което последва експлозията.

— В такъв случай всичко е разрушено и вече нищо от вътрешността на планината не може да бъде видяно?

— Жълтоликия не е успял да постигне чак толкова много. Затрупана е само шахтата. Но през галерията може да се влезе. Все още е възможно да се стигне до помещенията за изтезание, в които е измъчвал жертвите си.

Постепенно отново се върнаха всички „старейшини на селото“. Как ли се чувстваше Жълтоликия? По лицето му не трепваше нито

един мускул, дори и върховете на мустаците му. Държеше се като бръмбар, който в близост до враговете си се преструва на умрял. Бръмбарите правят това от страх, а при хората една от причините за това беше срамът, което ме накара да не мисля за Жълтоликия толкова лошо, както в началото. Мъжете го наобиколиха и наблюдаваха. Старецът попита:

— Какво му е? Не се движи, а очите му са затворени. Случило ли му се е нещо?

— Йок, йок! (Не, не!) — отговори бързо Халеф. — Срамува се. Дори тези произнесени високо и подигравателно думи не можаха да накарат Жълтоликия да направи някаква физиономия.

— Срамува ли се? Това е невъзможно! Може да се срамува само някой, който е направил нещо смешно, но не и жестоко. А деянията на този човек не са смешни, а страшни. Дяволът не може да се срамува. Промъкна се при нас и ни е мамил в продължение на дълги години. Последните дни и часове от живота му ще го накарат да предвкуси отиването в ада. Ефенди, ти свали маската му и ти трябва да определиш какво да стане с него.

Тогава мухтарят си проби път до нас.

— Предполагам, че ще позволиш да ти отговоря. Нали каза, че аз съм получил службата на мухтар, тъй като никой друг не е искал да я поеме. Няма да спорим вярно ли е това или не, но тъй като все пак е мое задължение, трябва да върша работата си на ръководител на селото. Затова никой друг няма право да решава какво ще стане по-нататък с Кара Нирван. Който ми го оспори, значи действа против закона.

— Думите ти звучат добре — каза старецът. — Да видим доволен ли е от това ефендито или не.

— Щях да съм доволен, ако мухтарят спазваше закона, на който се позовава — отвърнах аз.

— Стриктно ще го спазвам — увери споменатият.

— Хайде да чуем тогава какво си решил!

— Първо персиецът трябва да бъде развързан.

— Защо?

— Защото като най-богат и представителен човек в селото не е свикнал на такова отношение.

— Това отношение си е заслужил като убиец и разбойник, а не като първенец на Ругова.

— Още не е доказано, че е извършил това, в което го обвиняват.

— Не е ли? Наистина ли?

— Да, защото това, че сте го срещнали в шахтата, не доказва абсолютно нищо.

— Но тук има трима свидетели, трима мъже, които могат да се закълнат, че ги е затворил!

— Тогава вината му може да бъде доказана едва след като положат клетва. Аз обаче съм само един обикновен мухтар и не мога да приема клетвата им. Дотогава персиецът трябва да се смята за невинен и аз настоявам да бъде развързан.

— Кога и пред кого ще бъдат дадени показанията, на мен ми е все едно. Аз съм убеден във вината му. Всъщност ти като мухтар си отговорен за всичко, което се случва в твоя район. Съвсем ясно е, че тук са се вършели грабежи и убийства. Ако ти самият не изясниш чия е вината, ще те вържа и ще заповядам да те откарат при мютесарифа в Призрен.

— Ефенди! — извика той изплашено.

— Да, ще го направя! Искам възмездие за извършените престъпления и ако откажеш да арестуваш виновника, значи си в съюз с него и ще бъдеш третиран като негов съучастник и укривател. Вероятно вече си забелязал, че с нас шега не бива. Така че внимавай да не предизвикаш подозрението ми!

Той се смути, защото бях прозрял истината. Дори и да не е бил съюзник на Жълтоликия, поне е имал намерение да му бъде от полза, като застава на страната на богатия персиец. От мен, чужденеца, нямаше какво да очаква. Но заплахата ми все пак оказа необходимото въздействие, защото той попита доста плахо:

— И какво искаш? Какво да направя?

— Настоявам веднага да изпратиш куриер в Призрен, за да съобщи, че Жълтоликия е заловен. Там се намират суваръларите[6] на падишаха. Мютесарифът трябва възможно най-бързо да изпрати един офицер с необходимия брой хора, за да отведат пленника и тукашните му съучастници. Следствието ще се проведе в Призрен.

— Защо мислиш, че Жълтоликия има тук съучастници?

— Убеден съм в това, дори мисля, че и ти си един от тях, и ще се държа с теб като с такъв.

— Ефенди, не позволявам да ме обиждаш така! И как ще бъдат открити тези съучастници?

— Като представител на полицейската власт в Ругова би трябвало да го знаеш. Фактът, че задаваш подобен въпрос, е сигурно доказателство, че нямаш необходимите способности да изпълняваш служебните си задължения правилно и според закона. И за това ще съобщя на мютесарифа. Щом мухтарят на селото не е дорасъл до задълженията си и ако при това, вместо да действа според закона, защитава и закриля виновника, не бива да се учудва, ако му се откаже подчинение. Затова искам благонадежден куриер. Ако потегли веднага, след шест-седем часа ще бъде в Призрен. Жандармите биха могли да пристигнат тук още през нощта.

— Няма да стане!

— Защо?

— Изпращането на куриер е много сложно. Ще избера измежду тукашните жители няколко мъже, които да отведат Кара Нирван в Призрен и да отнесат доклада ми.

— Така ли! Така е най-добре. Те много скоро ще ти донесат обратно доклада.

— Как така? Защо?

— Защото Жълтоликия ще им избяга, дори по-лошо — те ще го освободят. Не, скъпи, няма да стане. Мислите се четат по лицето ти. Ще замине куриер и докато суваръларите дойдат, Жълтоликия ще бъде под добра охрана.

— Кой ще го охранява? Аз и моето заптие ли?

— Не. Ще бъдете освободени от това усилие. Ние самите ще се заемем с пазенето. Спокойно можеш да се прибереш вкъщи и да си гледаш кефа. Ще намеря някое място, откъдето пленникът няма да може да ни се изплъзне.

— Няма да позволя! — упорстваше мухтарят.

— Охо! Я говори по-учтиво, иначе ще заповядам да те накажат с бастонада! Не забравяй, че лично ще говоря с мютесарифа и ще му разкажа колко дълго си отказвал да служиш на справедливостта. Сега отиваме в хана на Кара Нирван. Погрижи се хората навън да не ни пречат! Ако тези хора не ми окажат необходимото уважение, ще

заповядам да те затворят в собствения ти затвор и така да те напердашат по ходилата, че месеци наред да не можеш да стоиш прав!

Отправих тази заплаха, за да вдъхна необходимото уважение. Населението беше благоразположено към Жълтоликия. Ако покажехме дори и най-малък признак на слабост, това можеше да има тежки последици. Моите думи обаче не произведоха желаното въздействие. Мухтарят отговори:

— Достатъчно те слушах. Ако изречеш още нещо неучтиво, ти ще си този, който ще бъде набит!

Едва беше казал тези думи, и камшикът така се уви четири-пет пъти около краката му, че той изкрещя и подскочи, същевременно Оско и Омар го хванаха. Халеф попита:

— Сихди, да продължавам ли?

— Да, още десет силни удара по шалварите. Ако някой от вас се опита да попречи, също ще получи десет.

Казвайки това, погледнах заплашително всички наоколо. Никой не проронн нито дума, въпреки че въпросително се гледаха един друг.

Оско и Омар така здраво притискаха мухтаря към земята, че беше безсмислено да се съпротивлява.

— Ефенди, нека да не ме бият! — помоли той сега. — Знам, че трябва да ти се подчиня, и ще направя всичко, което пожелаеш от мен.

— Тогава ще ти опростя десет удара, но не защото се съобразявам с теб, а от уважение към присъстващите мъже. Те са старейшините на Ругова и очите им не бива да бъдат оскърбявани от размахването на камшика. Стани и ме помоли за извинение! Пуснаха го. Той стана, поклони се и каза:

— Прощавай, ефенди! Няма да се повтаря повече.

По коварния му поглед се виждаше, че щеше да използва първата благоприятна възможност, за да ми отмъсти. Въпреки това аз снизходително отговорих:

— Надявам се. Ако забравиш за обещанието си, ще бъде в твоя собствена вреда. Така че се погрижи да не ни безпокоят! Сега трябва да тръгваме — първо към къщата на Жълтоликия, а после към караула, за да видим какви щети са нанесени.

— Ефенди, аз също трябва да присъствам. Но не мога да вървя толкова надалеч — обади се Стойко.

— Яхвай тогава коня си. Довели сме ти златистия.

— Вие…

Той не можа да продължи. Погледът му бе попаднал вън, на двора, и видях как лицето му прие израза на радостна изненада. Той изтича към прозореца и извика:

— Ранко! Да ме търсите ли идвате? Тук съм! Елате, елате тук! Вън бяха спрели въоръжени до зъби ездачи, яхнали великолепни коне. Следвайки вика на предводителя си, те се провряха с животните си през тълпата, скочиха от седлата и влязоха при нас. Без да обръщат внимание на никого, те изтичаха към Стойко и сърдечно го поздравиха. Най-младият от тях изненадано попита:

— Ти си тук, в Ругова? Не можахте ли да продължите? Какво се е случило? Къде е Любинко?

— Не питай! Защото, ако ти отговоря, отмъщението ще те накара да извадиш камата.

— Отмъщението ли? Какво говориш? Да не е мъртъв?

— Да, мъртъв е, убит!

Младият мъж отстъпи крачка назад, извади камата от пояса си и извика:

— Любинко, когото обичах, твоят син, синът на брата на моя баща е бил убит? Кажи ми къде е убиецът, за да го пронижа моментално! Ах, онзи мъж е с неговата ризница — той е убиецът!

— Стой! — заповяда Стойко на разгневилия се младеж, който искаше да се нахвърли върху Халеф, и го хвана за ръката.

— Не прави нищо лошо на този човек, защото той е мой спасител. Убиецът не е тук.

— А къде? Казвай бързо, за да препусна след него и да го пронижа! Този млад мъж на около трийсет години беше истински скипетар. Високото му мускулесто тяло беше облечено в червени дрехи, украсени със златни гайтани и ширити. На краката си имаше опинци от цяло парче кожа, вързани със сребърни верижки, в които бяха мушнати крачолите на панталоните му. Загорялото му лице беше с остро изсечени черти. Горната му устна беше покрита от гъсти мустаци, чиито краища би могъл да засуче чак зад ушите си. Тъмните му очи имаха орлов поглед. Горко на този, над когото се разнесе викът на отмъщение на този мъж!

Стойко разказа какво му се беше случило тук и при въглищаря. Ранко слушаше мълчаливо. Ако някой бе очаквал избухването на гнева

му, се лъжеше. Щом чичо му свърши с разказа си, той се приближи към мен, Халеф, Оско, Омар и англичанина, учтиво се поклони и започна:

— Ту ня тиета![7] Първо благодарността, а после отмъщението. Вие сте обезвредили убиеца, а после сте освободили чичо ми. Поискайте от мен всичко, което е по силите ми, и аз ще го изпълня, но не искайте милост за онези, които нашите ножове ще пронижат. Чичо ми отсъства в продължение на цели две седмици и не се връщаше. Затова се обезпокоихме за него и Любинко. Тръгнахме на път, за да идем при тях в Батера. Стигнахме дотук през Призрен и искахме да продължим нататък през Фандани и Ороси. В Ругова смятахме да пийнем глътка ракия. Тогава чичо ни извика тук. Сега няма да яздим към Батера, а към пещерата на въглищаря. Той и ратаите му, убийците, ще ни придружат до Злокучие, за да видят мъжете и жените на нашия род как ще им отмъстим за смъртта на този, когото обичахме и който някой ден трябваше да стане наш предводител.

— Да, ще тръгнем към пещерата на въглищаря — съгласи се чичо му. — Синът ми е мъртъв и сега ти си наследникът. Като такъв е твое задължение да ме подкрепиш при наказването на кървавото деяние. Добре е, че дойдохте. Така ще имаме шестима храбри мъже, които ще помагат за изпълняването желанията на ефендито.

В това имаше право. Помощта на шестима такива мъже ми беше добре дошла. С Галингре вече наброявахме тринайсет мъже, наистина малка групичка, но все пак достатъчна, за да принудим жителите на селото да се подчинят.

При появата на шестимата скипетари мухтарят излезе. Чувахме, че говори на насъбралите се вън хора, но думите му не можахме да разберем, защото той говореше с приглушен глас. Това ми се стори подозрително. Ако беше нещо справедливо, щеше да говори по-високо. Споделих съмненията си със стареца, който доброволно беше преминал на наша страна, и той излезе, за да може, ако се наложи, да предотврати разбунтуването на хората.

Междувременно Халеф се зае да връща на Стойко ограбените му пари. Спасеният човек установи, че са неговите. После дребосъкът откопча ризницата и дамаскинята, за да му върне и тях заедно с камата. Стойко се колебаеше дали да ги вземе. След като размишлява няколко мига, той се обърна към мен:

— Ефенди, имам една молба, която, надявам се, ще изпълниш.

— Ако е възможно, с удоволствие ще го направя.

— Много е лесна за изпълнение. Вие ме спасихте. Знам, че без вас щях да умра от мъчителна смърт. Затова сърцето ми е изпълнено с благодарност и искам да ви я засвидетелствам. Оръжията, които Хаджи Халеф Омар иска сега да ми върне, са древно наследство на семейството ми. Синът ми, който трябваше да ги носи, е мъртъв. Присъствието им винаги ще напомня на мен и близките ми за неговото убийство, затова много бих искал да ги подаря в знак на моята благодарност. За съжаление ризницата е малка, но на хаджията тя отлично приляга, затова те моля за позволение да му я подаря.

Халеф го прекъсна с вик на възхищение, но Стойко продължи:

— Сабята и камата обаче ще получиш ти, за да си спомняш за мен, като ги гледаш.

Халеф ме гледаше с напрегнато очакване. От моя отговор зависеше дали можеше да получи скъпия подарък или не. Заради него казах:

— По отношение на бронята не мога да кажа нито „да“, нито „не“. Тя ще бъде собственост на Халеф и той трябва сам да реши дали ще приеме този скъпоценен дар.

— Веднага, веднага! — извика дребосъкът и моментално отново закопча ризницата. — Колко ще се чуди и радва Ханех, най-прекрасното цвете сред жените, като се върна при нея в блестящо сребро! Като ме погледне, ще мисли, че се приближава някой герой от приказките на Шехеразада или пълководецът Салах ес дин[8]. Най-храбрите воини на племето ще ми завиждат. Ще предизвикам възхищението на жените и дъщерите и веднага щом ме съзрат, ще започнат да пеят химните на храбростта. Враговете обаче ще бягат от страх и ужас, защото по блестящата броня ще познаят мен, непобедимия Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах!

Независимо от всичките си преживявания и опит Халеф беше съхранил детската си душа. Въпреки екзалтацията, с която той изрече тези думи, никой не се осмели да се усмихне в отговор. Напротив, Стойко каза по-скоро много учтиво и почтително:

— Радвам се, че бронята ти харесва. Нека тя каже на любимата ти колко много дължа на теб! Надявам се, че ефендито няма да откаже

даровете ми.

— За отказ и дума не може да става — отговорих аз. — Не мога да ги взема само защото са скъпоценни. Не се лишавай от съкровище, което дедите ти са смятали за свещено.

Лицето му помръкна. Много добре знаех, че е почти смъртна обида да се откаже подарък на скипетар, но вярвах, че в този случай Стойко ще направи изключение и няма да се разгневи. Ала гласът му прозвуча почти сприхаво, когато попита:

— Ефенди, знаеш ли какво прави един скипетар, когато отхвърлят подаръка му?

— Още не съм попадал в такова положение, за да го узная.

— Тогава ще ти кажа. Той си отмъщава за обидата или ако дължи на оскърбителя благодарност и не може да си отмъсти, унищожава пренебрегнатите дарове. Но в никакъв случай не ги приема обратно. Ще бъде голяма неблагодарност да ти се разсърдя, защото ти спаси живота ми и си доброжелателно настроен към мен. Затова гневът ми ще се обърне срещу предметите, които не ти харесват. Ще бъдат унищожени.

Той извади сабята от ножницата и започна да я извива все повече и повече, така че накрая вече щеше да се счупи.

— Стой! Приемам подаръка ти. Погледни обаче пояса ми, който е претъпкан с оръжия! Къде да сложа сабята и камата? Или предпочиташ да взема двете оръжия, всяко от които е достойно за княз, и да ги отнеса вкъщи, за да ги окача там да ръждясват по стените на жилището ми?

Лицето на Стойко се проясни.

— Ефенди, какво ще правиш с тях, си е твоя работа. Във всеки случай са в добри ръце. Прави с тях каквото искаш, от днес нататък са твоя собственост.

Той ми тикна сабята и камата в ръцете.

— Благодаря ти. Веднага ще видиш какво ще направя с тях и се надявам, че ще бъдеш съгласен с това. Оско, какво ще кажеш за тази дамаскиня? Вземи я! Твоя е!

— Ефенди — извика той, разпервайки отбранително ръце, но въпреки това не можеше да свали поглед от желаното оръжие. — Ти няма да…

— Напротив! Сабята е твоя! Не бива да оставаш на по-заден план от Халеф, който получи ризницата, защото и ти си допринесъл толкова за освобождаването на този мъж, колкото и той. А ти, Омар, искаш ли камата?

Синът на пустинята не беше толкова сдържан колкото черногореца, посегна жадно към предложеното му оръжие.

— Кара Бен Немзи ефенди, не знаеш каква радост ми доставяш с този подарък! Благодаря ти.

— Така е добре! Затъквай я в пояса!

Омар не чакаше да му повтарят, а Оско престана да се противи. Стойко бе проследил всичко с внимание и се виждаше, че не беше недоволен от обрата на нещата. Нараненото му достойнство беше възстановено от това, че в крайна сметка бях приел отхвърления дар, а това беше главното.

— Ефенди — обърна се той към мен, — правилно постъпи, като зарадва приятелите си с оръжията. Нека ги пазят в опасност и им носят победа в бой! Сега обаче трябва да тръгваме, преди привържениците на Жълтоликия да са разбрали какво се е случило.

— Ако мислиш, че не знаят, грешиш. Ругова е толкова малко село, че тези хора вече знаят всичко, дори това да се бе случило на някой друг, а не на уважавания персиец. Във всеки случай вече добре са се подготвили. Развържете краката на Жълтоликия, за да може да върви. Оско и Омар ще застанат от двете му страни и моментално ще застрелят всеки, който протегне ръка, за да го освободи.

Развързаха краката на Кара Нирван. Той не помръдна.

— Стани! — заповяда му Халеф.

Пленникът се направи, че нищо не е чул. Но щом хаджията го удари силно с камшика, моментално скочи, хвърли гневен поглед към дребосъка и извика:

— Кучи сине, осмеляваш се да го направиш, защото са ми вързани ръцете! Иначе мигновено щях да те смажа. Но не всичко е свършило. Скоро ще разберете какво означава да се обижда Жъл… Кара Нирван!

— Изговори все пак думата Жълтолик! — отговорих аз, за да го принудя да направи някакво признание. — Всички знаем, че си главатар на разбойниците. Насъскваш отдалеч хайката си върху жертвите, а ти винаги оставаш в сигурната сянка. Въглищарят Шарка

трябва да примамва хората, а ти с коварство и вероломство си ги вкарвал в клопката. На разбойника, който открито напада хората, човек все пак би могъл да му се възхити, но ти си страхливец, достоен за презрение. У теб няма и следа от смелост. Пфу! Позор! Дори кучетата не бива да те лаят, защото това ще е чест за теб!

Казвайки тези подигравателни думи, аз се изплюх пред персиеца. Това предизвика желаното от мен въздействие. Кара Нирван избухна:

— Млъкни! Ако искаш да видиш страхлив ли съм или не, развържи ръцете ми и се бий с мен!

— Да, на думи си храбър, но не и на дела. Не побягна ли от нас, като ни видя в шахтата?

— Превъзхождахте ме по брой.

— Аз победих съюзниците ти, въпреки че и те бяха повече от мен. А не побягна ли и после, когато — аз съвсем сам — в лодката се бих с теб? Проява на смелост ли беше това? А после, като достигнахме заедно до брега, вързан ли беше? Показа ли ми, че съм червей в сравнение с теб, и не те ли повалих като момче? Не ми говори за смелост! Всичките ти съучастници, двамата аладжи, Манах ал Барша, Баруд ал Амасат, мюбарекът открито ми показаха, че са мои врагове, само ти не смееш. Можеш само да заплашваш и нищо повече. Имаш сърце на заек, който побягва, щом чуе хайката. Ти си аджем, персиец от Нирван. Нирваните ядат жабешко месо и като надебелеят от него, ги глозгат въшките. Ако някой нирван иде в друго персийско селище, местните жители му викат: „Туфу Нирваност! Нирванан джабендараренд, ура базед! (Пфу, идва един от Нирван! Нирваните са страхливци, заплюйте го!“) Същото трябва да бъде казано и за теб, защото нямаш смелост да признаеш кой си. Вътрешностите ти треперят от страх, а коленете ти се подкосяват от слабост, че би могла да те стигне някоя гневна дума!

Сигурно никой досега не му бе наговарял в лицето такива обиди. Персиецът наистина трепереше, но не от страх, а от гняв. Той скочи към мен, опита се да ме ритне и изръмжа на персийски, както му бях говорил и аз:

— Гур, бисаман! (Подлец! Глупак!) Ти вониш и разпръскваш наоколо краста! Никой не бива да разговаря с теб. Приказваш глупости и лъжи. Наричаш ме страхлив? Добре, сега ще ти покажа, че не ме е страх от теб.

Обръщайки се към другите, той продължи на турски:

— Не бива да ме смятате за страхливец. Искам да ви призная, че аз съм Жълтоликия. Да, аз затворих тези трима мъже в шахтата, за да им измъкна много пари, а после да ги убия. Но горко, трижди горко на онзи, който се опита да ми направи нещо! Хората ми са стотици и страшно ще отмъстят за всичко, което ми се случи. Първи ще стане жертва на отмъщението ми този кучи син от Алемания. Ще намери гибелта си от краста и ще бъде благодарен на онзи, който го избави от мъките му с някоя тояга. Елате и ми развържете ръцете! Богато ще ви възнаградя, а после…

Не можа да продължи, защото Халеф се приближи до него, зашлеви му една плесница, от която той се олюля, и му извика:

— Това е за кучия син и за крастата, а ако кажеш още една-единствена дума, сефил бодур[9], ще те напердаша с камшика така, че костите ти ще се разхвърчат на няколко мили наоколо! Отведете негодника! Ще вървя след него и за всеки звук, който издаде без разрешение на ефендито, камшикът ще се впива в месата му!

Той каза това сериозно, а и аз нямах нищо против. В положението, в което се намираше персиецът, беше нечувано нахалство да се държат такива речи. Главното беше, разбира се, че бях постигнал целта си: той призна, че е Жълтоликия. Вече никой не можеше да го защитава, най-малкото поне открито.

Той хапеше устни, но не се осмеляваше отново да заговори. Доведоха златистия кон за Стойко. Галингре обясни, че ще се опита да върви с нас, защото вече беше време да тръгваме за Каранирван хан.

---

[1] Таен полицай. — Бел. нем. изд. ↑

[2] Старейшина — Бел. нем. изд. ↑

[3] Махнете се! (англ.) ↑

[4] Ще стрелям! — Бел. пр. ↑

[5] Албанското наименование на Скутари. — Бел. нем. изд. ↑

[6] Конна жандармерия. — Бел. нем. изд. ↑

[7] Дълъг живот! (албански поздрав). — Бел. нем. изд. ↑

[8] Салабин — султан на Египет и Сирия — мюсюлманският герой в третия кръстоносен поход, унищожил армията на франките при Тивериадското езеро и превзел Йерусалим. — Бел. пр. ↑

[9] Жалка твар. — Бел. нем. изд. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА
ПРЕСЛЕДВАНЕ

Като напуснахме хана на Колами, забелязахме, че тълпата пред него е намаляла. Достопочтеният старец досега бе говорил на хората, но явно не му се беше удало да заличи впечатлението от произнесената преди това насъскваща реч на мухтаря. Образуваха се две групи, едната от които беше на наша страна, а другата на страната на персиеца.

— Ону гетириорлар! (Водят го!) — извика един глас от едната група. — Кара Нирван кабахатсъз, сербест бракин ону! (Кара Нирван е невинен, освободете го!)

— Йок, йок, катилдир! (Не, не, той е убиец!) — чуваше се от другата страна. — Йолмеди, шимди, мутлак! (Трябва да умре, веднага, непременно!)

Двете групи напираха. Уговарях ги, едните — умолително, другите — заплашително, и им обещах, че случаят ще бъде подложен на строго разследване. След това прибавих и най-строго предупреждение, да не се приближават прекалено много до нас, защото ще застреляме всеки, който ни пречи. Това помогна. Държахме оръжията си в ръце. Наистина някои мърмореха, но все пак ни пуснаха да тръгнем. Разбира се, всички вървяха след нас. Никой не мислеше за работа. Ден като настоящия никога не бе имало досега в Ругова.

„Бащите на селото“ се бяха присъединили към нас. Старецът крачеше най-отпред, за да ни показва пътя. На останалите заповядах да вървят след нас. Трябваше да се намират между нас и напиращите отзад селяни, на които не можеше да се има особено голямо доверие. Така стигнахме до една тясна уличка, а после излязохме извън селото и се отправихме към планината. Къщите на Ругова изглеждаха изоставени. Не се виждаха дори деца. Всички жители се намираха или зад нас, или вече пред нас, в планината.

Персиецът не оказваше абсолютно никаква съпротива. Изобщо не изглеждаше смутен и вече не държеше очите си затворени. Шареше

с поглед навсякъде. Вероятно очакваше таен знак от някой от привържениците си. Затова и аз си отварях очите на четири.

Ранко и хората му яздеха. Така бях пожелал аз, за да могат в случай на проява на враждебност веднага да стъпчат нападателите. Върху хубавите си коне, с добрите оръжия и великолепната си стойка те представляваха радваща сърцето гледка. По лицата им се виждаше, че ако се наложеше, нямаше да се поколебаят да превземат цяло Ругова.

Зад или по-скоро над селото имаше няколко мизерни ниви, а после следваше гората, в която дълбоко се врязваше пътят, по който трябваше да вървим. Тук-там дърветата отстъпваха назад, за да направят място на малки, алпийски тип ливади, по които пасяха няколко коня, говеда, кози и овце. Потъналото в тишина село зад нас и тези ливади с животни излъчваха спокойствие, което изобщо не съответстваше на целта на идването ни, както и на обстоятелството, че Ругова беше изходната точка за толкова много престъпления.

Не срещахме никого и това, което очакваше Жълтоликия, изглежда, нямаше да стане, докато накрая, като стигнахме хълма, над нас от края на пътя един глас високо извика: „Ям тамам низет е катре виет!“

Беше на албански и означаваше: „Аз съм точно на двайсет и четири години.“ Още преди да успея да помисля какво може да означава това, гласът продължи да вика: „Моти и емире!“ — което означава: Времето е много хубаво. После следваха думите: „Са ошт сахати“ — Колко е часът? На което друг глас отговори: „Ошт тамам катре сахати“ — Точно четири часът е.

Тези силни подвиквания се отнасяха, разбира се, за Жълтоликия. Вдигнах карабината и изпратих два куршума към мястото, където според звука от гласовете трябваше да се намират двамата мъже.

— Соти и йем, куку леле — ах, Господи, горко ми! — извика единият отгоре.

Бях го улучил. Никой не каза дума. Жълтоликия обаче се обърна към мен и ми хвърли пламтящ поглед, изпълнен с омраза. Щом отново обърна лицето си, аз ускорих крачките си. Исках да видя каква физиономия ще направи, защото той не полагаше никакви усилия да се преструва, тъй като смяташе, че не му обръщаме внимание. Като

минавах покрай него, забелязах по лицето му да минава самодоволна усмивка. Щом ме видя, тя веднага изчезна.

Ясно беше, че виковете имаха за цел да успокоят Кара Нирван за положението му. Какво обаче означаваха всъщност? Това, че времето е много хубаво, сигурно значеше, че всичко ще се уреди добре. Но какво ли се имаше предвид с възрастта от двайсет и четири години? Дали това не беше броят на хората, които са подготвили освобождаването му? Вероятно! Не можех да намеря друго обяснение. А това, че е четири часът — какво ли означаваше това четири, от което явно зависеше всичко? Разбира се, не се казваше кое време на деня е. Тихо попитах спътниците си какво мислят по въпроса. Но и тяхната досетливост се оказа недостатъчна като моята. Не можехме да направим нищо друго, освен да бъдем предпазливи.

Скоро след този инцидент двете страни на пътя започнаха да се снижават и вече вървяхме по равен терен. Впрочем имах желание да заповядам шествието да спре тук, а аз да отида до мястото, по което бях стрелял, но си казах, че няма да намеря никого там, защото този, който не е бил ранен, е отнесъл ранения или поне го е скрил, и ми се стори, че не е разумно да се отдалечавам сега, тъй като отсъствието ми лесно можеше да бъде използвано от враждебно настроените хора за бунт. Така че продължихме пътя си нататък.

След известно време — вече бяхме завили надясно, но все още се намирахме в гората — към пътя ни се присъедини тясна пътечка. На това място имаше доста мъже, които, изглежда, очакваха идването ни.

— Накъде води тази пътека? — попитах ги аз.

— Към караула — гласеше отговорът.

— Там ли бяхте?

— Да.

— Има ли и други хора?

— Много. Претърсват камъните.

— И какво е положението?

— Кулата се е срутила напълно.

— Никаква следа от старата шахта не може да се намери?

— О, напротив! Съвсем близо до мястото, където беше кулата, земята доста е хлътнала. Получила се е дупка с формата на хуни[1]. Никой обаче не се осмелява да слезе долу, защото камъните продължават да се ронят. Мястото би могло да пропадне и повече.

Жълтоликия направи няколко крачки встрани, сякаш искаше да тръгне по пътеката. Изглежда, очакваше помощ откъм караула. Но аз казах:

— Да оставим това! Няма какво да търсим там. Продължаваме направо към хана Каранирван!

Щом отново потеглихме, мъжете изчезнаха между дърветата и чухме силен вик:

— Помас! Майшпейчи те шпия! (Назад! Бързо към къщата!)

Да не би това да беше знакът към двайсет и четиримата, за които предполагах, че ни причакват в засада. Налагаше се да им извикат отдалеч, защото времето напредваше и на всяка цена трябваше да пристигнат в хана преди нас. Много ми се искаше да изпратя няколко ездачи напред, но не можех да се лиша от никого, а освен това смятах, че е опасно да се отдалечават.

Скоро гората свърши. Пътят минаваше през храсталаци. После видяхме ниви, разделени една от друга с редове от храсти. Те пречеха да може всичко да се обгърне с поглед. Затова нямаше да можем да забележим хората, които вероятно бързаха от караула към къщата.

— Къде се намира къщата на персиеца? — попитах аз стареца, който ни водеше.

— След около още пет минути път ще я видим — отвърна той. Щом това време измина, стигнахме до съдбоносното за цялата околност място. Вече вървяхме по пътя, водещ за Призрен и по който Ранко и спътниците му преди това бяха дошли от север до Ругова. Край него близо една до друга се намираха постройките на Каранирван хан, който толкова дълго време бяхме търсили и най-сетне виждахме пред себе си.

Главната сграда беше вляво от пътя, а второстепенните се намираха от лявата му страна. Те обграждаха голям двор, към който водеше широка порта. Портата беше заключена. Пред нея и пред входа на главната сграда се бяха събрали сигурно около пет дузини хора от двата пола. Изглежда, не им бяха позволили да влязат. Посрещнаха ни мълчаливо. Не чух никой да говори. Наистина физиономиите им не бяха заплашителни, но не бяха и приветливи. По всички тях се четеше израз на напрежение.

Насочихме се към къщата, чиято врата, въпреки че чукахме, не ни беше отворена. Халеф заобиколи откъм задната врата и като се

върна, ни каза, че и другата врата е залостена.

— Заповядай да ни отворят! — наредих аз на Жълтоликия. — Иначе ще си я отворим сами.

— Не съм те канил — отговори той. — — Забранявам ви да влизате в къщата ми.

Тогава взех в ръце мечкоубиеца. Няколко удара с обкования с желязо приклад, и вратата се разби на парчета. Жълтоликия изруга. Тълпата напираше, за да влезе с нас в къщата. Аз обаче помолих Ранко да остане тук с петимата си конници и да се погрижи никой да не влиза без причина. После се отправихме към вътрешността на къщата.

Коридорът беше празен. Нямаше жив човек. Стените бяха тухлени. Вдясно и ляво имаше по две стаи, които бяха здраво заключени. Но и те бяха празни. Съдейки по наредбата, предположих, че двете предни стаи служеха за посрещане на гостите. Вляво в задната част вероятно живееше семейството на Жълтоликия, а десните покои явно бяха за прислугата. Като отворих задната врата, видях, че води на открито. Близо до нея, по средата на коридора, имаше тясно дървено стълбище, водещо нагоре. Качих се сам на таванския етаж, който се състоеше от три помещения. В средното, в което свършваха стълбите, имаше всевъзможни вехтории. От гредите на тавана висяха гъсти нанизи сушени царевични кочани и плитки лук. Двете други помещения бяха отделени от средното с тънки дъсчени стени. Почуках на едната врата, но не получих отговор. Тогава отново прибягнах до помощта на приклада и избих една дъска. Видях, че стаята е празна. От другата страна също никой не отговори на почукването ми. Надникнах през една дупка и видях една жена да седи върху ракла.

— Отвори, иначе ще разбия вратата! — заплаших аз. Тъй като и на тази подкана не беше обърнато внимание, изкъртих една дъска, бръкнах през дупката и дръпнах резето. Посрещна ме многогласен писък. Жената, която бях видял, беше на около трийсет и пет години. При нея имаше две стари жени. И трите бяха добре облечени и веднага забулиха лицата си. Убеден бях, че пред мен стои жената на Жълтоликия, сестрата на Деселим от Исмилан. Тя беше станала от мястото си и избяга в ъгъла. Прикривана от другите две, тя гневно ми извика:

— Какво правиш! Как се осмеляваш да влизаш при мен по този начин!

— Защото не е възможно по друг! — отвърнах аз. — Никога досега не съм виждал хан, който посред бял ден е затворен за гостите си.

— Ти не си гост.

— Откъде знаеш?

— Знам какво се е случило. Съобщиха ми, пък и аз ви видях да идвате.

Тя посочи към кръглата дупка в стената. Тъй като отворът гледаше към Ругова, са можели добре да ни наблюдават.

— И кой смяташ, че съм аз? — продължих да питам.

— Ти си най-злият враг на моя мъж.

— На твоя мъж ли? Кой е той?

— Кара Нирван.

— Значи ти си ханджийката! И по каква причина ме смяташ за ваш враг?

— Защото си арестувал моя господар и изобщо отдавна го преследваш.

— И ти вече знаеш всичко това? В такъв случай си се подготвила за моето посещение. Я ми кажи: не познаваш ли майстора на оръжия Деселим от Исмилан?

— Дори съм му роднина! — изкрещя ми тя гневно. — Той беше мой брат, но ти го уби. Аллах да те прокълне!

Настаних се удобно върху единия ъгъл на раклата. На въпроса ми кои са другите две жени, съпругата на Жълтоликия отговори:

— Това са майка ми и нейната сестра. Те много те обичат, защото си убиецът на брат ми!

— Отказвам се от любовта им, а омразата им ми е безразлична — отвърнах аз. — Това, че желаеш Аллах да ме прокълне, не звучи добре от устата на една нежна жена, а освен това е проява и на голяма непредпазливост от твоя страна. При сегашното положение на нещата трябва да избягваш да ме обиждаш. Имам власт да те накажа.

— А ние имаме властта след това да си отмъстим! — заплаши ме тя.

— Така ли? Изглежда, много добре знаеш с какви сили разполагате.

Явно мъжът ти доста ти се доверява.

Подигравах й се, за да провокирам непредпазливостта й и тя наистина продължи:

— Да, Кара Нирван ми има пълно доверие. Той ми казва всичко и много добре знам, че с теб е свършено!

— Да, бих могъл, разбира се, да допусна, че Жълтоликата знае всичко и…

— Жълтоликата ли?, — прекъсна ме тя. — Не съм тази!

— Ами! Не лъжи! Кара Нирван призна, че той е Жълтоликия.

— Това не е вярно! — продължи тя страхливо.

— Не лъжа. Той го призна пред цялото село, след като му казах, че го е страх да си го признае.

— О, Аллах! Да, такъв е Кара Нирван! Не понася да го упрекват, че е страхлив! Предпочита да обрече и себе си, и нас на гибел!

— С тези думи се присъединяваш към признанието му. Всъщност с вас, жени, няма да се занимавам, но ти си негова довереница, а следователно и съучастница, и ще трябва да споделиш съдбата му, ако не ни дадеш повод да се отнасяме с теб по-снизходително.

— Ефенди, нямам нищо общо с това!

— Имаш дори много! Години наред си била спътница в живота на престъпника и ще трябва да споделиш и наказанието му. Във всеки случай Жълтоликия ще бъде екзекутиран.

— О, Аллах! И аз ли?

— Разбира се!

Трите жени изпищяха от страх.

— Сега ревете — продължих аз. — Да бяхте се сетили по-рано да оплаквате съдбата си! Или наистина сте вярвали, че Аллах няма да извади на показ злодеянията ви? С всичките ви съучастници е свършено, а някои от тях ще трябва да се разделят с живота си.

Двете старици закършиха ръце. Жената на Жълтоликия мълча известно време, а после попита:

— Преди малко ти спомена нещо за снизхождение. Какво имаше предвид?

— Това, че можем да се отнесем по-милостиво с теб, ако ни дадеш такъв повод.

— И в какво трябва да се състои този повод?

— В откровено признание.

— Кара Нирван вече го е направил. Така че ще трябва да говорите с него, ако искате да узнаете повече.

— Правилно. Нямам намерение да ви устройвам разпит и да ви принуждавам да правите някакви признания. Разследването ще се води в Призрен и аз ще взема участие в него като свидетел. Но от моето изказване ще зависят много неща и можеш да повлияеш да кажа за теб добра дума.

— Кажи какво да направя!

— Е, ще бъда откровен с теб. Аз и моите спътници сме от чужди страни. Ще си отидем в тях и никога вече няма да се върнем. Затова на нас ни е все едно на кого сте навредили и дали ще бъдете наказани. Но не ни е толкова безразлично това, което предприехте срещу нас. Тъй като за щастие успяхме да спасим живота си, ще бъдем снизходителни, ако бъдем обезщетени за вредите, които са ни били нанесени. И ти можеш да дадеш своя принос.

— Доколкото знам, не си претърпял никакви загуби.

— Изглежда, си много добре осведомена. Аз също няма да пресмятам загубите си. Но вие сте обрали англичанина и търговеца Галингре. Надявам се, че всичко, което сте им отнели, все още е налице.

Жената на Жълтоликия сведе забулената си глава. Явно беше, че у нея се води вътрешна борба. Не вярвах обаче, че ще може да вземе правилно решение, а освен това нямах време за много приказки. Затова повторих последния си въпрос по-настойчиво. Накрая тя отговори:

— Да, ефенди, мисля, че всичко все още е налице.

— Къде е?

— В язихането[2] на господаря ми.

— Млъкни! — извика изплашено майка й. — Да не искаш да предадеш Кара Нирван? Нима ще предадеш всичко, което е станало ваша собственост?

— Тихо! Знам какво правя — отвърна дъщерята. — Този човек има право. Извършили сме зло и трябва да изтърпим наказанието си. Но това наказание ще бъде толкова по-малко, колкото по-рано оправим случилото се.

Този обрат беше изключително бърз! Можех ли да му вярвам? Изключено! Още повече, че не ми харесваше как прозвуча гласът й. Тя успокоително махна с ръка на двете старици.

— Къде се намира язихането? — попитах аз.

— Отвън на двора. Ще го намериш по надписа на вратата.

— Вероятно предметите и парите не са прибрани там, а са скрити?

— Да. Такава плячка не се държи в каса.

— Опиши ми скривалището!

— Ще видиш сандъка до стената. Отмести го и зад него ще откриеш една дупка в стената, в която ще намериш всички предмети, които са били взети от англичанина и търговеца.

— Ако ме излъжеш, само ще утежниш положението си. Впрочем аз знам, че тук ще чакат двайсет и четири мъже, които трябва да ни обезвредят.

Жената на Жълтоликия смаяно мълчеше, но майка й и леля й нададоха викове на ужас. Но ханджийката каза:

— Излъгали са те, ефенди!

— Не. Никой не ми го е казал, така че не мога да бъда излъган. Сам го забелязах.

— В такъв случай си сгрешил.

— Не. Със сигурност знам, че са тук.

— И въпреки това не е така. Наистина, трябва да призная, че горе-долу толкова мъже бяха готови да излязат срещу вас, но не тук, а при караула.

— Още ли са там?

— Да. Мислеха, че първо ще идете там, преди да дойдете в хана.

— На коне ли са?

— Не. Какво могат да им донесат конете в боя с вас?

— Добре. А къде са ратаите ви?

— Те са при тези хора. Имаме дванайсет слуги, защото са ни необходими за конете, с които непрекъснато търгуваме.

— А останалите дванайсет?

— Те са тукашни хора.

— Които са подчинени на мъжа ти в ролята му на Жълтоликия?

— Да.

Тя отговаряше бързо, без да се замисля с подчертано откровен тон. Но не можех да вярвам на жената на Жълтоликия. Разбрах, че е безсмислено да се опитвам да узная от нея още нещо. Предполагах, че през цялото време ме беше лъгала. Затова станах от сандъка и казах:

— По откровеността ти съдя, че мога да препоръчам на съдията да е по-снизходителен към теб. Сега слизам долу. Няма да излизате от тази стая. Ако не всичко е така, както ми го каза, нямате право да предявявате претенции за милост.

— О, ефенди, убедена съм, че ще бъде така и може би дори ще отмените наказанието ми.

Като слязох долу, всички все още бяха в коридора. Персиецът изпитателно ме изгледа, но не успя нищо да прочете по лицето ми. Казах, че трябва да излезем на двора.

Вън скипетарите все още бяха върху конете си. Не се бяха държали враждебно към тях. Като почукахме на портата на двора, отново никой не ни отвори. Заповядах на Жълтоликия да нареди да отворят, но той отново отказа. Тогава си спомних паролата, която бях чул от лодкаря в Остромджа. Почуках пак и извиках:

— Ачиниз, сърдаш! (Отворете, свой!)

— Шимди! (Веднага!) — отвърна някой зад портата. Вътрешното резе беше дръпнато и портата се отвори. Появи се един ратай, който изплашено ни гледаше.

— Будала! — сряза го гневно Жълтоликия.

Влязохме, но заедно с нас нахълта и голяма част от тълпата. Заповядах на хората да останат вън, но напразно. Продължиха да влизат, докато изпълниха цялата ширина на портата. Можехме да изпаднем в опасност. Затова дадох знак на шестимата скипетари, след което те влязоха с конете си сред хората и намиращите се вече в двора селяни от тези, които стояха вън.

Чуха се викове на недоволство. Залостихме портата, а после аз казах на хората, че трябва да останат тук. За да не им хрумне да отворят портата, скипетарите трябваше да я охраняват. Ние останалите продължихме нататък. Цялата предна линия на четириъгълния двор се заемаше от дълга ниска постройка. Втората линия се образуваше от също такава сграда, а третата и четвъртата страна на четириъгълника бяха високи зидове. На третата страна, срещу нас, имаше шест постройки — дълги, тесни и ниски — наредени бяха успоредно като зъби на гребен. Изглежда, това бяха оборите. Обърнати бяха към нас с челната си фасада, а задната им страна опираше в зида. На един от тези фронтони прочетох думата „язихане“, а над нея беше изписан един арабски дал. Нямах представа какво можеше да означава тази

буква. Язихане означава кантора. Вътре трябваше да се намира споменатата от жената на Жълтоликия ракла с пари.

Първо изпратих Халеф, Оско и Омар да огледат вътрешността на всички тези постройки. Аз останах при „бащите на селото“ и Жълтоликия, защото не биваше да го изпускам от очи.

След половин час приятелите ми се върнаха, а Халеф съобщи:

— Всичко е наред, сихди, вътре няма нито един човек.

— Какво има в тези къщички?

— Тези двете — той посочи към първата и втората от четириъгълника на двора — са складове, които имат изход само към двора. Шестте ниски постройки са обори, в които са конете.

— И там няма никой? Нито един коняр?

— Нито един.

— Всички тези обори еднакви ли са?

— Не. Тази, с надпис язихане, има в предната си част малка стаичка, в която видяхме ниска маса и няколко трикраки столчета. По масата имаше някакви книжа.

— Добре, нека първо огледаме тази стаичка. Персиецът ще дойде с мен, а ингилизът и мосю Галингре ще ни придружат.

— А аз няма ли да дойда? — попита Халеф.

— Не. Трябва да останеш на моето място и да пазиш. В никакъв случай не позволявай да се отваря портата и не напускай това място каквото и да става! Ще стоите с гръб към складовете и ще имате великолепно прикритие, като ще можете да държите под око и целия двор. Ако по време на отсъствието ми изпаднете в някаква опасност, използвайте оръжията си. Скоро ще се върна.

Ние тримата — Галингре, Линдси и аз — поведохме Жълтоликия към споменатия обор. Вратата се намираше в средата на постройката. Като влязохме, видях две редици коне. На задната стена имаше врата, а отпред друга водеше към така наречената кантора. Нямаше таван. Покривът беше сламен. В обора не забелязах място, което да послужи за скривалище на някой враг. Жълтоликия не беше въоръжен и ръцете му бяха вързани. Значи нямаше от какво да се опасяваме.

Но за да не пропусна някоя предохранителна мярка, отидох до задната врата, която отвътре беше залостена с резе. Отворих я и погледнах навън. Зад зида, до който шестте обора опираха под прав ъгъл, имаше втора външна порта. Между двете врати имаше тясно

пространство, което се използваше за торище. Тъй като и там не видях никого, се успокоих, още повече че можех да залостя вратата отвътре. Направих го и се върнах при другите.

Влязохме в кантората. Тя се осветяваше само от едно малко прозорче. На стената срещу входа видях обкована с желязо ракла. Тъй като и тук нямаше никой освен нас, всяко безпокойство изглеждаше пресилено. Но жълтото лице на Жълтоликия беше малко пребледняло. Погледът му неспокойно шареше. Изглежда, беше страшно напрегнат.

Избутах го до стената и по фатално стечение на обстоятелствата така, че да може да гледа към вратата, а ние бяхме обърнати с гръб към нея. Аз казах:

— Ще стоиш така и ще отговаряш на въпросите ми! Къде съхраняваш парите, които ограбваш?

Персиецът подигравателно се изсмя.

— — Много ли искаш да го узнаеш?

— Естествено.

— Но все пак няма да го разбереш.

— А може би вече ми е известно.

— Тогава шейтанът ти го е издал!

— Ако наистина е бил дяволът, то той има фигура, от която човек не би се изплашил. Много приличаше на жена ти.

— Какво? — изръмжа той. — Тя ли ти е казала?

— Да, този дявол поне се представи за жена ти, като го видях горе в таванската стая. Каза ми, че ограбените пари се намират зад раклата.

— Тази глупава…

Кара Нирван спря посред изречението. Очите му блеснаха и той извика:

— Махнете ножовете! Не убивайте тези кръстави кучета! Искам ги живи.

В същия миг той ме ритна под пояса, от което политнах и преди да успея да се обърна, някой ме хвана отзад. Бяха четири или шест ръце. За щастие карабината висеше на рамото ми. Бяха ме сграбчили заедно с пушката и по тази причина дясната ми ръка не беше така здраво хваната, както бе притисната лявата към тялото ми.

Трябваше да действам. Имах късмет, че нападателите не биваше да използват оръжията си! Англичанинът изкрещя, същото направи и

Галингре. Бяха хванали и тях. Завъртях се, за да се обърна с лице към нападателите си. Успях. В малката стаичка бяха влезли около дванайсет или четиринайсет души, достатъчни, за да ни смажат. А вън в обора имаше още много. Всяко щадене щеше да е гибелно за нас. Исках да се отърся от тримата, които ме бяха сграбчили. Щях да успея, ако имаше достатъчно място.

Няколко от нахлулите мъже издърпаха Жълтоликия през навалицата, за да могат да го развържат. Тогава бръкнах с дясната ръка в пояса си и извадих револвера. Не можех обаче да вдигна ръката си и държах оръжието срещу телата на враговете. Стрелях три пъти и се освободих. Това, което направих после, не мога да опиша поотделно. С останалите три патрона освободих Линдси и Галингре, но само се постарах да обезвредя нападателите им.

Щом англичанинът се почувства свободен, изрева като лъв, който се нахвърля върху плячката си. Изглежда, беше забравил, че е въоръжен, грабна един голям чук, който лежеше върху масата, и се нахвърли с него срещу враговете. Галингре измъкна ножа на един от ранените мъже и се втурна напред.

Всичко това стана толкова бързо, че от появата на противниците не беше минала и минута. Те бяха убедени, че ще могат да ни надвият и моментално да ни обезвредят. Фактът, че толкова бързо се беше случило нещо съвършено различно, ги стъписа. Сякаш нямаха ръце и оръжия за съпротива. Тикаха се един друг навън. Всички се обърнаха с гръб към нас. Беше ги обхванал неописуем страх.

— Дур, дур, калън… атън… сокън! (Спрете, спрете, стойте, стреляйте, мушкайте!) — разнесе се сърдитият глас на Жълтоликия вън.

Преди това им беше забранил да използват оръжията си. Но сега заповедта му закъсня. Хората бягаха пред нас и не биваше да им даваме възможност да спират.

Англичанинът крещеше при всеки удар с чука:

— Пребийте ги! Насечете ги! Well!

— Хайде, сауш, дишари! (Бягайте, нататък, навън!) — виеха негодниците, блъскайки се един друг напред.

— Куртулинис, гелиорлар, гелиорлар! (Спасявайте се, те идват, те идват!)

Направо беше смешно. Страшните хора на Жълтоликия, наброяващи заедно с него деветнайсет души, бягаха пред нас тримата. Всички крещяха, конете се изплашиха, започнаха да цвилят и ритат. Настъпи страшна бъркотия.

Аз обаче мислех само за Жълтоликия. Пак ли щеше да успее да ми се изплъзне? Зидът беше толкова висок, че нямаше да може да се покатери на него. Трябваше да се върне между оборите в двора и да избяга през портата. Според мен тя беше единственият изход, а там пазеха не само скипетарите с конете си, но и Халеф беше наблизо. Разбира се, хаджията щеше да предпочете да го застреля, отколкото да го пусне да излезе през портата. Освен това обаче отвътре и отвън стояха хората от Ругова. Ако застанеха на страната на Жълтоликия, щяха да окажат силна съпротива.

Такива мисли се въртяха из главата ми, докато си проправях път след бягащия престъпник. Тогава от лявата ми страна един кон хвърли къч. Наистина високо вдигнатото копито не можа да ме улучи както трябва, но достатъчно силно ме блъсна по рамото, така че паднах.

Скочих и исках да продължа нататък, но тогава зад мен се чу гласът на хаджията:

— Сихди, какво става, какво се случи? Чух изстрелите от револверите ти, а после и виковете.

Бегълците тъкмо бяха излезли през задната врата, а с тях и Линдси и Галингре. Халеф не можеше да ги види, виждаше само мен.

— Бяхме нападнати — казах му аз бързо. — Жълтоликия отново е на свобода. Ще го подгоня към теб. Веднага намери бърз кон и като го насоча към теб, го прегази. Бързо, бързо! Не мога да се спирам, иначе на борбата ще бъде сложен край, а това може да има лоши последици за нас.

Продължих да тичам напред, излязох през задната врата и се насочих към торището между двете стени. Правилно бях предположил. Бягащите се готвеха за съпротива.

— Продължавайте, сър Дейвид! — извиках аз на Линдси на английски. — Не бива да им даваме възможност да спират.

Тогава той вдигна двете си ръце, извиси глас и се хвърли сред враговете. Аз също се присъединих. Галингре се държеше геройски. Противниците ни отново се спуснаха да бягат, а ние след тях. Минахме

край следващия обор, който имаше N5, а после и край този с N6. Жълтоликия и първите бегълци вече не се виждаха.

Като завихме край ъгъла на шестия обор и стигнахме до втората страна от четириъгълника на двора, където беше другият склад, видях близо до него отворена порта. Беше на не повече от двайсет крачки от нас и бегълците тичаха към нея.

Беше ли излязъл вече Жълтоликия през нея? Какво да правим? Направих няколко скока, които ме отведоха сред бегълците. Разблъсках ги, стрелнах се към портата и излетях през нея. Да, така беше! Там, вляво, те тичаха през полето, а вдясно Жълтоликия препускаше на кон. Яздеше черен жребец. Въпреки гнева и възбудата, в които бях изпаднал, спрях удивен поглед върху животното. Широки, здрави жили, високи, стройни крайници, силно развита задница, хлътнали гърди, стройно тяло, дълга права шия, малка глава — по дяволите, това беше чистокръвен английски кон! Как се бе озовало това животно тук, в Ругова?

Възхитен бях от лекотата и бързината, с която се носеше. Почти бях забравил за ездача. Но не! Той не биваше да избяга. Вдигнах карабината до бузата си, за да се прицеля точно. Дали щях да го улуча? За стрелба с карабината вече беше прекалено далеч.

Тогава пред очите ми проблесна нещо. Беше нож, с който един от тичащите край мен врагове замахваше, за да ме пронижe. Все още имах време да отскоча встрани. Но вместо Жълтоликия той получи куршума ми, и то в дясното рамо.

— Назад към двора! — извиках аз на англичанина. Без да обръщат внимание на враговете, той и Галингре се спуснаха след мен през портата между склада и шестия обор към двора. Там Халеф беше яхнал неоседлан кон.

— Жълтоликия бяга към Ругова, яхнал черен жребец — изпъшках аз, останал без дъх. — Хуквай след него, да не би да иде в хана на Колами и да открадне нашия Рих. Опитай се да разбереш в каква посока ще се отправи след Ругова! Във всеки случай ще се насочи към Скутари, за да се срещне с Хамд ал Амасат и да вземе парите от жената на Галингре, защото тук повече не бива да се вясва.

— Аллах е велик, а вие сте постъпили глупаво! — каза дребосъкът. — Докъде да следвам негодника?

— Докато със сигурност разбереш в каква посока поема. После се върни. Останалото е моя работа. Но не върши прибързани неща!

Той измести коня си настрани и се спусна към портата, като отдалече извика:

— Отворете!

По жеста ми Ранко разбра, че одобрявам желанието на Халеф. Той дръпна резето и отвори вратата. В следващия миг хаджията излетя навън, но не през стоящите навън хора, както си мислех, защото тях вече ги нямаше там.

Хукнах след него. Като стигнах до портата, забелязах, че хората тичат към селото. Бяха видели Жълтоликия да излиза иззад зида, тоест вече знаеха, че е свободен, и се бяха спуснали след него. Аз самият вече не можех да го видя, защото го закриваха храстите, които разделяха нивите. Халеф също изчезна зад тези храсти.

— Ефенди — попита Оско, — Жълтоликия избяга ли?

— Да! Но отново ще го хванем. Ела! Не бива да се бавим повече тук. Бързо трябва да свършим това, което ни остава да правим.

„Бащите на селото“ не бяха тръгнали с другите. Разказахме им какво се беше случило. Изглежда, им беше приятно, че Жълтоликия се е измъкнал. Дори достопочтеният старец въздъхна С облекчение и попита:

— Ефенди, какво ще правиш сега?

— Ще хвана Жълтоликия — заявих аз.

— И стоиш толкова спокойно. Когато някой иска да хване другиго, трябва да бърза!

— Вече бързам, но не така, както ти си мислиш.

— Кара Нирван ще ти се изплъзне, защото преднината му вече е голяма.

— Не се тревожи! Ще го настигна.

— И ще го върнеш отново тук?

— Не. Нямам време за това.

— Но нали трябва да се явиш като обвинител или свидетел срещу него!

— И други могат да направят това. Мога да го предоставя на вас. Знаете, че персиецът е Жълтоликия. Той го призна във ваше присъствие. От вас зависи дали ще го накажете, като се върне. А ако не го направите вие, Стойко ще го стори вместо вас.

— Да, наистина ще го направя — увери споменатият мъж. — Веднага щом отново се появи тук, ще е мой.

— Не мога да чакам дотогава — каза племенникът му. — Ефендито иска да го залови, а аз ще го придружа.

— Ще обсъдим и това — отговорих аз. — Сега ме последвайте в язихането.

Отправихме се натам. Накарах ги да отместят тежката ракла от стената. Наистина зад нея в стената имаше вдлъбнатина, която не беше с големината на раклата. Там намерих всичко, което е било отнето от англичанина и Галингре. Друго нямаше. Плячката от предишните обири явно се намираше на друго място. Все пак бях доволен от резултата. Англичанинът весело се подсмихна, щом откри дори шапката си, а Галингре ликуваше, че отново държи в ръце парите си.

После обиколихме шестте обора. Имаше коне от всички видове, цветове и цени. Най-добрите животни обаче бяха в обора до кантората. Като влязохме тук отначало с Жълтоликия, бях видял един великолепен кафяв кон. Халеф беше проявил моя вкус, защото въпреки голямата бързина, с която е трябвало да направи избора си, беше взел тъкмо този кон. Почти толкова скъпи коне избрах също и за Галингре и англичанина. По възможност трябваше да имаме най-добрите животни. За наетите слуги на Линдси не беше необходимо да се грижим, защото те отдавна бяха избягали.

Стойко изведе на двора няколко прекрасни коня. Разбира се, мухтарят не можеше да понесе това, но Стойко го сряза:

— Млъкни! Струват ли всички тези коне колкото живота на моя син! Много добре знам, че ще си поделите имуществото на Жълтоликия, ако той не се върне. Затова поне тези, които са пострадали от него, трябва да получат нещо. Впрочем, ако Кара Нирван се върне и нас вече ни няма тук, вие сте в състояние да го посрещнете така, сякаш нищо не се е случило. Познавам ви, но ще се погрижа той да не се чувства особено добре.

Останалите противници бяха изчезнали също като Жълтоликия. Дори ранените в кантората мъже ги нямаше. Вече ми беше ясно: буквата „дал“ означаваше 4.

Раклата с парите трябваше да остане заключена, докато от Призрен дойде някой чиновник. Разбира се, дотам не беше изпратен куриер. Заповядах на мухтаря да направи това по най-бързия начин и

изобщо да се погрижи пазенето на Каранирван хан да бъде поверено в сигурни ръце. После яхнахме конете и препуснахме към Ругова, без да ни е грижа ще ни последват ли „бащите на селото“ или не.

Халеф вече ни чакаше в хана със съобщението, че е дошъл тъкмо навреме, за да попречи на откраднването на Рих от Жълтоликия.

— Той беше далеч пред мен — разказваше хаджията, — а аз не можех добре да обуздая коня си по стръмния неравен път, защото нямах юзди а само оглавник. Не знаех къде е, но се насочих направо към двора. Видях, че е спрял там, а конярите на Колами му извеждаха от обора врания жребец.

— Как се е стигнало до това?

— Разбойникът им казал, че невинността му била доказана и бил натоварен със задължението да ти доведе коня. Хората от Ругова толкова много се страхуват от него, че никой не се осмелил да му противоречи.

— Беше ли въоръжен? Доколкото знам, след освобождаването си той нямаше достатъчно време, за да се снабди с оръжие.

— Не забелязах нищо подобно. Разбира се, аз веднага се противопоставих и заповядах да отведат Рих обратно в обора. Докато се карах с конярите, той изчезна по най-бързия начин.

— Накъде?

— Мина през моста. Но не продължи по пътя, по който предполагахме, покрай брега на реката, а се отправи през полето към горите на запад. Непрекъснато препускаше в галоп и аз го следвах, докато изчезна между дърветата.

След като обясних на Халеф за негово най-голямо разкаяние, че той, Оско и Омар са пропуснали да погледнат зад оборите, където са били скрити Хората на Жълтоликия, се събрахме в стаята на гостилничаря. Тук изложих пред спътниците си моя план:

— Времето напредва. Жълтоликия избяга и ние трябва отново да го хванем. Той беше принуден да остави всичко тук, за да може на първо време да спаси живота си. В този момент той е беден човек, без пари. За да се сдобие с такива, ще се насочи към Хамд ал Амасат, който води семейство Галингре. На тези хора ще им бъде отнето всичко, което носят със себе си. Ако успее, Жълтоликия отново ще има пари и по-късно, когато нас вече няма да ни има, ще се върне обратно и ще отрече всичко. Неудобните свидетели ще обезвреди по някакъв

начин. При тукашните отношения не смятам за невъзможно да успее да накара хората да повярват в невинността му.

— За Бога! — извика Галингре. — Жена ми, дъщеря ми и зет ми се намират в голяма опасност. Ефенди, не се бави! Трябва да тръгнем веднага, веднага!

— Търпение! — предупредих го аз. — Не бива да прибързваме. Преди всичко трябва да знаем накъде води пътят, по който са поели.

— Мога да ти кажа — отговори Ранко, племенникът на Стойко. — Знам какви са намеренията на разбойниците. Роднините на този чужденец идват от Шкодра. Пътят, идващ оттам, минава през Скала, Гори, Паха, Спаса и накрая през Ругова. В Паха се отклонява на север към Спаса, а оттам отново се насочва на югоизток към Ругова. Така че се образува един доста голям ъгъл, което налага голямо заобикаляне. Жълтоликия го знае. Затова няма да тръгне за Спаса, а направо на запад към Паха. Наистина пътят в тази посока не е особено добре утъпкан и е много лош, но ако се върви по него, се избягва описването на огромна дъга и с добър кон вместо за седем часа до Паха се стига за половината от това време. Кара Нирван възнамерява да пристигне много по-рано от нас.

— Беглецът ще предположи, че го преследваме. Така че бихме могли да тръгнем по същия път. Вероятно ще открием тук човек, който ще ни служи за водач.

— Не ни трябва водач. Аз самият познавам пътя. Най-важното е да заловим Жълтоликия. Всички тръгваме с теб. После ще се върнем тук и ще поискаме сметка от Шарка и съучастниците му.

— Не те съветвам да правиш това, защото при пещерата ви очакват с нетърпение. Ако се забавите с отиването си там, е възможно убийците, на които искаш да отмъстиш за смъртта на братовчед си, да избягат от ареста си.

— Обясни ми го!

Принуден бях отново накратко да разкажа преживяванията ни. После обърнах вниманието на скипетарите върху факта, че преводачът Фан Хоти и двамата каменари може и да не са чак толкова благонадеждни, че да им се поверява за по-дълго време охраняването на пещерата. Те се съгласиха с мен.

— Правилно, ефенди — каза Стойко. — Не Жълтоликия е убиецът на моя син, а въглищарите са сторили това. Жълтоликия

оставям на теб, но с останалите ще се заема аз. Въпреки че все още съм много слаб, веднага потеглям. Знам пътя, а освен това ние сме скипетари и можем да се осланяме на зрението и конете си.

— Е, добре, тогава не забравяйте, че богатството на въглищаря, това ще рече печалбата от грабежите и убийствата му, е скрито под печката на неговия зет, търговеца на въглища!

— Ще ида и ще го взема. На кого да го предам?

— Тези неща принадлежат на роднините на хората, от които са взети. Ако не можеш да ги откриеш, разпредели ги сред бедните и нуждаещите се на твоя род! В никакъв случай не позволявай обаче да попадат в ръцете на съда! Тогава няма да ги получат нито собствениците им, нито бедните.

— Ще направя, както казваш. Хората, които ще ги получат, ще узнаят имената ви, защото дължат благодарност на вас. А сега е време да се приготвяме за тръгване.

Тогава Ранко взе думата още веднъж:

— Аз настоявам на решението си да не тръгвам към пещерата. Чичо ми и петимата ми спътници ще отмъстят за смъртта на моя братовчед Любинко. Но Жълтоликия е държал чичо ми затворен повече от две седмици и е искал да го убие. Това също трябва да бъде отмъстено. Ефенди, на мен не ми е достатъчно, че ти преследваш разбойника. Аз трябва да присъствам лично, затова ще тръгна с теб. Впрочем ще можете да ме използвате и като водач, защото познавам околностите, през които трябва да яздим.

— Няма да оборвам решението ти — каза чичо му. — Но на вас ви трябват добри коне. Ще ти дам моя златист кон. Има с какво да го заменя. С това приключваме и аз ще тръгвам. А какво ще правиш с Жълтоликия, като го хванеш? — попита ме той.

— Сега не мога да кажа. Зависи от обстоятелствата, при които ще се срещна с него. Ако успея да го заловя без проливане на кръв, ще го предоставя на Ранко, да го доведе дотук. Какво ще стане с него по-нататък, е ваша работа.

Оставаше да решим въпроса с конете. Аз имах своя несравним Рих. Оско и Омар яздеха петнистите жребци на аладжите, Ранко получи златистия кон. Халеф, англичанинът и Галингре бяха взели трите най-добри коня от Каранирван хан. Конете, които Оско и Омар бяха яздили дотук, бяха оседлани с товарни седла, за да носят запасите

от храна, които за всеки случай трябваше да вземем със себе си. Тези седла и храната купихме от Колами, на когото му беше много мъчно, че толкова скоро напускаме къщата му. Той ни благодари, че сме го освободили от неговия противник.

Сбогуването със Стойко и хората му беше изключително сърдечно. Той отправи към нас още няколко благословии, след като вече беше минал през моста, а после зави наляво към посоката, от която ние бяхме дошли.

Сигурно беше пристигнал благополучно в долината на въглищаря. Какво бе станало после с притежателя на смъртоносната пещера и неговата шайка, не знам и не бих искал да узнавам. Кръв за кръв, живот за живот!

Малко по-късно ние също потеглихме. Като напускахме Ругова, слънцето клонеше към залез. Жителите на селото гледаха след нас, но ние не се обръщахме назад, защото в никакъв случай не можеше да се твърди, че сърцата ни бяха останали там. Все пак, като се впуснахме в луд галоп през равната целина, аз още веднъж погледнах назад към дупката в скалата, където преди това се бе намирал караулът. Може би по-късно ще разкажа за него, за шахтата и непознатите мъже, заради които той изчезна.

Бяхме седем ездачи и притежавахме коне, на които надлъж и нашир нямаше равни. Затова не се съмнявах, че ще успеем да настигнем Жълтоликия. Ако човек ходеше пеша, от Ругова до гората щяха да са му необходими сигурно около три четвърти час. Ние стигнахме дотам за пет минути.

Планината беше зад нас. На югозапад се издигаха върховете на планината Фанди. Трябваше да преминем през северните й склонове. Сред дърветата в гората се изкачвахме около три четвърти час. Горе гората свършваше и се разпростираше доста обширно пространство, където растяха оскъдна трева и разни други буреняци. Тук сред високите растения следите на Жълтоликия се виждаха толкова ясно, че минаваха пред нас като тъмна линия. Отново пришпорихме животните.

През гората трябваше да се изкачваме нагоре един по един. Но сега теренът позволяваше да яздим един до друг. До мен яздеше Халеф. Кафявият кон, който бе яхнал, беше великолепно животно и без усилие вървеше в крак с моя Рих. Обърнах се назад и махнах на Галингре да се приближи. Той застана между двама ни.

— Имаш да ми казваш нещо ли, ефенди? — попита ме той на турски, понеже при нас беше и Халеф, който не разбираше френски.

— Да, бих искал да разбера как на така наречения Хамд ал Амасат се е удало да се промъкне в твоята търговия.

— Беше ми препоръчан от Стамбул, а и винаги се е изявявал като полезен и верен сътрудник.

— В сметките сигурно. Наистина ли си ликвидирал магазина си?

— Да. В Юскюб е купен друг вместо този. Но още не е платен. Жена ми трябва да носи парите и менителниците.

— Каква непредпазливост за една жена да носи такова състояние от Скутари до Юскюб!

— Не забравяй, че всичко стана против волята ми и по настояване на Хамд ен Насър.

— Правилно! А мога ли да узная от кой френски град си ти всъщност?

— От Марсилия. Оживените връзки, които моето семейство поддържаше със средиземноморските държави, ме накара по-късно да дойда в Турция. Имахме филиал в Алжир, който брат ми трябваше лично да посети заради грозяща опасност от загуби. Той ръководеше фирмата в Марсилия. Балансирането на дефицита беше възможно само с участието на сина му и той го изпрати. След известно време получих ужасната новина, че брат ми е убит в Блида.

— От кого?

— Заподозрян е един арменски търговец, когото обаче напразно преследваха. Пол, така се казваше племенникът ми, лично тръгна, за да открие този човек, но повече не се върна.

— Какво стана с фирмата в Марсилия?

— Тогава брат ми имаше омъжена дъщеря, както аз сега. Търговията пое нейният мъж.

— И ти повече нищо не чу за твоя племенник Пол и за убиеца на брат ти?

— Не. Писахме писмо след писмо, зетят на брат ми сам замина за Алжир и отиде в Блида, но всички усилия бяха напразни.

— Какво би направил, ако срещнеш убиеца и той те помоли за място в кантората ти?

— Ще получи място, но в ада. Но защо ми задаваш такива особени въпроси?

Разказах на французина за убития човек в Уади Тарфауи и за съдържанието на трите алжирски вестника, които за съжаление изгубих с дисагите си, когато конят ми потъна в солените води на Шот ал Джерид.

— Ефенди — извика Галингре слисан, — каква ужасна новина! Продължавай бързо нататък! Знаеш ли нещо повече за убиеца?

— Преди това ми кажи беше ли женен племенникът ти Пол.

— За кратко време. Когато той изчезна, младата жена умря от мъка по него.

— Как беше моминското й име? Започваше ли с буквите Е. П.?

— Да, ефенди. Казваше се Емили Пуйе. Но откъде знаеш началните букви на името й?

— Явно не е била толкова възрастна, колкото изглежда от числото на годината, което се чете върху вътрешната страна на пръстена.

Свалих от малкия си пръст пръстена, който някога бях намерил на ръката на мъртвия и оттогава носех. Галингре огледа гравирания надпис „Е. П. 15 юли 1830 г.“ и със затаен дъх каза:

— Годежният пръстен на моя племенник Пол, на моя изчезнал племенник! Той е.

— Но какво общо има това с годината 1830?

— Това е годежният пръстен на бабата на неговата годеница, чието моминско име е било Емили Палонжер. Тъй като буквите са същите, внучката е използвала пръстена на починалата си баба, но от детска любов, а не от пестеливост. У мъртвеца ли намери този пръстен, ефенди?

— Беше на пръста му и аз го взех. Вероятно убиецът не го е забелязал.

— Господи, Господи! Най-сетне знам нещо със сигурност, но какво е то! Ти не преследва ли убиеца?

— Да. Срещнахме се на соленото езеро, където яздехме върху страшната покривка на водата. Той застреля водача ни, бащата на Омар, който сега е с нас, за да отмъсти на убиеца на баща си. После го срещнахме още веднъж, но той успя да ни се изплъзне, което обаче сега няма да му се удаде.

— — Сега ли? Той тук ли е?

— Разбира се! Това е онзи Хамд ен Насър, всъщност Хамд ал Амасат.

— О, небеса! Нима е възможно! Хамд ал Амасат е убиецът на моя брат и неговия син?

— Да. Халеф беше мой придружител още тогава. Нека той ти разкаже всичко, също и как разбрахме за теб в Стамбул.

Хаджията само това и чакаше. Той много обичаше да разказва. Затова аз подкарах коня си напред към Ранко и оставих двамата сами. Скоро чух Халеф да говори високо и разпалено.

Междувременно бяхме стигнали до гористи хълмове, където отново се налагаше да яздим по-бавно. Като се огледах, видях, че Халеф, Галингре и Омар са заедно и продължаваха да обсъждат фаталната случка. Продължих да яздя отпред, защото нямах желание да участвам в плановете за отмъщение.

Когато гората отново започна да се спуска надолу, вече се здрачаваше, а като навлязохме в стръмната долина на Йошка, беше тъмно и пред себе си забелязахме светлините на Паха. Първата постройка в селото трудно можеше да се нарече къща. Пресилено щеше да бъде дори ако се назове и колиба. От зеещата дупка, която трябваше да представлява прозорец, светеше пламъкът на огнището. Отправих се натам и извиках. В отговор на повикването ми пред дупката се появи нещо кръгло и дебело. Щях да го сметна за сноп кълчища или сено, ако от средата на това кълбо не се беше разнесъл човешки глас:

— Куш ошт яще? (Кой е вън?) — попита той на албански. Значи предполагаемите кълчища или сено бяха косата на говорещото нещо.

— Дел (Излез) — отговорих аз на същия език. Понеже познанията ми не бяха достатъчни, продължих на турски: — Чужденец съм и искам да те питам нещо. Ако искаш да спечелиш пет пиастъра, излез навън!

— Бе… бе… беш гуруш! (Пе… пе… пет пиастъра!) — извика мъжът, въодушевен от необикновената сума. — Идвам веднага, веднага! Чакай! Не си тръгвай!

После на прага се появи дребна, мършава, кривокрака фигурка с огромна глава.

— Не си ли сам? — попита той. — Нали нищо няма да ми направите! Аз съм много беден човек, овчарят на Паха.

— Не се тревожи! Ако ни дадеш добри сведения, може да получиш дори десет пиастъра.

— Он гуруш! (Десет пиастъра!) — извика той учудено. — О, небеса! Мухтарят ми дава десет пиастъра за цяла година, а на всичко отгоре ме бие.

— Защо?

— Че паса овцете му.

— Значи не е нито добър, нито щедър човек?

— Не, съвсем не е. Предпочита повече да върти камшика, отколкото да бърка в кесията, а когато ми дава ядене, получавам това, което другите не искат.

Попитах за мухтаря, защото предполагах, че Жълтоликия е отседнал при него. Овчарят не беше млад, а освен това ми изглеждаше малоумен или най-малкото наивен. Може би тъкмо затова от него щяхме да научим повече, отколкото при някой друг.

— Сигурно пасеш овцете на цялото село? — осведомих се аз.

— Да, и всеки ми дава ядене за един ден, на мен и сестра ми, която седи вътре край огъня.

— Значи винаги сте в селото и не ходите никъде?

— О, аз ходя надалеч, когато трябва да отделям овцете за продажба. Преди известно време бях в Ругова, а съм ходил дори и в Гори.

Ние също трябваше да яздим към Гори, така че това ми беше добре дошло.

— В Ругова ли? — попитах аз. — И при кого си бил?

— В Каранирван хан.

— Познаваш ли ханджията?

— О, него го познава всеки! Видях Кара Нирван и днес, както и сестра ми, която седи край огъня.

— Значи е бил тук, в Паха?

— Да, и щеше да ходи по-надалеч. Поиска от мухтаря оръжия, защото не носеше никакви в себе си.

— Откъде знаеш всичко това?

— Видях го.

— Но тогава не си чул какво е говорил с мухтаря?

— Охо! Всичко чух, всичко! Тъкмо защото не биваше да чуя, подслушвах. Аз съм много умен, както и сестра ми, която седи край

огъня.

— Мога ли да я видя?

— Не.

— Защо?

— Защото се страхува от чужденци. Бяга от тях.

— От мен не е необходимо да бяга. Ако ми разрешиш да я видя, ще ти дам петнайсет пиастъра.

— Пет… най… сет пиас… търа! — повтори той. — Веднага ще я извикам и ще…

— Не, не я викай! Аз ще вляза.

Може би този странен човек знаеше това, което исках да узная. Скочих бързо от коня, за да не му дам възможност да промени намерението си, и го бутнах към вратата. След това го последвах.

В каква дупка влязох само! Колибата беше издигната само от неодялани камъни, а покривът беше от плочи. Печката се състоеше от два камъка, върху които гореше огънят. Над него, върху друг камък, имаше голямо глинено гърне, на което обаче липсваше горната половина. Водата вреше и от нея се подаваха два крака. Крака на някакво животно. До него седеше едно момиче и бъркаше вътре с пръчката на счупен камшик. Единственото обзавеждане се състоеше от две постели от прогнила слама.

Ами домакините! Овчарят беше достойно за съжаление човече. Мършавото му тяло беше пъхнато в парцаливи панталони. Около кръста си беше омотал пояс. На раменете си беше надянал мръсна овча кожа. Огромната му глава имаше учудващо малко грахово носле, широка уста, посинели бузи и чифт неописуеми очички. Короната, украсяваща тази глава, беше космат гъсталак, неподдаващ се на описание.

Подобна външност имаше и сестра му, чието облекло също беше толкова недостатъчно. Единствената разлика между него и нея се състоеше в това, че тя бе направила неуспешен опит да сплете кичурите си коса в плитка.

Като ме съзря, тя силно изпищя, хвърли дръжката от камшика, спусна се към една от постелите, мушна се под изгнилата слама, така че навън останаха да стърчат само черните й като въглен ходила. Дожаля ми. И това бяха също хора!

— Не се крий, Яшка! — каза брат й. — Този сотни[3] ще ни даде петнайсет пиастъра.

— Не е вярно — отвърна тя изпод сламата.

— Разбира се, че е вярно.

— Нека тогава ти ги даде, веднага!

— Сотни, дай ми ги! — помоли овчарят.

— Ако Яшка излезе оттам, ще ви дам дори двайсет!

— Два… два… двайсет! Яшка, излез!

— Нека първо да ги даде! Не вярвам. Никой не може да плати двайсет пиастъра!

Бръкнах в джоба си и му дадох споменатата сума в ръката. Той подскочи от радост, извика от възхищение, хвана сестра си и я издърпа, докато застане пред мен. Тогава й пъхна парите в ръцете. Тя ги погледна, подскочи, хвана десницата ми, целуна ръкава ми и потърси дръжката на камшика, за да продължи да бърка в гърнето.

— Какво готвите? — попитах аз.

— Ав ети[4] — обясни ми той и млясна с език като гастроном.

— Дивеч ли? Какво е животното?

— Кирпи[5], един кирпи, който хванах онзи ден.

— И го ядете?

— Разбира се! Та кирпито е най-големият нефиз йемек[6], какъвто може да има. Я го виж! Ако искаш, мога да ти дам едно парченце защото ни подари нечувано много пари. С удоволствие ще ти го дам, а също и сестра ми, която седи там край огъня.

Хванах „дивеча“, който много странно, но е любимо ядене и на циганите, и го извадих. Брррр! Наистина милите хорица му бяха махнали бодлите, но не беше изкормен и почистен. Така че си вреше с всички вътрешности!

Излязох вън, отидох до единия от товарните коне, извадих хляб и месо й ги дадох на овчаря.

— Това за нас ли е? — извика той учудено, след което започна нескончаемо ликуване. Щом вълнението утихна, Яшка зарови двайсетте пиастъра в ъгъла, а брат й каза:

— Спестяваме всички пари, които печелим. Като забогатеем, ще си купя една овца и една коза. Те дават вълна и мляко. Сега отново можеш да говориш за гостилничаря на Каранирван хан, сотни. Всичко

ще ти кажа. Никой досега не е бил толкова добър към мен, а също и към сестра ми, която седи край огъня.

— Значи си видял този човек да идва?

— Да, яздеше черния кон, който купи от пашата на Кьопрюлю, защото преди това го разболя. Яздеше сред стадото ми и сгази две овце, които бяха на мухтаря. Затова накарах сестра ми, която седи там край огъня, да дойде при овцете, а аз изтичах при мухтаря, за да му кажа всичко. Като стигнах дотам, човекът от Ругова стоеше пред къщата и както си беше на коня, ме удари по главата. Каза ми бързо да се махам и да не слушам какво ще се говори. Господарят ми стоеше до него. Но тъй като ме беше ударил и ми съсипа две овце, влязох в стаята и седнах край огъня, за да чуя всичко, което щяха да си приказват.

— И какво говориха?

— Кара Нирван попита дали не са минавали хора с каруца.

— Минавали ли са?

— Не. После каза, че щели да дойдат конници, един от които ще язди черен арабски жребец. Той щял да пита за него. Мухтарят трябвало да каже, че Кара Нирван е заминал за Дибри, а не по пътя за Гори.

— А той сигурно е тръгнал за Гори?

— Разбира се, аз видях. Гледах много внимателно.

— Колко път има до Гори?

— С добър кон трябва да се язди около дванайсет часа. Но Кара Нирван няма да ходи чак до Гори, а само до Невера хан. Невера е сръбска дума и означава „неверен, предателски“.

— Защо ханът има такова име? — попитах аз.

— Защото скалата, до която се намира, се нарича така.

— А скалата защо се казва така?

— Не знам.

— Какво ще прави човекът от Ругова там?

— Ще чака хора, които ще дойдат с каруца.

— Кои села се намират оттук до Невера хан?

— Бодети и Фуша Арзит, а после е ханът. Ако тръгнете сега, трябва да яздите до разсъмване, за да стигнете там, защото е на повече от осем часа път с кон.

— Ханът самотен ли е, или до него има село?

— Самотен е. Бил съм там.

— На коя страна на пътя?

— На дясната.

— Познаваш ли ханджията?

— Да, понякога идва тук и се казва Драгойло. Никой не може да го понася. Говори се, че богатството му е от грабежи.

— Чу ли нещо друго?

— Не, защото мухтарят влезе в стаята, за да вземе оръжия: една пушка, пистолет и нож. Човекът от Ругова не носеше своите. После бързо препусна.

— Колко време е минало оттогава?

— Да, господарю, това не мога да ти кажа, защото нямам джеб сахати[7] като падишаха. Но мисля, че оттогава са минали повече от два часа.

— Кажи ми също лесно ли е да се намери пътят за Гори.

— Да, той идва откъм Йоска, по който трябва да яздите, откъм Спаса и продължава наляво. Ще ви изведа извън селото.

— Добре, направи го! Но вече е нощ. Няма ли опасност да се отклоним от пътя?

— Разбира се, че е възможно, ако не го познавате. Но до село Бодети не можете да сгрешите, а там сигурно ще намерите някого, който ще ви води колкото е необходимо, за да не се заблудите.

— Вече знам всичко. Доволен съм от теб. Колко струва тук една овца?

— Едногодишна — двайсет пиастъра.

— А една коза?

— Тя е много по-скъпа. Ако дава мляко, струва дори над трийсет пиастъра.

— Е тогава ще имаш повече от една овца и една коза. Виж тези сребърни монети! Правят двеста пиастъра. С тях ще можеш да си купиш поне четири овце и четири кози, ако лоши хора не ти вземат парите.

— Да ми ги вземат? Нека само някой да дойде! Ще ида при старейшината и той ще ми помогне. Но ти се шегуваш. Тогава ще сме нечувано богати, аз и сестра ми, която седи край огъня.

Извадих бележника си, откъснах един лист и написах няколко реда, които му дадох с пояснението:

— Ако някой ти каже, че не си спечелил честно тези двеста и двайсет пиастъра и искат да ти вземат парите, ще дадеш на мухтаря тази бележка. Тя съдържа уверението, че аз съм ти ги подарил, а също и подписа ми.

Преди да напиша бележката, му бях дал парите. Той стоеше като вкаменен, разперил ръце, гледайки ме невярващо. Сложих бележката върху парите, обърнах се, излязох навън и яхнах коня. Той изскочи след мен и ликуващо извика:

— Това наистина ли е мое?

— Да, разбира се!

— Мое и на сестра ми, която седи край огъня?

— Естествено! Но не крещи така! Обеща ни да ни заведеш до пътя, а ние нямаме време да те чакаме.

— Веднага, веднага, идвам вече, идвам!

Той все още държеше парите и бележката в ръцете си. Внесе ги вътре при „най-прелестната от дъщерите“, която „седи там край огъня“, а после се върна. Човекът искаше да изрази възхищението си с поток от думи, но аз му забраних и той мълчаливо закрачи пред нас. С един малък подарък бяхме направили щастливи двама души.

След като минахме покрай две-три постройки, продължихме по един дървен мост над Йоска. После започна същинската част на село Паха. Срещнаха ни няколко тъмни силуета, които учудено спряха, но никой не ни заговори. Така стигнахме до края на селото, откъдето щяхме да следваме пътя си, и се сбогувахме с нашия водач. Като изминахме известно разстояние, той извика след нас на албански:

— Нат е емире! Ухда е мбре! Ту ня тйета! (Лека нощ! Щастливо пътуване! Дълъг живот!)

Беше тъмна нощ. Не познавах добре другите коне, но на Рих можех да се осланям. Той нямаше да се отклони от пътя дори ако му отпусна юздите, затова застанах начело на колоната и го оставих да препуска свободно.

В началото пътят се изкачваше нагоре, после ставаше равен и накрая отново се спускаше надолу, като непрекъснато минаваше през храсти и гори. Ако Жълтоликия ни беше издебнал тук, можеше да свали някой от нас с изстрел от седлото. Мислех за това и напрягах очи и уши, за щастие напразно.

След повече от два часа стигнахме до село Бодети. Във всеки случай беше много по-добре да имаме водач. Наистина Ранко твърдеше, че познава местността, но както предполагах, повече за да има основание да тръгне с нас. Освен това беше тъмно, а луната щеше да изгрее по-късно. Ако сбъркаме пътя, Жълтоликия щеше да достигне целта си, преди ние да успеем да намерим верния път. Затова попитах първия срещнат без заобикалки дали срещу добро заплащане бихме могли да намерим водач. Човекът предложи самия себе си. Каза, че за десет пиастъра ще ни заведе до Невера хан, ако имаме време да почакаме, докато си доведе коня. Съгласихме се и докато той отново се върне при нас, минаха само няколко минути.

Разбира се, трябваше да бъдем предпазливи, защото не познавахме мъжа; Можеше да е човек на Жълтоликия, натоварен със задачата да кръстосва селския път, докато ни чака, и после да ни заблуди. Затова го накарахме да язди между нас, като му обещах двайсет пиастъра, ако е честен, и куршум в главата, ако ни измами.

Яздейки отново през гори и храсталаци, след около три часа стигнахме в село Фуша Арист. Едва зад него имаше равно поле, а после отново следваше гора. От време на време от лявата ни страна се чуваше ромолене на вода. Беше приток на Дрина. Името му съм забравил.

Най-сетне луната изгря и вече можехме сравнително добре да виждаме. Намирахме се сред див планински пейзаж. Навсякъде се издигаха скали и зъбери, огромни дървета, обграждаше ни влажен въздух и глухо шумолене от листата на дърветата, чиито причудливи сенки от светлината на луната падаха върху пътя ни.

А какъв беше пътят! И по него минавали каруци! Конете ни се спъваха всеки миг в големите камъни или пропадаха в разни дупки. Продължавахме да вървим така, докато започна да става по-студено и излезе утринният вятър. От водача си научихме, че се намираме сред планините Керуби, една от най-прочутите с лошата си слава местности. След един час трябваше да стигнем до Невера хан.

На въпроса ми защо това място носи името Невера, получих сведението, че в гладките скали често изведнъж се появявали дълги и дълбоки пукнатини. Ездачите не бивало да пускат конете си да препускат в галоп, защото не можели да спрат достатъчно бързо животните, ако пред краката им изведнъж зейне такава пукнатина.

Много хора били загинали вече по този начин. Освен това се разказвало преданието, че по онези места имало хора, които хвърляли жертвите си в такива бездни. Тази новина не беше особено успокоителна.

След около половин час започна да се разсъмва. Размишлявах, че в Невера хан водачът ни може би щеше само да ни пречи, затова му предложих трийсет вместо обещаните двайсет, ако веднага се върне обратно. Той се съгласи и щом получи парите, бързо препусна назад. Възможно беше да не му е било много приятно в нашата компания. Почти не бяхме разговаряли и се отнасяхме към него с явно недоверие.

Изведнъж гората свърши. Наоколо се ширеше равнина, състояща се, както изглеждаше, само от твърди скали, покрити с хлъзгав мъх. Нямаше никакви дървета, а храсти се виждаха само тук-там. В далечината забелязахме черна точка. През далекогледа разпознах постройка. Явно това беше търсеният хан.

Пътят ни приличаше на тъмна линия след зеленината на мъха. После стигнахме до едно място, където следата се отклоняваше наляво. Слязох от коня и я огледах, Беше от каруца, придружавана от няколко ездачи. Стъпканите от копитата и колелата стръкчета мъх все още бяха плътно прилепнали към земята. Не бяха имали време да се изправят. Каруцата беше минала оттук преди няколко минути. Не се виждаше обаче нищо, защото посоката, в която беше тръгнала, се закриваше от редичка редки храсти.

Обхвана ме страх, но не го издадох. Скочих върху седлото и препуснах към хана, следван от спътниците си, които не можеха да си обяснят поведението ми. Като стигнахме до хана, видяхме, че се състои от няколко постройки, чийто вид беше особено гостоприемен. Пред вратата на къщата за живеене стояха две тежко натоварени и покрити с платнища каруци. Имаше следи и от трета кола, но нея вече я нямаше.

— Халеф, ела с мен вътре — казах аз. — Другите остават тук. Прегледайте здраво ли са стегнати коланите на седлата ви. Възможно е да се наложи да препускаме бързо.

— Да не би това да са каруците, с които пътува жена ми? — попита Галингре угрижено.

Не му отговорих и влязох с Халеф през вратата. Тъй като не беше залостена, обитателите на къщата сигурно вече бяха будни. В стаята седяха двама яки мъже и пиеха ракия. На друга маса имаше цяло семейство, пред което имаше пълна паница с храна. Семейството се състоеше от висок силен мъж, две момчета, една жена и вероятно едно момиче. Като влязохме, мъжът беше прав, изглежда, беше скочил от страх, като ни е видял вън. Аз грубо се обърнах към него:

— Това ли е Невера хан?

— Да — отвърна той. — Аз съм ханджията Драгойло.

— На кого са двете каруци вън?

— На хора от Скутари.

— Как се казват?

— Не запомних. Името беше чуждо.

— Хамд ен Насър с тях ли е?

По лицето му видях, че се канеше да отговори с „не“, но аз му хвърлих такъв поглед, че той се изплаши. Затова промълви едно разколебано „да“.

— Къде е той сега?

— Тръгна за Паха и ще продължи нататък.

— Сам ли?

— Не. Чужденците тръгнаха с него.

— Колко души бяха?

— Един мъж, една стара и една млада жена и каруцарят.

— Кога тръгнаха?

— Няма и четвърт час. Там седят каруцарите на другите две коли, които трябва да ги последват.

Драгойло посочи към споменатите в началото двама мъже.

— Имаш ли други посетители?

— Не.

— И от Ругова ли няма никой?

— Не.

— Лъжеш, Драгойло! Кара Нирван е бил тук и е тръгнал с Хамд ен Насър и каруцата. Пристигнал е тук през нощта!

Видях, че ханджията се разколеба. Явно беше съучастник на Жълтоликия и смутено промърмори:

— Не познавам никакъв Кара Нирван. Наистина преди около два часа пристигна един конник, но не от Ругова, а от противоположната

посока, от Леш. Бързаше много и понеже чужденците тръгваха по същия път, по който щеше да язди и той, се присъедини към тях.

— Правилно! Понеже много е бързал, е продължил пътя си с волска каруца. Така, разбира се, се пътува по-бързо. Впрочем тази кола не е потеглила за Паха. Идваме оттам и щяхме да я видим. Ясен си ми, а знам също и какво се е случило тук. Ще се върнем и ще продължим разговора си с теб. Внимавай! Ще се погрижим хората да не пропаднат в някоя от бездните на скалите на Невера.

Обръщайки се към коларите, добавих:

— Ние сме от семейството, чиито вещи превозвате. Няма да напускате хана, докато не се върнем отново. Ще оставя вън нашите товарни коне. Заведете ги в обора и им дайте храна и вода!

Двамата мъже мълчаливо станаха и се запътиха да изпълнят заповедта ми. Двамата с Халеф бързо излязохме вън и скочихме на седлата.

— Връщаме се. Крои се пъклен план. Искат да хвърлят семейството на Галингре в някоя скална цепнатина — казах аз.

Галингре изплашено извика. Почти не го чух обаче, защото конят ми вече летеше в галоп. Останалите се спуснаха след мен.

Ранко изравни златистия си кон с мен и попита:

— С тях ли е Жълтоликия?

— Да.

— Слава на Аллаха! Значи ще го хванем!

Не говорихме повече. Стигнахме до мястото, където бях гледал следата от каруцата и продължихме по нея. Изглежда, конете разбраха, че от тях се изисква по-голяма бързина. Не беше необходимо да ги пришпорваме. Двата пъстри коня на аладжите направо летяха. Останалите животни също даваха това, което се искаше от тях, като на шега. След моя Рих най-добрият кон обаче беше златистият. Забелязах това сега.

— Сихди — извика Омар зад мен, — кажи ми само дали Хамд ал Амасат е с тях!

— Да, там е!

— Нека тогава адът се отвори веднага, защото ще му изпратя нещо за плюскане!

Префучахме край споменатата редица храсти. Излязохме на открито. Далеч пред нас, почти на края на полезрението ни, видях

светла точка, не по-голяма от мида. Това трябваше да е каруцата. Светлееше покривалото й.

— По-бързо, по-бързо! — извиках аз. — Трябва да се приближим възможно най-много до тях, преди да са ни забелязали.

Досега не бях насилвал жребеца си. Извиках му само обичайното „Кавам“, и той се устреми така, сякаш до този момент само беше тичал в тръс. Направо летеше.

— Машаллах! Какъв кон! — извика Ранко.

Той беше единственият, който успяваше да се движи редом с мен, но трябваше да използва камшика си. Аз стоях съвсем спокойно на седлото, толкова равномерно препускаше Рих.

Светлата точка ставаше все по-голяма. Извадих далекогледа си и погледнах през него. Каруцата се движеше напред. Придружаваха я трима конници. Слава богу! Не бяхме закъснели. За да изпълни намерението си, Жълтоликия трябваше да спре каруцата. Това, че тя все още се движеше, беше доказателство, че на хората все още не им се беше случило нищо. Тримата ездачи явно бяха персиецът, Хамд ал Амасат и зетят на Галингре. Двете жени седяха в каруцата.

Вече можех с просто око да огледам английския кон на Жълтоликия. Тогава той се обърна и видя, че приближаваме. Сигурно бяхме на около километър от тях. Забелязах, че той спря коня си. Хамд ал Амасат направи същото. В продължение на няколко секунди гледаха към нас, а после препуснаха в галоп в различни посоки, като изоставиха каруцата. Искаха да ни разделят. Жълтоликия продължи направо, а другият препусна наляво.

Бях се опасявал, че като ни видят, от ярост ще застрелят зетя и жените. Това, че не го направиха, беше голям късмет. Като се обърнах, установих, че другите са далеч назад, но гласа ми щяха да чуят. Сочейки наляво им извиках:

— Хванете онзи там! Това е Хамд ал Амасат. Ние двамата ще се заемем с Жълтоликия! После подканих скипетаря:

— По-бързо, по-бързо, Ранко!

Той пришпори златистия си кон и го удари с камшика. Това, но също и честолюбието на жребеца го накара да напрегне всичките си сили и той излетя пред моя кон. Но едва го бе забелязал, Рих от само себе си увеличи скоростта си и изпревари златистия. Рих не понасяше пред него да има друг кон.

Стигнахме до каруцата. До нея стоеше зетят. Той не знаеше какво да прави и не можеше да си обясни защо двамата конници изведнъж ги бяха напуснали.

— Това бяха убийци! — извиках му аз, профучавайки край него.

Не можех да видя какво впечатление му бяха направили тези думи, защото едва ги бях изрекъл, и вече бяхме далеч от него. Като се обърнах още веднъж, видях, че спътниците ми ме бяха разбрали и препускаха след Хамд ал Амасат. Пъстрите жребци бяха пред всички.

Само Галингре продължаваше да язди в първоначалната посока, за което не можехме да му се сърдим. Той искаше преди всичко да се убеди какво е състоянието на семейството му. Повече нямахме нужда от него.

Засега Жълтоликия запазваше преднината си. Не бяхме успели да се приближим до него, въпреки че Ранко непрекъснато смушкваше коня си.

— Ефенди, няма да го хванем! — извика ми той. — Английският му кон е по-добър от нашите.

— Охо! Гледай! Все още не знаеш на какво е способен враният ми жребец.

Изправих се в стремената. Не беше необходимо да правя нищо повече, защото все още нямаше смисъл да използвам „тайната“. Но това единствено движение беше достатъчно. Рих забеляза, че искам да намаля товара му. Това засегна самолюбието му и той започна да прави още по-дълги скокове.

Имах чувството, че земята под нас изчезва. Но ако не си добър ездач, може да ти се завие свят. Ранко остана далеч зад мен, а аз все повече се приближавах към Жълтоликия. Първоначално беше на половин километър пред мен. Сега разстоянието се бе стопило наполовина, после останаха двеста метра… сто и петдесет… сто. Кара Нирван се огледа и нададе вик на ужас. Започна да налага коня си с приклада на пушката. Доброто животно правеше всичко, което беше по силите му. Протегнало глава напред, то летеше с големи скокове. От устата му капеше пяна, а кожата му заблестя от пот. Това не беше добър знак. На дълги разстояния английският чистокръвен кон не можеше да се мери с моя арабски жребец. По Рих не се забелязваше и следа от пяна или пот. Можех да препускам с него още четвърт час по

този начин, без той да се изпоти или да започне да се пени. Но аз бях свикнал да щадя благородните животни.

Затова се замислих какво да правя. Да стрелям? Това беше най-бързо и сигурно. Мечкоубиецът ми можеше да стреля и на много по-дълго разстояние от това, на което се намираше Жълтоликия, а тъй като конят ми препускаше равномерно, нямаше да ми е трудно да сваля персиеца от седлото. Но не исках да го убивам. Или да стрелям по коня му? Тогава щеше да излети от седлото и да падне в ръцете ми. Жал ми беше обаче за хубавото, благородно животно. Не, имаше и друг начин да го хвана, без да убивам него или коня му. Нали ласото беше в мен. Размахах го.

Докато го въртях, чух Жълтоликия да надава пронизителен писък. Той вдигна коня си и направи голям скок. Беше преодолял една от онези цепнатини, за които ми беше говорил водачът. Няколко секунди по-късно над нея летеше и моят Рих. Беше широка около два метра и половина.

Жълтоликия отново се огледа. Бях се приближил към него. Тогава той се прицели с пушката си по мен. Наистина ли се беше научил да стреля като бедуините, обърнат назад в седлото? Не биваше да го чакам да стреля. За миг дръпнах петлетата на мечкоубиеца и двата изстрела изтрещяха един след друг. Не бях се целил, само исках да изплаша коня му и наистина постигнах целта си. Животното трепна, подскочи встрани и отново се стрелна напред с неравномерни скокове. Жълтоликия тъкмо щеше да натиска спусъка. Изстрелът му изтрещя, но не ме улучи. Метнах ремъка на пушката на рамо и нави ласото около лакътя и китката си, за да се разгъват след това последователно примките му. Трябваше да побързам, защото отпред се появяваше тъмната ивица на една гора. Ако Жълтоликия успееше да стигне до нея, беше спасен.

Той се опитваше да се задържи на седлото, когато конят му подскочи встрани и вече беше на път да успее. Сега беше моментът. Трябваше да използвам „тайната“. Затова поставих ръката си между ушите на жребеца и извиках името му „Рих“! За миг конят застина във въздуха, после силно изцвили, след което не мога да опиша каква скорост развива такъв кон, когато се използва тайната му. Ако друг яздеше жребеца ми и не беше свикнал с животното, трябваше да затвори очи, за да не падне от седлото.

Жълтоликия беше на около шейсет метра пред мен. Станаха петдесет, трийсет, двайсет. Той чу тропота от копитата на коня ми близо зад себе си, обърна се и ужасен извика:

— Аллах да те изпрати в ада, кучи сине!

Извади пистолета си и стреля по мен, но не ме улучи. После удари с дръжката му коня си по главата, който, напъвайки последните си сили, летеше напред като бесен. Напразно! Бях на петнайсет метра зад него, на десет й накрая на шест.

— Внимавай, Жълтолики, сега ще те хвана! — извиках му аз. — Нито човек, нито дяволът могат да те спасят!

Той ми отговори с оглушителен вик, който беше почти като рев. Мислех, че го е направил от гняв, и хвърлих примката на ласото над главата му. Но тогава видях, че искаше да отклони коня си встрани. Обаче не успя. Животното беше във вихъра си и от ударите по главата беше като полудяло. Чу се втори вик, какъвто човек издава само в голяма опасност или от ужас! Това не беше гняв, а смъртен страх!

Отклоних коня си леко встрани, за да мога да виждам Жълтоликия, който беше точно пред мен, като минавам покрай него. О, небеса! Напречно на посоката, в която препускахме, се простираше дълга, широка и тъмна ивица, на не повече от 30 метра от нас — цепнатина, дълбока и широка цепнатина, чийто отсрещен бряг беше с около метър по-висок от отсамния! Може би щях все пак да успея да отклоня коня си, но при невероятната скорост, с която летеше, това беше много съмнително. Така че напред! Това беше единствената възможност.

Свалих ръцете си с ласото, вдигнах високо главата на коня, отново сложих лявата си ръка между ушите му и извиках, не, по-скоро изревах: „Рих, иа Рих, иа Рих ет таиб, нат, нат, нат!“ (Рих, мой Рих, мой добър Рих, скачай, скачай, скачай!)

Жребецът знаеше, че „нат“ означава „скачай“, беше дресиран. Отвори уста, изпръхтя, което беше израз на въодушевлението му, стисна със зъби металния мундщук на юздата и излетя в широка дъга край Жълтоликия към цепнатината.

Двамата с персиеца нямахме време да се наблюдаваме един друг. Всеки от нас беше зает с коня си и със себе си. Но като прелетях край него, той изруга. Бяхме до цепнатината. Стиснах юздата и легнах върху шията на коня.

— Рих, халак, али, али! (Рих, сега високо, високо!) — извиках аз. Погледът ми беше зорко насочен към отсрещния бряг на скалата. Не виждах колко е широка цепнатината. Гледах само отсрещната точка, до която трябваше да се добера и която беше с един метър по-висока от отсамния край.

Храброто, несравнимо животно скочи и излетя нависоко. За по-малко от миг бях над страшната бездна. Отпуснах юздите и се облегнах назад, колкото и опасно и глупаво да изглеждаше това. Трябваше да го направя, за да отнема от тежестта върху предните крака на коня и за да не ме хвърли. Ако не се бях наклонил назад, с мен щеше да е свършено, защото въпреки несравнимостта на жребеца и въпреки силата, с която той прелетя над пропастта, скокът не беше съвсем успешен. Рих докосна скалата само с предните си крака.

— Али, али! — извиках аз още веднъж и се наклоних напред, ударих Рих под корема между задните крака с ласото, което все още държах в дясната си ръка. Така товарът върху задницата му се намали. Досега не бях удрял Рих. Като почувства удара по най-чувствителната част на тялото си, той замахна силно със задните си копита към корема и се сви така, че коланът на седлото се скъса, но успя да стъпи на скалата и със задните си крака. Скокът беше страшен. Аз се строполих на земята заедно със седлото, а конят продължи да препуска още известно време напред, но после спря.

Всичко това бе траяло само една-две секунди. Станах и погледнах назад. Тъкмо тогава скачаше жребецът на Жълтоликия. Чу се рев, див рев и конят и ездачът полетяха в пропастта.

Цялото ми тяло се вледени. Приближих се до ръба на цепнатината. О, небеса! Беше най-малко пет метра широка! Така ми се струваше. Както е известно, не е лесно да се прецени ширината на река или дълбока пропаст. Човек лесно можеше да се заблуди. Дълбочината беше толкова голяма, че дъното не се виждаше. Долу цареше гъст, черен мрак.

Това беше справедливо наказание! Жълтоликия намери смъртта, която готвеше на други. Защото беше мъртъв заедно с коня си. Не беше възможно да останат и двамата живи в тази бездна. Въпреки това известно време се ослушвах и извиках надолу към пропастта. Но отговор не получих, не се чуваше никакъв звук.

Отидох при Рих. Беше се върнал и отишъл до мястото, където беше седлото. Обвих ръце около шията му и притиснах главата му към себе си. Той потърка муцуна в рамото ми, а после близна ръката и бузата ми. Сякаш знаеше, че си бяхме спасили живота.

Едва сега си спомних за спътниците си. Ранко приближаваше със златистия си кон в бесен галоп. Той не виждаше цепнатината и ми извика. Дадох му знак да язди по-бавно.

От дясната ми страна останалите все още галопираха след Хамд ал Амасат. Той непрекъснато сменяше посоката с цел да намали голямата скорост на конете им. Приятелите ми се подлъгваха и следваха арменеца на зигзаг. Най-отпред беше Омар, който пръв искаше да настигне убиеца на баща си. Само един постъпваше по-умно от останалите, а именно дребният хаджия. Разбрал беше хитрината на беглеца и се опитваше да го пресрещне.

Но ето че Хамд ала Амасат забеляза този противник. Видя, че няма да може да мине оттам, и се обърна на юг, в посоката, в която бе поел първоначално Жълтоликия. Той умело използваше малкото храсти за прикритие. Така обаче арменецът щеше да стигне до опасната цепнатина, която сигурно не беше забелязал. Във всеки случай вече изпитваше страх от това какво изобщо щеше да стане. Какво го очакваше всъщност, разбира се, той не знаеше. Досега мислеше, че го преследват заради поведението му спрямо Галингре и семейството му. Каруцата продължаваше да стои все още там, където беше спряла при идването ни. До нея бяха Галингре и зет му. Ранко се бе приближил до цепнатината, погледна надолу вледенен от ужас и извика:

— Той е мъртъв, смазан, ефенди! Аллах, как успя да прескочиш от другата страна!

— По-късно ще говорим. Стой там, за да не идва насам Хамд ал Амасат. Аз ще тръгна срещу него.

— Но ти не можеш. Коланът на седлото ти е скъсан.

— Имам йедек[8] в дисагите. След две минути ще е сменен.

— Но ти не можеш да дойдеш отсам при Хамд ал Амасат!

— Вероятно ще намеря някое по-тясно място на цепнатината, ако не, куршумът ми ще я прескочи.

Запасният колан се състои от късо парче ремък, на чиито краища има по една катарама. Той се закопчава върху скъсаното място и

коланът на седлото може отново да се използва. Бързо оседлах и се метнах на коня, за да огледам отсамния край на цепнатината в източна посока, а Ранко остана от другата страна. Той трябваше да спре Хамд ал Амасат от запад. На изток блестеше ризницата на Халеф. От север преследваха врага останалите, а аз го чаках от южната страна. Беше обграден. Впрочем цепнатината също му препречваше пътя на юг.

В този момент видях, че арменецът спира и вдига пушката си срещу Омар. Омар накара коня си да отскочи встрани и не беше улучен. После обаче се втурна срещу Хамд ал Амасат, вдигнал пушката високо горе, за да го удари с нея. Омар искаше само да го зашемети и да го хване жив. Хамд ал Амасат не побягна, а остана на мястото си. Щом противникът му се приближи, той бързо извади пистолета си и стреля. Конят на Омар се вдигна на задните си крака и се преметна. Хамд ал Амасат продължи да препуска към цепнатината. Като забеляза препятствието, той се стъписа и се обърна на запад, където бях аз. Препуснах срещу него и стигнах до едно място, където цепнатината беше по-тясна. Оттук можех лесно да я прескоча, още повече че брегът, на който се намирах, беше по-висок от отсрещния. Върнах коня си малко назад, за да може да се засили.

Беглецът приближаваше. Той видя, че не държа оръжие в ръце и че цепнатината е между нас двамата. Разбира се, нямаше да се осмели да я прескочи.

— Ела отсам! — подигра се той. — Предавам се!

— Веднага! — отвърнах аз.

Извиках на Рих и той се засили към пропастта и я прелетя с великолепен скок. Хамд ал Амасат изкрещя от ужас и препусна назад, в посока към Ранко, а аз го последвах. Сега моментът беше подходящ за използване на ласото. Хвърлих примката и завъртях коня си. Дръпнах и Хамд ал Амасат излетя от седлото. В следващия миг бях вече до него.

Хвърлянето беше сполучливо. Примката здраво се беше стегнала около тялото и ръцете на пленника, така че той не можеше да се движи. Коленичих до него и омотах въжето още веднъж около тялото му. Падането от коня беше зашеметило леко Хамд ал Амасат. Той ме гледаше втренчено с широко отворени очи, но не каза нищо. После в бесен галоп пристигна и Омар и скочи от седлото.

— Е? — извиках му аз радостен. — Видях те, че падаш, и помислих, че те е улучил!

— Убиецът се прицели лошо — отвърна той. — Куршумът скъса юздата ми, затова конят ми падна. Най-сетне, най-сетне е в ръцете ми! И сега ще…

— Тихо! — помолих го аз. — Нека първо да говоря с него.

— Добре! Но после е мой!

Не му отговорих, защото в този момент дойде и Ранко. Скоро пристигнаха и останалите. Халеф беше последен, защото идваше от най-далеч.

Първо обсъждахме смъртта на Жълтоликия и моя скок над бездната. Спътниците ми потърсиха въпросното място и не можеха да се начудят как бях успял да мина на другата страна. Към Рих бяха отправени много похвали и всички го галеха, при което той радостно цвилеше.

Жълтоликия споменахме бегло. Най-добре беше повече да не се занимаваме с него. Що се отнасяше до Хамд ал Амасат, помолих все още да не му казваме кои сме. Щеше да бъде съден едва след връщането ни в Невера хан. Той отново беше в пълно съзнание и го вързахме върху коня. Оско и Халеф яздеха от двете му страни, за да го доведат до хана. Омар също искаше да го придружи, но аз откровено му казах, че му нямам пълно доверие. Ако тръгнеше да съпровожда пленника, съществуваше опасност да удовлетвори жаждата си за мъст без наше разрешение.

Докато тримата се отправиха по най-късия път към хана, ние останалите се върнахме при каруцата. Тя беше прекалено далеч, за да могат Галингре и близките му да следят развоя на преследването. Двете жени и зетят не бяха предполагали с какъв опасен престъпник са тръгнали на път. Те изпълнявали всичките му указания с най-голямо доверие, защото били убедени, че тези нареждания са били дадени от самия Галингре. Вярвали са, че Галингре е вече в Юскюб и е дал на Хамд ен Насър широки пълномощия. Но щом той после изведнъж побягнал, те не знаели какво да мислят за поведението му. Едва след като при тях се появил Галингре, разбрали каква опасност ги е заплашвала, защото той накратко, а може би и малко по-подробно им беше разказал какво е щяло да се случи по-късно.

Представиха ни на дамите и на зетя Мартин Рувие. Те бяха слезли от каруцата, за да ни посрещнат. Настояваха да им разкажем всичко, но аз помолих да оставим това за по-късно. Исках да разбера дали гостилничарят на Невера хан е бил привърженик на Жълтоликия.

— Разбира се! — заяви Рувие. — Тримата разговаряха тайно, а после Драгойло настойчиво ни посъветва веднага да тръгнем, а другите две каруци да дойдат след нас.

— Имахте ли някаква причина да не изчакате другите две коли да тръгнат заедно с вас?

— Жена ми не се чувстваше добре. Пътуването дотук я беше изтощило, а подобрение не можеше да се очаква дори и да бяхме останали да почиваме един ден в мръсния хан. Тогава персиецът каза, че в съседното село имал омъжена сестра, която с удоволствие ще приеме двете жени. Той ни представи тази възможност в толкова изгодна светлина, че накрая склонихме да се вслушаме в съвета му и да отидем при сестра му. Останалите коли с багажа спокойно щяха да ни настигнат, защото щяхме да останем там цял ден.

— Ах, така ли! Жълтоликия искаше да ви убие, а после да ограби вещите ви. Но как може да сте толкова непредпазливи, да продължавате да го следвате при положение, че той очевидно се отклонява от пътя?

— Не ни направи впечатление, защото той каза, че поемайки в тази посока, ще спестим време. Да се пътува през тази равнина е много по-приятно, отколкото да използваме коларския път, който е в ужасно състояние.

— Той щеше да ви закара до първата цепнатина, където каруцата нямаше да може да продължи. Там щеше да ви застреля, да ви ограби и да ви хвърли в дълбоката бездна.

— Господи, кой би помислил! — извика госпожа Галингре. — Хамд ен Насър се ползваше с пълното ни доверие, а и този персиец се държеше така, че го сметнахме за добър и услужлив човек. Каква милост Божия, че дойдохте точно в последния момент да ни спасите!

— Да, много дължим на тези мъже! — съгласи се съпругът й. — Спасиха всички нас от смърт, а мен от страшен плен. Вече ми беше върната значителна част от богатството ми, а това, което возите в колите — — останалата част от имуществото ни, — отново е наша собственост. С думи не можем да изкажем благодарността си, а тъй

като животът не може да бъде заплатен, завинаги ще останем длъжници.

Така каза той сега. Но после, когато отново обърнахме каруцата и бавно яздехме след крачещия съсредоточено вол, той се приближи до мен, издърпа ме настрана и каза така, че никой друг освен мен да не го чуе:

— Мосю, едва сега разбрах колко голяма е била опасността, в която се е намирало семейството ми. Вие направихте много за мен. Първо ми донесохте дългоочакваната новина за безследно изчезналия ми племенник. После ме освободихте от шахтата и ми върнахте отнетите пари, сума, чийто размер вие изобщо не знаете, защото се отдръпнахте, като я броях, за да видя дали всичко е налице. След това спасихте семейството ми от ужасна смърт. Трябва да спомена също и имуществото, което заедно с това беше запазено. Всичките пари от продажбите бяха у жена ми, което е голяма непредпазливост и същевременно непростима търговска грешка. Но Хамд ен Насър ме уверяваше, че трябва да заповядам да се действа по този начин. Накратко казано, дължим ви безкрайна благодарност. Трябва ли да се нагърбя с потискащото бреме на длъжник и да го нося цял живот? Надявам се, че и вие не желаете това. Нещо повече, надявам се, че ще ми позволите да ви засвидетелствам по някакъв начин признателността си. Имате ли семейство?

— Родители, братя и сестри. — Богат ли сте?

— Не, дори съм много беден. Работя за тях и се надявам, че постепенно ще им създам по-добри условия.

— Значи ви трябват пари?

— Разбира се. Но ги печеля с професията си. Описвам пътуванията си и получавам за това сносни доходи, с чиято помощ издържам близките си.

— Тогава настоятелно ви моля да ми позволите да дам своя дял за тази издръжка.

— Благодаря ви за доброто намерение! Правите го добросърдечно, но аз не спасявам хора срещу заплащане. И което е главното: вие не ми дължите абсолютно нищо. Наречете късмет, случайност, съдба, Божия воля това, че ви срещнахме. Не съм аз този, който е подредил така събитията. Видяхме, че сте в беда, и бяхме в състояние да ви освободим, както и направихме. Радостта и

удовлетворението, които изпитахме, че успяхме да станем оръдия на една по-висша воля, за нас е достатъчно възнаграждение.

— Но, мосю, аз съм богат, по-богат, отколкото можете да си представите!

— Радвам се, защото от сърце се наслаждавам на богатството на ближните ми. Щом сте богат, можете да извършите много добрини. Не аз, а Господ е ваш кредитор. На него никога не можете да му издължите капитала, но му изплатете лихвите, като станете благодетел на неговите по-малко надарени деца, със сърце и ръце винаги отворени за тях.

— Ще стана, да, ще стана! — обеща той дълбоко трогнат. — Но нали и вие сте по-беден от мен!

— Има различни дарове, както и много видове богатство. Нямам нито злато, нито сребро, но въпреки това съм богат колкото вас и не бих искал да се сменим.

— Мосю, това са горди думи, които ме принуждават да млъкна, поне що се отнася до вашата личност. Но се надявам, че няма да помрачите радостта ми, ако дам на спътниците ви това, което вие отказвате да вземете. Нали няма да го направите.

— Тези хора са господари на самите себе си. Нямам право да им заповядвам и могат да правят каквото искат.

— Радвам се. Значи няма да ги разубедите да ми позволят да им изразя благодарността си?

— Не. Знам, че отхвърлянето на благодарността обижда и натъжава. Така че действайте изцяло по своя воля! Убеден съм, че ще намерите подходящ начин за това, защото спътниците ми имат качества, най-изявеното сред които е тъкмо чувството за чест.

— Тогава сърдечно ви моля да ми кажете как най-добре ще мога да засвидетелствам благодарността си на всеки поотделно. Англичанинът…

— Той изобщо не влиза в сметките. Лорд е и многократен милионер. Едно искрено ръкостискане ще е много по-скъпо за него и от най-скъпоценния подарък. Всъщност на него не дължите нищо. И той като вас също беше спасен!

— Тогава да започнем с Оско.

— Дъщеря му е омъжена за сина на баснословно богат търговец в Стамбул. Той се връща там и всичките му потребности ще бъдат

задоволени. Впрочем знам, че преди да тръгнем от Едирне, беше снабден от зет си с всичко необходимо за пътуването. Оско няма нужда от пари. Той е черногорец. На паричен подарък ще погледне като на милостиня и ще се почувства обиден.

— Какво е положението при Халеф?

— Той е беден. Младата му жена е внучка на един арабски шейх, който обаче никога не е бил богат.

— Значи мислите, че бих могъл да го зарадвам с пари!

— Да. Но ако не му ги предложите като благодеяние, а като знак на почтителност към „най-прекрасната от всички дъщери и дъщери“. Така той ще се върне в родината си горд и ще ви споменава с добро.

— А Омар?

— Той е още по-беден. И той като баща си Садек беше водач през соленото езеро Шот ал Джерид, занятие, което изисква безразсъдна смелост, както самият аз се убедих. Баща му беше убит от Хамд ал Амасат, като ни водеше през Шот ал Джерид, и Омар напусна родината си без абсолютно никакви средства, за да търси убиеца и да му отмъсти. Представете си само, той пътува от Южен Тунис, през Сахара, Египет и така нататък до Константинопол, а после с нас и дотук без пари, което е истинско изкуство. Като си отмъсти и трябва да се раздели с мен, той остава без средства, безпомощен в чужбина и не знам как ще стигне до далечната си родина. Наистина мога да му дам необходимите средства, за да утолява глада си, но… хм!

Нарочно бях представил положението на Омар в по-неблагоприятна светлина, отколкото беше в действителност. Богатият французин можеше да бръкне малко по-надълбоко в кесията си за бедния арабин. Той веднага отвърна:

— Голямо удоволствие ще бъде за мен да се погрижа за Омар. Нищо ли не бива да предлагам на Оско?

— Пари — не. Но някакъв малък спомен черногорецът ще приеме.

— Добре! Значи не смятате за обида да предложа някой скъпоценен предмет за спомен?

— Разбира се, че не.

— Е, надявам се тогава, че няма да ми се разсърдите, ако настоятелно ви помоля да си спомняте за мен понякога, като гледате този малък печат. Досега съм го носил само като украшение и името

ми още не е гравирано върху него, така че можете да дадете да гравират вашето. Жълтоликия ми беше взел и часовника, но благодарение на вас си го получих обратно. Като откача една малка висулка от верижката му за вас, надявам се, няма да сметнете това за подарък, от чиято стойност ще се почувствате обиден.

Казвайки това, търговецът откопча от верижката на часовника малкото печатче й ми го подаде. Това той наричаше скромен подарък. Всъщност не беше чак толкова скромен. Висулката представляваше малка осмоъгълна пирамида от красив топаз, сложен във фина златна обковка, със сапфирено топче на върха — подарък за неколкостотин марки. Не можех да откажа и той искрено се зарадва, като се съгласих да го взема.

После отново се присъединихме към другите. Линдси оживено разговаряше с дамите. Радваше се, че може да общува с тях на френски и отново да пораздвижи езика си, което досега сред турците и албанците не беше възможно поради недостатъчните му познания.

Сър Дейвид им описваше мъчителния път оттук до Ругова, като ги уверяваше, че оттам нататък пътят за Юскюб от село на село става все по-лош. Разправяше им на какви лишения и неприятности биха се изложили, ако продължават да пътуват така бавно с волската каруца, и накрая ги помоли все пак да се върнат в Скутари и да тръгнат с него за Антивари, където френският параход сигурно все още е на котва и по море и много по-приятно ще ги откара до Салоники, откъдето биха могли да заминат за Юскюб с влака. Като ме попитаха какво ще ги посъветвам, за голямо съжаление трябваше да ги разубедя, защото железопътната линия все още не беше напълно готова. Това ядоса Линдси. Разбира се, англичанинът имаше достатъчно време и пари да Закара едно чуждо семейство до Салоники, та дори и по-далеч. В това отношение беше истински англичанин, който гледа на земното кълбо като на своя собственост и обича да се перчи с щедростта си.

Най-сетне стигнахме до Невера хан. Дамите слязоха, а ние отидохме в стаята. Там Халеф беше си поиграл на господар, както ме увери първият ми поглед. Най-отзад до масата седеше ханджията с хората си. Те бяха много повече, отколкото бяхме видели в началото. Бяха дошли още няколко мъже, които, изглежда, бяха ратаите. На предната маса седяха двамата колари. От лицата на всички се

виждаше, че бяха заставени да застанат така от дребосъка. Бяха негови пленници.

Не го питах как го беше направил. Познат ми беше начинът му на действие. Той крачеше гордо напред-назад, а Оско и Омар пазеха коларите. Готовите му за стрелба пистолети бяха пред него. В тях се криеше властта, която упражняваше.

До стената върху глинения под лежеше Хамд ал Амасат, все още здраво вързан. Гледаше ни предизвикателно и упорито. Коларите трябваше да направят място на жените. Всички седнаха, където намериха място. Само ние двамата с Халеф останахме прави.

— Арменецът позна ли те? — попитах аз тихо Халеф.

— Едва ли! Поне не съм забелязал или той нарочно се преструва.

— Ти нищо ли не му каза?

— Нито дума, сихди. Изобщо не съм говорил с него. Но пък затова хубаво си поговорих с ханджията Драгойло. Не искаше да се подчини, докато не размахах пистолета под носа му.

— Защо?

— Нали трябваше да арестувам всички!

— Не съм ти заповядвал подобно нещо.

— Което не беше и необходимо. Знам какво да правя и без да ми заповядват. Ако бях оставил Драгойло спокойно да се разхожда наоколо с ратаите си, можеше да му дойде наум да освободи Хамд ал Амасат.

В това отношение, разбира се, Халеф имаше право.

— Каза ли на гостилничаря, че Жълтоликия е мъртъв?

— Не. Тъй като доведохме вързан само Хамд ал Амасат, Драгойло сигурно се сеща какво е станало.

Не вярвах, че хаджията е премълчал това, защото той се възползваше от всяка възможност да разказва за големи подвизи.

Тъй като всички гледаха към мен, заповядах на Халеф да свали ласото от пленника и само да върже ръцете на гърба му, за да може да седне. Той го изпълни. Вместо да ми бъде благодарен за облекчението или поне да седи спокойно, Хамд ал Амасат се нахвърли върху мен:

— Защо ме връзвате? Настоявам да ме освободите!

— Почакай още малко! — казах му аз. — И не говори с такъв тон, иначе камшикът ще те накара да се държиш по-почтително! С

крадците, измамниците и убийците не се постъпва както с честните хора.

— Аз не съм крадец.

— Не си ли? И въпреки това доведе господаря си при Жълтоликия, който трябваше да му ограби всичко?

— Не познавам никакъв Жълтолик!

— Не лъжи! Не на нас тези номера. Не можеш да отречеш, че те познават в Каранирван хан.

— Бил съм там само един-единствен път, като придружавах Галингре.

— После си се върнал в Скутари и си излъгал близките на господаря си, че е дал някакви заповеди, за които той самият нищо не знае! Впрочем ти си се уговарял с другите подчинени на Жълтоликия в Каранирван хан.

— Не е вярно!

— Нямаш ли брат?

— Не.

— И не познаваш човек на име Баруд ал Амасат?

— Не.

— Както и сина му, който се казва Али Манах Бен Баруд ал Амасат?

— Също не.

— И все пак си писал на този Баруд!

— Докажи го!

— Тогава сигурно не знаеш нищо за бележката, чието съдържание гласи: „Ин пипех веете ла Каранирван хан али са панаир Мелникде“?

По лицето на арменеца се изписа ужас и той каза по-малко троснато:

— Говориш за неща, които са ми напълно непознати. Не съм виновен в нищо и ще докажа невинността си. Затова искам да бъда освободен!

— Защо избяга, като ни видяхте да идваме?

— Защото другият побягна.

— Ах, така ли! Познаваше ли го?

— Разбира се! Бил съм при него с Галингре. Кара Нирван беше гостилничар на хана край Ругова.

— И въпреки това ти одобри поведението му, когато той се представи за друг човек, за да отведе тези хора при цепнатината.

Хамд ал Амасат мълчеше.

— Ти нагло и дръзко ме предизвика да те пленя. Лошо си изпати от тази подигравка. Яздих по-добре, отколкото ти предполагаше, че мога, а после ще ти докажа, че и преди си имал случай да се убедиш, че съм добър ездач.

— Не те познавам.

По лицето му се виждаше, че човекът казваше истината. Възможно беше след онази страшна случка при Шот ал Джерид да е преживял толкова много неща, че да не си спомня вече за нас. Но все пак хора, срещнати при такива обстоятелства, човек запазва в съзнанието си за цял живот.

— — Познаваш не само мен, но и още някои от нас — отвърнах му аз. — Явно в последно време си извършил толкова престъпления, че ти е невъзможно да си спомниш за всичките. Но за това ще говорим по-късно! Първо искам да ти кажа, че е добре за теб, че нямаш брат и племенник, защото иначе щеше да научиш тъжната вест, че Баруд ал Амасат и синът му са мъртви.

Арменецът направи движение, сякаш щеше да скочи. Но аз продължих:

— — Али Манах беше застрелян в Едирне. Не знаеше ли?

— Не ме засяга.

— Я виж онзи мъж, който седи на ъгъла на масата! Казва се Оско и хвърли Баруд ал Амасат от Дяволската скала, защото Баруд беше отвлякъл дъщеря му Зеница. И за това ли не знаеш нищо?

Той стисна здраво зъби и мълча известно време. Лицето му беше станало тъмночервено. После гневно ми извика:

— Защо ми разправяш неща, които не ме засягат! Ако искаш да ми говориш, говори за мен! Кажи ми причините, поради които се отнасяш с мен като крадец и убиец!

— Добре, да говорим за теб. Да оставим настрана това, че Галингре трябваше да бъде убит в шахтата край Ругова, също и това, че искахте да убиете близките му тук. Ще говорим само за убийствата, които наистина си извършил.

— Ти сигурно си луд. Само от умопомрачение може да ти се привиждат такива глупости.

— Внимавай! Ако изречеш още една такава обида, ще опиташ камшика! Да си научил случайно от мосю Галингре, че той има брат, който е бил убит в Алжир, в Блида?

— Да. Разказвал ми е.

— А че синът на убития е изчезнал по загадъчен начин?

— И това ми каза.

— Да си познавал този брат или сина му Пол?

При този въпрос арменецът пребледня.

— Как бих могъл да го познавам — отговори той, — като не съм бил в Блида! Не познавам нито Алжир, нито другите страни в Северна Африка. Аз съм арменец и съм напускал родината си само като ходих до Стамбул и дотук.

— Арменец ли си? Странно! Този, който е убил Галингре, е бил тъкмо арменец!

— Това не ме засяга. Има стотици хиляди арменци.

— Да, така е, но много от тях отричат произхода си. Познавам например един, който веднъж се представи за член на племето уеляд ха-малек.

Той захапа долната си устна. От очите му ме стрелна такъв поглед, сякаш искаше да ме пронижe. Изглежда, предчувстваше, че миналото му ми е много по-добре известно, отколкото той предполагаше. Той видимо се замисли над това къде може да ме е срещал, но, изглежда, не можеше да се сети, защото гневно извика:

— Говори за събития и хора, които са ми познати! Племето на уеляд хамалек ми е напълно неизвестно. Не мога също да имам и брат, който се казва Баруд ал Амасат, защото моето име е Хамд ен Насър.

— Не е ли Хамд ал Амасат?

— Не.

— Значи се казваш Хамд ен Насър. Спомням си един човек, който се наричаше Абу ен Насър. Не познаваш ли случайно този мъж?

Той отвори уста и изплашено се втренчи в мен.

— Отговаряй!

Но мъжът не отговаряше. Бялото на очите му почервеня, а вените на челото му изпъкнаха. Той запреглъща, но не можеше да изрече нито дума. Аз продължих:

— Този Абу ен Насър се наричаше „баща на сабята“, защото беше направил услуга на векила на оазиса Кбили, за която се е

изисквало смелост. Спомни си!

Чертите на лицето му като че ли се бяха вкаменили. Той изломоти няколко думи, които никой не разбра.

— Същият Абу ен Насър е убиецът на Галингре. Той е убил после и сина му в пустинята. След това той уби също и водача Садек при Шот ел Джерид. Натъкнах се на трупа на Пол Галингре и…

Тогава той ме прекъсна. Нададе пронизителен, див вик и скочи, въпреки че ръцете му бяха вързани, и застана прав.

— Скут, улд ел бера! (Млъкни, кучи сине!) — изръмжа ми той, и то на арабски диалект от онази област, където се бяхме срещнали по онова време. — Сега знам кой си! Познавам те! Ти си онзи вонящ немец, който ме следеше до Кбили! Нека са проклети дедите и прадедите ти, а децата ти и децата на твоите деца да страдат от всички болести на тялото и душата! Нека всеки нов час им носи ново нещастие и…

— А този миг ще донесе на теб камшик! — прекъсна го Халеф, като скочи към него и го удари с всичка сила. — Сигурно си познал и мен, син на кучка и внук на гниеща хиена? Аз съм Хаджи Халеф Омар, който беше с Кара Бен Немзи ефенди, когато те срещна!

Хамд ал Амасат не помръдна. Приемаше ударите, без да мърда от мястото си. Гледаше втренчено дребосъка и, изглежда, изобщо не усещаше ударите.

— А мен не ме ли познаваш? — попита Омар на свой ред, като бавно се приближи и избута Халеф настрана. — Аз съм Омар, синът на Садек, на мъжа, когото ти уби в Шот ел Джервд, така че той сега лежи погребан под солта, в движещите се пясъци, и никой не може да посети това място, за да се помоли на Аллах и Пророка. Преследвам те от Кбили насам. Аллах не пожела да те открия веднага. Искал е да ти даде време за разкаяние. Но понеже ти прекали, той най-сетне те предаде в ръцете ми. Приготви се! Часът за отмъщение настъпи! Вече няма да можеш да ми избягаш, а под краката ти се отваря джехената, за да посрещне душата ти, която е прокълната и низвергната за вечни времена!

Каква разлика имаше между двамата! Омар стоеше спокойно, гордо изправен. По лицето му нямаше и следа от страстна омраза или жажда за мъст. От него лъхаше само студена и мрачна решителност. Хамд ал Амасат трепереше, не от страх, а от яд. Чертите на лицето му

се разкривиха в грозна гримаса. Гърдите му се тресяха от учестеното дишане.

— Я мляики, я шиятън лаиш ана язир! (О, ангели, о, дяволи, защо съм вързан!) — съскаше той. — Ако ръцете ми бяха свободни, щях да ви удуша всичките… всички!

— Желанието ти ще бъде изпълнено — отвърна Омар. — Ти сам изрече присъдата си. Ще бъдеш удушен без милост и снизхождение. Ефенди, искаш ли да говориш още с него?

— Не — отвърнах аз. — Той не излъга. Свърших с него.

— Тогава искам да ми го предоставиш!

— Други също имат претенции към него.

— Моето право е най-голямо и най-отдавна. Кой ще се осмели да ми го отнеме?

Омар се огледа. Никой не отговори. Какво можех да направя? Знаех, че нито молбата, нито заплахата щяха да бъдат взети под внимание.

Все пак го попитах:

— Като страхливец ли ще го убиеш? Като…

— Не, не! — прекъсна ме той. — Оско също не уби брат му, а го победи в честен двубой. Ще направя същото. Аз не съм палач. Развържете убиеца на моя баща! Оставям оръжията си. Той искаше да ме удуши. Е, нека сега дойде! Ако успее да ме убие, пуснете го на свобода и нека върви накъдето пожелае.

Значи двубой. Моите възгледи за двубоя, които го отричат, тук не интересуваха никого. Но щом високопоставените представители на цивилизацията посягаха един друг на живота си за някоя прибързано изречена дума и смятаха за безчестие уреждането на въпроса по друг начин, можех ли да порицавам един обикновен арабин за това, че търси удовлетворение за смъртта на баща си? Не казах нищо и се отдръпнах назад.

— Да, развържете ме! — извика Хамд ал Амасат. — Ще удуша този подлец, така че душата му да не може да излезе от тялото и да иде в ада!

Омар остави оръжията си и застана в средата на стаята. Всички станаха от местата си по масите и се оттеглиха по ъглите. Дамите Галингре изчезнаха. Аз застанах до вратата, за да попреча на Хамд ал Амасат да избяга, в случай че иска да се измъкне от двубоя с бягство.

Но, изглежда, той нямаше такова намерение. Той направо се задъхваше от желание да бъде освободен и да се нахвърли върху противника си. Халеф развърза ръцете му. Двамата пристъпиха един срещу друг, измервайки се взаимно с поглед.

Никой не проронваше нито дума. Хамд ал Амасат беше по-висок и жилав от Омар. Той обаче притежаваше повече гъвкавост, а спокойствието, което беше запазил, ни караше да се надяваме, че той ще бъде победителят. Наранявания нямаше да има, защото щяха да се борят само с ръце.

— Ела насам! — извика Хамд ал Амасат й заплашително протегна юмруци, вместо, както бяхме помислили, да се нахвърли върху Омар.

Спокойствието на арабина, изглежда, направи впечатление на арменеца. Изненадващо беше също, че у сина на Садек не се забелязваше ни най-малка възбуда. Той имаше изражение и поведение на човек, който е абсолютно сигурен, че той ще бъде победителят.

— Ела ти, ако имаш смелост! — отговори Омар. — Но преди това погледни навън! Там, над гората, изгрява слънцето. Виж го още веднъж, защото няма да го видиш никога вече, а ще потънеш в нощ и тъмнина! Ето тук е вратът ми, за да ме удушиш. Няма да ти преча да обвиеш ръцете си около него.

Странно беше. Какви намерения имаше? Той направи две крачки към противника си, вдигна брадичката си нагоре, така че беше съвсем лесно да бъде хванат вратът му, и скръсти ръце на гърба си. Хамд ал Амасат не изпусна този прекрасен случай. Той скочи към Омар и го сграбчи с две ръце за врата.

Но едва бе направил това, Омар протегна напред двете си ръце и хвана врага за главата, така че четирите пръста на всяка от ръцете му притискаха назад ушите, а палците — очите.

— Кучи син, в ръцете си ми! — скърцаше със зъби Хамд ал Амасат с дяволска радост. — Свършено е с теб!

Той стискаше шията на Омар така здраво, че лицето му стана моравочервено. Но аз разбрах какво възнамеряваше да прави арабинът. Той не отговаряше. Леко движение на палците му, после силен натиск и Хамд ал Амасат нададе рев като ранена пантера и пусна шията на противника си, защото Омар беше извадил и двете му очи.

Раненият вдигна ръце към очите си. С него беше свършено, защото сега Омар спокойно можеше да го удуши. Това, което щеше да последва, беше прекалено ужасно. Обърнах се и излязох през вратата. Душата ми се бунтуваше срещу случилото се. Ослепяването, а след това и удушването на противника ми се струваха направо животински. Но можех ли да изпитвам състрадание към човек като Хамд ал Амасат, който се бе държал по-лошо от животно?

Вън слънцето ярко грееше на небето. Мислех за стиховете на родния поет:

„Слънцето изплува пак на своя облак, но ме заслепява глупостта човешка, няма ли да се отдръпне то от този остров, тънещ във разруха стара, вековечна.“

В стаята беше настъпила тишина. Не се чуваха повече викове. Беше ли мъртъв Хамд ал Амасат? Вратата се отвори и Омар излезе. Ножът и пистолетите отново бяха в пояса му. Значи борбата беше свършила.

— Приключи ли? — попитах аз настръхнал.

— Да, отмъщението е извършено и душата на баща ми ще гледа доволна отгоре — отвърна тържествено Омар Бен Садек. — Сега мога да отрежа брадата си и да ида да се помоля в джамията, защото обетът, който дадох на соленото езеро, е изпълнен.

— Тогава изнесете трупа! Не искам да го виждам.

— Не е необходимо да изнасяме този труп. Той може да отиде където поиска.

— Какво? Арменецът не е ли мъртъв? Жив ли е?

— Да, сихди. Спомних си, че се отвращаваш от убиването на хора, и ослепих Хамд ал Амасат. Щом той застана пред мен безпомощен, не можах да си наложа да го убия. Нека носи бавно тъмния си живот към гроба. Той изгуби светлината на очите си и вече няма да може да навреди на никого. Така още веднъж ще има време да си припомни деянията си и да се разкае. Правилно ли съм постъпил?

Какво можех да му отговоря? Спомних си, че дори високопоставените християнски проповедници са поставяли условието извършителите на тежки престъпления да бъдат ослепявани, защото така, без да бъдат убивани, те стават безопасни за човешкото общество. Кимнах безмълвно и се върнах в стаята.

Зад вратата се сблъсках с Драгойло, който извеждаше Хамд ал Амасат, за да охлади очите му с вода от кладенеца.

— Свърши се, сихди — извика ми Халеф, — и ние сме съгласни десетократният убиец да бъде оставен жив. За него животът ще бъде по-лош от смъртта. А какво ще правим с обитателите на Невера хан? Те бяха в съюз с Жълтоликия.

— Оставете ги! Те не ни засягат. Вече се случиха прекалено много неща. Тръпки ме побиват от това място. Да побързаме да го напуснем!

— Имаш право, сихди. Аз също нямам желание да оставам повече тук. Конете ни са вън. Да заминаваме!

Но толкова бързо не ставаше. Галингре не продължи с нас. Върна се обратно. Същото направи и Ранко, който искаше да придружи каруцата до Ругова. Имаше много неща за обсъждане. А след това никой не искаше да бъде пръв при сбогуването.

Междувременно отидох до кладенеца. Струваше ми се нечовешко да оставям Хамд ал Амасат в неопитните ръце на ханджията. Но едва раненият беше чул гласа ми, и започна да бълва проклятия и ругатни, които ме накараха незабавно да се върна. Разходих се известно време в утринната тишина. Все още наоколо не се чуваха никакви птици или някакъв друг шум. Мястото беше подходящо за самовглъбяване. Но колкото по-дълбоко прониква погледът навътре, толкова повече човек разбира, че човешкото същество не е нищо повече от чуплив съд, пълен със слабости, грешки и… високомерие!

Като се върнах, семейство Галингре и Ранко се сбогуваха с мен. Щом каруцата тръгна, останахме да гледаме след нея, докато изчезна на изток После и ние яхнахме конете. Не се показваше нито Драгоило, нито някой от хората му. Щастливи бяха, че си заминаваме, и избягваха сбогуването, защото то щеше да бъде най-малкото радостно.

Така напуснахме тихо мястото, където се беше случило последното събитие от нашето дълго, дълго пътуване. След около четвърт час голата равнина свърши и гората отново ни обгърна със зелените си ръце. Халеф, Омар и Оско правеха щастливи, доволни физиономии. Хаджията често ме поглеждаше изпод вежди, сякаш искаше да ми съобщи нещо радостно. Оско беше разтворил широко обшитото си със сребро елече, което не беше обичайно за него. Скоро

разбрах каква беше причината. Искаше да забележим дебелата златна верижка, която висеше на жилетката му. Значи беше получил часовника на Галингре като подарък. Щом той улови погледа, който бях хвърлил към верижката, изрази радостта си, че е получил такъв скъп спомен. Това отвори най-сетне устата и на дребосъка.

— Да, сихди — каза той, — изглежда, французинът е много богат, защото ни подари книжа, върху които има гербове и цифри. Сигурно имаше предвид банкноти.

— Какви са тези хартии? — пошегувах се аз. — Сигурно сметки, които трябва да платите вместо него?

— Какво говориш! Да остави на нас да плащаме дълговете му! Такъв човек едва ли дължи някому нещо. Не, това, което получихме, са бележки за пари, каквито в Европа се използват вместо злато и сребро. Имам много такива бележки. Даде ми ги за Ханех, най-хубавата и добрата от всички жени и дъщери.

— И ти си взел…

— Разбира се!

— Не си постъпил много умно, Халеф. В страната на шаммарите и хадедихните не можеш да ги разменіш за злато или сребро. Трябва да го направиш в Скутари.

— А няма ли да ме измамят? Аз не знам каква стойност имат тези листчета.

— Мога да ти кажа. Ще дойда с теб, като ги обменяш. Покажи ми ги!

Подсмихвайки се под мустак, той извади кесията си, отвори я и ми подаде „паричните хартийки“. Бяха английски банкноти. Галингре наистина му беше направил порядъчен подарък.

— Е? — попита Халеф. — Има ли сто пиастъра?

— Много, много повече, скъпи! Изобщо не можеш да отгатнеш сумата. Тези банкноти са на стойност повече от дванайсет хиляди пиастъра. За тях би могъл да получиш три хиляди франка, ако искаш да имаш френски пари. Аз те съветвам обаче, ако можеш да вземеш талери „Мария Тереза“, защото те са валидни там, където „ухае великолепното цвете Ханех.“

Дребният хаджия ме гледаше безмълвно и клатеше глава. Този подарък не се побираше в представите му. Омар бързо извади кесията си. Той беше получил още повече. Като французин Галингре наистина

им бе дал английски пари, но ги беше пресметнал според френската им стойност. Омар беше получил пет хиляди франка, което за двамата непретенциозни мъже беше огромна сума! Това бяха страхотни подаръци! Явно Галингре е бил твърдо убеден, че той и близките му нямало да бъдат живи, ако не сме били ние. И какво бяха в края на краищата осем хиляди франка за един човек, който притежаваше такова състояние.

Двамата радостно се развикаха.

— Какво богатство! — ликуваше Халеф. — Ханех, любимката на моята душа, от този момент нататък е най-богатата сред всички жени и внучки на атайбехите и хадедихните. Тя може да попита колко струват стадата на всички племена на шаммарите и да се облече с коприна от Хиндустан, и да украси косите си с перли и скъпоценни камъни. Тялото й ще се къпе в персийски благоухания, а краката й ще са обути в пантофки на принцеса. А аз ще пуша най-добрия латакия. Моят масура[9] ще е от най-хубаво розово дърво, бис мин кахруба[10] ще е толкова голям, че няма да мога да го лапна!…

Тези възторжени представи за размера на неговото състояние лесно можеха да тласнат хаджията към разточителство. Затова с различни примери му обясних, че състоянието му не е чак толкова голямо, колкото му се струва.

Радостта на Омар беше по-тиха. Той щастливо се усмихваше и каза:

— Галингре ми даде това, за което толкова мечтаех: сега мога да си избера родина. Ще отида с Халеф при хадедихните и ще си купя камила, няколко говеда и едно стадо овце. После ще си намеря една хубава дъщеря на племето, която ще стане моя жена. Хамдулиллях! Сега знам, че мога да живея.

Ако не всичко, Линдси беше разбрал най-важното. Той изръмжа:

— Глупости! Галингре! Търговец! Аз съм англичанин и също мога да правя подаръци. Но няма да е веднага! Какво ще кажете, сър, за това, че тези двамата искат да се върнат на пасищата? Как ще стигнат дотам? По кой път? С кораб до Яфа, а оттам през Палестина до Басра в Джебел Хауран! Нали?

— Това, разбира се, би било най-доброто — кимнах аз. — Но откъде ще вземат кораб до Яфа? А помислете и за парите, които ще трябва да платят!

— — Пфу! Французинът ме чака в пристанището. Ще платя всичко! Можем да вземем на борда и конете и да им ги подарим. Ще ги заведем до Йерусалим.

— Ние ли? Кого имате предвид?

— Вас и себе си, разбира се!

— Охо! Но аз трябва да се прибирам в родината си.

— Глупости! Нима ще пренебрегнем Йерусалим. Можем да наваксаме. Няколко седмици са без значение. Съгласен! Той ми протегна ръката си.

— Първо трябва да помисля, сър Дейвид — колебаех се аз.

— Тогава размишлявайте бързо, иначе ще отплавам за Яфа, преди да вземете правилно решение. Well!

Така беше. Неговата идея много ми харесваше и дълбоко в себе си се убеждавах да тръгна с него.

Междувременно бяхме стигнали до Гори. След по-малко от два часа се озовахме и в Скала, а оттам се спуснахме към Скутари, крайната точка на нашето пътуване през страната на скипетарите.

Линдси беше описал на Халеф и Омар плана си с жестове. Приет беше с възхищение и двамата така настоятелно ме замолиха, че накрая отстъпих, което, да си призная, не направих с неудоволствие. Случвало ми се беше и друг път да оставам по-дълго далеч от родината си, отколкото първоначално бях мислил.

Отседнахме в странноприемницата на Анастасио Папанико, който всъщност имаше само две стаи за чужденци и за щастие не бяха заети. Тук можехме добре да се освежим и да се освободим от чувството, че сме станали полудиви хора.

Сър Дейвид веднага изпрати куриер до Антивари, който да съобщи на капитана новия му план за пътуване. Аз нямах друга бърза работа, освен да отида на бръснар, а после да се снабдя с нов костюм и чисто бельо. Можете да си представите от какво къпане имахме нужда всички.

После като важни господа се разходихме с лодка по Скутарското езеро, от което се откриваше приказна гледка към брега. Като се прибрахме, ни чакаше полицейски чиновник, придружаван от трима облечени в червено заптиета. Гостилничарят беше съобщил за нас. Щом мъжът видя паспортите ми, се поклони почтително, за което

вероятно особено много беше допринесъл богатият бакшиш, който англичанинът му даде.

Скутари има подчертано ориенталски облик. Част от него се намира в плодородна равнина, но другите му квартали са разположени върху група хълмове, които обграждат тази равнина, а на най-високото място има порутен дворец. Всъщност този град се състои от много села, които са свързани помежду си и чиито къщи са направени главно от дърво.

Оско остана един ден, а после се сбогува с нас, за да се отправи към Алиа, а оттам през Плавница към Риека, където преди беше живял. Ако беше пътувал по вода, щеше да стигне по-бързо. Той обаче смяташе, че не може да повери петнистия си кон на измамните вълни.

Раздялата беше тежка и за него, и за нас. Той обеща, като се върне в Едирне и Стамбул, да поздрави роднините си от нас и да им каже да ми пишат. Яздихме с него известно време.

Изпратеният от Линдси куриер до Антивари се върна едва на втория ден, защото, за да стигне от единия до другия град, с неизбежните почивки ездата продължаваше единайсет-дванайсет часа. Той съобщи, че капитанът чака в залива на Антивари и е готов да отплава по всяко време. Тъй като в Скутари не ни задържаше нищо, на следващата сутрин потеглихме рано.

Бяхме радостни, че притежаваме толкова добри коне, защото пътят беше лош. Питейна вода за нас и конете успяхме да получим само на едно-единствено място, до което стигнахме по обяд. Намираше се на гърба на планината, която се издигаше между Скутарското езеро и морето. Оттатъшните склонове на планината бяха толкова стръмни, че се налагаше да слизаме от седлата, за да щадим конете. Оттам в низината пред нас блесна морето.

Не можахме да посетим Антивари, който е разположен на един по-нисък склон на планината, защото се насочихме веднага към брега. Там видяхме четири постройки: една карантинна сграда, търговската къща на австрийското морско и застрахователно дружество, митница и странноприемница. Отбихме се там. Беше пет часът следобед.

През нощта останахме в странноприемницата. На следващата сутрин отплавахме заедно с конете и постепенно брегът на страната на скипетарите изчезна от погледа ни.

Друг път ще разкажа как стигнахме до Яфа и Йерусалим. Засега трябва само да спомена, че Линдси също богато надари хаджията и Омар и че помолих моя „приятел и закрилник“ да ми пише. Необходимо беше да изпрати писмото до Мосул, откъдето сигурно щеше да стигне до мен. За целта той взе със себе си хартия, а аз му написах адреса си върху един плик на турски и френски език.

Два месеца след като се бях прибрал в родината си, писмото стигна до мен. Халеф беше мислил, че щом адресът е написан на турски, на този език трябва да е и писмото. Турският му беше чудесно изпъстрен с арабски изрази, а привикналата му към оръжие, а не към перо ръка беше направила доста смешни грешки, но писмото беше мило и много ме зарадва. Ето и съдържанието му:

„Бъди благословен, о, сихди!

Пристигнахме, аз и Омар. Навсякъде радост и щастие! Пари! Броня! Слава, чест, блаженство! Слава, любов, почит, молитва за Кара Бен Немзи! Ханех, най-прекрасната, дъщерята на Амша, дъщерята на Малек, шейха на атайбехите, е здрава, хубава и чаровна. Кара Бен Хаджи Халеф, моят син, е герой. Излапва на един дъх четирийсет сушени фурми, о, Боже, о, небеса! Омар Бен Садек ще се жени за Шама, дъщерята на Хаджи Шукар еш Шамиан Бен Мудал Хакурам Ибн Садук Весилег, богато и хубаво момиче. Аллах да ти изпрати хубаво време! Рих, жребецът, те поздравява предано и почтително. Омар Бен Садек има хубава шатра и добра тъща. Ожени се скоро и ти! Аллах да те пази! Бъди винаги доволен и не се мръщи! Обичам те! Забрави печата! Нямам нито печат, нито восък за него! Бъди винаги добродетелен и избягвай греховете и престъпленията! Ела през пролетта! Бъди умерен, скромен, внимателен и не се напивай!

Изпълнен с уважение, почтителност, смирение и благоговение, твой искрен и верен приятел, закрилник и баща на семейство:

Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах.“

---

[1] Фуния — Бел. нем. изд. ↑

[2] Кабинет, кантора. — Бел. нем. изд. ↑

[3] Господар. Бел. нем. изд. ↑

[4] Дивеч. ↑

[5] Таралеж. ↑

[6] Деликатес. — Бел. нем. изд. ↑
[7] Джобен часовник. — Бел. нем. изд. ↑
[8] Запасен колан. — Бел. нем. изд. ↑
[9] Чибук, лула. ↑
[10] Мундщук от бернщайн. — Бел. нем. изд. ↑

ПОСЛЕСЛОВ
МОЯТ РИХ

С последните редове на предишната глава приключи и нашето пътуване, с което всъщност трябваше да свърши и книгата. Но за моя радост се чувствам принуден да напиша и едно приложение.

Казвам за своя радост, защото хиляди писма от най-различни части на родината ми, а също и от чужбина ми доказаха колко тясна душевна връзка се е създала между читателите ми и мен. Това, което писаха досега вестниците за тези шест тома, е много радостно и славно, но много по-дълбоко ме трогва фактът да разбера от толкова много писма от стари и млади, изискани и обикновени хора, че не само аз съм станал приятел на читателите си, но че и моите спътници са си извоювали голямо съпричастие.

Най-често ме питат за моя добър, верен Хаджи Халеф Омар, за неговата по-нататъшна съдба и сегашното му положение. Спокойно мога да кажа, че това мило човече завладя всички сърца.

Какво ли не искат да знаят хората за него! Бих могъл да пиша писмо след писмо и никога да не мога да отговоря, защото всеки ден пристигат нови запитвания. Трябва да разказвам за него още много, още страшно много. Дали, кога и къде и как съм го срещнал отново и какво съм преживял с него. Не ми остава нищо друго, освен, доколкото мога, да изпълня тази молба, като веднага ми става ясно, че в следващите томове често и още много пъти ще става дума за Халеф. Това, което го нямаше в томовете, ще разкажа сега.

Така ще бъдат изпълнени и желанията на тези, които остават съпричастни и с онова същество, което е толкова скъпо на сърцето ми, въпреки че е животно. Имам предвид Рих, несравнимия жребец, за който питаха много читатели.

Веднъж отново бях в Дамаск и имах намерение оттам да мина през Алепо, Диарбекир, Ерсерум и руската граница, за да стигна до Тифлис. Един мой приятел, професор и езиковед, се беше съгласил да ме вземе при пътуването си за изследване на кавказките диалекти и аз,

както беше в мой стил, реших, че е по-добре да правя изследванията си не вкъщи, а на място. Разбира се, в Дамаск не живеех в странноприемница, а отседнах на Правата улица при Якуб Афарах, който ме посрещна с голяма радост. Преди не бях имал време да огледам околностите на Дамаск, затова се стремях да наваксам пропуснатото. Всеки ден правех по един излет и скоро бях стигнал толкова далеч, че оставаше само да посетя намиращата се в северния край на града Джебел Казюн. Тази планина е забележителна с това, че според мохамеданското предание Каин е убил там брат си Авел.

Предприех тази езда сам, за да мога да се насладя на гледката на великолепния град на спокойствие. Все още беше ранна утрин и можех да се надявам, че никой няма да ми пречи. Но като стигнах на хълма, забелязах, че не съм единственият посетител. Видях един млад хамър[1], който лежеше в тревата до животното си, а като заобиколих няколко маслинови храста, съзрях и човека, който беше яздил магарето. Стоеше с гръб към мен. Съдейки по облеклото му, трябваше да е европеец, защото беше невъзможно местен жител да се облече в такъв костюм.

Висок, сив цилиндър беше нахлупен върху дългата му, тясна глава, която по отношение на растителността си беше по-олисяла и от Сахара. Сухият гол врат стърчеше от широка, обърната и безупречно изгладена яка на ризата. Следваше сиво сако на райета, панталон на сиви райета и гамаши, които също бяха на сиви райета. Както споменах, гледах мъжа в гръб, но можех да се закълна, че носи и вратовръзка на сиви райета, и също такава жилетка. Над вратовръзката стърчеше дълга, тясна брадичка, широка уста с тънки устни, а още по-нагоре беше носът, на който някога бе имало аледова цицина. Знаех го съвсем точно, защото познавах този мъж, който беше потънал в мислите си така, че не беше чул идването ми.

Слязох от седлото, промъкнах се към него, сложих двете си ръце върху очите му и казах с преправен глас:

— Sir David, who is there? (Сър Дейвид, кой е тук?) Той се стресна, а после изброи няколко английски имена, разбира се, на негови познати, които понастоящем се намираха в Дамаск. После извиках със своя глас:

— Не отгатнахте, сър Дейвид! Хайде да видим дали ще ме познаете. Той моментално подскочи.

— По дяволите! Ако това не е онзи жалък Кара Бен Немзи, който подари врания си жребец, вместо да ми го продаде, нека аз самият веднага се превърна в жребец!

Той се освободи от ръцете ми и се обърна. Ококори очи срещу мен, а устата му се разтегли от едното до другото ухо. Дългият му нос започна неописуемо да се клатушка.

— Наистина! — извика той после. — Наистина е той! Елате до сърцето ми, сър! Искам да ви притисна до гърдите си!

Той обви дългите си ръце около мен като полип, притисна ме пет-шест пъти към себе си, а после — have care (внимавайте) — издаде напред устни и ги залепи върху моите, но за да успее, носът му трябваше да направи рязко движение встрани. После отново ме отдръпна от себе си и попита с овлажнели очи:

— Човече, приятелю, как се озовахте тъкмо сега тук, на планината? Не съм на себе си от радост, yes! Може би все пак сте получили писмото ми?

— Какво писмо, сър Дейвид?

— От Триест. Настоявах да дойдете тук и да пътувате с мен до Кайро.

— Не знам за никакво писмо. Не си бях вкъщи.

— Значи е случайност? Или както вие казвате, съдба! Откога се мотаете тук?

— Вече от единайсет дни.

— А аз едва от четири. Утре отново заминавам. Къде ще ходите после?

— В Кавказ.

— В Кавказ ли, защо?

— За езикови проучвания.

— Глупости! Дрънкате на достатъчно чужди езици. Да не искате да се поборичкате с черкезите? Елате с мен! Няма да ви струва никакви пари.

— Къде?

— При хадедихните.

— Какво? — учудих се аз от своя страна. — Искате да отидете при хадедихните?

— Yes! — кимна той и носът му се поклати дори три пъти. — Защо не? Имате ли нещо против?

— Ни най-малко. Но как ви хрумна тази идея? Да не искате отново да копаете за „крилати бикове“?

— Млъкнете! Не ми се подигравайте, сър. Отдавна съм се отказал от тази мисъл. Но знаете, че съм член на Клуба на пътешествениците, „Ниър Стрийт“ 47. Поех задължението да направя пътуване, дълго осем хиляди мили, все едно накъде. Обмислих въпроса. Спомних си за предишната ни езда и реших да посетя познатите места. А от Багдад да поема към Индия и Китай. Ще дойдете ли с мен?

— Благодаря! Нямам толкова много време.

— Тогава ме придружете поне до хадедихните. Исках да си взема оттук водач. Дори вече го намерих. Но мога да го оставя, ако вие дойдете. Well!

Идеята да посетя хадедихните и по-специално Халеф беше примамлива. Но вече бях разпределил по друг начин времето си и възразих. Но той изобщо не ме слушаше, клатеше глава, при което носът му страшно се клатушкаше, размахваше ръце така, че за всеки случай отстъпих няколко крачки назад, и ме засипа с такъв поток от упреци и предупреждения, че накрая го помолих:

— Внимавайте с гласните си струни, сър Дейвид! Може би по-късно отново ще имате нужда от тях.

— Пфу! Ще говоря дотогава, докато кажете, че ще дойдете с мен.

— Е, тогава ще трябва да се смиля над вас. Идвам. Но ви казвам, че не мога да ви отделя повече от един месец.

— Хубаво, прекрасно, чудесно, сър! Вече съм доволен. Един месец лесно може да се превърне в година. Познавам ви. Yes!

Линдси отново ме прегърна и се опита за втори път да ме целуне, но аз избягнах това с ловко движение на главата, така че заплашително издадените напред устни шумно мляснаха във въздуха., После се осведомих къде е отседнал в Дамаск.

— При английския консул, който ми е далечен роднина — отговори той. — А вие?

— При Якуб Афарах. Много ми се зарадва. Вие защо не сте го посетили?

— Мислех, че ще ме накара да остана при него. Обичам да разполагам със себе си. Но сега с удоволствие ще дойда с вас. Искам да видя пианото, на което тогава изнесохте концерта си.

Възпоменателното място на Кайн и Авел вече не ни интересуваше толкова. Скоро тръгнахме обратно към града. Отново неочаквана среща, както толкова често ми се случваше! Вследствие на това вместо заплануваното пътуване на север направих излет до приятелите си при хадедихните от племето на шаммарите. Два дни по-късно вече бяхме на път, съвсем сами, защото нямахме нужда от водач. Приготовленията за това пътуване не ми струваха нито пфениг. Линдси купи три хубави камили, едната от които беше товарна. За подаръците той също се погрижи изключително старателно. За съжаление не успях да го убедя да свали ужасния си сив кариран костюм. На всичките ми предложения в това отношение той даваше един и същи отговор:

— Оставете ме на мира с вашите чуждоземски дрехи! Обличах веднъж кюрдски одежди и повече не желая! Чувствах се като лъв в магарешка кожа! Yes!

— Наистина ли? Странно!

— Какво е странно?

— За размяната. В известната басня се говори за магаре в лъвска кожа.

— Сър! Намек ли е това?

— Не, само поправка.

— Well, не можех да ви го обясня по-добре по друг начин! Не ми трябва чужда кожа, за да покажа колко съм смел. Можете да бъдете спокоен!

Разбира се, нямаше нужда от тази забележка. Повече от достатъчно беше показал, че е смел. За съжаление обаче имаше странната особеност да обръща всичко наопаки. Поправката за магарето и лъвската кожа направих само за да разбера дали мога да се държа с него както преди.

Използвахме пътя, по който преди бях вървял от пасищата на хадедихните до Дамаск, и се озовахме в областта на Деир и минахме на салове през Ефрат. Дотам не бяхме преживели нищо, което заслужава да бъде споменато. В Деир обаче научихме, че отсега нататък трябва да бъдем предпазливи, защото арабите от племето абу-ферхан, които пасели стадата си тук и край Кабур, се скарали с хадедихните и биха могли да се отнесат враждебно с нас, тъй като сме в приятелски отношения с другите. Затова предпочетохме да се насочим на юг, а при Абе Серай се прехвърлихме през Кабур. Там се

намират развалините на древен Кархемис[2], където през 605 година преди Христа Навуходоносор победил египетския фараон Нехао. След един ден напуснахме земите на абу-ферхан и можехме да разчитаме, че на другия или най-късно на по-другия ден ще бъдем при хадедихните.

На следващата вечер спряхме за почивка в една равнина, която приличаше на цветна ливада. Линдси много искаше да запали огън, но аз не се съгласих. Лагерувахме на тъмно. Към полунощ чух бърз конски тропот, но не можех да забележа ездачите. Съдейки по звука, те яздеха на изток, тоест в посоката, в която търсехме хадедихните. Ако бяхме запалили огън, тези хора щяха да ни видят и да дойдат при нас.

На зазоряване потеглихме. След като бяхме яздили около един час, съзряхме две групи конници, които идваха от изток. Първата, състояща се от около шест-осем души, се придържаше на север, значи скоро щеше да изчезне от погледа ни. Втората се състоеше само от двама мъже, които яздеха срещу нас. Убеден бях, че тези две групи са били заедно и са се разделили едва преди няколко минути.

Първоначално не можехме да видим ясно нищо, защото хората бяха все още много далеч, но те бързо се приближаваха към нас и тогава установихме, че единият яздеше бял, а другият — черен кон. Те също ни забелязаха, но не промениха посоката си, размахаха ръце, за да ни дадат някакъв знак, и нададоха радостни викове, които от далечината долавяхме като: „Наджах, наджах, нефад!“ Ако правилно чувах, тогава тези думи не означаваха нищо друго освен: „Успяхме, успяхме!“ Изглежда, ни смятаха за познати.

После обаче явно бяха видели по-добре сивата карирана фигура на англичанина, защото се стъписаха, но все пак продължиха да вървят към нас. Вече бяха на около двеста конски дължини разстояние. Тогава не можах да потисна своя вик на учудване. Познах двата коня. Англичанинът също, защото веднага каза:

— По дяволите, това е нашият Рих! Хадедихни ли са тези хора?

— Не, конекрадци — отвърнах аз тихо. — Не ги плашете! Явно това са абу-ферхан, които вчера вечерта минаха край нас. Откраднали са най-хубавите коне на хадедихните. Спрете и слезте от седлото, сър Дейвид! Трябва да вземем конете. Стойте тук, докато се върна!

Накарахме камилите си да коленичат и слязохме. Мечкоубиеца и карабината оставих да висят на седлото и тръгнах към двамата конници с празни ръце. Те също бяха спрели. Погледнах назад и видях,

че Линдси държи пушката в ръце. Като стигнах на около шейсет крачки от тях, ездачът на врания жребец ми извика:

— Стой, спри! Кой си ти?

— Аз съм притежателят на жребеца, върху който седиш. Слизай!

— Аллах да те изгори — отвърна той. — Ти с ума си ли си? Конят е мой!

— Това веднага ще се разбере.

Отметнах бурнуса си, така че жребецът добре да ме види, и му извиках:

— Рих, Рих, ет тайиб, таал, таа лахаун! (Рих, мой скъпи Рих, ела, ела при мен!)

Прекрасният кон дълго не ме беше виждал, но веднага ме позна. Направи страшен скок във въздуха с четирите си крака, после още един, след това настрани и. ездачът се озова в тревата. В следващия миг жребецът високо изцвили и се озова до мен. По-рано той обичаше да ме гали, като търкаше в мен главата си или ме ближеше. Но сега вярното животно беше в такъв възторг, че не се задоволи само с това. То налапа рамото ми и радостно изпръхтя, което, изразено с човешки думи, би означавало: „О, скъпи, скъпи господарю, бих могъл да умра от радост, че отново си при мен.“

Но нямаше време за нежности. Хвърленият ездач дотича. В ръката си държеше нож. Другият също подкара коня си към мен. Бързо скочих и се метнах на седлото. Извадих револвера, насочих го към първия нападател и му заповядах:

— Не мърдай, иначе ще те застрелям!

Той се подчини.

— Слизай от коня! — заповядах аз на другия. — В противен случай ще те сваля оттам с куршум!

Той спря белия кон и тъй като не смееше да се приближи, гневно ми извика:

— Кучи син, как смееш да ни заповядваш! Тези коне са наши и аз…

— Млъкни! — прекъснах го аз. — Аз съм Кара Бен Немзи, приятел на хадедихните, а този вран жребец е мой.

— Кара Бен Немзи! — извика той. — Чужденецът с вълшебните пушки!

В продължение на миг той ме гледаше безпомощно, но после се понесе върху белия кон през равнината, бързо като мисълта.

— Сър Дейвид, заемете се с този тук! — извиках аз на англичанина. и полетях след ездача.

Той яздеше най-бързия кон на хадедихните, онази бяла кобила, за която Мохамед Емин ми беше казал: „С тази кобила може да ме раздели само смъртта.“ С нея той беше изморил до смърт дивото магаре на Синджар. Дори моят Рих не би могъл да я настигне, ако върху нея седеше истинският й господар. Но този конекрадец не знаеше тайната й и не можеше да я накара да развие най-голямата си скорост. Затова бях сигурен в успеха си.

Сложих ръката си между ушите на жребеца и извиках три пъти „Рих!“ Той изцвили силно и така полетя, че щеше да ми се завие свят. След около половин минута видях, че разстоянието се стопява. Крадецът се обърна и също го забеляза. Той заудря коня, за да го накара да препуска по-бързо, но благородната кобила не беше свикнала на такова отношение и се съпротивляваше. Това ми даде възможност да се приближа по-бързо. Крадецът полагаше всички усилия и прилагаше цялото си ездаческо изкуство. Успя отново да овладее кобилата и полетя напред.

Мъжът беше превъзходен ездач. Не е трудно да се предположи, че когато едно племе иска да открадне най-хубавите коне от друго, използва за това най-добрите си ездачи. Те от своя страна не вземат тежки оръжия със себе си, за да не им пречат, а само ножове. Затова пък им дават придружители, които да ги пазят и защитават. Това бяха конниците от другата група, която се беше отправила на север, за да отклони от същинските крадци и насочи към себе си преследвачите.

Но ездаческото умение не помогна на мъжа. Приближавах се все повече към него. Той започна да прави финтове, като се отклоняваше от посоката ту вляво, ту вдясно като преследвана от хайка лисица. Но напразно. Успях да го настигна.

— Спри! — заповядах му аз.

Той размаха ножа си, изсмя се подигравателно и не се подчини. Много ми се искаше да скоча от моя върху неговия кон, но това щеше да навреди на нежната кобила. Затова продължих да яздя до него и насочих револвера си към тялото му.

— Още веднъж ти казвам, спри, иначе ще те застрелям! Той отново се изсмя. Тогава се прицелих в ръката му, която държеше ножа, и натиснах спусъка. Куршумът улучи. Той изкрещя от болка и изпусна ножа. Вече беше обезоръжен. Приближих врания жребец плътно до кобилата, изправих се в стремената и го ударих с юмрук по главата. Той се олюля и изпусна юздите от лявата си ръка. Аз веднага ги хванах. Конят и ездачът бяха в ръцете ми. Спряхме, след като животните бяха препускали още известно време. Крадецът не беше съвсем зашеметен, но се клатушкаше в седлото насам-натам. От дясната му ръка течеше кръв.

— Дръж се здраво! Връщаме се обратно! — заповядах му аз. — Ако се опиташ да бягаш или да се съпротивляваш, ще те застрелям! Той разбра, че трябва да се подчини, и се примири със съдбата си. Преследването не беше траяло и пет минути, но се бяхме отдалечили доста от англичанина. Яздихме в тръс около четвърт час. Англичанинът беше при камилите, а другият крадец седеше до него.

— Добре, че идвате — извика ми той. — Този човек е дяволски скучен. Исках да си поговоря с него, но той не разбира нито дума английски.

— Не е и необходимо един сър Дейвид Линдси да разговаря с конекрадец — засмях се аз. — Как го хванахте?

— С ръце. Негодникът искаше да избяга, но и аз имам крака. Well!

— Но той има и нож!

— Аз също!

— Той опита ли се да се съпротивлява?

— Разбира се. Но го цапнах по носа и скоро ще изглежда така, както някога моята алепова цицина. Този там също ли е цапнат?

— Да — отвърнах аз. — Сега ние ще яздим конете, а тези двама джентълмени ще се возят върху камилите.

— Къде отиваме? — осведоми се Линдси.

— Не много надалеч. Само дотам, където негодниците са се разделили.

— Разделили ли? Защо?

— Много е просто, сър Дейвид. Хадедихните са забелязали кражбата едва през деня и веднага са се впуснали да ги преследват. За да ги заблудят, крадците са се разделили на две групи. Едните са поели

на север, а тези двамата тук, с плячкосаните коне — на запад. Ще яздим до мястото на разделянето, а оттам скоро ще стигнем до хадедихните.

— Well! Как ще се ококорят само, като видят конете им да се връщат, и то от кого!

Двамата абу-ферхани — защото наистина бяха от това племе — трябваше да се качат върху камилите, след като превързах ръката на единия от тях. После продължихме да яздим нататък, докато тяхната следа се сля с тази на съучастниците им. Там отново слязохме от седлата и седнахме в тревата. Конете и камилите веднага започнаха да пасат. Линдси потриваше ръце от удоволствие и каза:

— Любопитен съм да видя физиономиите им! Голям майтап ще бъде, нали?

— Да, страхотна изненада. Халеф ще е един от първите, а Амад ал Гандур сигурно също е там.

Трябва да припомня, че когато ние двамата с Халеф от кервана на смъртта се върнахме при хадедихните, Амад още не се бе прибрал при племето си. Тогава смятахме, че е загинал. По-късно обаче той все пак благополучно се бе завърнал. Беше отмъстил за смъртта на баща си на бебехите, макар това да му беше отнело повече време, отколкото можеше да се предполага. Сега като наследник на Мохамед Емин беше облечен в достойнството на шейха на хадедихните.

— А Омар Бен Садек с петнистия! — добави Линдси. — Страшно се радвам. Съвсем друго е човек да пътува с вас, сър. Винаги преживява нещо.

— Не ме карайте да се чувствам горд, сър Дейвид! Всички хора имат своите преживявания.

— Да, но какви!

Двамата пленници не проронваха нито дума. Единият беше впил поглед в земята, другият непрекъснато дърпаше носа си, който постоянно увеличаваше цветовото си разнообразие и дължина. Изглежда, англичанинът здравата го беше ударил.

Като почакахме около четвърт час, видяхме куп ездачи да се появяват на източния край на хоризонта.

— Идват, идват! — смееше се Линдси. — Бих искал веднага да им подаря хиляда фунта стерлинги! Yes, well!

Да, хадедихните идваха. Те се приближаваха бързо, следвайки дирята на конекрадците. Видяха ни и спряха, за да ни разгледат. До камилите ни те забелязаха също белия кон и врания жребец. Цветовете на конете съответстваха. Но бяха ли техните? Не, защото тогава би трябвало ние да сме крадците, а в такъв случай нямаше да седнем там и да ги оставим така спокойно да се приближат.

— Сър — попита англичанинът, — кой е високият брадат мъж начело?

— Това е Амад ал Гандур. Той има брада и е висок като баща си, само че неговата е черна, а тази на Мохамед Емин беше бяла като сребро.

— А старецът до него?

— Той е шейх Малек на атайбехите, дядото на Ханех, най-прекрасната сред прекрасните.

— А дребосъкът встрани от него?

— Нашият Хаджи Халеф Омар.

— Well! Очите ви са по-добри от моите. А няма ли там и един ездач на петнист кон?

— Да, това е Омар Бен Садек на своя шарен кон. Още не са ни познали. Но ето, че идват.

— Well! Веднага ще им се покажа в цял ръст.

Той стана, изпъна дългата си снага колкото може повече и закрачи към тях. Те отново се стъписаха. Странната фигура на сиви карета ги изненада. Тогава обаче дребосъкът нададе силен вик на радост, подкара коня си напред, като въодушевено викаше на арабски и турски, смесено с малкото немски и английски изрази, които знаеше:

— Машаллах! Прекрасно! That’s Sir David Lindsay! Кейфинис недир? (Как си?)

Той се приближи в галоп. Линдси се затича срещу него. Като се срещнаха, Халеф скочи от коня и попита:

— You тук при нас! Аллах, Аллах! How do you do? Чували ли сте нещо за моя добър сихди? Той как е? Оженил ли се е, или още не е? Какво…

Въпросът заседна в гърлото на хаджията. Бях обърнат към него почти с гръб, но сега станах и тръгнах към него. Първоначално той изобщо не помръдваше. После разпери ръце, сякаш искаше още отдалеч да ме прегърне, но не можа да се отдели от мястото си. Падна

на колене и замърда устни. Виждаше се, че иска да говори, но не можеше. По лицето му се стичаха големи сълзи.

Бях дълбоко трогнат от това необикновено вълнение. Вдигнах дребосъка и го притиснах към гърдите си. Той обви ръце около мен, притисна лицето си до моето и сърцераздирателно се разхлипа.

Останалите също се оживиха. Познаха ни. Познаха също и жребеца, и кобилата, а в следващия миг около нас гъмжеше от наскачалите от седлата ездачи, които викаха и питаха. Всички ръце се протягаха към нас. Не можех да стисна нито една от тях, защото бях зает изцяло с моя Халеф, който най-сетне се успокои и вече можеше да говори, но първо изрече думите:

— Я, сихди хаяти, наими, нури еш шемс, я Аллах, я Аллах! (О, сихди, мой живот, мое щастие, моя слънчева светлина, о, Боже, о, Боже!)

Той милваше с две ръце лицето ми и целуваше ръба на наметалото ми. За него в този момент беше все едно дали двата скъпоценни коня бяха спасени или не. Той имаше мен. Това му стигаше.

Толкова по-голяма беше обаче после радостта на другите, че животните са в безопасност. В моите очи също се появиха сълзи от силното вълнение на Халеф, но все пак не можех да не се засмея на начина, по който карираният англичанин поздравяваше хадедихните. Той използваше целия си запас от арабски и турски думи, за да им каже колко много се радва на срещата. При това си служеше с около двайсет, най-много трийсет израза и можете да си представите каква безсмислица се получаваше.

Омар Бен Садек дълго бе чакал, за да може и той да се доближи до мен. Накрая той просто хвана Халеф за раменете, отдръпна го от мен и каза:

— Да не мислиш, че ще можеш да запазиш сихдито единствено само за себе си? Тук има още някой, който иска да го поздрави!

Той притисна устни до пеша на дрехата ми, колкото и да не ми се искаше да го допускам, и ги държа там, докато Амад ал Гандур го отстрани оттам и стисна десницата ми.

— Слава на Аллаха, който те води отново при нас, о, Кара Бен Немзи ефенди! — започна той. — В лагера ни ще настъпи голяма радост, а за шатрите ни блаженство. Нашите воини ще те посрещнат с

лаб ал баруд, танца на барута, а от устите на жените и момичетата ще прозвучи твоят хвалебствен химн. Добре дошъл при нас, както никой друг досега от нашите добри приятели и дори още само появата ти ни носи благополучие. Ти си спасил двата най-благородни коня на нашето племе. Ще ни кажеш ли как стана това?

Едва след този въпрос на шейха Халеф отмести поглед от мен и го насочи към жребеца.

— Да — извика той, — едва прочутият Кара Бен Немзи е стъпил на наша земя, и вече ни дарява с щастие. О, сихди, бяха ми откраднали Рих, коня на моята душа, жребеца на моето сърце. Какъв позор щеше да бъде за мен, ако не беше победил разбойниците! Как успя да настигнеш тях и конете с вашите бавни камили?

— Ще научиш веднага, но първо искам да поздравя този малък бен араб, за когото веднага се досещам кой е.

Едно около осемгодишно момче седеше върху може би тригодишно черно жребче. То не беше слязло от седлото и ме гледаше с големите си тъмни очи с особен израз в погледа. Подадох му ръка и казах:

— Не сме се виждали от три години. Ти си Кара Бен Хаджи Халеф, синът на моя приятел, нали?

— Аз съм — отговори то, а сочейки към младото конче, добави: — А този вран жребец е Асил Бен Рих, синът на този, който си подарил на баща ми.

— Какво, Рих има син? — попитах аз учудено.

— Син и дъщеря — отговори Халеф. — Може ли такъв кон да остане без поколение? Не. Наследниците му трябва да бъдат черни като самия него, затова разпитах за най-добрата черна кобила, която можеше да се намери. Този прочут кон живееше в арабската пустиня в Ел Хамада и се наложи да преодолея големи опасности, докато намеря щастливия й притежател. Нашият Рих му хареса и той сключи с мен договор. По възможност Рих трябваше да ни дари със син и дъщеря. Дъщерята щеше да принадлежи на него, притежателя на кобилата, а синът — на мен, притежателя на жребеца. Така и стана. Рих оправда надеждите ни. Дъщерята е на две, а синът на три години. Виждаш го пред себе си, сихди. Той дори е по-благороден от Рих и момчето ми вече го язди, синът на най-чаровната сред красавиците. Те двамата ден

и нощ са заедно и вече сме го научили на една тайна, която ще ти издам, защото той е твоя собственост, както на теб принадлежи, и Рих.

— Не, нито един от двамата не ми принадлежи — отвърнах аз. — Твои са.

— Не, твои са! — настояваше хаджията. — Ти ми повери прекрасния Рих, защото само при нас може да живее. Грижих се за него с богатствата, които получих благодарение на теб, и можех да го яздя, докато те нямаше. Така бях пребогато възнаграден за усилията, които полагах за него. Всъщност това не бяха никакви усилия, а предимства и блаженство, на които се наслаждавах. Сега ти се върна при нас и отново ще го яздиш. Надявам се, че няма да отхвърлиш тази моя молба. Защото дори и правото ти да беше изгубило давност, ти отново го придоби, като спаси коня от ръцете на тези крадци. Кажи да, сихди! Вземи го! Ще ми доставиш голяма радост, защото не искам да виждам обичния си сихди на гърба на друг кон освен на този, който го е носил през толкова големи опасности и към големи подвизи.

Трябваше да изпълня желанието на Халеф, дори и да не бях имал такова намерение. Взех Рих, но само докато трае престоят ми при тях.

После им разказах как заловихме двамата абу-ферхани. Вързаха ги върху камилите, за да ги вземат с нас. Откраднатото на такъв кон се наказва със смърт, но от радост, че сме им дошли на гости, Амад ал Гандур, Хаджи Халеф и шейх Малек обещаха, че наказанието няма да бъде толкова тежко.

Потеглихме към пасището на хадедихните. Изпратиха напред вестоносец, да съобщи на хората там за идването ни.

Щяхме да яздим около три часа. След като това време изтече, видяхме голям рояк конници да яздят срещу нас. Препускаха насреща ни със силни викове, обградиха ни и ни притискаха от всички страни, сякаш искаха да ни стъпчат. Тичаха един през друг, викаха „да живее“ и „добре дошли“ и стреляха във въздуха с пушките си, при което беше изхабен много барут. Затова такъв вид посрещане се нарича лаб ел баруд, танц на барута.

Това траеше безспир, докато накрая съзряхме шатрите на лагера. Оттам се чуваха приветствените песни на жените и момичетата. Бяха застанали на входа на селото от палатки. Начело стояха жените които ме познаваха отпреди, като най-отпред беше вдовицата на шейх Мохамед Емин с неговите други две жени, които при първото си

идване бях напръскал със „светената“ вода от Зем Зем в Мека. Тогава тази жена беше млада, но от мъките по смъртта на шейха бързо беше остаряла. Устните и веждите й вече не бяха боядисани, върху челото и бузите й нямаше украси, нямаше ги и големите златни пръстени, които висяха по носа и ушите й. По тила, глезените, ръцете и китките й нямаше сребърни гривни, корали, перли, пъстри камъни и асирийски украшения, които преди я кичеха. До нея стоеше Амша, героинята, която беше все така сериозна и горда, както я бях видял в степта на Джеда, а от дясната й страна беше жената на Халеф, Ханех, „най-прекрасната от жените, слънцето сред звездите на женския пол“. Тя ми изглеждаше все така хубава и млада като по времето на сгодяването си за моя доблестен Халеф. Тъмните й очи ме гледаха с видима симпатия и почит.

Като навлязохме по широката пътека между палатките под звуците на песните, спряхме, слязохме от конете и бяхме въведени в най-голямата и хубава шатра, която бързо бе подредена специално за нас, след като пратеникът беше донесъл вестта за идването ни. Беше поставена вода за миене. Докато правехме това, англичанинът каза:

— Кога ще раздадем подаръците ви, сър?

— Моите подаръци ли? Аз нямам такива.

— Глупости! Нали ги видяхте и ги купувахте?

— Но не ги платих. Ваши са.

— Няма значение! Принадлежат на тези, за които са определени. Дайте им ги!

— Това е ваша работа.

— Глупости! Как може сър Дейвид да дарява тези арабски лейди!

— Щом вие не можете, и на мен ми е забранено.

— Пфу! Това, което правите вие, има чар. На вас ви се удава по-добре, отколкото на мен. Предпочитам да ида на лов за лъв, отколкото да правя подарък на някоя лейди. Ако не искате да го направите, ще изхвърля тези боклуци!

Това не бяха боклуци, напротив, много полезни, красиви, а също и скъпи предмети.

— Е, добре — реших аз, — ще се погрижа вместо вас, сър Дейвид. Но няма да се кича с чужди пера. Ще раздам подаръците от ваше име.

— Раздайте ги, от чието име искате. Може да назовете името и на португалския крал или императора на Лапландия. Но не ме занимавайте!

Скоро до шатрата долетя миризма на печено. Помолих Халеф да дойде и му дадох да разпредели подаръците. Той самият получи два хубави револвера и голям копринен тюрбан, от което беше очарован. За Ханех, най-прекрасната сред красавиците, имаше дреха от червена коприна, пръстен, обеци, огърлица и препаска за челото, състояща се от златни и сребърни монети. По-късно забелязахме, че възхищението й беше безмерно. Другите жени също получиха подаръци, както и мъжете, които преди бяха влизали в по-близки отношения с нас.

Празничната гощавка беше поднесена на открито. Състоеше се главно от ястия, които ми бяха познати отпреди и които тогава бях описвал. След като се нахранихме, Амад ал Гандур ни помоли да отидем с него в шатрата му, където ни изложи една своя молба. Там се бяха събрали и старейшините на селото. Шейх Малек и Халеф също присъстваха. Много се радвах, че и моят хаджия беше повикан, защото от това разбрах, че е успял да се приспособи към племето и да си спечели уважение.

— Ефенди — започна шейхът, — дойдохте в много важен за нас момент. Спомняш ли си в кой ден умря моят баща, шейхът на хадедихните от племето на шаммарите Мохамед Емин?

— Много добре. Беше на двайсет и шестия ден на месец рабуил ахир, което в онази година отговаряше на дванайсти хазиран[3] от християнското летоброене.

— Така е. Изминали са осем години оттогава и никой досега не е ходил на гроба му, за да каже молитвите на приятелите и родните. Това не ми дава покой. Искам да ида там в планините, за да изпълня дълга си, и племето реши да ме придружат определен брой храбри бойци, за да стане поменът по начин, достоен за един прочут шейх. Днес следобед по времето на асра тръгвам с двайсет воини. Затова вчера вечерта празнувахме раздялата до късно през нощта. Стражите ни бяха уморени от празника и това даде възможност на абу-ферханите да откраднат конете ни. Но ето че дойдохте вие. Гостоприемството ни задължава да останем при вас, а искахме да бъдем при гроба на шейха в деня на мъртвите. Молим те да ни посъветваш кое от двете задължения да изпълним.

— Това, което е трябвало да изпълните преди идването ни — отвърнах аз.

— Казваш, че трябва да поемем към планините? Тогава тук ще останат само обикновени воини, които не могат да ви предложат нищо.

— Грешиш. При нас ще бъдат най-добрите от племето ви, а именно вие.

— Ние ли? Как така?

— И още питаш, шейх? Не беше ли Мохамед Емин мой приятел и брат? Не се ли бихме с него рамо до рамо срещу враговете на хадедихните? Не сме ли яздили заедно седмици наред и не споделяхме ли радост и страдания, опасности и лишения? Не бях ли ранен в същия ден, в който Аллах го извика при себе си? Не участвах ли в погребението му и не казах ли на гроба му сурата на възкръсването? Не е ли тогава мой дълг да посетя с вас приятеля, който ми е бил толкова скъп?

— Кара Бен Немзи, ти искаш да дойдеш с нас, наистина ли? — извика радостно Амад ал Гандур. — Сега можем да бъдем сигурни, че опасностите ще бъдат преодолени.

— Очакват ли се големи опасности? — осведомих се аз.

— Не повече от обикновено.

— По кой път ще тръгнете?

— Този, който избереш ти. Ще се съобразим с желанието ти. Решихме да не вървим по прекия път към гроба. Моите бойци искат да минат по предишния ни път, за да стъпят по местата, на които е бил шейхът в последните си дни. Смятат, че му го дължат, а аз се съгласих, защото имах същото желание. Затова щяхме да потеглим към планината @Загрос, първо към чинаровата гора, където срещнахме Хайдер Мирлам. Това като че ли беше първото стъпало към високата гробница на моя баща Мохамед Емин.

— Съгласен съм, защото и аз искам да видя още веднъж тези места, до които тогава се докоснахме — обясних аз. — А какво е положението с бебехите? Те бяха наши врагове. Ти им отмъсти за смъртта на баща си. Затова всеки хадедихн, който падне в ръцете им, ще е жертва на кръвно отмъщение. Ще трябва да се пазим от тях.

— Да, ще го направим. Но не забравяй, че по това време на годината лесно можем да ги избегнем, а няма защо да се страхуваме и от другите кюрдски племена, през чиито области ще минем. Освен

това сега сме двайсет храбри воини, а тъй като и ти с твоите пушки си с нас, все едно, че сме сто.

Тогава стана моят Хаджи Халеф Омар, опита се да засуче тринайсетте косъма на редките си мустаци, окашля се, както правеше винаги, когато се канеше да произнесе някоя от дългите си речи, и започна:

— Чуйте, храбри, непобедими мъже! Искам да ви говоря. Беше на двайсет и шестия ден на месец рабул ахир, когато Мохамед Емин, шейхът на хадедихните, падна в боя срещу бебехите. Ние победоносно се сражавахме на негова страна, при което моят сихди беше пронизан с копие, а аз бях прострелян в дясното бедро. Решихме тържествено да празнуваме този ден, като се отправим към гроба на шейха и му отдадем почит. Не искаме да проливаме кръв, защото смъртта на Мохамед Емин вече е отмъстена, а от моя сихди се научих да проявявам милост и състрадание. Пътуването ни ще бъде пътуване на благоговението и мира. Затова ви моля да организираме всичко така, че да избягваме всякакви срещи с хора, които са враждебно настроени към нас, и да направим свой водач Кара Бен Немзи ефенди. Той ще ни води така, че няма да се впускаме в битки. Като казвам това, не се страхувам, че някой от вас може да ме сметне за страхливец. При други обстоятелства бих бил готов веднага да се бия с него на живот и смърт. Той отново седна, а аз отговорих:

— На никой от нас и през ум не му минава да смята за страхливец доблестния Хаджи Халеф Омар, който много пъти е доказвал храбростта си. Той каза това, което се таеше в душата ми. Пътуването ни ще е мирно. Не мога да претендирам обаче за голямата чест да бъда ваш водач. Всеки един от вас е също толкова храбър, опитен и съобразителен воин, а Амад ал Гандур е вашият шейх. Аз съм ваш гост и с удоволствие ще му се подчиня.

Но хадедихните не се съгласиха. Всички ми се противопоставиха, а Амад ал Гандур заяви:

— Ефенди, чуваш, че никой не е съгласен с предложението ти. Преди ти ни беше водач и ще бъдеш и сега.

— Но аз съм чужденец в тази страна. Ти я познаваш много по-добре от мен.

— Не, вече не си чужд по тези места, а твоят разум ще ти покаже пътищата дори и областите, в които никога не си бил. Често ни се е

случвало. Така че не ни убеждавай! Ще ни водиш отново.

С това обсъждането на въпроса приключи, защото аз не протестирах повече. Наистина беше по-добре, ако лесно раздразнимите бедуини следват мен, а не собствените си внушения.

Скоро набързо приключихме и с останалите по-маловажни въпроси и стигнахме до решението да тръгнем на по-следващия ден сутринта. Разбира се, на хадедихните много повече им се искаше да предприемат пътуването по време на аср, следобедната молитва, защото това е часът, в който всички фанатично вярващи мохамедани започват пътуването си. Но накрая се съгласиха с мен, след като им доказах, че не бива да пропускаме три четвърти ден. Напротив, трябваше да побързаме, ако искахме да пристигнем до гроба на шейха в деня на мъртвите.

Тук му е мястото да обясня разликата между християнския и мохамеданския календар. Както вече споменах, смъртта на Мохамед Емин се падаше на 12 юни, тоест в най-горещото време на годината. Според мохамеданския календар това е през месец реби ул евел. Но мюсюлманите изчисляват годината по лунния календар, която е с единайсет дни по-къса от нашата година по слънчевия календар. Затова мохамеданските дати, сравнени с нашето летоброене, всяка година се изместват с по единайсет дни, което за осем години дава разлика от три пълни месеца. Понеже хадедихните като фанатични мюсюлмани се придържаха, разбира се, към тяхното летоброене, лесно обяснимо е защо годишнината от смъртта на шейха на хадедихните, който беше починал през юни, сега, след осем години, се падаше през март. Казано между другото, това беше най-подходящият месец за пътуване като нашето.

Омар Бен Садек също беше сред тези, които бяха определени за поклонението. Той в никакъв случай не би искал да остане настрана от това събитие и беше въодушевен от факта, че отново ще може да се отправи с мен на път. Едва ли е необходимо да се споменава, че той и жена му Шама също получиха много подаръци.

Халеф ме помоли да му разреша през тази нощ да спи до мен. С удоволствие позволих това на верния си приятел, въпреки че по всичко личеше, че за спане и дума не можеше да става. Получи се така, както си бях помислил: трябваше да му разказвам, а и той имаше да ми съобщава много новини. В крайна сметка затворихме очи на

разсъмване, а бяхме събудени само след един час от оживилия се лагер.

За закуска имаше кафе, от което останахме доволни, и уханен кебап — малки печени на огън парченца месо, които бяха много вкусни. После Халеф ме заведе в шатрата си, защото Ханех, „най-прекрасната“ сред дъщерите, копнееше да им отида на гости. Тя ни приготви втора, много вкусна закуска, а хаджията беше безкрайно щастлив, като видя с какво внимание и учтивост се отнасям към неговата „най-красива сред всички красавици“. След като се наядохме, той ме попита:

— Сихди, вчера ти видя сина ми Кара Бен Хаджи Халеф да седи върху коня си. Как язди според теб?

— Много добре — похвалих го аз и го погледнах, изпълнен с очакване, защото го познавах и отдавна бях забелязал, че таи в сърцето си нещо много по-важно. Не отговорих така само заради бащинското му самолюбие. Затова продължих: — Досега не съм виждал момче на тази възраст така майсторски да направлява коня си. Язди като голям.

Очите на Халеф и Ханех заискриха от удоволствие.

— Караш ме да се чувствам горд с думите ти, сихди! Аз самият съм го учил. Затова тези слова прозвучаха от устата ти десетократно по-похвално. Искаш ли да видиш и как стреля? Ще бъдеш ли така добър да излезеш с мен?

Той ме изведе извън лагера, където Кара Бен Хаджи Халеф вече ни чакаше. Въоръжен беше с пушка двуцевка, два пистолета и един револвер. В земята беше забит един кол. Халеф посочи към него и каза:

— Сихди, много пъти, когато си се намирал в беда и опасност, си стрелял по някой предмет, за да покажеш на враговете си колко непогрешими са изстрелите ти и че с тях ще е свършено, ако се осмелят да те нападнат. По-късно аз също се упражнявах по този начин, а после научих и моя син. Нека ти покаже какво е научил. Позволяваш ли?

Разбира се, нямах нищо против. Момчето стреляше от възможно най-далечното разстояние и не пропусна да улучи нито веднъж. Всеки куршум се забиваше в кола на разстояние един цол от предишния, така както Халеф беше виждал да правя аз.

— Е, сихди, задоволяват ли те тези опити? — попита ме баща му.

— Разбира се — заявих аз. — Ще стане воин като баща си и съм горд, че носи моето име Кара.

— Ще стане герой като самия теб. Ела да се върнем отново в палатката, защото Ханех, най-добрата сред жените и майките, и аз имаме една молба!

Досещах се какво беше желанието му и не се бях излъгал в предположението си, защото, щом отново седнахме заедно в шатрата, той започна:

— Синът ми трябва да предприеме първия си боен поход не под водачеството на обикновен воин, а под твоето. Нима трябва да чакам, докато дойдеш отново? Може ли въобще да се знае дали Аллах е пожелал да ни зарадва още веднъж с твоето присъствие? Но сега си тук и ще ни водиш до гроба на шейха. Защо да не използвам възможността да видя как язди наследникът на моята слава и сянката на твоето величие? Позволи ми да го взема с нас, сихди! Благодарността ми няма да има граници.

— Той е прекалено млад, скъпи Халеф — прекъснах го аз.

— Нима младостта или старостта трябва да се мерят по годините? Има млади хора, които се държат като възрастни, и, обратно, често се срещат стари хора, които не са по-умни от неопитни деца.

— Така е. Виждам, че Кара Бен Хаджи е надхвърлил годините си. Но тялото му не е укрепнало достатъчно, за да може да издържи на такава бърза, далечна и напрегната езда, каквато ни предстои.

— Не мисли за това, сихди! Кара е кален като възрастен. Тази година той беше с мен в Басра, наистина дълга езда, много по-дълга от тази, която ще предприемем, и на връщане беше толкова свеж и бодър, колкото при тръгването. Казвам ти, че ще издържи, дори може би повече от някой трийсет или четирийсетгодишен боец. Много ще ми е мъчно, ако не изпълниш желанието ми.

— За изпълнение или неизпълнение от моя страна и дума не може да става. Ти си бащата и сам трябва да решиш какво трябва да прави или не синът ти. Така че зависи само от теб, дали искаш да го вземеш.

— Това казваш ти, сихди. Но хадедихните мислят другояче. Мисля, че те няма да искат да вземат момчето.

— Честно казано, не мога да ги упреквам за това, въпреки че те смятат предстоящата езда за много по-лека, отколкото аз.

— По-лека! Значи ти смяташ ездата за много по-трудна от тях?

— Не само за по-трудна, но и за по-опасна.

— Опасна ли? Защо?

— Добре направихте, като ми поверихте водачеството, защото като европеец аз съм по-предпазлив от вас. Свикнал съм да обмислям всичко и допускам, че е много вероятно да се стигне до сблъсък с бебехите.

— Но ние лесно бихме могли да заобиколим областите, където се намират те сега!

— Не, вероятно няма да можем, защото не е изключено бебехите да са точно там, накъдето ще тръгнем ние.

— Не те разбирам, сихди. Едва ли ще им хрумне идеята да идат да се молят на гроба на шейха, техния враг и противник.

— Естествено, че няма да им дойде подобна мисъл. Но там има и друг гроб, който може да ги накара да се отправят към това място в същия ден. Спомни си шейх Гасахл Габоя!

— Когото застрелях аз?

— Той е убит в същия ден като Мохамед Емин. Сега разбираш ли ме?

— Аллах, не бях помислял за това! Но си спомням също, че там изобщо няма гроб, на който биха могли да се молят, защото тогава във възбудата си след боя хвърлихме във водата и трупа на техния шейх.

— Което нямаше да позволя, ако не бях в безсъзнание — прекъснах го аз. — Мъртвите трябва да се почитат! Тогава това не беше направено, затова настроението на бебехите ще е двойно по-враждебно. На всичко отгоре след това Амад ал Гандур им отмъсти за смъртта на баща си.

— Значи ти мислиш, сихди, че те ще дойдат до реката, за да се молят?

— Мисля само, че е възможно, нищо повече. А като дойдат, едва ли ще застанат до водата. При всички случаи, когато тогава ние сме си тръгнали, те са се върнали, за да видят какво е станало с техните воини. Извадили са труповете от водата и са ги погребали. Така че там все пак има гробове, където могат да се съберат за молитва. Нашите хадедихни не са достатъчно съобразителни, за да помислят за това. Затова имам основателна причина да не смятам ездата ни за безопасна.

Лесно би могло да се стигне до сблъсък с бебехите. Ако вземеш сина си със себе си, вече знаеш на каква опасност го излагаш.

— Сихди, но това не е основание да го оставя тук! Трябва ли да се страхува от опасност, която баща му приема хладнокръвно? Точно в такъв момент Кара много ще иска да бъде до мен. Да не би да е по-добър от мен? Или съм по-малоценен от него, та аз, неговият баща, да се излагам на опасността да бъда застрелян, а през това време синът да стои тук при жените, за да пази благородния си живот и да маже нежната си кожа с благовонни масла? Как ще стане от него герой, ако сега пренебрегне възможността да покаже блясъка на своята смелост и сиянието на своята храброст? Трябва ли да градя нещо, което в Европа наричат хисанет ел кесас[4], и да затворя сина си в нея, та да не падне върху него прах и да може да се възхищава на страхливостта си през стъклените вратички?

Дребният хаджия се беше разгорещил. Той продължи да говори още дълго и приведе всевъзможни примери, за да ме убеди, че е абсолютно необходимо момчето да вземе участие в този поход. Радвах се на усърдието на този храбър човек да даде възможност на сина си за мъжка постъпка. Още при първата дума, която изрече, аз не бях против да изпълня желанието му, но все пак направих едно последно възражение:

— Разбирам основанията ти, скъпи Халеф. Но какво ще каже за това Ханех, майката на момчето? Тя също има право да изрази мнението си.

— Да, така е и тя веднага ще ти каже какво мисли. Ханех, ти, най-любима от всички любими, отговори на нашия сихди какво е желанието и волята ти!

Досега тя се беше хранила с нас, без да каже дума, но следеше разговора ни с жив интерес. Сега скромно каза:

— Сихди, можеш да решиш каквото искаш и аз ще се присъединя към желанието ти, защото жената трябва да се вслушва в съветите на мъжете. Но тъй като заповядваш да кажа мнението си, ще го чуеш. Знаеш колко много обичам Хаджи Халеф Омар, моя господар и любим. Въпреки това с готовност го пусках да тръгне с теб, макар да знаех какви опасности ви очакват и че често ще рискува живота си. Тайно в себе си се страхувах и се молех за него, но се гордеех, че е твой спътник, който можеше да ти покаже, че има вярно и храбро

сърце. Той благополучно преодоля всички опасности и се върна при мен като мъж, който е преживял и научил много повече от всички други мъже и воини по тези земи. Сега той участва в съвета на старейшините, които с готовност се вслушват в съветите му и ги следват. Това изпълва сърцето ми с най-голямо блаженство, защото имам съпруг, с когото друг трудно би могъл да се сравнява. Също толкова горда бих искала да бъда и със сина си и знам, че ти си този, който може да го доведе така бързо до славата, както името на баща му се носи от уста на уста. Можеш да му дадеш пример за цял живот, но само ако го има пред себе си и го види, и като е близо до теб. Затова и аз имам същото желание, което изказа Хаджи Халеф Омар. Изпълни нашата молба и вземи Кара с вас! После той ще черпи от този извор, както се пие вода от кладенец, който непрекъснато дава вода!

Очите на Халеф светнаха и той, изпълнен с гордост и радост, каза:

— Знаех, че ще говориш така ти, най-разумна сред разумните, жена на храбрец и майка на бъдещ герой! Чу ли, сихди? Тя също иска Кара Бен Хаджи Халеф Омар да дойде с нас. Не се противи, ами се съгласявай!

— Нека бъде волята ви — отвърнах аз. — Ще язди с нас.

— Дори и ако другите не са съгласни ли?

— Дори и тогава, защото се надявам, че хадедихните ще се съобразят със застъпничеството ми.

— О, сигурно ще го направят, сихди. Можеш да поискаш от тях каквото решиш, и те ще го направят, ако е възможно.

Той сияеше от възхищение, а и Ханех също се радваше изключително много, че бях дал съгласието си. Халеф изтича навън да съобщи на сина си резултата от нашия разговор.

По-късно стана това, което очаквах. Щом хадедихните разбраха, че хаджията иска да вземе момчето си, единодушно се обявиха против. Не говорих много, за да получа съгласието им. Казах само, аз също искам моят „кръщелник“, който носи моето име, да дойде с мен. Тогава всички протести бяха оттеглени.

На следващата сутрин всички се бяха приготвили рано за път. С изключение на Линдси, мен и момчето потегляха двайсет добре въоръжени воини. Няколко товарни коня щяха да носят хранителните запаси, които вземахме със себе си, за да не си губим времето по пътя

да ловуваме. Амал ал Гандур яздеше бялата кобила, аз — своя Рих, а момчето — Асил Бен Рих. Омар Бен Садек яхна петнистия на единия от аладжите. На Халеф беше даден другия най-добър кон на племето, а и останалите воини яздеха добри животни, така че можехме да не се тревожим за скоростта, с която щеше да се извършва пътуването ни.

Както вече беше споменато, първо щяхме да тръгнем към планината @Заргос, до която след едноседмична езда стигнахме безпрепятствено. Намерихме чинаровата гора, в чийто край бяхме лагерували преди, когато се срещнахме с туркмените от племето на беятите, и останахме там през нощта. Понеже бяхме решили да вървим по съвсем същия път, за да видим отново местата, през които бяхме минавали тогава, на следващия ден продължихме към потока, близо до който ни бяха нападнали бебехите под предводителството на своя шейх Гасахл Габоя. Там също останахме една нощ и се разбира от само себе си, че бяха възкресени всички спомени и с големи подробности разказвахме за преживяното преди години.

Според нашия план надвечер на следващия ден трябваше да стигнем до малката колиба, в която бяхме намерили Ало, приличащия на мечка въглищар. Тя беше необитаема и напълно западнала. На следващия ден по обяд се добрахме до река Берозиех, в чиито води тогава се бяхме къпали. Ден по-късно прекосихме хълмовете на Ване, а после навлязохме във водещия на юг проход. След двайсет и четири часа стигнахме в тясната долина с подобните на ливади ивици в средата, където бебехите ни бяха нападнали повторно, а после в кривата странична долина, в която бяхме пренощували с Мусафир, брата на Гасахл Габоя. Озовахме се до лагера, където двамата хадедихни се бяха разбунтували срещу мен. Там Амад ал Гандур спря и ми каза:

— Ефенди, баща ми щеше да е жив и до днес, ако не се бяхме възпротивили на волята ти, вследствие на което освободихме шейха на бебехите. Тогава постъпихме много глупаво.

Предпочетох да не отговоря нищо, защото отговорът ми щеше да прозвучи като упрек, който вече беше излишен.

По пътя Халеф показваше на сина си всяко място, което бе свързано с някакъв спомен за нас и — сигурно за стотен път — му разказваше какво се беше случило там по онова време. Това той

правеше по своя живописен начин, който и сега ми доставяше голямо удоволствие.

Още от първия ден на пътуването ни бях започнал да обучавам малкия Кара. Той почти никога не се отделяше от мен и беше много внимателен и възприемчив. Учех го как да разбира всички шумове и гласове на пущинака, а при всяка следа, на която попадахме, му показвах по какви правила да я разчете, за да я разбере правилно. Затова още след изтичането на първата седмица стигнах до убеждението, че от момчето ще стане добър бедуин. Обикнах го и забелязах, че и то изпитваше симпатии към мен. Също толкова привързан беше и към Омар Бен Садек, когото той наричаше ам, тоест чичо по бащина линия.

Досега не бяхме преживели почти никакво приключение. Аз непрекъснато яздех най-отпред с Халеф и сина му, за да разузнавам местността, а хадедихните ни следваха на известно разстояние. Така избягвахме всяка опасна среща, но нямаше да срещнем някой, който би могъл да ни осведоми за сегашното положение на нещата. Щяхме да го наваксаме чак при Джибраил Мамраш.

Стигнахме и до къщата на Махмуд Мансур, шейха на джиафите, и слязохме от конете. За наша радост домакинът Джибраил Мамраш все още живееше там с жена си. Те ни познаха и ни поканиха да пренощуваме при тях. Изпълнихме това тяхно желание, защото имахме време и знаехме, че сме желани гости.

Когато отседнахме първия път при Мамраш, от него бяхме научили, че наблизо няма много от кюрдите джиафи, към които принадлежи и той, нещо повече, по тези земи беше дошло племето билба от Персия. Така беше и сега.

— А бебехите? — попитах аз Джебраил. — Къде са сега пасищата им?

— Между Киркук и Сюлеймание.

— Значи доста далеч оттук. А през последно време мяркал ли се е някой от тях насам?

— При мен не, ефенди. Но на един ден път оттук всяка година група бебехи спират за почивка. Мисля, че и сега са там.

— Колко са обикновено на брой?

— Десет-дванайсет.

— Какво правят там?

— Изглежда, честват ид ел ануат[5].

— Така ли? Има ли там гробове?

— Да, няколко. Намират се на брега на реката. Хълмовете са от пръст, но от другата страна, на скалистия хълм има самотен гроб, издигнат от камък. Ходих горе веднъж.

— Добре ли е запазен?

— Да. Махнати са само няколко камъка, така че може да се погледне във вътрешността. Вижда се как мъртвецът седи, но не е изгнил, а е изсъхнал като мумия. Има дълга, сребристосива брада.

— Имаш ли представа кой е?

— Не зная точно, защото, когато миналата година ходих там, чертите на лицето му така се бяха сбръчкали, че не можеха да бъдат разпознати, но съм твърдо убеден, че е шейхът, достопочтеният старец, който тогава отседна с вас при мен.

— Правилно си предположил. Това е Мохамед Емин, шейхът на хадедихните. Дошли сме да му окажем „почитта на мъртвите“. Разчуло ли се е наоколо за гроба му?

— Да. Много правоверни ходят на поклонение горе. Разказват, че мъртвият се бил сражавал с кюрдите бебехи и избил толкова много от тях, колкото гробове има долу край реката, но после го победили с числеността си превъзходство.

— В общи линии и това е вярно. Но се учудвам, че тези кюрди още не са нападнали гроба му при ежегодните си посещения.

— Какво говориш, ефенди! Наистина те са крадци и разбойници, но са правоверни мюсюлмани, а никой истински правоверен не осквернява гробове, дори това да е гробът на най-върлия му враг. Пророкът строго е забранил това. Написано е в Корана.

— Нищо не пише там и не Мохамед го е забранил, а тълкувателят. Шамахшари е казал, че който оскверни гроб на правоверен, няма да напусне своя в деня на Страшния съд и няма да може да отиде на небето.

— Мога ли да узная какво се случи в онзи ден, когато беше убит старецът? Все пак е бил мой гост.

Не пропуснах случая да дам възможност на Халеф да блесне със способността си да разказва. Той веднага взе думата, за да направи достояние събитията, случили се в деня на смъртта на Мохамед Емин.

Добрите хора направиха всичко, за да бъде престоят ни при тях възможно най-приятен, затова на следващия ден, когато ги напускахме, отново богато ги надарихме.

По обяд стигнахме до известния път Шимиан, който свързва Сюлеймание с Кирманшах, и прекосихме Чакан Су. На следващата сутрин наближихме Дияла, на чийто бряг беше паднал убит някога Мохамед Емин. Понеже предположението, че бебехите посещават гробовете на своите, се потвърди, трябваше да бъдем изключително внимателни. Възможно беше вече да са тук, защото следващият ден беше годишнината от онази злополучна битка.

Понеже не исках да излагам на опасност момчето на Халеф, яздех напред сам. Колкото и да напрягах погледа си, не можех да забележа следа от човешко същество. Стигнахме безпрепятствено до мястото, където тогава бяхме правили обедната си почивка. Както и преди от двете страни на реката се издигаха обрасли с клен, дрян, чинари и кестени ниски възвишения, а пред нас се извисяваше скала, чийто разцепен връх приличаше на развалина от стара рицарска крепост.

Спътниците ми настояваха да отидем до мястото, където се беше водила битката. Аз обаче не се съгласих, защото преди това исках да направя оглед. Те трябваше да изчакат, а аз слязох от коня и продължих да се промъквам пеша в съответната посока. Като стигнах до мястото, не забелязах абсолютно никаква следа. Но високата трева наоколо ми се стори опасна. Затова, като се върнах при спътниците си, казах:

— Смятам, че е най-добре да не ходим на мястото на битката. Тревата там е толкова гъста и висока, че ако я стъпчем, няма да се изправи по-рано от два-три дни. Ще бъде абсолютно невъзможно да заличим следите си.

— Заради бебехите ли? — попита Амад ал Гандур. — Няма защо да се страхуваме от тях!

— Така ли? Не ни ли причиниха преди големи загуби?

— Тогава бяха четирийсет души, а сега са десет-дванайсет.

— Сигурен ли си, че и тази година ще дойдат само толкова? Не е ли възможно тази година групата им да е по-голяма?

— Това не би могло да ни навреди, защото сме подготвени, а преди не бяхме.

— Нали решихме да избягваме битките?

— Да, така е. Но не е необходимо да се страхуваме от тези кучи синове. Прекалено си предпазлив, ефенди. Ние изобщо не знаем дали те тази година ще се появят тук. Да не сме дошли тук, та да не смеем да стъпим на най-важното място? Трябва да видя мястото, където беше пролята кръвта на баща ми. Ще ида там дори да има и хиляда кюрди. Така че напред!

Досега Амад се беше държал спокойно, но близостта на мястото на нещастието оказваше върху него въздействие. Страшният спомен го възбуди. Той подкара коня си натам, а другите го последваха. Не можех да остана сам, но все пак предупредих още веднъж:

— Някога сами причинихте смъртта на баща ти. Ако и сега сте така непредпазливи, моля да не хвърляте върху мен отговорността за това, което може да последва.

— Не се безпокой — извика ми шейхът през рамо, — няма да се случи нищо! А ако се случи, вината няма да е твоя.

Яздехме към края на ливадата, по посока на реката, минахме по завоя край хълма и се озовахме на самото място. Вдясно от нас беше скалата, където бях видял биещите се перси. Пред нас беше мястото, където Амад ал Гандур бе отблъсквал с приклада враговете, с мъртвия баща в краката. Вляво от него моят Халеф беше застрелял Гасахл Габоя, а от другата страна бях паднал с коня си. Близо до реката съзряхме гробовете на кюрдите.

Амад ал Гандур слезе от коня и коленичи на земята, попила кръвта на баща му. Хадедихните последваха примера му и започнаха да се молят. После, когато отново се изправиха, шейхът им обясни как се беше развил боят. Англичанинът използва случая, за да отправи забележката:

— Тогава беше ужасно глупав ден. Изгубих два пръста. Не е ли малко множко, сър?

— Разбира се — кимнах аз. — Но това не беше всичко. Нямахте ли и някакво нараняване близо до мозъка?

— Yes. Загубих няколко косъма и парче кост от черепа, приблизително оттам, където на човек му седи сивото вещество.

— Не ви ли е изчезнало и малко парченце от него?

— Не вярвам, сър. Но все пак бих могъл да понеса подобна загуба много по-лесно от вас. От него имам в изобилие, каквото на вас ви липсва. Well!

Той се обърна, смеейки се.

Учудвах се, че Халеф беше пропуснал възможността да разкаже на хадедихните хода на битката и я предостави на шейха. Беше се приближил със сина си до гробовете на кюрдите, стоеше там с вдигнати ръце и устните му мълвяха молитва.

— Ти се молиш? — попитах аз, преструвайки се на учуден. — На гробовете на враговете си?

— Да, сихди. Мъртвите не са вече наши врагове. Християните нямат врагове, те никого не мразят, напротив, обичат всички. Нали сам си ме учил на това.

— Каква молитва каза? Фатихата ли?

— Не. Който произнася тази молитва, е мохамеданин. Аз и моят син стояхме тук като християни и казахме светата абена[6], която научих от теб. Ханех, перлата сред жените и майките, също често я казва с мен. Нима се учудваш?

— Не, защото знам, че словото Божие е като малко семенце, което, пуснато в земята, израства в могъщо дърво, което дава все нови плодове и семена. Ти получи такова семенце от мен, то расте в теб и ще донесе плодове. Продължавай да разпространяваш семето, Халеф! Така ще харесаш на Господ и ще направиш много хора щастливи.

— О, знам това, сихди. Аз самият също съм щастлив. Спомняш ли си какви усилия полагах някога да те спечеля за исляма? Тогава понякога говорех неща, които бяха пълна измислица. Ти се усмихваше, а когато се ядосвах, продължаваше да бъдеш добър и мил с мен. Тази доброта ме победи. Една-единствена твоя топла дума оказваше много по-голямо въздействие от дългите ми речи. Ислямът е шаук[7], който расте само в суха земя, а християнството е нахли[8], която се издига високо към небето и носи много плодове. На теб дължа, че знам всичко това. Но от мен ще го научат още много, много хора.

Водейки конете си за поводите, тръгнахме към мястото, където бяхме лагерували с персите след боя. Мислих за „домочадието“, което хранеше мен и Халеф с всевъзможни лакомства, и ми се стори, че долавям онова сладко ориенталско ухание. Колко ужасен беше краят на тези добри хора, намерили гибелта си по пътя на кервана на смъртта!

Заизкачвахме се към пещерата в скалата. Там все още имаше останки от колибата на сорана. Той повече не се беше връщал, защото

по-късно беше станал водач на Амад ал Гандур и се страхуваше от отмъщението на бебехите. Недалеч оттам, в скалата, се издигаше гробът на шейха. Изглеждаше така, както някога синът му ми беше казал: „Слънцето го поздравява сутрин, като изгрява, и вечер, като залязва.“ Гробът беше в добро състояние, но на западно-югозападната страна, както беше казал Мансур, бяха извадени няколко камъка. Амад ал Гандур се приближи и погледна вътре. Той веднага се отдръпна смаян назад:

— Машаллах, баща ми! Нима душата му още не го е напуснала? Като погледнах после в отвора, разбрах какво означаваше възклицанието му. Шейхът все още си седеше така, както го бяхме положили, с разстилаща се върху гърдите брада. Лицето му беше набраздено на много дълбоки бръчки, но все още се разпознаваше. На какво обстоятелство или химическо влияние се дължеше вкаменяването на този труп, не знам. Но видът му наистина оказваше силно въздействие.

Хадедихните идваха един след друг, за да погледнат останките на някогашния си предводител. Това ставаше безмълвно, с боязън, която не беше трудно да се обясни. След като и последният от тях се отдръпна от гроба, Амад ал Гандур бръкна в джоба си, извади оттам един малък камък и каза:

— Кара Бен Немзи ефенди и Хаджи Халеф Омар, вие присъствахте, когато моят баща Мохамед Емин беше положен в тази гробница. Видяхте, че аз отчупих с камата си този камък от скалата и го прибрах и сигурно се досещате какво е означавало това. Сега аз го връщам и го давам на мъртвия. Убийците са сразени. Смъртта на моя баща е отмъстена. Нека душите им горят в най-страшния огън на джехената. Неговата обаче ще се разхожда под палмите на седмото небе и цяла вечност ще пие от извора на рая!

Това беше кръвното отмъщение: око за око, зъб за зъб, кръв за кръв! Побиха ме студени тръпки. Но не можех да кажа нищо. Всяка дума тук би била напразна.

Тъй като същинското честване щеше да е на следващия ден, можехме да си починем. Така че най-напред трябваше да си потърсим подходящо място за лагер. За целта исках да слезем от хълма, но Амад ал Гандур каза:

— Не е необходимо. Няма да ходя никъде другаде освен тук, при гроба на моя баща. Мястото ми е тук, при него.

— Не сега! Не забравяй колко е несигурна околността и за бебехите, които биха могли да дойдат!

— Трябва да мисля не за тях, а за мъртвия. Дошъл съм да го посетя и сега, когато съм тук, няма да се отделя повече от него, докато не си тръгнем.

— Проявяваш много голяма непредпазливост. Като се имат предвид особеностите на този терен, ако те дойдат, ще бъдем изцяло в ръцете им. Погледни само това място! Скалата се спуска на юг, запад и север толкова стръмно, че оттам не може да се слезе надолу. Някой добър катерач би могъл да се спусне, но с конете това е абсолютно невъзможно.

— Но ние не искаме да ходим там — прекъсна ме той.

— Остави ме да се доизкажа и ще се съгласиш, че е много възможно да ни се наложи да търсим път за бягство оттук.

— Да бягаме ли? От тези кучи синове? Никога! — извика той.

— Никога, никога, никога! — присъединиха се хадедихните към него.

— Оставете моя сихди да говори! — предупреди ги Халеф. — Той е много по-умен от всички нас и от опит вече знам, че който не го послуша, по-късно се разкайва.

Хвърлих на дребосъка признателен поглед и продължих:

— Изкачването и слизането може да се извърши само от източната страна на хълма и се стига до едно място, което познавате, защото преди сме минавали през него и където скалите се приближават толкова тясно една до друга, че има място, само за двама конници да застанат един до друг. Този проход би могъл да стане опасен за нас.

— Защо? — попита шейхът.

— Ако кюрдите го обсадят, няма да можем да се измъкнем оттам.

— А ако го заемем ние, те няма да могат да се изкачат! — каза той самоуверено.

— Звучи много добре, но не е така, защото и ние няма да можем да излезем оттам.

— Ще ги прогоним!

— Тогава ще се наложи да водим бой, който искахме да избегнем.

— Тогава ще останем тук горе, докато на бебехите им омръзне да чакат и се махнат!

— Едва ли ще им хрумне подобно нещо. Първо, ще останат, защото искат да си отмъстят и, второ, тях нуждата няма да ги прогони, но нас — да. Имам предвид глада. Наистина, тук има вода, но какво ще ядем? Има ли дивеч горе на голите скали? Не. А хранителните ни запаси толкова са се стопили, че после ще трябва да отида да потърся и убия някое животно, което може да се яде.

— Описваш всичко в най-черни краски, защото имаш навика да мислиш за най-лошото, което може да ни се случи. Прекалено си предпазлив.

— В случая е по-добре да си предпазлив, отколкото прекалено лековерен. Наистина настоятелно те моля днес да не оставаме тук! Трябва да си намерим място за лагер на закрито, откъдето да можем да наблюдаваме подстъпите към този хълм.

— Не ме притискай с тази молба! Не мога да я изпълня. Трябва да бъда тук, при баща си. Ако не искате да останете на това място, идете, където искате!

— Оставаме! — извикаха хадедихните единодушно.

— Чуваш ли? — попита ме Амад ал Гандур. — Те остават с мен. Но ти можеш да постъпиш по своя воля и да си намериш друго място за лагеруване. Халеф и синът му вероятно ще останат с теб.

— Убеден съм в това, защото хаджията знае, че мнението ми е добре обосновано. Но каква ще е ползата да се отделяме от вас? Ние ще идем на сигурно място, а вие ще бъдете изложени на опасност. Това би могло да бъде сметнато за проява на страхливост от наша страна, което бихме искали да избегнем, затова ще останем тук. Но когато после се сбъдне предсказанието ми, вината няма да падне върху нас!

Взех карабината „Хенри“, за да отида на лов. Като видя това, англичанинът попита:

— Къде, сър?

— За месо.

— Well, идвам и аз.

— Предпочитам да останете тук.

— Защо?

— Защото трябва да се оставят възможно най-малко следи.

— Една повече няма значение. Що за физиономия сте направили? Яд ви е на хадедихните ли? Карахте се с шейха, но нищо не можех да разбера.

— Възмутен съм, че настояват да останем тук, горе, а аз смятам, че в гъстата гора ще се чувстваме по-сигурни.

— Заради бебехите ли?

— Да.

— Няма значение! Дали ще се сблъскаме с тях тук горе или долу, е все едно.

— Не съвсем, сър Дейвид. Впрочем бяхме решили, че ще избягваме враждебните действия.

— Well, нямах нищо против. Но ако кюрдите дойдат, ще е добре да си уредим старите сметки с тях. Well! Око за око, зъб за зъб, пръст за пръст, парченце за парченце. Ще ги напердашим така, че да ги съдерем от бой. Е, да дойда ли с вас?

— От мен да мине. Понеже не можете да разговаряте с хадедихните и ще ви доскучее.

— Кой ще дойде още?

— Халеф.

— А синът му?

— Вероятно също, защото баща му едва ли ще го остави сам.

— Well, и правилно. Момчето е много старателно. Иска да научи всичко от вас. Вземете и него!

Малкият Кара се зарадва, като чу, че ще може да придружи баща си. Четиримата се спуснахме по хълма, след като помолих Амад ал Гандур да не пуска хората си на лов, за да избегнем оставянето на следи, които биха могли да ни издадат. Не му се доверявах обаче напълно, защото, откакто се намираше на гроба на баща си, не само изглеждаше, че отново мисли за отмъщение, но и не желаеше да ми се подчинява. Като слязохме в долината, навлязохме в гората, покриваща споменатото възвишение. Преди също бях ходил там на лов. Избрах тази посока, защото, ако кюрдите дойдеха, щяха да се появят от друго място.

Имахме късмет. Халеф беше станал добър ловец. Англичанинът разбираше от благородно ловуване, а Кара Бен Хаджи Халеф се справяше толкова добре, че често го хвалех. След около четири часа отново се заизкачвахме по хълма, натоварени с богат улов. Като

пристигнахме там, забелязах, че гореше огън, над който се печеше прясно месо.

— Значи все пак някой от вас е напускал лагера? — попитах аз Амад ал Гандур. — Нали помолих да не го правите!

— Трябва ли да седим тук и да мързелуваме, докато вие се мъчите? — измърмори той. — Позволяваш на това дете да ловува, а на възрастните се забранява да го правят.

— Момчето беше с мен, за да съм сигурен, че няма да направи някоя грешка.

— Четиримата мъже, които изпратих, също не са допуснали такава.

— Това е въпросът. Щеше да е по-добре, ако не бяха ходили никъде.

— Не, ефенди! Напротив, от полза беше за нас, че го направиха, защото донесоха важна вест. Бебехите няма да идват тази година. Виждаш, че големите ти опасения се оказаха неоснователни!

Амад ми се усмихна малко покровителствено. Стори ми се, че работата не е съвсем чиста, затова отвърнах:

— Не става дума за опасения. Предпазлив съм, но не ме е страх. Да се върнем на новината ти! Ти използва израза „вест“. От кого са получили хората ти тази вест?

— От двама сорани.

— Къде са ги срещнали?

— Долу, при реката, където беше битката.

— По дяволите! — избухнах аз, противно на привичките си. — Кой ви позволи да ходите точно там?

— Аз! — отговори той, гледайки ме право в лицето, почти предизвикателно.

— Значи ти! Веднъж вече казах, че съм против да се посещава това място. Въпреки всичко сте го направили, а не биваше поне от уважение към мен!

— Няма да се карам с теб. Ако искаш да узнаеш нещо, питай Батар! Той ще те осведоми.

Шейхът се обърна и тръгна, но аз го спрях.

— Нямам намерение да се карам с теб. Но погледни гроба, в който почива баща ти! Той би трябвало да бъде за теб и всички вас предупреждение. Мохамед Емин е погребан в него само защото тогава

не искахте да се съобразявате с моите предложения. Вие доброволно ме избрахте за свой водач и докато действате по моите указания, всички опасности благополучно ще бъдат преодолявани. Аз съм християнин и като такъв винаги се обявявам против безполезното проливане на кръв. Преди вие жадувахте за кръв и негодувахте срещу разумните ми съвети. Получихте си заслуженото, защото го платихте с кръвта на Мохамед Емин.

Млъкнах. Никой не каза нито дума. Затова продължих:

— Сега отново ме избрахте за свой водач против волята ми, защото аз предложих Амад ал Гандур. Следвахте ме така, както ви водех, и всичко мина добре. Сега кръвта на мъртвия шейх отново забуча в главите ви. Тя замъглява разума ви и ви прави опърничави. Помислете какво правите! Тръгнах с вас, за да споделяме всички несгоди и опасности заедно, но като виждам, че не зачитате волята ми и правите глупости, не мога повече да бъда ваш водач.

Амад ал Гандур се обърна с гръб към мен и не каза нищо. Но хадедихнът Батар, когото той ми бе посочил, гневно се възпротиви:

— Глупости ли, ефенди? Ако някой друг беше употребил тази дума, а не ти, щях да отговоря с камата си! Никой воин на хадедихните не върши глупости!

— Грешиш — противопоставих се аз. — Мога да ви изброя редица големи грешки и глупости, извършени от прославените хадедихни. Смятам за свой дълг да ви кажа истината. Ако не искате да я чуете, не мога да ви помогна. Бих искал да знам как се срещнахте с тези сорани и какво говорихте с тях.

Амад ал Гандур все още не помръдваше. Хората му гледаха мрачно пред себе си, а Батар, към когото бяха отправени последните ми думи, не отговори. Сърцето ме заболя. Убеден бях, че упорството на тези хора ще има лоши последици. Явно, докато ме беше нямало, се бяха уговорили при среща с бебехите да не се вслушват в хуманните ми съвети. Наложи се втори път да подканя Батар, за да благоволи той да ми даде нужните сведения.

— Слязохме в долината, за да потърсим край реката диви птици. Тогава дойдоха двамата сорани.

— Вие ли ги видяхте първи, или те вас?

— Ние тях — каза Батар.

— Как се държаха, като ви забелязаха?

— Стъписаха се и спряха конете си. Тръгнахме към тях и им махнахме с ръка, за да разберат, че не сме враждебно настроени. Тогава те ни оставиха да се приближим до тях.

— Как бяха въоръжени?

— С пушки, ножове и пистолети.

— Какви коне яздеха?

— Много добри. Поздравиха ни любезно и попитаха кои сме.

— Отговорихте ли им?

— Не веднага. Първо настояхме да ни кажат те от кое племе са. Тогава разбрахме, че са сорани.

— Осведомихте ли се къде е лагерът на племето им?

— Да. Стадата им са край Беледрус.

— Толкова далеч на юг? Невероятно, та това е почти до Багдад. И те идваха от север? Къде са били?

— Не ги питахме.

— А накъде отиваха?

— При племето си. Едва като научихме всичко това, им казахме, че сме хадедихни.

— Казахте ли им нещо повече?

— Да, защото сораните са врагове на бебехите. Нямаше защо да се страхуваме; Много се зарадваха, като чуха защо се намираме тук, защото били чували за славата на Мохамед Емин. Да, възхитени бяха, като им казахме, че един воин от тяхното племе преди е придружавал Амад ал Гандур по време на кръвното му отмъщение.

— Значи сте им разказали всичко, което се е случило преди?

— Разбира се! Сораните слушаха с такова съпричастие, сякаш са от нашето племе.

— И вие им казахте кои са тук сега?

— Да, те ни попитаха. Казахме им за теб, за Хаджи Халеф Омар и неговия син Кара, за Амад ал Гандур, за ингилиза, който и преди е бил тук и е бил ранен. Бяха толкова любезни с нас, че дори се осведомиха за твоя прочут Рих и искаха да знаят дали пак го яздиш.

— И вие им казахте и това?

— Да, сораните се радваха на благородните ни коне, на младото жребче и на кобилата на Амад ал Гандур.

— А после? Продължавай нататък!

— После ли? Ами заминаха си.

— Накъде?

— Обратно.

— Обратно ли? Значи на север, откъдето бяха дошли? А аз мислех, че са тръгнали към племето си?

— Разбира се, ефенди. Но докато разговаряхме, единият забеляза, че си е изгубил камата. Била стар, скъпоценен наследствен предмет, от който не можел да се лиши. Така че решиха да се върнат, за да я потърсят.

— Но нали сте говорили и за бебехите. Какво узнахте?

— Казахме, че сме се подготвили за идването на бебехите, защото сме разбрали, че идват тук всяка година. Тогава сораните ни обясниха, че тази година бебехите нямало да могат да дойдат.

— И каква причина ви изтъкнаха те?

— Точно сега бебехите враждуват с кюрдите на Пир Мам от Бул-мастам. Понеже всеки ден може да се очаква сблъсък, сигурно разбираш, ефенди, че нямат време да дойдат дотук.

— Добре! Какво още говорихте с тях?

— Нищо друго. Това, което ти разказах, е всичко. Вероятно ще се съгласиш, че безпокойството ти е било напразно и че нашият шейх Амад ал Гандур е имал право?

Този въпрос беше зададен с тон на голямо задоволство и шейхът най-сетне се раздвижи. Обърна се бавно и ми хвърли горд поглед. Престорих се, че не съм забелязал нищо, и казах:

— Разбирам, че Амад ал Гандур не е бил прав. Тогава Амад гневно извика:

— Не съм имал право? Щом изричаш тези думи след всичко, което чу, тогава си изгубил разума си и виждам, че е по-добре да ти отнемем водачеството. Защото, ако продължаваме да действаме според твоите указания, лесно можем да намерим гибелта си.

— Моля те, не се горещи! Дори и да си бях изгубил разума, малкото, което щеше да ми е останало, би било достатъчно, за да разбера, че с всички сили се опитвате да си навлечете зла участ. Ако продължавате така…

— Млъкни! — — прекъсна ме той и скочи. — Ти, само ти ще си тази зла орис, ако продължаваме да те слушаме. Можеш да правиш каквото искаш и да вървиш, където искаш. Ние няма да те последваме!

Не ни трябва друг лагер. Бебехите няма да дойдат. Моето място е при гроба на баща ми и оставам тук!

Бях готов да избухна, но се овладях и отвърнах:

— Добре, поне чуй причините, поради които…

— Нищо, нищо не искам да слушам — сряза ме той, като отново ме прекъсна. — Упрекваш ни, че с поведението си преди съм бил виновен за смъртта на баща си. Но всичко е съвсем другояче: ако ти ни беше позволил по-рано да стреляме срещу бебехите и да убием шейха им Гасахл Габоя, нямаше да са живи и нямаше да могат да ни преследват. Така че ти си виновен, само ти! Обвинявам те за смъртта на баща си и повече не искам да знам за теб. Заповядвам ти да се махнеш!

Той властно протегна ръка. Очите му святкаха. Беше олицетворение на най-сляпа и безумна ярост. Не мога просто да кажа, че ми беше жал за него, защото това, което изпитах, беше нещо много повече. Хората му също бяха станали от местата си. Бяха пристъпили към него, за да ми покажат, че са на неговото мнение. При мен останаха само Халеф, синът му, Омар Бен Садек и англичанинът. Трябваше ли да отговоря на тежкото обвинение на Амад ал Гандур или не? Все още не бях успял да взема решение, когато Халеф направи няколко крачки напред, окашля се, както имаше обичай да прави, и започна:

— Аллах, Аллах! Какви чудеса стават през днешния ден! Неблагодарността облича одеждата на гордостта и заслугите се възнаграждават с изпражненията на камилите и овцете! Моят сихди е най-мъдрият сред мъдреците и най-храбрият сред храбреците. Той винаги се е грижил за спътниците си като баща, бдял е над тях и е поемал всички опасности върху себе си. Не той си е загубил ума, а вашият ви е напуснал. Моят сихди винаги знае какво говори. Сега той предусеща голяма опасност, опасност, в която ще намерите гибелта си, ако не го послушате. Досега в главите ви нямаше погрешни мисли. Но откакто съзряхте този гроб, дяволите на кръвното отмъщение отново ви обсебиха, объркаха сърцата ви и заслепиха очите ви. Сякаш сте заразени от зла сухуни[9], говорите дивотии и се държите като неразумни същества. Моля ви, изслушайте сихдито! Накрая ще разберете, че има право!

— Не, не искаме да го слушаме! — извика Амад ал Гандур и разпери напред двете си ръце. — Той е объркал сърцето ти и ти си преминал към неговата вяра, затова се застъпваш за него. Нямаме нужда нито от него, нито от теб. Кръвното отмъщение е свещен завет. Ти си изменник на Аллаха. Остани при някогашния си господар! Не искаме да имаме нищо общо с вас!

Тогава Халеф направи още една крачка напред и отговори:

— Да, отстъпих от учението, проповядващо кръв и отмъщение, и станах син на любовта, която обхваща дори и недостойните. Затова няма да ви отмъщавам за това, което говорите и вършите, а ще продължа да бдя над вас, за да не се оплетете в заблудата си. Ето ме, стоя до моя сихди, на когото ще остана верен, докато съм жив, защото съм Хаджи Халеф Омар, който не иска да чува повече за вашите жестоки и кървави закони!

Тогава Омар застана до него и каза:

— А аз съм Омар Бен Садек, чието име никога не е било опетнявано. Вие обидихте Кара Бен Немзи, а аз съм на негова страна. Последиците обаче ще бъдат за вас!

После се случи нещо, което не бях очаквал. Малкият син на Халеф застана до баща си и извика с тънко детско гласче:

— А аз съм Кара Бен Хаджи Халеф и също съм на страната на ефендито, чието име нося. Той е много по-велик от всички вас!

— Рух, я месах! (Махни се, джудже!) — изсмя се Амад. — Толкова си нищожен! Който стои под закрилата на едно хлапе, наистина може да се гордее с храбростта и ума си!

— Да, наистина съм горд — отвърнах аз, — че момче, с което съм се заел едва от няколко дни, вече притежава много по-проницателен поглед от вас, които се наричате опитни воини. Ти ме пъдиш. Добре, ще се отделя от вас, но няма да си замина, защото знам, че ще имате нужда от помощта ми. Преди малко в упорството си ти каза: „Моето място е до гроба на моя баща, аз оставам тук!“ Внимавай това да не се изпълни по такъв начин, че да останеш тук завинаги!

Обърнах се и отделих жребеца си от другите коне. Това беше знакът за раздялата. Халеф, синът му и Омар също взеха конете си. Тогава англичанинът, който досега мълчаливо бе слушал, стана, доведе коня си и ме попита:

— Чуйте, скъпи мистър Кара Бен Немзи, какви дяволи ви прихващат? Да не се разделяте с хадедихните?

— Да.

— Защо?

— Защото вече не съм техен водач. Четиримата, които преди това са ходили на лов, са срещнали двама бебехи, които са се представили за сорани. Посъветвах ги да отидем да лагеруваме на друго място, но те остават тук.

— По дяволите! Това може да ни създаде много грижи, нали? Ще ми кажете ли какво…

— Не сега — прекъснах го аз, — по-късно! Трябва веднага да тръгна след двамата бебехи. Ще взема със себе си Халеф и сина му…

— А защо не мен? — прекъсна ме той., — Защото при тези скъпоценни коне трябва да остане сигурен човек, а вие сте най-благонадеждният.

— Well, добре, оставам — заяви той доволно, макар да не го вземах тъкмо защото се страхувах, че може да направи някоя глупост.

След няколко минути аз отново слязох с Халеф и сина му от хълма в долината. Докато се спускахме надолу, нищо не привлече вниманието ми, защото в по-голямата си част пътят беше скалист. Долу обаче забелязах следите, които бяха оставили четиримата хадедихни по време на лова си. До тях все още се виждаха стъпките на двама души, които не бяха вървели по скалната пътека, а бяха завили встрани и дирите им водеха към хълма.

— Сещаш ли се кой може да е бил тук? — попитах аз Халеф.

— Не, сихди — отвърна той. — Понеже още не си ми казал какво мислиш, не знам от какво да изхождам.

— От мисълта, че двамата кюрди, които са се представили за сорани, са били бебехи.

— Машаллах! Така ли мислиш? Каква е причината?

— Причините са много. Първо, сораните вече нямат племе.

— Това е така, сихди. Това племе беше унищожено от бебехите и останаха само няколко мъже, които и до днес трябва да се крият. Изобщо не се сетих за това.

— Как може тогава племе на сораните да има стада до стария канал Беледрус?

— Там никога не е имало кюрди а само арабски племена. Четиримата хадедихни са били недостойно измамени.

— И са били толкова глупави да повярват на лъжата. Двамата кюрди са били съгледвачи на бебехите, които както и друга година сега отново ще дойдат и за да се предпазят от изненади, са изпратили напред двама воини. Тези шпиони веднага са разбрали по отличителните знаци на племето, че четиримата ловци са хадедихни, и затова са се представили за сорани. Разпитали са онези наивници, узнали са всичко, а после са измислили лъжата за изгубената кама, за да могат да се върнат незабелязано. Тогава са скрили конете си на подходящо място и са се върнали, за да се промъкнат нагоре и да ни наблюдават. Следите им водят към хълма, но не се връщат надолу. Предполагам, че са още горе! Стойте тук. Трябва да проверя.

Запромъквах се отново нагоре покрай храсталаци и скали. Трудно беше да се проследи дирята по твърдата почва, но все пак успях. Тогава видях, че двамата съгледвачи ни бяха наблюдавали, а може би бяха чули и разговорите ни, които се водеха на толкова висок глас. После следата се отклоняваше встрани и отново водеше надолу. Там имаше трева, така че се виждаха ясно. Прецених, че не са от повече отпреди петнайсетина минути, и извиках на Халеф и сина му да дойдат, за да им ги обясня. Колко горд беше храбрият хаджия, че на неговия Кара беше отредена такава голяма чест да участва в този опасен поход!

Продължихме по следата заедно. Тя пресичаше другите стъпки, водещи към гробовете до реката, и продължаваше на север, като в началото се придържаше непрекъснато към брега. Там тя се сливаше с дирята на двамата бебехи, преди да срещнат хадедихните. Така че пред себе си вече имахме стари, идващи от другата страна, и нови, водещи в обратната посока стъпки. Не след дълго стигнахме до едни храсталаци, където бебехите бяха крили конете си. Бяха ги извели и яхнали отново. Както се виждаше, бяха яздили в галоп, за да съобщят новината на своите възможно най-бързо. Пътьом обяснявах на моя малък ученик всичко, което все още не му беше ясно, и истински се радвах на голямата му проницателност.

От скривалището на конете вървяхме по следата в продължение на около половин час покрай реката, като внимателно използвахме

всяко прикритие. После гората се спусна от хълма надолу и образуваше до реката една поляна, която от останалите си три страни беше обградена с дървета.

— На това място трябва да се скрием — казах аз.

— Защо точно тук? — попита Халеф.

— Защото целият отряд на бебехите ще лагерува през нощта на брега.

— Сихди, ти всезнаещ ли си?

— Не. Само си правя заключения от съществуващите обстоятелства. До залез-слънце има по-малко от час. Кюрдите трябва да спрат за нощуване.

— Няма ли да продължат да яздят, докато наближат гроба в скалата?

— Не, защото там е още по-тъмно. Луната изгрява едва по-късно. Може би враговете ни ще използват светлината й, за да се приближат после до нас. Но във всички случаи ще останат първо тук.

— А защо не по-нагоре, за да ни се наложи да вървим повече, ако искаме да ги наблюдаваме?

— Не виждаш ли, че двамата съгледвачи са слезли тук? Четирите стъпки ми казват, че са оглеждали мястото, както и граничещата с него гора. Направили са го с намерението да доведат своите дотук.

— Както винаги имаш право, сихди. Какво ще правим сега? Ще ги подслушваме, за да чуем какво ще си говорят ли?

— Много бих искал. Ще видим дали ще имаме такава възможност. Ще се скрием в гората, докато дойдат.

Навлязохме вляво между дърветата, докато намерихме един храсталак, в който да се скрием. Любопитен бях да видя дали кюрдите щяха да спрат там, където бях предположил.

Тъй като не ни оставаше нищо друго, освен да чакаме, разговаряхме тихо помежду си и, разбира се, предмет на разговора ни беше поведението на хадедихните и техния шейх. Дребният хаджия страшно се ядосваше и бълваше най-цветисти изрази по адрес на тези непредпазливи хора. Още повече го потискаше обаче мисълта, че съм бил обиден толкова много. Налагаше се непрекъснато да го уверявам, че не чувствам нито гняв, нито обида, а само задължение да бдя над тези хора, които бяха ослепели и оглушали. Но той не ми вярваше и полагаше всички усилия да ме успокои, утеши и увери в своята

вярност и привързаност. Трогателно беше от негова страна, че бе легнал близо до мен, държеше ръката ми в своята и се опитваше да придаде на тихия си глас най-нежен израз.

Но аз нямах нужда нито от утеха, нито от успокоение, защото не се измъчвах, а и вече не бях ядосан. Обаче вярната всеотдайна любов на Халеф ме караше да не възприемам чак толкова превратно опасенията, които изпитвах.

Имах онова неопределено предчувствие за неудържимото приближаване на някакво нещастие, което досега никога не ме бе лъгало. Затова прозвучаха така и последните думи, които казах на Амад ал Гандур. Не се страхувах за себе си, но нещо в мен ми казваше, че шейхът трябва да се пази. Реших да направя всичко възможно и дори ако трябва да рискувам собствения си живот, за да отклоня от него заплахата.

Вечерта се спусна и около нас стана тъмно. Тогава чухме конски тропот. Кюрдите идваха. Конниците не продължиха нататък. Значи не се бях излъгал. Те наистина спряха на предварително набелязаното от мен място.

— Ти правилно предположи, сихди, слизат от конете — прошепна Халеф. — Ще идем ли там?

— Вие двамата с Кара не. Само ненужно ще се излагате на опасност, защото не разбирате кюрдски. Ще отида сам.

— Но ако не се върнеш скоро, ще те последвам!

— Не действай прибързано, Халеф! Ще ги подслушам и ще чакам дотогава, докато започнат да говорят за това, което искам да чуя. Може да минат и часове.

— Ще се подчиня. Но горко им, ако те хванат!

Заех позиция така, че да мога да изпълня намерението си. Водите от пролетните дъждове бяха издълбали при стичането си по планината и през гората един доста дълбок ров. Сега той беше пресъхнал и минаваше напречно над мястото, където бебехите се бяха разположили на бивак. Изпълзях от храстите, спуснах се в този ров и бавно тръгнах по него. Кюрдите не говореха високо, защото хадедихните можеше да са наблизо. Но като се бях придвижил вече достатъчно напред, чух един глас да пита:

— Ще запалим ли огън?

— Не — реши друг. — Първо един от нас трябва да отиде по-надалеч и да разузнае дали сме на сигурно място.

— В безопасност сме, защото лагерът на хадедихните е горе при гроба и едва ли ще се отдалечат много от него в тъмнината.

— Да, арабите са глупави саламандри, които не смеят да се покажат от дупките си навън. Но онзи чуждоземен дявол се вре навсякъде, където не му е мястото, а с него е и онова малко куче с редките мустаци, което уби баща ми Гасахл Габоя. Това джудже ще получи за деянието си такова възнаграждение, че ревът, който ще нададе от болка, ще се чува през много планини и долини!

Говорещият се обърна по име към един от хората си и го изпрати да огледа местността надолу. Това, че още дълго време щеше да е тъмно, само ми беше от полза. Продължих да се промъквам напред, докато дърветата от гората останаха зад мен, и стигнах до мястото, на което кюрдите бяха спрели. Конете бяха отишли до реката. Бебехите бяха насядали вляво от рова и чакаха връщането на съгледвача. Сега можеха да говорят по-високо, защото, ако хадедихните бяха наблизо, той вероятно щеше да ги открие и да съобщи за тях.

От всичко, което бях чул до момента, можеше да се направи заключението, че тези кюрди са предвождани от сина на Гасахл Габоя. Горко ни, ако попаднехме в ръцете на този отмъстител! В хода на следващите разговори чух, че той се казва Ахмед Асад. Щом очите ми привикнаха към тъмнината, успях да преброя единайсет души. Ако нямаше други, наистина не биваше да се страхуваме от тях.

— Какъв късмет — тъкмо казваше Ахмед Асад, — че ми хрумна идеята да изпратя напред двама съгледвачи! Ако не го бях направил, сигурно щяхме да се набутаме в ръцете на хадедихните.

— Кога ще ги нападнем? — попита някой.

— Зависи от това дали нашият пратеник ще е достатъчно бърз. Предпочитам да е още през нощта, защото няма да могат да ни видят, и ще ги изненадаме така, че да паднат живи в ръцете ни. Значи имат превъзходни коне?

— Да. Първо, врания жребец на чужденеца, който се нарича Кара Бен Немзи и притежава две вълшебни пушки, с които може да се стреля безброй много пъти, без да е необходимо да се зарежда. Освен това е тук и младото жребче, което язди момчето на дребосъка с рядката брада. Взели са със себе си и скъпата бяла кобила на шейх

Амад ал Гандур. Имало и някакъв петнист кон, който също бил превъзходен.

— Мислиш ли, че са по-добри от моята черна персийска кобила?

— Не. Твоята кобила няма равна на себе си. Нейното родословно дърво започва от оборите на самия Надир шах.

— Въпреки това трябва да вземем тези коне. Никой да не стреля по тях, освен ако не е в опасност животът му. Но това едва ли ще се случи, защото ние толкова бързо ще нападнем тези крастави кучета, че няма да имат време да хапят.

За съжаление в този момент се върна съгледвачът и съобщи, че не е забелязал нищо подозрително. После Ахмед Асад заяви:

— Тогава напалете огън, за да можем да се наядем! Щом луната изгрее, ще продължим пътя си и ще се установим на лагер близо до хълма, на който са хадедихните.

Съгледвачът попита:

— Но преди нападението сигурно ще трябва да се изкача догоре, за да видя дали спят и дали са запалили огън?

— Разбира се, това трябва да го знаем предварително. Ще тръгнеш напред, за да ни съобщиш.

После кюрдите събраха сухи клони от околните дървета и храсти. Огънят можеше да ме издаде, затова реших, че е по-добре бързо да се оттегля. Стигнах до спътниците си, без бебехите да ме забележат, и се върнахме обратно. Като се отдалечихме достатъчно, за да не могат да ни чуват враговете, нямаше вече защо да се пазим.

Халеф нямаше търпение да чуе какво бях научил. Разказах му, а после той попита:

— Мислиш ли, че ще нападнат още през нощта?

— Да. Не са ми ясни само думите на предводителя им, че зависело от това, дали пратеникът им ще е достатъчно бърз. Какъв пратеник имаше предвид?

— Кой знае!

— Но сигурно ще се наложи да го разберем. В положение като нашето човек не може да е достатъчно съобразителен. Преброих единайсет души, със съгледвача са дванайсет. Дали водачът не е изпратил куриер да доведе още хора?

— В такъв случай наоколо има много повече бебехи!

— Защо не? Ако се окаже така, ще срещнем твърда съпротива.

— Не се страхувам, сихди!

— Знам, скъпи Халеф. Но имам предчувствието, че и този път краят няма да е добър.

— Не се тревожи толкова! Колко пъти сме се намирали и в по-големи опасности и винаги сме излизали благополучно от тях. Така ще бъде и днес, и утре. Какво смяташ да правиш? Ще изчакаме ли нападението, или ще е по-добре сами да нападнем бебехите?

— Не мога да взема решение. Знаеш, че сега командва Амад ал Гандур.

— Дано Аллах чуе жалбите ми! Вероятно междувременно е прозрял истината!

— Съмнявам се. Познавам треската на кръвното отмъщение. Когото обхване, повече не може да се избави от нея. Ще видиш, че продължава да мисли така, както и преди да го напуснем.

Заизкачвахме се към гроба. Като стигнахме споменатата скална теснина, отдалеч срещу нас блесна светлината на огромен огън.

— Каква грешка, да се пали такъв огън! — изплъзна ми се от устата, макар че бях решил да не правя нищо друго, освен спокойно да чакам.

— Веднага ще им кажа мнението си — рече Халеф. Сръчният дребосък изтича бързо догоре и извика на седящите и гуляещи край огъня хадедихни:

— Аллах акбар! (Господ е велик!), но вашата непредпазливост е още по-голяма! Как може да напалите такъв голям огън!

— Теб какво те засяга? — изръмжа Амад ал Гандур.

— Засяга ме, и то много. От това може да зависи животът ми.

— Кого интересува животът ти!

— Така ли? Ако не говореше заслепен от жаждата за мъст, щях да ти отговоря с оръжие. Бебехите са дошли да ни нападнат, а вие им палите огън, за да могат куршумите им по-точно да ви улучват!

— Бебехите ли? Лъжеш!

— Дръж си езика! Аз съм Хаджи Халеф Омар и никога досега не съм лъгал. Съгледвачите на бебехите са ви излъгали, че са сорани, и са научили от вас всичко, каквото ги е интересувало. После са се върнали, за да доведат отмъстителя Ахмед Асад, сина на Гасахл Габоя. Той е спрял недалеч оттук и иска да ни нападне.

Това все пак наруши спокойствието на хадедихните. Те подканиха Халеф да им разкаже всичко.

— Всъщност вие не заслужавате нито дума — започна той. — Отказахте се от моя сихди, затова трябваше просто да си заминем и повече да не ни е грижа за вас, но знам какво дължа на обръщането си към истинската любов, затова ще изпълня молбата ви. Ефендито, аз и синът ми Кара Бен Халеф бяхме до лагера на бебехите и подслушахме разговорите им. Ако не го бяхме направили, тази нощ щяхте да бъдете изклани като овце, които нямат пастири и пазачи.

Той колоритно им разказа какво бяхме направили, видели и чули, като накрая прибави и необходимите предупреждения. Вече си мислех, че казаното от него ще постигне желания успех, когато Амад ал Гандур избухна:

— Млъкни! Нямаме нужда от твоите съвети! Сами знаем какво да правим. Значи сте преброили дванайсет бебехи!

— Ако искаш да провериш дали са толкова, иди при тях!

— И за какво е всичкият този шум? Дванайсет срещу двайсет!

— Да, но е възможно да дойдат и други, защото Ахмед Асат говореше и за някакъв пратеник.

— Щели да дойдат! Не се страхуваме. Какво си се разкрещял за големия ни огън? Точно такъв огън е необходим при нападение. Ще седнем в сянката. Тогава бебехите няма да могат да ни виждат, а ние ще ги забележим веднага щом дойдат и ще ги избием.

— Нали походът ни щеше да е мирен!

— Млъкни! Кюрдите идват да ни отмъстят. Тогава ще се отбраняваме. Тези кучи синове не заслужават да ходят под небето на Аллах. Трябва да бъдат заличени от лицето на земята!

— Добре, ще мълча. Но вие ще плачете и виете над това, което ще последва!

Халеф се обърна и тръгна към мястото, където седяха Омар Бен Садек и англичанинът. Бях решил да не казвам нищо, но не можах да се сдържа. Вероятно все още щеше да е възможно да се избегне проливането на кръв. Хадедихните можеха да се молят тук горе, а бебехите долу при гробовете си и да отложат отмъщението за по-късно. Затова реших да направя още един опит да говоря за мир:

— Амад ал Гандур — започнах аз, — бях твой приятел и спътник и искам и сега да бъда. Не хвърли ли ти днес камъка в гроба и не

твърдеше ли, че баща ти вече е отмъстен? Защо отново жадуваш за кръв?

— Отмъщението не беше мъртво — изръмжа той, — само беше заспало и сега отново се събуди.

— Не, не е така. То още спи и не иска да се събужда. Ти искаш да го възобновиш. Който разпалва огън, трябва да е предпазлив и предварително да размисли, защото лесно би могъл да се изгори.

— Да не мислиш, че имам нужда от поученията ти?

— Да, така смятам. Тъкмо сега трябва да се вслушаш в тях. Не обичам да се хваля и не искам да ми се заплаща за това, което съм направил. Но днес, когато животът ти толкова много зависи от самия теб, трябва да ти припомня за затвора в Амадие, където щеше да умреш, ако не те бях измъкнал от него. Ако баща ти, който тогава беше с нас, беше жив, щеше да те посъветва да се вслушаш в думите ми.

— Не — избухна той, — нямаше да го направи, защото твоите съвети и думи го отведоха към гибелта. Ти не си от нашата вяра и не си един от нас. Ако някой правоверен слуша християнин, то винаги е в негова вреда. Искам отмъщение и ще наложа волята си.

— А аз искам любов и помирение. Ще видим чия воля ще донесе подобри плодове!

Разбрах, че всичките ми усилия са напразни, и отидох при спътниците си. Седнали бяхме в плътна сянка. Хадедихните също потърсиха тъмни места, за да посрещнат с куршуми нападащите кюрди.

Англичанинът беше разбрал много малко от това, което бях говорил, и трябваше да му го обясня. После той каза:

— Твърди глави! Мислите ли, че и бебехите имат такива черепи?

— Разбира се, сър Дейвид.

— Значи в такъв случай ще има сблъсък?

— Вероятно. Ще се опитам да предотвратя най-лошото.

— Как ще го направите?

— Първоначално не мога да направя нищо друго, освен да осведомя Ахмед Асад, че знаем за предстоящото нападение. Тогава сигурно поне през нощта няма да предприемат нищо.

— И нападението да се отложи за през деня!

— Трябва да изчакаме. Може дотогава да ми хрумне спасителната мисъл.

— А как кюрдът ще разбере, че знаем за нападението?

— От съгледвача, когото ще изпрати, за да види спим ли и гори ли огън.

— На него ли ще кажете? Как ще го направите, мистър сихди и ефенди?

— Ще го пленя.

— Ах, ох, ще го пленете!

Въпреки тъмнината видях как от възхищение устата на Линдси прие формата на познатия четириъгълник и че носът му застрашително се заклатушка. Той хвана ръката ми и продължи:

— Знаете ли какво, сър. Досега нищо не съм могъл да направя по време на това пътуване. Искам да обвия осемте си пръста около врата на някой кюрд. Какво ще кажете? С удоволствие ще платя сто, че дори и един фунта стерлинги за това!

— Можете да го направите и без да плащате, сър Дейвид, при условие че и аз съм с вас и действате по моите указания!

— Well, — съгласен, yes! Бебех кюрд, пръсти, гърло, указания, чудесно, превъзходно! Най-сетне отново истински живот!

Той изкрещя това така силно, че трябваше да го помоля да се държи по-спокойно.

След известно време луната изгря и предположих, че кюрдите ще напуснат лагера си на поляната. Без да предупреждавам хадедихните за намерението си, слязох с англичанина до теснината в скалите, където смятахме да се скрием. Тъй като горната им част се осветяваше от огъня на хадедихните, пресякохме тази ивица и легнахме на неосветената земя, зад един храст. Предполагахме; че шпионинът няма да може да ни забележи долу в тъмното.

— Дали ще дойде? — попита англичанинът, който жадуваше да хване бебеха.

— На всяка цена — заявих аз. — Ахмед Асад, неговият шейх, го каза. Но сега мълчете, за да можем не само да го видим, но преди това и да го чуем.

Лежахме така в продължение на около четвърт час. Долу се чуваше онова монотонно и все пак многозначително шумолене на гората, онази трогателна проповед за всемогъществото на безкрая, на вечността. Тогава чух глух шум.

— Слушайте! — прошепнах аз на Линдси.

— Не чувам нищо.

— Аз да. Това са стъпките на конете по поляната долу. Идват.

— Well! Дълги уши имате, сър. Меките им висулки сигурно стигат чак до долу, където се крият приятелчетата. Вие сте вундеркинд и трябва да ви показват по панаирите!

— Благодаря, сър Дейвид! Но сега внимавайте, защото съвсем скоро насам ще се изкачи съгледвачът.

Изминаха около пет минути и се дочу шум от търкалящ се камък.

— Приближава — прошепнах аз на англичанина. — Хванете го за врата, но толкова здраво, че да не може да издаде нито звук!

— А после?

— Другото е моя работа.

Чухме тихи стъпки, а след няколко мига видяхме и мъжа. Луната го осветяваше ярко, а ние лежахме в сянката на скалата. Сигурно беше най-добрият шпионин на кюрдите и все пак бе лош съгледвач. На негово място щях да избирам само тъмните места зад храстите и да пълзя, а той вървеше изправен. Стъпваше бавно и внимателно. Близо до нас спря, за да се ослуша. Понеже не чу и не видя нищо съмнително, продължи нататък, за да навлезе в теснината. Трябваше да мине край нас. Тогава побутнах сър Дейвид. Той изправи дългата си снага. Кюрдът изведнъж видя тази дълга сянка да се изправя до него и отстъпи крачка назад. Още преди да се окопити и да нададе вик, ръцете на англичанина го сграбчиха за врата.

— Хванах го! — каза Линдси. — Сега какво да правя?

— Сложете го долу.

Хванах бебеха за краката и англичанинът го повали. Плененият човек не направи никакъв опит за съпротива. Извадих ножа си, опрях го до гърдите му, помолих Линдси да го пусне и го заплаших:

— Ако извикаш, ще те намушкам! Но ако се подчиниш, няма да ти се случи нищо!

Известно време гърлото му хъхреше, накрая успя да си поеме дълбоко въздух, но не се осмели да проговори.

— Както виждаш, не винаги имаш късмет при интонирането — продължих аз. — Веднъж успя, когато днес беше тук за първи път с един твой другар. Но ако сега не направиш това, което ти заповядам, с теб е свършено. Отговори на въпроса ми, но толкова тихо, че да те чуваме само ние! Ахмед Асад е на бивак с вас долу в долината, нали?

Той не отговори. Сигурно мислеше как да постъпи в тази ситуация. Повторих въпроса си и натиснах върха на ножа в тялото му.

— Ходих[10], не ме пронизвай! — помоли той бързо. — Да, ние сме там долу.

— Колко сте?

— Дванайсет.

— Но ще дойдат още, нали?

— Не.

— Нали сте изпратили куриер? За какво?

— Катера ходех! (За Бога!) — извика той. — Ти знаеш?

— Да.

— Кой си ти, ходих?

— Мисля, че ме познаваш. Погледни ме! — отговорих аз и излязох от сянката на ярката лунна светлина.

— Чужденецът с вълшебните пушки! — запелтечи той.

— Да, аз съм. Отговори на въпроса ми!

Той се подчини на подканата ми, след като известно време размишлява:

— Не мога да разбера откъде знаеш, но е вярно, че изпратихме куриер. Отиде при Джибраил Мамраш.

— Ах, в къщата на шейха на джиафите? Тя е на ден и половина път оттук. Какво ще прави там?

— Наистина е далеч, но е най-близкото място, от което можем да вземем месо и брашно. Понеже сме дошли тук да правим богослужение, не можем да стреляме по дивеч. Затова решихме да купим храна от Джибраил Мамраш.

— От него ли? Хм! Но той е от племето на джиафите, чиито врагове сте вие.

— Вече не сме, ходих.

— Възможно е! Не ти вярвам. Внимавай! Много добре знам, че искате да ни нападнете. Виждаш обаче, че сме обсадили подстъпите към хълма. Който се приближи, ще бъде застрелян.

— Ходих, ние нищо няма да ви направим!

— Млъкни! Много добре знам какви са намеренията ви. Ние също сме дошли само за молитва, а не за бой. Затова няма да се отнеса с вас така, както ми се иска. Защо да се избиваме взаимно, щом отмъщението се е стаило? Защо богоугодната молитва трябва да се

превърне в безбожна битка и убийство? Стани! Пускам те на свобода! Върви долу при Ахмед Асад, вашия предводител, и му отнеси моето послание! Предлагам му мир. Двата отряда ще се молят при гробовете на своите мъртви, а после ще напуснат тези места, когато и както пожелаят.

— Не, това не може да стане! — извика някой до мен. От скалната теснина излезе Амад ал Гандур, където се беше скрил, и продължи със заплашителен тон:

— Как може, без да ме питаш, да вземаш решение вместо нас! Видях, че двамата се отдалечавате, а не се връщате. Тогава веднага си помислих, че кроите нещо, което е против волята ми, и тръгнах след вас. Дойдох в тази теснина, долових гласовете ви и спрях. Чух всичко и ти казвам, че нямаш право да предлагаш мир. Бих се срамувал да моля тези кюрдски кучета за мир! Ясно ли ти е?

— Предложих им мир, но не съм ги молил за това. Ясно ли ти е? Ти се отдели от мен и можеш да го смяташ за каквото си искаш. Аз също ще действам, както сметна за добре.

— Добре, направи го! Но този кюрд тук е наш пленник. Предай ми го!

— Не, няма да го направя. Никога не съм нарушавал дадената дума и сега ще бъде така, както съм казал. Той е свободен.

— Не е свободен! — извика Амад ал Гандур и хвана бебеха за ръката. — Той е мой и се заклевам в името на Аллаха, че…

— Спри, не се заклевай! — прекъснах го аз. — Няма да можеш да удържиш на клетвата си.

— Ще я спазя и ти казвам, че ще наложа волята си с оръжие!

— И срещу мен ли?

— Срещу всеки, който ми се противопоставя!

— Добре! Както искаш! Щом приятелството, благодарността и разумът вече нямат значение, нека спорът между нас се решава от ножа. Днес отново ще се случи същото, както тогава с Гасахл Габоя, а ти ще заплатиш твърдоглавието си. Казах, че този кюрд ще бъде свободен, и думата ми няма да бъде нарушена. Махни ръката си от него!

— Не! — изскърца със зъби шейхът.

— Махни я, иначе ще те съборя с юмрук! Познаваш удара ми!

— Удряй! Само посмей! — заплаши ме той, като извади нож срещу мен, без да пуска ръката на кюрда.

Замахнах с юмрук, но бързо отпуснах ръка, защото в този миг наблизо, в храстите зад нас, изтрещя изстрел, а после още един. Амад ал Гандур се завъртя наполовина около собствената си ос, пускайки кюрда, и политна към скалата. Кюрдът избяга. Иззад храстите обаче изскочиха двама души с насочени срещу англичанина и мен пушки, за да ни повалят с прикладите.

Това, което се случва обикновено в такива моменти, става много по-бързо, отколкото може да се разкаже. Скочих срещу първия нападател, хвърлих се встрани и с всичка сила го ударих отпред в ключицата на вдигнатата лява ръка. Той изпусна пушката, извика и излетя пет-шест крачки назад, където се строполи като чувал.

В това време другият се беше приближил до Линдси и беше замахнал, но не го бе улучил, защото англичанинът също бе избягнал удара. С един скок се озовах до тях, съборих кюрда и го държах здраво, докато сър Дейвид вадеше ножа и пистолета от пояса му. Луната осветяваше лицето му и разпознах Мусафир, благоразположения някога към мен брат на шейх Гасахл Габоя. Доколкото си спомнях, той ми дължеше благодарност, защото го защитих пред хадедихните и го освободих от плен.

Другият нападател, когото бях блъснал, се съвзе и побягна. Не го спрях, въпреки че англичанинът ми извика:

— Негодникът бяга! Хванете го, сър!

— Оставете го, сър Дейвид! — отговорих аз. — Тук имаме скъпоценен човек.

— Кой е той? Ах, за Бога, това е братът на шейха, когото тогава трябваше непременно да убием!

— Да. Бързо с него в теснината.! Може и други кюрди да са се изкачили дотук! Аз ще се заема с него, а вие вземете Амад ал Гандур!

— Никой не ми трябва и сам мога да вървя — заяви шейхът, като видя, че Линдси иска да му помогне. — Ти си виновен за това, ефенди. Никога няма да го забравя. Искаше да ме удариш и сега съм ранен. Между нас двамата е свършено завинаги!

Амад влезе в теснината, залитайки. Ние двамата го последвахме. Като минахме през нея, се натъкнахме на тичащия срещу нас Халеф и сина му.

— Сихди, чухме изстрели. Какво се е случило? — извика хаджията.

— Нападнаха ни двама кюрди. Може би ще дойдат още. Скрийте се с Кара в теснината и внимавайте! Стреляйте по всеки враг, който се приближи!

Двамата изчезнаха между скалите. Хадедихните също бяха чули изстрелите. Те се събраха до огъня, около ранения си шейх, и сипеха страшни закани. Не им обръщах внимание, защото трябваше да говоря с бебеха. Вече не го държахме. Той се беше облегнал на скалата и гледаше мрачно пред себе си.

— За втори път се озовавам в ръцете ти, ходих.

— Да, и не ми е приятно. Преди ти сам ми каза, че съм спасил живота и честта ти. Станах твой приятел и въпреки това ти стреля срещу мен!

— По теб ли? Грешиш. Изпратихме горе съгледвач. Той много се забави и тогава аз се промъкнах тук с още един воин. Видях ви и чух думите ти за мир. Освен това видях, че приятелят ти извади нож срещу теб. Тогава стреляхме по него.

— Значи знаеш, че нямам желание да се бия с вас?

— Да.

— Добре! Значи все още си ми приятел като тогава. Освобождавам те. Можеш да си вървиш.

— Наистина ли, ходих? — попита Мусафир недоверчиво.

— Сигурно си спомняш, че съм християнин. Върви при своите в името на Бога! Оръжията ти са долу. Вземи ги! Кажи на Ахмед Асад, че искам мир! Утре сутринта ще дойда в лагера ви и ще преговарям с него.

— Ти… ще се осмелиш?! — учуди се кюрдът.

— Това не е риск. Знам какво правя. Не се страхувам от вас, въпреки че ни превъзхождате по брой.

— И това ли знаеш?

— Да. Вашият съгледвач ме излъга. Каза, че пратеникът ви е отишъл при Джибраил Мамраш, за да купи храна. Нека разправя тези приказки на други, но не и на мен! Пратеникът ви е довел още ваши воини.

— Да, така е, ходих! Тръгнали сме на военен поход срещу кюрдите на Румок и Пир Мам. Ахмед Асад се отклони от пътя, за да

посети гробовете, а при нас изпрати куриера да ни каже бързо да го последваме, понеже хадедихните били тук. Нашите воини искаха да си отмъстят.

— Колко души сте?

— Сто и двайсет. С вас е свършено, защото позицията ви горе е лоша.

— Да, мястото е лошо, но както знаеш, оръжията ни са много подобри. А не зависи и само от това, а и кой си служи с тези оръжия. Повтарям ти, че не се страхувам от вас. Слез долу и кажи това на своите! И за тях е по-добре, ако се държат така, сякаш изобщо не са били тук. Иначе военният ви поход лесно би могъл да се превърне в поражение.

— Ходих, не познавам друг човек, който да мисли, говори и действа като теб. Ако не бях бебех, щях да искам да съм християнин и да живея в твоята страна. Там всички хора ли са такива?

— Не всички. Навсякъде има добри и лоши. Но един християнин никога не се стреми да пролее кръвта на ближния си, дори и на най-злия си враг. Хайде, върви! Утре сутринта ще дойда при вас. Но кажи на бебехите, че през нощта ще се защитаваме и ще застреляме всеки, който се осмели до утре да се приближи до нас!

— Ще го направя, ходих, нека става каквото ще. Ще видиш, че съм твой приятел.

— Също и на спътниците ми ли?

— Не, защото те са врагове на племето ми. На тях не съм им задължен. Сбогом! А като се видим утре, бих искал да мога да ти служа така, както ти беше благ и любезен с мен.

Мусафир тръгна, а аз дадох указание на Халеф и сина му да го пропуснат безпрепятствено. Англичанинът не бе разбрал нито дума от водения между нас разговор на кюрдски. Затова попита:

— Пускате ли го, сър? Защо не го оставихте като заложник?

— Не можех, защото преди станахме с него приятели и побратими. Можете да бъдете сигурен, че сега той ще направи за нас много повече, отколкото можеше да ни бъде от полза като заложник.

— Well, както искате. Но другият също избяга! Бях го хванал здраво за пояса! Много странен човек сте.

На него сигурно му се искаше да поговорим още, но беше прекъснат, защото към мен бързо и заплашително се приближи Амад

ал Гандур. Целият му бурнус беше напоен с кръв. Ранен беше в рамото.

— Не виждам кюрда! — изкрещя ми той гневно, а очите му страшно святкаха.

— Аз също — отвърнах му вяло.

— Къде отиде?

— В лагера на своите.

— Кой го пусна?

— Аз.

— Ефенди, да те убия ли искаш? Това краставо куче стреля по мен, а ти го освобождаваш? Още веднъж питам, дали да те убия?

— Не си ли спомняш, че преди той беше станал мой приятел? Мусафир не ми е сторил нищо, затова го освободих.

— Да, но мен искаше да убие! Виждаш ли кръвта по дрехите ми? Тя крещи за отмъщение!

— Сам си виновен за това, Амад. Мусафир не искал да предприема срещу нас нищо. Но като видял, че вадиш нож срещу мен, понеже съм негов приятел, е стрелял по теб.

— Тогава трябваше да ми го предадеш.

— Той беше в мои ръце, а не в твоите. Можех да правя каквото пожелая. Ако го искаш, хвани го!

— Наистина ли се осмеляваш да разговаряш с мен по този начин? За трети път те питам, дали да те убия?

— И аз за трети път няма да отговоря на въпроса ти. Ти самият каза, че между нас двамата вече всичко е свършено, затова ме остави на спокойствие!

Моята невъзмутимост му направи впечатление, но той трябваше да полага големи усилия да овладее гнева си. Хадедихните също се бяха приближили. Стояха зад него. Ако ги беше накарал да ме хванат, наистина не знаех дали щяха да му се подчинят или не. Те също бяха настроени за бой и отмъщение. Минах покрай Амад ал Гандур, а после и между тях. Не се осмелиха да ми попречат. Тогава се обърнах още веднъж към шейха и казах:

— Впрочем кюрдът каза, че с нас било свършено, защото сме си избрали лошо място. Отрядът им се състои не от дванайсет, а от сто и двайсет воини. Помисли как ще се справиш с тях!

— Сто и двайсет? Това е лъжа!

Престорих се, че не съм чул тази обида, и отидох при коня си, където легнах. По-късно смених Халеф и сина му на поста им и останах на стража в скалната теснина до сутринта.

Беше неприятна нощ. В хадедихните сякаш се бе вселил някакъв дявол. Колко се бяха радвали на пристигането ми! Каква почит и любов ми бяха засвидетелствали! Сега изведнъж се бяха настроили срещу мен почти враждебно. Това беше опиянението от отмъщението. Който сам не го е изпитал, едва ли може да повярва какво влияние има то върху един полудив човек. Та дори и в нашите цивилизовани страни често се случва някой човек да потъпче честта си, щастието на живота си заради едно отмъщение, което не само е нехристиянско, а понякога направо смешно. Щом го правят християните, как да съдим тогава някой бедуин, индианец, хотентот или абориген!

Такива мисли ме занимаваха през тази нощ. Но щом се съмна, отидох при моя Рих, за да го нахраня. Той ближеше бузите и ръцете ми и беше много нежен, защото през нощта не бях стоял при него. Беше копнял за мен. Бях взел за него едно чувалче с фурми, но досега му бях давал много малко от тях, защото наоколо имаше много трева. Но понеже горе зеленината беше оскъдна, а предчувствах, че днес ще се стигне до битка и можеше да ми се наложи да разчитам на бързината и издръжливостта на коня си, му дадох да яде фурми. Умното животно знаеше, че не бива да вдига шум. Виждах, че много му се искаше да изцвили от любов. Но понеже не му се позволяваше, непрекъснато издаваше някакъв звук между цвилене и пръхтене. Можеше да се сравнява с клопането на кокошка, подканяща пиленцата да се приберат под крилата й. Бих могъл да кажа, че Рих предчувстваше какво предстои и искаше за последен път да ми засвидетелства любовта си и да се сбогува с мен. Не се срамувам да призная, че днес, когато пиша тези редове, от очите ми се стичат не особено мъжествени капки.

Амад ал Гандур също не беше спал. Облегнал беше гръб на гроба на баща си и следеше движенията ми с мрачен поглед. Наистина нараняването му не беше леко и очите му вече искряха, сякаш го обхващаше треска. Въпреки всичко, което беше станало между нас предишния ден, отидох при него, за да се осведомя за състоянието му и да му предложа помощта си. Той обаче троснато се обърна и каза:

— Махай се оттук! Не искам никога вече да ме докосва християнин! Отново изпратих Халеф на пост в теснината, метнах

карабината през рамо и тръгнах надолу, за да отида при кюрдите. Халеф искаше непременно да дойде с мен, но аз не се съгласих. Рискът беше прекалено голям, за да позволя и някой друг да го поеме.

Притичвах от храст до храст, за да не ме забележат, защото исках да се появя при бебехите внезапно. Тогава видях един от тях да седи облегнат до едно дърво и да се взира към хълма, сякаш очакваше някого оттам. Беше Мусафир. Той знаеше, че ще дойда. Искаше да ми каже нещо ли? Излязох иззад храстите. Като ме видя, той бързо се приближи до мен и каза:

— Ходих, ти си мой приятел. Затова трябва да те спася. Веднага се отдели от хадедихните, защото ще бъдеш загубен заедно с тях. Най-късно след четвърт час ще бъдете нападнати.

— Но вие не можете да минете през теснината, защото я защитаваме.

— Няма да дойдем от тази страна.

— Ах, значи ще се изкачите от другата?

— Да. Още на разсъмване огледахме всичко и намерихме едно място, откъдето можем да се изкачим горе. Никой бедуин, живеещ в равнината, не би могъл да го направи, но ние, кюрдите, живеем в планините и сме добри катерачи.

— Ще ви пресрещнем и там!

— След като аз ти го казах! Знам. Виждаш колко съм ти благодарен, защото предавам собствените си другари. Но нищо не може да ви помогне, защото ще бъдете нападнати от две страни, през теснината в скалите, също.

— Хм! Къде е лагерът ви? Все още точно под нас ли?

— Не. Върнахме се и заобиколихме хълма. Повече не мога да ти кажа. Изпълних дълга си към теб. Сега прави каквото намериш за добре! Ходех те бехвеше! (Господ да те пази!)

Мусафир се обърна и бързо се отдалечи. Веднага се върнах на хълма. Забравил за кавгата от предишния ден и сегашното поведение на Амад ал Гандур, извиках на хадедихните:

— Грабвайте оръжието, мъже! Бебехите ще ни нападнат, там при прохода в скалите, както и от другата страна, където има пътека! Тогава Амад ал Гандур скочи и попита:

— Къде са сега?

— Изтеглили са се на север, зад хълма. Мусафир ми каза. Затова настоявам да не го закачате. Не стреляйте по него! И въобще щадете колкото можете враговете! Стреляйте по краката им! Аз с карабината си ще…

— Млъкни! — сряза ме Амад ал Гандур. — Какво се разпореждаш! Сега заповядвам аз и ще стане каквото аз кажа. Няма да ги чакаме да дойдат от двете страни. Ще ги нападнем. Ще ги победим. Вземайте оръжията и конете, храбри воини на хадедихните! Ще водим конете надолу, докато стане възможно да ги възседнем, после ще се спуснем сред краставите кучета…

— За Бога, само това не! — прекъснах го аз. — Помислете…

— Млъкни! — извика ми шейхът отново. — Да не смяташ, че нищо не разбирам от битки? Не ни трябват съветите и помощта ти. Стой тук и се задушавай от мъдростта си и прочутата си любов към враговете! А ако Хаджи Халеф забрави, че е станал хадедихн и че мястото му е при нас, а не при теб, да остане тук със сина си и никога повече да не се мярка пред очите ни. Не ни трябват страхливци!

— Страхливец? Аз? — разлюти се Халеф. — Още никой не ми е казвал това. Ще ти покажа дали съм страхлив. Идвам!

Той метна пушката си на рамо и отиде при коня си. Синът му направи същото. Беше миг на голяма възбуда. Разбрах, че всички възражения са безсмислени, и мълчах. Англичанинът ме попита каква е причината за оживлението и аз го осведомих.

— Ще участваме ли? — попита той.

— Не можем да останем тук.

— Well, тогава тези бебехи ще се запознаят с Дейвид Линдси! Yes!

— Не така, сър Дейвид! Нямам намерение да полетя с този полудял човек направо към гибелта. Много ми се иска да ги възпра, но виждате, че не ме слушат. Ще яздим след тях и ще видим какво може да се направи. Дано Господ даде по-добър край от този, който предчувствам!

Хадедихните се блъскаха през теснината. Халеф и синът му бяха последни.

— Сихди — извика ми той, — сърдиш ли ми се? Трябва ли Ханех, най-добрата сред жените, да чуе, че съм страхлив?

— Не. За съжаление трябва да участваш. Честта ти го повелява. Но остави Кара при мен!

— Не, сихди. Той също не бива да бъде страхливец. Хаджи Халеф Омар не позволява да посрамват името му. Ако умрем, поздрави моята Ханех, розата сред цветята, и й кажи, че не сме треперили пред смъртта! Поздрави я и сбогом, мой скъпи, скъпи господарю!

Той тръгна напред. Омар Бен Садек остана при нас.

— Е, а ти? — попитах го аз.

— Оставам при теб, защото не съм луд — отвърна той. — Нека ме сметнат за страхливец. Гордостта ми не се вслушва в такива глупаци.

— Имаш право. Впрочем може би ще намериш възможност да покажеш, че си смел. Ела, хайде да ги последваме!

Хванахме юздите на конете си и тръгнахме. Като излязохме от теснината, от хадедихните вече не се виждаше никой. Нямаха търпение да се хвърлят към гибелта си. В долината яхнахме конете и препуснахме по следите. Видяхме къде е бил лагерът на бебехите. Отпечатъците от копитата на конете им водеха на север, зад хълма. Западното му разклонение се простираше към една равнина, чиято ширина беше сигурно около два километра.

Тъкмо завивахме на запад, по долината, и чухме изстрели, както и диви викове. Битката беше започнала. Ускорихме ездата си. Стрелбата продължаваше.

— По дяволите! — извика англичанинът, който, изглежда, бе обхванат от бойната треска. — Кюрдите ще избият нашите хадедихни до последния човек, ако не отидем по-бързо! Напред, напред!

Линдси пришпори коня си и полетя в галоп. Омар и аз го последвахме със същата скорост. Стрелбата беше престанала, но виковете ставаха по-силни. Тогава долината се отвори към споменатата равнина и пред нас се откри полесражението. Тук бяха лагерували бебехите. Както и бях предполагал, нападението се бе провалило напълно. Видяхме на земята да лежат ранени и убити мъже. Онези хадедихни, които бяха успели да се измъкнат, бягаха през равнината. Бебехите ги преследваха. Вляво видях Амад ал Гандур да препуска върху бялата си кобила. Следваха го петима кюрди. Първият от тях яздеше великолепна персийска черна кобила. Това беше шейх Ахмед Асад. Точно пред нас бягаше малкият Кара Бен Хаджи Халеф,

преследван от един кюрд, препускащ върху персийски червен кон. Този кон, както от пръв поглед установих, също беше от чистокръвна порода. Плътно зад него препускаше Халеф, за да защити сина си, но конят му не беше достатъчно добър, за да настигне червения. На другите конници не обърнах внимание, защото видях, че Кара се намира в голяма опасност. Трябваше да му се притека на помощ.

— След момчето! — извиках аз на спътниците си. — Рих, Рих, кавам, кавам! (Бързо, бързо!)

Полетяхме към бойното поле. Малкото кюрди, които се занимаваха там с ранените, искаха да стрелят по нас, но пушките им не бяха заредени. Без да се оглеждам за Линдси и Омар, летях напред, покрай крещящите кюрди, които участваха в преследването, но не им обръщах внимание, защото държах под око само момчето, до което персийският кон все повече приближаваше.

Точно пред нас равнината свършваше до покрит с гора хълм, до чието подножие вляво се отваряше широка долина. Амад ал Гандур изчезна в нея. Ахмед Асад се движеше плътно зад него. Натам насочи коня си и Кара Бен Хаджи Халеф, следван от кюрда, а също и от баща си. Приближих се бързо до Халеф. Той чу идването ми, обърна се и като ме позна, ми извика:

— Сихди, спаси сина ми! Конят ми не е достатъчно бърз.

— Посветен ли е в тайната?

— Не.

— Тогава всичко е наред. Следвай ме и не се тревожи за нищо! Казвайки тези думи, префучах край него. Приличаше на преминаването на бърз влак край бавен товарен трен. Стигнахме долината и скоро бях само на няколко конски дължини от червения кон. Ездачът се обърна, видя ме и подигравателно се изсмя:

— Ти ли си, гяур? Настигни ме, ако можеш! Аз съм Нисар Харед, вторият син на Гасахл Габоя!

Той извади пистолета от пояса си и стреля по мен, но не ме улучи. Тогава посегна назад към опашката на коня си и извика:

— Галиб, галиб, рефте, рефте! — Тези думи бяха на персийски и означаваха: Победител, Победител, напред, напред!

Беше прибягнал до тайната на коня си. Щом преследваното момче чу това, нададе ликуващ вик. Видях, че слага ръка между ушите на Асил Бен Рих, не чух какво му каза, но забелязах резултата.

Жребецът беше равностоен син на моя Рих. Тайната подейства и той се понесе с двойно по-голяма скорост, но също толкова бързо препускаше след него и червеният кон. Щом кюрдът забеляза, че вероятно ще изостане, свали пушката от гърба си, за да я зареди по време на езда. Искаше да стреля по Кара. Тогава аз извиках:

— Рих, Рих — и също сложих ръка между ушите му. Жребецът изпръхтя силно и се понесе с такава скорост напред, че след една минута се озовах редом с кюрда. С един удар с приклада на мечкоубиеца го свалих от седлото. Той остана да лежи на земята неподвижно. Извиках на момчето и то спря. Зад себе си видях Омар Бен Садек на петнистия кон, а после идваха Халеф и англичанинът.

— Бързо след мен — заповядах аз на Кара — и доведи този кюрд и коня му! Трябва да препусна след Амад ал Гандур.

Казвайки това, продължих да препускам нататък, като отново използвах тайната. Честно казано, неразбираемо беше за мен, че иначе храбрият Амад ал Гандур бягаше от Ахмед Асад, без да му окаже съпротива. По-късно обаче забелязах, че пушката му беше избита от ръката. Освен това поясът му беше скъсан и бе паднал заедно с ножа и пистолетите. Значи шейхът нямаше абсолютно никакви оръжия, за да се защитава, и можеше да се спаси само благодарение бързината на коня си.

За съжаление намерението му нямаше да успее. Вчерашната загуба на кръв го беше изтощила. Към това се прибавяше и сегашното напрежение, а вероятно и треската от раната го бе обхванала. Бягайки от преследвача си, той трябваше да завие край един много остър завой на долината. Тогава Амад видя напречно на пътя си висока канара. Нямаше време да я избегне. Налагаше се да я прескочи, но нямаше сили да окаже необходимата помощ на коня си. Задните крака на животното се закачиха и то се строполи от другата страна на скалата заедно с ездача си, за щастие така, че той не остана заклещен в стремената, а излетя настрани.

Ахмед Асад стигна до завоя две секунди след него. Той овладя коня си и успя да избегне скалата и да спре зад нея. Той вече скачаше от седлото, за да се нахвърли върху лежащия на земята в полубезсъзнание хадедихн. В този момент аз също взех завоя. Видях двамата. Бебехът тъкмо замахваше с ножа си към гърдите на Амад ал Гандур.

— Стой, не го убивай, защото това ще ти навлече смъртта! — извиках аз и вдигнах коня си, за да прескочи скалата и да прегазя бебеха. Той хвърли ножа, свали пушката от гърба си, която все пак беше заредена, и ми извика:

— Приближи се, кучи сине! Пипнах ли те!

Не можех да спра, защото Рих вече скачаше. Видях дулото на пушката насочено към мен. Изстрелът изтрещя точно когато конят ми прелиташе над скалата.

Тъй като бебехът се беше целил по-ниско, отколкото се намирах в този момент вследствие на скока, куршумът не улучи мен, а коня ми. Имах чувството, че седя върху стол, по краката на който е нанесен удар. Бързо извадих стъпалата си от стремената и излетях в дъга от седлото, а Рих се преобърна от другата страна на скалата, където остана да лежи.

Не бях на себе си, скочих и без да обръщам внимание на кюрда, изтичах до коня си. Куршумът го беше улучил в гърдите. Беше безвъзвратно загубен. Обхвана ме гняв, какъвто рядко бях изпитвал. Той буквално ме откъсна от коня и ме насочи към бебеха, но вече беше твърде късно, защото той тъкмо скачаше върху седлото си. Беше видял, че не съм ранен, и страхът от мен и по-добрите ми оръжия го накараха да побегне.

— Дяволът отново ти помогна, иди да живееш при него в ада! — извика ми той. После препусна.

Гневът, който кипеше в мен, ме караше да го застрелям, но за щастие в този момент се вслушах в гласа на разума. Ако убиех шейха на бебехите, още повече щях да предизвикам жаждата за кръвно отмъщение. Но ако го хванех жив, като заложник можеше да ми бъде от по-голяма полза. Значи трябваше да го хвана. Но как? Беше ли свършил моят Рих? Но нали тук все пак беше кобилата на Амад ал Гандур. Той все още лежеше на земята, опитваше се да стане и стенеше от болка.

— О, ефенди, сигурно съм си счупил нещо, а твоят прекрасен Рих е мъртъв. Отмъсти за нас на този Ахмед Асад!

— Дай ми бялата си кобила! — извиках му аз, след като вече бях яхнал животното. — И ми кажи тайната му! Няма да я кажа на никого другиго. Бързо, бързо!

Това, което Амад ал Гандур иначе никога не би направил, сега стори:

— Погали го три пъти с пръст напречно по гърба и всеки път казвай думата аджал[11]! — отвърна той.

Той продължи да говори, но аз не го чух, защото вече препусках след Ахмед Асад, който от преследвач сега се бе превърнал в беглец. Не бях изминал голямо разстояние, когато го видях пред себе си. Понеже Амад ал Гандур беше паднал, а конят ми беше застрелян, кюрдът мислеше, че няма кой да го преследва, и яздеше в бавен тръс, а аз галопирах. Ахмед не се оглеждаше, а не ме и чуваше, защото тук почвата беше мека. За да го изненадам, използвах тайната. Белият кон се подчини и се понесе така вихрено, че когато бебехът накрая чу тропота на копита зад себе си, аз бях на около двайсет конски дължини от него. Той се обърна и извика от ужас. Уплахата му беше толкова голяма, че в продължение на няколко секунди не се сети да пришпори коня си, а това ми беше достатъчно. Грабнах мечкоубиеца и профучавайки край него, го свалих от коня с приклада.

Щом успях да обуздая кобилата, се върнах при Ахмед Асад. Конят му беше застанал до него. Той лежеше на земята и тъкмо се опитваше да стане. От устата му се лееше истински поток от проклятия.

— Млъкни, ако ти е мил животът! — заповядах му аз. — Ти застреля коня ми. Знаеш ли какво означава това за теб? Такъв кон е по-ценен от живота на сто кюрди. Ти си мой пленник. Ако откажеш да се подчиниш, моментално ще те намушкам. Дай да завържа ръцете ти на гърба!

Въпреки заплахата ми той се възпротиви и понеже исках да пощадя живота му, а и нямах намерение да го ранявам, трябваше да употребя сила. Когато най-сетне лежеше на земята с вързани крака и ръце, видях към мен да препускат в галоп Халеф, синът му и Омар Бен Садек. Момчето яздеше коня на Нисар Харед. Те спряха при нас и скочиха от седлата. Халеф хвана ръцете ми и каза:

— О, сихди, Аллах потопи сърцата ни в голяма скръб. Рих е мъртъв, прострелян в гърдите! Душата ми ще се удави в мъката, но в очите ми не може да се намери капчица болка, защото загубата, която ни постигна, е прекалено голяма. Кой е този кучи син, чийто куршум е

виновен за тази скръб? Да не би да е Ахмед Асад, който лежи тук на земята, повален от твоята ръка? Кажи ми, за да го смачкам и разкъсам!

— Остави ме сега, Халеф! — помолих го аз. — Куршумът трябваше да улучи мен. Рих умря вместо мен. Когато той падна, аз трябваше да продължа и едва сега имам време да помисля за това, че сме го загубили.

Беше така, както казвах: едва в този момент осъзнах истинския размер на загубата. Отидох встрани, седнах на земята и закрих лицето си с длани. Момчето на Халеф плачеше с глас. Баща му седна до мен и ме прегърна. Омар се отдалечи на няколко крачки, за да огледа мястото, където бяхме препускали, и изръмжа:

— Стой спокойно, ефенди! Ще пазя. Горко на онзи кюрд, който се опита да се приближи! Куршумът ми ще го изпрати в най-дълбоката яма на джехената.

След известно време дойдоха Амад ал Гандур и Линдси. Водеха пленения Нисар Харед. Амад не смееше да проговори, защото чувстваше, че е виновен за всичко. Линдси обаче сипеше най-невероятни възклицания за смъртта на жребеца. Той плачеше, но за да не се забележи, кривеше лицето си в неописуеми гримаси.

Тъкмо се канех да стана от мястото си и да кажа, че трябва да се върнем при Рих, чийто труп в никакъв случай не исках да оставям на кюрдите, Омар силно извика:

— Машаллах, шуф, шуф, ефенди, биджи, биджи! (Божие чудо, виж, виж, ефенди, той идва, той идва!)

— Кой, кой? — попитах аз.

— Твоят Рих!

Рих ли? Не беше ли мъртъв? Нима раната не беше смъртоносна? Бях ли се излъгал? С три скока се озовах до Омар, откъдето можех да погледна назад. Да, жребецът идваше в бавен тръс, клатушкайки се и залитайки. Любовта към мен го беше накарала още веднъж да събере сили и да дойде при мен. Гледката беше съкрушителна. Хукнахме срещу него. От гърдите му течеше дебела колкото пръст струя кръв. Аз пръв стигнах до жребеца и обвих ръце около шията му. Той радостно ме подуши и ближеше бузата и врата ми. После бавно започна да се свлича първо върху задните си крака, а после и върху предните. След едно напразно усилие да се изправи още веднъж Рих вдигна хубавата си малка глава, погледна ме с угасващ поглед и изцвили, тихо и

умирайки, както никога досега не бях чувал да цвили кон. Хвърлих се на земята до него и притиснах главата му до гърдите си, а Халеф се опитваше да спре течащата му кръв. Всички плачехме така, сякаш умираше любим човек. Муцуната на коня лежеше в ръката ми и той продължаваше да я ближе, все по-леко и по-бавно, докато вече не можеше да движи езика си. Последва последен спазъм, още едно последно, утихващо изпръхтяване, спазматично трепване… Рих беше мъртъв!

Свалих кефието[12], която носех под тюрбана, сложих я до раната и улових последната изтичаща капка кръв. Тази кърпа пазя и до днес като спомен, който не бих продал на никаква цена. После дадох на Халеф карабината си и му казах:

— Ето, Хаджи Халеф Омар, вземи тази пушка. Само ти освен мен знаеш как да си служиш с нея. Искам да остана още малко при коня. Ако кюрдите дойдат, не пускай никого да се приближи! Стреляй! Знаеш, че не съм жаден за кръв. Но тази на нашия Рих изтече и сега ми е все едно кой още ще пролее своята.

— Стой спокойно, сихди! — отвърна той. — Никой от тези кучи синове няма да се приближи до теб. Очите ми ще изтекат от сълзите на болка. Но все пак ще бъдат достатъчно зорки, за да може всеки от куршумите, които ще изстрелям, да улучва!

Моля да не ме съдите прекалено строго за поведението ми тогава. Да се обича едно животно, и то съкровено, не е слабост, още повече, ако е благородно като моя Рих. Той беше изпитвал с мен глад и жажда, носил ме бе през толкова опасности и толкова пъти бе спасявал живота ми, както и сега, когато умря от куршума, който трябваше да улучи мен. С хора, с приятели човек може да се раздели, да им се сърди или да натъжава. Рих нито веднъж не ми беше дал повод за недоволство, наказание или да го бия. Той разбираше всяка моя дума, всеки жест и дори бих казал, че им се подчиняваше с радост. Благородният жребец просто бе станал част от мен, която сега завинаги бях загубил. Чудно ли е тогава, че смъртта му така дълбоко покруси сърцето ми, та плачех като дете и дълго седях до него, без да ме е грижа за това, което ставаше около мен?

Междувременно хадедихните, които бяха успели да се измъкнат от бебехите, се присъединиха към нас. Липсваха дванайсет души.

Както после разбрахме, шестима от тях бяха мъртви, а останалите се намираха в плен. Бебехите бяха претърпели много по-тежки загуби.

После пристигнаха в галоп и преследвачите. Халеф ги посрещна с няколко куршума и те спряха. Изстрелите ме изтръгнаха от унинието ми. Станах, взех карабината от ръцете на Халеф и тръгнах към кюрдите. Стигнах на сто крачки от тях, без никой да се осмели да стреля по мен.

— Слезте от конете и останете по местата си! — извиках им аз. — Пленихме Ахмед Асад и Нисар Харед и моментално ще ги убием, ако не се държите миролюбиво. Ще преговаряме с вас и ще ги освободим, ако сте готови да сключите с нас мир.

Без повече да ме е грижа какво ще направят противниците, отново се върнах при спътниците си и казах на Халеф, но така, че да чуят само двамата пленници:

— Нямам желание да говоря много, защото Рих е мъртъв. Преговаряй ти с двамата кюрди! Искам да ни върнат пленените хадедихни, както и телата на мъртвите, за да можем да ги погребем. Освен това настоявам бебехите веднага да напуснат това място и да спрат чак на половин ден езда оттук. Накрая в замяна за убития ми жребец трябва да ми предадат двата персийски жребеца. Давам четвърт час на синовете на Гасахл Габоя. Ако дотогава не са приели условията ми, ще бъдат обесени на този дъб. Този път говоря съвсем сериозно, Халеф!

— Да, сихди, Рих трябва или да бъде отмъстен, или заменен — увери ме тържествено хаджията. — Кълна се, че няма да чакам нито минута повече след изтичането на определеното време.

Отново седнах до жребеца си, без да обръщам внимание на това, което казаха пленниците. Тогава видях, че въпреки забраната ми един от кюрдите се отдели от останалите, за да дойде при нас. Беше Мусафир, моят приятел. Заповядах да го пуснат. Той взе участие в преговорите и благодарение на неговите забележки условията ми бяха приети, въпреки че на племенниците му им беше много трудно да се откажат от отмъщението и да понесат загубата на благородните си коне. Мусафир обеща да отведе кюрдите, като временно им стане водач. Ахмед Асад и Нисар Харед щяха да останат при нас като заложници до тръгването ни.

След малко бебехите си тръгнаха, а след още известно време при нас се върнаха освободените от плен бебехи. Първоначално мъртвите трябваше да останат на бойното поле.

По време на бягството си, а после и на преследването бяхме описали полукръг и сега се намирахме на южната страна на скалистия хълм. Настоях Рих да бъде качен горе и погребан до Мохамед Емин. Никой не се противопостави, нещо повече, дори се заеха да помогнат в изпълнението на тежката работа. После бяха донесени шестимата загинали, за да бъдат погребани и те горе.

С помощта на дървени подпори Рих беше изправен, а после оседлан, както си беше преди, и затрупан с камъни, както някога бяхме направили с Мохамед Емин. Застиналите му, някога толкова пламенни, разумни и предани очи ми причиняваха горчива болка. Затворих клепачите му. Щом каменният гроб се затвори над него, повече не исках да виждам това място. Яхнах черната персийска кобила на Ахмед Асад и препуснах след кюрдите, за да разбера дали бяха удържали на думата си.

Трябва ли да споменавам колко дълбоко беше наранила смъртта на Рих сърцето на Халеф? Хаджията беше безкрайно възбуден. Той ту сърцераздирателно хлипаше, ту се нахвърляше с упреци върху Амад ал Гандур и хадедихните, срещу които те не можеха да се защитават. Както и аз, той дълго време страда вътрешно.

Този път бебехите действаха честно. Наистина бяха заминали. Все пак се върнах до скалистото възвишение едва надвечер. Исках да бъда сам и нямах желание да вземам участие в устроеното горе мохамеданско траурно тържество. Като пристигнах, чух, че Амад ал Гандур непрекъснато пита за мен. Лежеше в треска. Прегледах го. Раната беше лоша, но не смъртоносна. Куршумът бе излязъл от другата страна. Направих му по-хубава превръзка и се погрижих за непрекъснатото охлаждане на раната.

Нощта беше тъжна. Не можех да спя. Халеф и Омар също. Англичанинът сипеше обиди по адрес на хадедихните и предводителя им. Добре, че не го разбираха! Междувременно в треската си Амад ал Гандур ме призоваваше на помощ срещу Ахмед Асад. Доволен бях, когато най-сетне настъпи утрото.

Не можехме повече да останем тук, но заради ранения шейх на хадедихните не можехме и да се върнем към пасищата на племето.

Предложих да отидем при Джебраил Мамраш, в чиято къща Амад ал Гандур щеше да получи необходимите грижи и почивка. Всички се съгласиха, защото с мълчаливо разкаяние отново ме бяха признали за свой водач. Направихме носилка за ранения от клони и листа и я прикрепихме към два коня. Щом всички тръгнаха, ние с Халеф и сина му останахме още няколко минути до гроба на Рих.

— Сихди, толкова ми е болно и тъжно — плачеше хаджията. — Сигурно никога вече няма да мога да се смея. Сърцето ми е изпълнено със сълзи, сякаш е умряла Ханех, най-хубавата сред жените!

Гледах го безмълвно. После тръгнахме след другите. По обяд освободихме двамата пленени кюрди, а на следващия ден пристигнахме при Джибраил Мамраш, който с удоволствие ни предостави къщата си на разположение.

Двудневната езда много беше изтощила ранения. Той буйстваше и непрекъснато ме викаше. За щастие предположението му, че при падането си е счупил нещо, се оказа заблуда. Не можех да се отделя от постелята му почти нито за миг. Когато след няколко дни съзнанието му отново се върна и ме позна, ми протегна ръце и с глух глас каза:

— Слава на Аллаха, че си при мен, ефенди! Бих се с много врагове и ти ме спаси.

Не казах нищо, той потъна в размисъл, а после продължи:

— Казах ти, че не искам никога повече да бъда докосван от християнин. Прости ми! Ръката ти ми носи благодат, както ръката на Пророка. Исках кръв, а ти любов. Моето твърдоглавие ми струваше собствената ми кръв и твоя Рих. Но сега ти ще жънеш само любов от мен и цялото ми племе!

После той отново заспа.

Едва след четири седмици той оздравя дотолкова, че да можем да тръгнем на път и да се върнем след дълги дни бавна езда.

Посрещането ни не беше радостно. Амад ал Гандур бе обсипан с упреци. Той ги прие много болезнено. Когато две години след разказаните тук събития той доброволно се отказа от шейхската титла, единодушно бе избран Малек, някогашният шейх на атайбехите, дядото на Ханех. След неговата смърт шейх на хадедихните щеше да стане значи моят Хаджи Халеф Омар.

Подарих му двата персийски коня, от което той беше безмерно щастлив.

След три дни англичанинът тръгна на път. Омар Бен Садек щеше да го заведе до Багдад с отряд хадедихни. Той се сбогува с мен с думите:

— Много бих искал да остана още с вас, но не може. Вие искате да се върнете в Дамаск, а аз трябва да мина по набелязания маршрут. Вие сте най-добрият ми приятел, но и най-глупавият човек. Ако някога ми бяхте продали Рих, сега нямаше да го застрелят! Well! Надявам се обаче, че скоро ще се видим. Останете си със здраве и по пътя за Дамаск гледайте да си навлечете една хубава алепова цицина като мен преди. Yes!

На следващия ден аз също си тръгнах. Воините на хадедихните ме съпровождаха като почетна свита в продължение на половин ден. Халеф и синът му обаче продължиха да яздят с мен и по-нататък и се разделихме едва при Ефрат.

— Сихди, мой скъпи сихди, с теб си отива и половината ми живот. Останалата половина принадлежи на Ханех, моята жена, и на Кара, моя син — каза хаджията, бършейки очи. — Господ да е с теб… през цялото време, а… аз… аз не мога… повече… да говоря!

Хлипайки силно, той обърна коня си и препусна в галоп. Подадох ръка на сина му, също със сълзи в очите.

— Бъди благочестив и доблестен! Стани мъж като баща си! Може би ще се видим отново. А ако някога отново ходиш в Кюрдистан, качи се на скалистия хълм и поздрави моя Рих от мен!

Устните му трепереха от тъга и вълнение. Искаше да отговори, но не можеше. Сложи безмълвно двете си ръце върху сърцето и препусна след баща си.

---

[1] Мулетар. — Бел. нем. изд. ↑
[2] Древен град в Сирия на Ефрат. — Бел. пр. ↑
[3] Юни. — Бел. нем. изд. ↑
[4] Витрина за стъклени съдове. — Бел. нем. изд. ↑
[5] Задушница. — Бел. нем. изд. ↑
[6] Отче наш. Бел. нем. изд. ↑
[7] Бодил. ↑
[8] Палма. — Бел. нем. изд. ↑
[9] Силна треска. — Бел. нем. изд. ↑
[10] Господарю (кюрдски)). — Бел. нем. изд. ↑

[11] Бързай. — Бел. нем. изд. ↑
[12] Кърпа за глава. — Бел. нем. изд. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.